CAROLVS.V.IMPERATOR.HISPANIE.REX

OBSERVATIONES FREDENANDI PINTIANI

professoris Rhetoricæ et græcæ linguæ in clarissima academia Salmanticẽsi, in loca obscura aut deprauata historiæ naturalis .C. Plinij, a fine libri .xj. vsq; ad finẽ .xxv.

[illegible] año de 1640

[illegible]

Impressæ in celeberrima vrbe Salmãtica: in officina eximij viri Ioãnis Giuntæ. Iussu & impensis Reuerendissimi in Christo patris & illustrissimi antistitis Domini Francisci Bonadillæ episcopi Cauriẽsis Archidiaconi Toletani &c. Anno. M.d.xliiij. mẽse septẽbri. Cũ priuilegio neq; excudat aut vẽdat.

[illegible] Año 1648

¶EL PRINCIPE.

POR quanto por parte de vos Hernan Nuñez de guzman cauallero de la hordem de Santiago, cathredatico en la vniuersidad de Salamanca nos ha sido hecha relacion, que vos aueys compuesto y escripto vn libro o libros de annotaciones y castigationes sobre todos los libros de la natural historia de Plinio, y los querriades hazer imprimir. Y me suplicastes y pedistes por merced, que auiendo consideracion al trabajo y costa q̃ en hazer lo suso dicho aueys tenido y terneys, os hiziessemos merced y mandassemos que vos o la persona o personas que vuestro poder ouiessen, y no otras algunas, pudiessen imprimir y vender el dicho libro o libros de las dichas annotationes y castigationes en estos reynos y señorios de Castilla, ni traer los a vender impressos de fuera parte o como la nuestra merced fuesse. E yo acatando lo suso dicho, y por vos hazer merced toue lo por bien. y por la presente os doy licẽcia y facultad. y mando que por tiempo de diez años primeros siguientes que se cuenten desde el dia dela hecha de esta mi cedula en adelante vos o la persona o personas que vuestro poder para ello ouierẽ y no otros algũos, puedan imprimir y vender el dicho libro o libros dela dicha natural historia de Plinio, en estos dichos nuestros reynos y señorios de castilla. So pena q̃ la persona o personas que sin tener vuestro poder para ello los imprimierẽ o vendierẽ o hizierẽ imprimir o vender, pierdan la impression que hizieren y vendieren, y los moldes y aparejos con que lo hizieren. E incurra mas cada vno de ellos en pena de treynta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere. La qual dicha pena se reparta en esta manera. La tercia parte para la persona que lo acusare. Y la otra tercia parte para nuestra camara y fisco. y la otra tercia parte para el juez que lo senteciare. y mando que cada pligo de molde delos dichos libros se venda al precio que por los del nuestro consejo fuere tassado. y a los del nuestro consejo presidentes y oydores delas nuestras audiencias, alcaldes, alguaziles, dela nuestra casa y corte y chancillerias. y a todos los corregidores, assistẽte, gouernadores, alcaldes, alguaziles, merinos, prebostes. y otras justicias & juezes qualesquier delos nuestros reynos y señorios que os guarden y cumplan por el dicho tiempo de los dichos diez años y hagan guardar y cumplir esta mi cedula, y contra ella vos no vayan ni passen ni consientan yr ni passar por alguna manera: so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para nuestra camara a cada vno que lo contrario hiziere. Fecha en Valladolid a veynte y dos dias del mes de hebrero, de mil y quinientos y quarenta y quatro años. Yo el Principe. Por mandado de su alteza pedro de los couos.

AD REVERENDISSIMVM IN CHRISTO PATREM ET ILLVSTRISSIMVM DOMINUM. D. Franciscum Bouadillam episcopum Cauriensem, Archidiaconũ Toletanum. &c. Fredenandi Pintiani ex equestri ordine militiæ diui Iacobi, professoris Rhetoricæ & græcæ linguæ in clarissima Salmanticensi academia præfatio in Plinianas obseruationes a fine libri xj. vsq; ad finem. xxv.

NON FVIT MIHI INTEGRVM ANTISTES clarissime, implere promissum cui me obstrinxi in calce meatum in Plinium obseruationum, quas octauo abhinc mense amplissimo tuo nomini dedicatas emisi, perducendi videlicet ad finem intra menses non multos laboriosum hoc inceptum quod te auctore & impulsore aggressus sum, emaculandæ quo ad facere possem historiæ naturalis. C. Plinij. Inuenior itaq; vt horatius ait parthis mendacior. Cæterum cõferri in me eius rei culpa neq; potest, neq; debet, qui nunquam in exequendo opere semel suscepto cessaui, manum ve de eo sustuli, sed in operis ipsius difficultatem, quæ non dubie tanta est vt conatum quãtũlibet magnum hominis cæteris curis vacui retardasset, nedum meum, qui sum publicis prælectionibus, plurimisq; alijs occupationibus adeo impeditus, ne dicam obrutus, vt interdum vix ocium mihi ad scalpendum (vt aiunt) caput supersit. Omitto valetudinem quæ nõ omnibus horis mihi homini prope iam septuagenario prospera cõtingit. Omitto insperatas repentinasq; sollicitudines ac molestias quas cotidie incurrimus, studijs inimicissimas. Omitto diuersa vitæ desideria quædam etiam relatu indigna, quæ nos omnib9 ferme diei momẽtis a literis auocãt. Vt ignoscendus plane sim si non toto ære alieno me ad præsens exonerem. Nihilominus inter tot impedimenta quæ properanti mihi moram intulere, maiorem debiti partem dissoluo, continuatis obseruationibus a fine libri. xj. vbi desieram, ad finem vsq;. xxv. Ita fit vt si bonum omnino nomen non sim pessimum tamen appellari non cõmerear, cum per me non steterit quo minus debito liberarer, ni me operosæ rei immensus labor & quem verbis exprimere vix est, ad calcem omni studio festinantem remoratus fuisset. Sed omissis ijs quæ iustam cunctationi tarditatiq; meæ excusationem dare possent, Inueniet claritudo tua præsul amplissime in his. xiiij. voluminibus quæ nunc tibi exhibeo, non pauciora nec minus atrocia monstra detecta superataq; quam in. x. prioribus. Nec ea debellasse contentus, feras alias minores neglexi, sed ex consuetudine mea, vt illæ quoq; quãuis non ita perniciosæ, amœnissimis Plinij agris nemoribusq;. exterminarentur curæ habui. Omnia itaq; in hac etiam secũda laboris mei parte lustraui, omnia rimatus sum, nihil intactum intentatum ue reliqui, dubitariq; omnino nequit quin de opere quod aggressus sum quam diligentissime inquisierim, nec vt ego arbitror frustrante diligentia. Illud certe affirmandum habeo, quãquã non sine discrimine ne cui videar magnifice me iactare. Si decem tam strenuæ operæ, nolo enim dicere consiliarij quales illi. x. nestori similes, quorum consilio si sibi darentur, non dubitabat apud Homerum Agamẽnõ, quin breui Troia caperetur. Si. x. inquam tã strenuæ operæ auctoritate auspicijsq; tuis Plinio contingerent, fore vt de-

posito magna ex parte squallore, abstersaq; rubigine quib9 obsitus fuerat, plurimum pristini fulgoris gloriæq; reciperet. Quo nomine quantum vita ipsa doctorũq; omnium vniuersitas magnitudini tuæ debitura esset, in aperto est apud omnes qui vel paruis sacri huius mysterijs initiati sunt. Debet nunc certe quantũ nemini alij ex hispaniæ principibus, tum ob bonam vtilissimæ rei partem tuo ductu atq; imperio confectam, tum ob patrocinium literarum, quod a cæteris fastiditum & in totum repudiatum, a te auidissime susceptum, nõ constanter modo sed pertinaciter etiam tueris. Nã quid nunc attinet tempus frustra conterere, numerosas alias & incomparabiles magnitudinis tuæ virtutes vniuersæ hispaniæ & plurimis europę prouintijs compertissimas recensendo? quarum splendore & superiorum laudes præstringis, & æqualium tuorum nomini ac famæ caliginem tenebrasq; offundis, & in posterum tanquam fulgentissimum sidus præluces, illustri ac memorando documento, quam vitam, quos mores postulet illorum persona qui Christi redemptoris nostri eiusq; apostolorum vice in terris funguntur. Remotus ab omni non solum ambitu sed etiam ambitione & aura populari. Non aliunde sed ex te pendens. Omnia tua præsidia in te ipso habens, tecũq; vt eleganter Persius poeta dixit habitans. Totus in cura ouium tuarum, Totus in sacris literis, philosophiæq; platonicæ & aristotelicæ studijs & honestissimis alijs disciplinis. Totus deniq; animi, Totus dei. Iure igitur ac merito omnes ad quorum notitiam tantarum laudum fama peruenit stupescunt, admiratione tam inauditæ incredibilisq; audaciæ. Vnus enim ac solus (quod festiuissimus poeta ait) temporibus malis ausus es esse bonus. Sed sentio me dulcedine laudum tuarum longius duci, quas pro dignitate exequi alterum esset opus. Redeo ad rem. Leget vt dixi amplitudo tua in his .xiiij. libris multa nisi me propriæ fœturæ amor falsum habet, cognitu dignissima, vt pote quæ summorum in literis clarissimorũq; hominum ingenia cẽsurasq; tot annos fugerant. Nec sunt pauciora visenda vel mirius, quæ in .xj. summos libros reseruantur. Omnia ex densissima nocte vbi hactenus delituere, in lucem eruta. Nõ tamẽ sine multis meis vigilijs lucubrationibusq; ac sudoribus diurnis ac nocturnis, adeo vt vel cogitatione ipsa nõ minus præteritorum laborum, quam eorum qui supersunt, fatiger. Sed durandum est quia cœpi, & si viribus deficiar, animo tamen perseuerandum. Itaq; si per incõmodum valitudinis, alias ue offensiones mihi licuerit, absoluam nõ multo post quod reliquum est operis. Gratias vero vtilitatis quæ ex eo doctis omnibus & præcipue Plinianæ lectionis studiosis comparatur claritudini tuæ pater splẽdidissime deberi, alias testatus sum. Sũma enim tua munificentia & larga manu nobis hæc ocia facis, Oleũq; vt dici solet & impensas ad hæc elucubranda & in cõmunem vtilitatem inuulganda suppeditas. Vale.

FRANCISCVS BOVADILLA CAVRIENSIS EPISCOPVS, ARCHIDIACONVS Toletanus, Fredenando Pintiano Rhetoricæ ac græcæ linguæ in academia Salmanticensi professori dilectissimo. S.

QVANQVAM NON PRAETERIT NOS Pintiane doctissime, quam sit dura hæc prouintia quam accepisti, expurgandi quantum vires tuæ ferrent Plinij historiam naturalem tot vitijs scriptorum & correctorū culpa cōmissis, nihil tamen minus veriti sumus quā ne tanquam immemor aut fallax sartorum tectorúq; redemptor, conductione renūtiata, aut eruditissimas tuas obseruatiões in residuos eius libros cum summo studiosorum dāno in aliud tempus differres, aut non sine magna nominis tui iactura bonorúq; vt sic dicam prædiorum pollicitationi tuæ obnoxiorum detrimento, pœnitentia tā laboriosi incepti omnino decoqueres. Nunc vero quod intra breue admodum tempus fidem tuam magna ex parte liberaueris, summo opere nobis tibiq; simul gratulamur. Nobis quod diligentia nostra nos frustrata nō fuerit. Nam graues debiti exactores nunquam destitimus etiam ante legitimum tempus, promissum opus cotidiano prope conuitio efflagitare. Tibi vero quod ad doctrinæ ingenijq; laudem quam ex æditis octauo circiter ab hinc mense in libros. x. obseruationibus consecutus es, permagna accessio facta sit ex secunda hac æditione in sequentes. xiiij. vt non minoris eruditionis, ita non minus temporū culpa labefactatos & euersos. Amamus itaq; & admiramur sollertiam ac industriā tuā qui non multo mensiū numero eam operam nauaueris in restituendo auctore vt eminentissimo ita difficillimo, quam nemo alius nostro vt putamus æuo multo longiore temporis spatio præstare potuisset. Adde & illud quod est omnium maximum, ita ad amussim opus istud tuum refictum recoctūq; esse, vt neq; ob acceleratam compositionem quicquam de industria officio ue decessisse videatur, aut ad absolutam operis dignitatem, aliquid eruditionis seu iudicij desideretur. Fecisti igitur vt te dignū fuit, festinasti vt est in prouerbio lente. Tuorum vero scriptorū merita egregie professor, licet exploratum nobis sit & tu ipse non ignores, perpaucos admodum fore qui digne & vt par est expendant, meminisse tamen debes Ciceronianæ illius sententiæ, reconditum poema paucorum hoc est eruditorum consensum approbationēq; desiderare. Quā ob rem ad calcem inceptum opus vt perferas, non hortamur modo, sed magis ac magis a te contendimus, vel potius crediti iure reposcimus. Rem facies gratissimā non nobis modo quos scis Plinianæ doctrinæ ab adolescentia nostra fuisse affectissimos sed plurimis etiam nostratibus studiosis, honestis ac eruditis viris, qui nobiscum literis egerunt, vt hoc a te nouis precibus & exhortationibus impetraremus. Nam quāuis non lateat nos, quod Pindarus tuus scribit, & nos alias diximus, multo laboriosius esse, euersam ciuitatem instaurare quam a principio condere, & ob id herculeos pene labores ac erūnas te pertulisse in parte operis consumata, & perlaturū adhuc in eo quod superest, non tamen debet tibi excidisse, minime cadere in constantem virum, quum semel coeperit, pedem referre, in re præsertim honesta, vtili, & item

magis quam dici possit necessaria, non solũ disciplinis generaliter omnibus, sed etiã latino sermoni. Nã ad augendam dicendi facultatem quam sit locuples Plinius, neminem esse tam a bonorum auctorum lectione abhorrentem putamus, qui ea ignoratione teneatur. Sed scimus has exhortationes ad excitandam industriam tuam parũ nobis necessarias fuisse, equum lydium in campum vt dici solet hortãtibus. Tuis porro litterariis sudoribus eruditissime Pintiane nulla potest par laus inueniri. Ex literis enim & sermone multorum cotidie accipimus, te hominem affecta iam ætate & infirmis viribus, cum deberes receptui canere, fine imposito diuturnis laboribus, totum adhuc esse in literis, nunquam te dare ocio, semper aliquid meditantem quo de literis bene merearis. Dignissimus sane qui ab omnibus in vniuersum ameris colaris, honoribusq; ac cõmodis augearis, a nobis vero præter cæteros impẽse, quib9 peculiaris etiã intercedit causa. antiqua illa nostra cum tyrunculi adhuc essemus sub te literaria militia, paternus tuus in nos amor, mutua nostra erga te obseruantia. Cuius consuetudinis non oblitus, & dignos nos ducis quibus doctissima tua monimenta nuncupes, & ea nobis in tuis præfationibus tribuis, quæ etiam si vera essent, non tamen possemus salua nostra verecundia agnoscere. Quapropter ita tibi præceptor optime persuadeto, nihil esse ad præsens, aut fore in posterum tam difficile, quod non possis tibi cõstanter & intrepide de nobis polliceri, quos tanto tibi beneficio deuinxisti. Nec temere quicquam magis in votis habemus, quam dari nobis aliquãdo facultatem, qua possimus beneuolum nostrum & gratum erga te animum, re potius quã sermone planum facere, & merita tua explere. Sed intelligimus maiora illa esse quã vt quis ea possit, in hoc terreno ac sordido vitæ domicilio digne remunerare. Speramus autẽ apud summum illum & iustum rerum omnium æstimatorem deum a quo dona omnia & bonorum operum præmia proficiscuntur, vberrimã tibi in cœlis propositam esse mercedem, dignam assiduis tuis studiis, & heroico isto animo, quo iam inde ab adolescẽtia pessime de te ipso mereri instituisti, indicto cunctis vitæ lenociniis, ac voluptatũ illecebris inexpiabili bello, sola contentus, uirtutum & literarum conscientia. Vale.

firmante eam lectionem apographo quoqꝫ Toletano. ¶ Ex quibus perducti sunt a Iuba duo. Ambo vetusti codices. Ex quibus perducti sunt Iubæ duo, rectius. Item particula, que, superfluit ex eisdem. ¶ Quæ expellantur assidue putrescentibus. Prædicti codices. putescentibus. notanda orthographia. qua videlicet dicitur. putidus. putor & puteus, ab aquarum putore.

¶ EX CAP. xxxiij. Polybius a gaditano freto longitudinē directo cursu ad os Mæotis. xxxiij.. xxxvij. M. d. pass. prodit. Marcianus a gaditano inquit freto per longitudinem directo cursu ad os Meotis. xxxiij. xxvij. M. d. pass. Sed deceptus est hac quoqꝫ parte Marcianus. Neqꝫ enim vllo pacto legi potest. tricies ter. Et enim vt supra visum fuit, capite vltimo libri quarti, Artemidorus & vna Isidorus longitudinem Europæ a Tanai ad gades octogies quater & quattuordecim. M. pass. prodidere. Quo igitur modo inter Artemidorū Isidorūqꝫ hinc, & Polybium inde, tam insignis esse potuit differentia in tradenda Europæ longitudine. Nimirū legēdum hic non. xxxiij. sed. lxxxiij. vt quod interuallum fecerunt Artemidorus cum Isidoro a Tanai ad gades, idem fecerit Polybius ab ore Mæotis ad easdem gades. ¶ Siciliam .xij. lx. M. d. pass. Scribe ex exemplari Toletano. xij. l. M. pass. Sicqꝫ esse legendum ostendit ratio postremæ summæ, quæ alias non congrueret præcedentibus. ¶ Cyprum. cccxxv. Lego. ccxxv. Tum ex eodem exemplari, tum ex ratione calculi, quæ id exposcere videtur. ¶ Per longitudinem directam. xxxiiij. .xl. M. pass. taxat. traxit non taxat idem exemplar. ¶ Colligit ad Mæotin lacum. Citatum exemplar. Colligit intra Meotin lacum. verius vt puto, quia sequitur statim. Idem cum Mæotide &c. ¶ Idem cum Mæotide. clxxiij. xc. pass. esse tradit. Marcianus. Centies octies bis. xc. pass. Sed legendum in Marciano, centies octogies bis. sicqꝫ pliniani numeri sunt interpretandi. Nam octies bis quid aliud sit quam decies non percipio. ¶ Est ergo ad hoc præscriptum Europæ magnitudo. lxxxj. xlij. M. pass. Magna occurrit hoc loco dubitandi causa, Cur Plinius in Africa & Asia longitudinem & latitudinem, distincte posuerit, nec idem in Europa fecerit. Nimirum locum hunc decurtatum, superqꝫ vitiosissime scriptum esse certum habeo, Existimoqꝫ restitui sic posse. Est ergo ad hoc præscriptum, Europæ longitudo. lxxxiij. Latitudo. xvj. xviij. Marcianus deprauatam Plinij lectionem secutus, octogies bis nonaginta quattuor legit. ¶ Africæ efficit longitudo. xxxvij. xlviij. Marcianus. xxxvij. xciiij. Astipulante etiam Apographo Toletano. Salmanticense. xxxvij. xviij. ¶ Vniuersam mensuram quæ venit in computationem. quæ veniet in comparationem, Archetypum Toletanum. ¶ Asiæ longitudo in confesso est. lxiij. M. dcccl. Marcianus. Asiæ vero longitudo Sexagies ter. dccl. Sed non intelligo si recipitur hæc lectio, quomodo constare queat quod sequitur, Europam paulo minus dimidia Asiæ parte maiorem esse quam Asiam. Quod si legatur, tricies. dccc. l. quadrabit fere ratio calculi. ¶ Vt per Meroen & Syenem mensura currat. xviij. lxxv. M. pass. Marcianus decies octies. xxv.

¶ Asiam vero quartam & quartam decimam. Addit Apographon Toletanum, & insuper sextam decimam. Salmanticensi cum excusa lectione conuenit. ¶ Indicatisq; regionibus noscatur & quæ cuiq; earum societas sit. Scribo indicatisq; regionibus noscatur cum qua cuique societas sit. Ex Apographo Toletano. ¶ EX CAPITE VLTIMO. Arabia ad petras vsq;. Plinius hoc ipso libro capite. xxviij. Vnitatis numero Petram appellauit, non petras. Deinde Nabatæi oppidum incolunt Petram nomine. Strabo quoq; libro. xvj. Nabatæorum metropolin Petram nominat. Item Stephanus & reliqui Petram. ¶ Pelusium Aegypti inferiorq; ora quæ vocatur Alexádriæ. Archetypum Toletanũ. Pelusium Aegypti inferiora quæ corha vocatur Alexandria. Scribendum opinor. Pelusium Aegypti, infraq; ora Rhacota vocata, nunc Alexandria. Ex Stephano. ¶ Vtraq; Hippo. Toletanum Apographon vterq; Hippo. rectius. Masculino enim genere efferũtur ab omnibus. Hippo regius, Hippo diarrhytus, nunquam aliter. ¶ Lyciæ Pataram Scribo Patara genere neutro. res nota, & in Pomponio quoq; dicta. ¶ Euboea. Boeoti. Apographon Toletanum. Eubea Beotum. Scribendũ arbitror. Euboeæ Oreum. Duæ enim in Euboea vrbes præcipuæ celebrantur, Oreus & Chalcis. Plinio. Straboni. Ptolemæo. Stephano. &c. ¶ Abderam. Idem error qui in Patara. Scribendum enim Abdera genere neutro. cófirmat id etiam Apographon Toletanum. ¶ Bessicam. Thraciam. In eodem exemplari Bessiam. a bessis Thraciæ populis magnæ claritatis. vnde & in casu patrio mallem legeretur Thraciæ. ¶ Quod superest terrarum tribus assignauere segmentis. Codex Salmanticen. quod superest terrarum supra, tribus assignauere segmentis. ¶ Postremo Scythicum. Scribe, Postremum Scythicum. Nam præcessit mox ante, Alterum per hyperboreos. Præterq; vetus vtrunq; exemplar Postremũ legit non Postremo.

¶RETRACTATIONES QVORVNDAM locorum in Pomponio Mela.

QVAM SIT, OPEROSA, ET ADERrandum procliuis ac parata materia, orbis situm tractare, Pomponius geographus in quem secũdo scripturus sum, satis ostendit, in ipsa confestim præfatione testatus, opus se aggredi impeditum, facundiæ minime capax, & perplexi satis ordinis. Plinius etiam in initio tertij historiæ naturalis eandem rem dicturus, quasi veniam petens, si quid proderet qd esset a ueritate dissentaneum infinitum id opus existimari ait, nec temere sine aliqua reprehensioné tractatum. Nullum esse genus in quo venia iustior sit, si modo minime mirum est hominem genitum non omnia humana nouisse. Nos igitur cum homines simus, & nihilo (vt dici solet) vicinis nostris meliores, mirandum non est si in commentariolo quem non multo ante in Põponium Melã, auctorem quidem eximium & memorandum, sed malignitate temporum longe omnium deprauatissimum, tumultuaria opera composuimus, aliqua scripserimus quæ censuram recipiant, retractariq; egeant. Sic Hermolaus Barbarus singularis vir doctrinæ vt veteres omitram in Plinianis castigationibus multa prius dixit, quæ postea in secunda æditione dánauit, sic etiam post Hermolaum alij, quos tedij vitandi gratia prætereo. Accedit alia nostrorum temporum peculiaris causa. Tot enim vbiq; sunt alienorũ laborum insidiatores, vt nisi contra Horatianum præceptum, qualécũq; parturieris fœtũ, e vestigio ædas, dicã an abortias, in prõptu sint mille Corycæi, qui illũ adhuc in vtero maturescenté per occultos cuniculos, artesq; fraudulẽtas extractũ, impudẽtissima fronte sibi vendicẽt. Quæ mihi satis superq; huius rei perito vnica maturandæ æditionis vel præcipitandæ potius, ratio fuit. Sed vt ad institutum veniam, quæ aut non satis recte dicta in Pomponium visa sunt, aut omissa quæ dici non inutiliter potuere paucis attingam.

¶EX LIBRO PRIMO. EX PROOEMIO.

QVEM persequi lõga est magis quá benigna materia Dixi cõmodioré videri mihi lectioné. qd p̃sequi quã qué p̃sequi. vt illud. qd. referat opus. nõ ordiné, quoniã sequatur paulo post. & qd si nõ ope ingenij orãtis, at ipsa sui contéplatione &c̃. Huic meæ sentẽtiæ pleriq; reclamãt, & prioré lectioné retinere malunt. Ius ergo liberum optionis esto, sequaturq; vnusquisq; qd sibi visum sit magis ad mentem auctoris accedere. ¶Id quo facilius sciri possit atque accipi. Duo vltima verba, non esse auctoris persuasum habeo, quid enim aliud hic, accipi, quã sciri. ¶Ex summa asiæ descriptione. Dele in scholijs meis verba illa, sed magis est vt Margiani legatur, nam eodem auctore Margiana toti assyrie prætendi-

tũr. Item dele postrema illa eiusdem tituli verba. Appellat autem Aethiopas ægypti, qui ab alijs dicuntur sub ægypto. Et paulo ante scribe ad hunc modum. Lego igitur. Super hunc sunt Parthi, Assyrij, & Babylonij, Super illum alterum & super Aethiopas, Aegyptij. ¶ Ex particulari africæ descriptione. Exponens verba illa Pomponij. Extat rei signum, Parma elephantino tergore execto, emendaui. extat rei signum parma elephantini tergoris excetra ex auctoritate Plinij libro. xj. capite. xxxvij. apud quem in exemplari Salmanticensi legitur. Elephantorum tergora impenetrabiles escasedras habẽt, quo in loco dixi pro escasedras legendum videri excetras. Nunc illud addo, in antiquissimo Toletano apographo cuius testimonio in superioribus vsus sum, non escasedras haberi sed cetras propalam. quod adhuc emendationem nostram adiuuat. Et forte apud Pomponium aptius legeretur diuisa dictione. parma elephantino tergore, ex cetra. Vnde & cetram scuti genus denominatum crediderim. Sed quia hoc commentum multis non satis placet in aliam coniecturam post longam in hac salebra volutationem deueni, an hic non execto, sed exucto scribendum sit, hoc est nullo prius humore madefacto. Plinius de hippopotamo, libro octauo capite. xxv. tergoris inquit ad scuta galeasq; impenetrabilis præterquam si humore madeat.

¶ Numidia. Caput sextum. Vltra monumentum commune regiæ gentis. Deinde Icosium & vthisia vrbes. Non exprimitur his verbis quis locus vrbs ve fuerit monumentum commune regiæ gentis. Proinde legendum puto permutatis verbis. Vltra monumentum commune regiæ gentis Icosium, Deinde Vthisia vrbes. Aestimandum etiam an sit fidelior lectio. Via. trisyllabum quam Vthisia, ex Ptolemæo qui Icosium & Viá coniungit in quarto. ¶ Ex Africa proprie dicta. Caput septimum. Syrtis sinus est centum fere millia passuum qua mare accipit, trecenta qua cingitur. Confirmatur hæc lectio auctoritate Plinij, non impressi modo sed etiam scripti libro quinto capite quarto. Ceterum Strabo mouet me vt putem scribendum ducenta qua cingitur non trecenta, scribens vltimo libro minorem syrtin patere aditu .lxxv. M. pass. Ambitu. cc. Millia. Maioris Syrtis numerus adeo est apud eũdem deprauatus vt curationem nullam recipiat plaga. ¶ Cyrenaica. Caput octauum. Proximis nullæ quidem vrbes stant, tamen domicilia sunt, quæ Mapalia appellantur. Scribo. Proximis nullæ quidem vrbes, stata tamen do-
Pulcher locus. micilia sunt. quæ mapalia appellantur. vt hæc sit differentia inter proximos oræ & interiores. Illos mapalia habere, stata videlicet domicilia, hos sequentes pecora vt a pabulo abducta sunt, ita se ac tuguria sua promouere, vt paulo post sequitur. Sic libro secundo de Nomadibus. Vagi Nomades pecorum pabula sequuntur. atq; vt illa pecori durant, ita hi statam sedem aguut. Et libro tertio de Sarmatis. Non se vrbibus tenet, & ne statis quidem sedibus, vt inuitauere pabula, vt cedens & sequens hostis exigit, ita res opesq; secum trahens. ¶ Aegyptus. Caput. ix. Deinde semel iterumq; diuisus ad Delta & Metilin, it per omnem ægyptum vagus. Quid nos

in intellectu huius loci senserimus in próptu est legere in scholijs nostris. Postea coniectationé illam initiimus, num verior sit lectio. Deinde semel iterúq; diuisus, ac delta medium scindens, it per omné ægyptum &c̃. vt Delta hic significet non acutum deltæ, sed totam literæ aream quæ proprie vocatur ægyptus, spaciúq; inclusum intra duos alueos Canopicum & Pelusiacum. Ita Pomponius minus a suo Herodoto submotus erit. Cuius verba vt dixi sút. Tertius quo recta nilus meat delatus per superiora in acutum deltæ proficiscitur. Dehinc medium delta scindens in mare euadit. Quod si verborum ordinem mutari permitteretur, optime omnium legeretur hoc pacto. Deinde semel iterúq; diuisus, it pér omné ægyptum vagus atq; dispersus, ac delta medium, septéq; in ora se scindens, singulis tamen grandis euoluitur. Scio plerosq; qui semel præsumpserunt extare Pomponium, miraturos hanc meam in nouanda immutandaq; Melæ lectione audaciam temeritatem ve? Sed si hanc falso conceptam opinionem exuant cogitentq; vix ad nos tanti auctoris vmbram peruenisse, laudabunt puto voluntatem hanc meam, qui quocunq; famæ dispendio conor pulcherrimum auctorem, si non in integrum (hoc enim desperandum est) ad figuram tamen aliquam pristini candoris aut tramam figuræ vt persius ait reducere. ¶ Arabia. Caput. x. hic nisi qua casio monte attollitur plana & sterilis. aptiorem putamus lectionem, plana, sed sterilis. Nam ad planicié videtur consequi vbertatem. In Arabia autem ægypto contermina e contrario cessit. Idcirco quadrat optime aduersatiua vt vocant grammatici particula. ¶ Syria Caput. xj. Ex operibus eius certe insignia multa sunt duo maxime excellunt. Constat quidem sensus etiam si sic legatur, sed nescio quo modo aptior erit, pleniorq; lectio, si. quæ. relatiuum adieceris. Ex operibus eius, quæ certe insignia sunt, duo maxime excellunt. ¶ Est non minor Ascalon. Scribendum. ascalo. Sic Pliniani codices antiqui præferút. vt Narbo. Naro. Hippo. Anco. Et plura huiusmodi. Supra hoc dictum. ¶ Phœnice Caput. xij. Facili cómercio permutat ac miscet. D[illegible]strema verba superuacanea mihi videntur. ¶ Lycos & Hypatos & Orontes. Lege Lycos & Labotas & Orontes. In expositione mea pro, & labotas. librarij nelabotas impresserunt. ¶ Myriádros & Cilices. At in recessu vltimo locus est magni &c̃. Lego Myriádros & Cilicia. ac in recessu vltimo loc⁹ magni &c̃. Vt verbum. est. superfluat, vel sic Myriandros & Cilicia. Eius in recessu intimo locus est magni quondam &c̃. ¶ Caria Caput. xvj. Caria sequitur. Habitatur incertæ originis. Dixi corrigendum esse vt tunc visum est Habitatores regionis incerti. Nunc repudiato consilio commodiorem duco lectionem. Habitatorú incerti aborigines. hoc est maiores eorum qui nunc habitant Cariam, incertum est vnde in eandem regionem commearint. Sic Plinius lib. iiij. cap. xxij. Erythræa dicta est quoniá Tyrii Aborigines eorú orti ab Erythræo mari ferebátur. ¶ Aeolis Cap. xviij. Vsq; ad íma mótis Idæ. Isthmos paruis vrbibus aspersus est. Isthmos esse nó pót vbi nó est Chersónesus hoc est peninsula. Cú vero nulla hic peninsulæ métio habita Locus notandus.

sit, sequitur vt nullatenus hic legi Isthmos queat. Scribendum igitur reor, Is mons paruis vrbibus &c. Vt paulo post. Huc ab Idæo monte demissus scamander exit & Simois, fama quam natura maiora flumina. Ipse mons vetere diuarum certamine &c. Quod si tibi videatur, non esse elegantiæ Melæ, cum paulo ante dixerit montis Idæ, ilico repetere. Is mons, cogita fieri potuisse, vt verbum. mons. positum fuerit a lectore supra pronomen is. expositionis gratia, & postea in contextum orationis receptum. vt in Bithynia. quibus a tergo imminet mons Olympus, vt incolæ vocant Mysius. Is flumen Rhyndacum in ea quæ sequuntur emittit. Sunt tamen exemplaria in quibus non Isthmos scriptum est sed. Is primo. ¶ Bithynia Caput. xix. ¶ Quibus a tergo imminet mons Olympus vt incolæ vocant Mysius. Cum Strabo duodecimo, Plinius quinto. Ptolemæus etiam quinto. Stephanus, Theophrastus quoque libro quarto de Stirpibus, vno omnes consensu hunc montem Olympum mysium appellent considerandum est cur Mela scribat vt incolæ vocát mysius. An legendum quem ab incolis vocant mysium: an forte quod magis arridet, verba illa vt incolæ. vocant adiecta sunt a lectore, qui cum nesciret cur dictus esset Mysius, putauit peculiare incolarũ esse nomẽ. ¶ Tẽpli numen iupiter conditore Iasone. admonuimus legendum nobis videri. conditor Iason. Nunc vt Ptolemæo opem feramus, scire lectorem volumus. Iouem qui in eo templo colitur appellatum esse cognomine. Vrium. auctoribus Stephano in dictione Chalcedon & Arrhiano in Periplo ponti Euxini & Ptolemæo in quinto. Apud quem tamẽ atrox menda inoleuit, a nemine ante me quod sciam animaduersa. Nam vbi est, templum vriudios. correctores non intelligentes quid esset. vriudios. artemidos scripserunt hoc est dianæ. ¶ Huc atque illuc longo rectoque limite extentus, sinuatus cætera. Sed quia contra minus quam ad dextram & læuam abscessit. Locus est tenebrosissimus & qui doctos etiam homines diu torsit. Aperui quid sentirẽ. Si hæc displicet sententia, ac dubito an posset verius sic legi. sinuatus cætera, sed qua it contra. Minus qua ad dextram & læuam abscessit. Mollibus fastigiis &c. Vt sit sensus. sinuatum esse qua tendit contra hoc est ab vtraque continente bosphori cimmerii, arcus brachia vt vocant exprimente, minus autem sinuatum esse qua ad dextram & læuam abscessit, mollibus enim fastigiis &c. Quod autem curuatura oræ sit vbi diximus, ipse infra ostendit in Thracia, his verbis. Recta de hinc ora, nisi quod media fere in promontorium quod Thinniam vocant exit, & incuruis contra se littoribus obtenditur. Aut si hæc scriptura displicet, lege eodem sensu sic. sed qua it contra nimis, qua ad dextram & læuam abscessit &c. ¶ Chalybes Caput. xxi. Inedia diei totius afficiunt. His quæ scripsi aduersus Pomponium fauent verbo Plinii libro sexto de rege Taprobanæ insulæ. si quid delinquat morte mulctari nullo interimente, sed auersantibus cunctis & commercia etiam sermonis negantibus. ¶ Quæ duobus alueis in lacum & in mare profluens corocondamam peninsulam reddunt. Monui locum hunc esse ambustum,

Eximi⁹ locus in Ptolemæo correctus.

& verbis fraudatum. Emendaui vt occurrit. Video nunc paucioribus verbis poſſe eundem ſenſum ſeruari. Lego igitur. quam duobus alueis, Antici tes in lacum, & in mare profluens Corocondama, peninſulam reddunt.

¶ EX SECVNDO LIBRO.

Scythia Europea. Caput. I.

MODO SINISTRO Latere innauigantium oppoſita. Lego lateri, non latere. & Aldus appoſita agnoſcit, non oppoſita. ¶ Ac Rhiphæis montibus nam & huc illi pertinent proxima. Cadentes aſſidue niues &c. Detrahe cõiunctionem. ac. & verbum. Cadentes. cum minore litera ſcriptum ſuperioribus applica. ¶ Quia Gryphi ſæuum & *pertinax* ferarum genus. Herodotus vt retuli Grypas appellat quinta græcorum inflexione. Sed quia Pomponius in tertio de india differens Gryphos eos ſecunda noſtra nominat, & item Plinius libro ſeptimo capite ſecundo, quanquam idem rurſus in decimo gryphas vocat, rem in dubium vocatam iudicio lectorum relinquo. ¶ Terra tum longe diſtẽta excedens tenui radice littori annectitur. Verbum. excedens. vt dixi in ſcholijs meis viſum fuit ſuperfluere. Vt autem nunc amplicem iudicium, faciunt verba illa Pomponij in Italia. Ab Alpibus incipit in altum excedere. Puto mihilo minus verba hic aliquot omiſſa vel. in altum. vel in pontum excedens, vel aliquid ſimile. ¶ Atq; vt illa pecori durant, ita diu ſtatam ſedem agunt. Diſpice an ſit cõcinnior lectio. atq; vt illa pecori durant, ita hi ſtatam ſedẽ agũt, vt aduerbium aduerbio, pronomen pronomini opponãtur. ¶ Ex Scythia Europea. neq; enim eſſedones pocula ex inimiciſſimorũ capitibus expoliũt. oſcitantes calcographi pro verbo parentum, inimiciſſimorumpo, ſuerunt ꝙ paulo ante præcedebat. Lege itaq; neque enim eſſedones pocula ex parentum capitibus expoliunt. ¶ Thracia Caput ſecundum. manentq; dominas proci. Dixi in Scholijs in Aegypto prouincia. legendum hic eſſe, mœrendo minus profici. ¶ Atq; vbi pontus alterum ſui flexum angulo finit. &c. Superuacanea & indecens repetitio. dixit enim ſtatim ante. quod præteruectos alter ponti angulus accipit. Monſtratur inquis finis alterius ponti flexus & alterius anguli. Satis exprimitur verbis illis. & intimo in ſinu. Itaque aut ego coniectura fallor aut multa hic verba redundant. Legendum ꝙ omnino ſic. & intimo in ſinu Apollonia. Reliqua delenda.

¶ Macedonia Caput tertium. Tum Macedonum populi, quot vrbes habitant. Sunt qui hunc locum ſic accipiant. Poſt ante dictas gentes ſequi populos Macedonum, & eſſe tot numero, quot ſint vrbes quas habitent. quam recte autem ſic intelligatur, arbitrio lectorum eſto.

¶ EX ITALIA Caput quartum. Et illa in anguſto illorum duorum. Promontorium in quo ſedet vrbs Anco a Plinio appellatur

Cumerum, sic enim habent vulgati codices. Cæterum Apographon Toleta-
num non. cumero. habet, sed Cunero, vt putem neutro modo legẽdum esse,
sed. Cuneo. Nam Hispaniæ ora in occidentem vergens, promontorium ha-
bet nomine. Cuneus, a figura dictum vt postea constabit. ¶ Ex Hispania ca
put. vj. Blanda. Iluro. Diximus Iluronẽ appellari a Stephano Ilurgiá. Sed cũ
Ptolemæus statuat in mediterraneo Bæticæ oppidum nomine Ilurgis, voca-
ri non absurde in dubiũ posset, sit ne potius Ilurgia Stephani, quæ est Ilur-
gis ptolemæo quam quæ est iluro Põponio. ¶ Mediterranei maris insulæ
Caput vij. & quas musagoros numero tres, vno tamen nomine &c̃. Plinius
etiam cum Pomponio libro. iiij. cap. xij. musagoros appellat. At in antiquis-
simo Toletano exẽplari, non Musagoros habetur, sed musagorus, termina-
tione græca. Quare & in Põponio vnde mutuatus est Plinius, Musagorus
non aliter, scribendũ censeo. ¶ Tum statione atq; morte. Emẽdauimus. Tali
statione atq; morte, testimonio multorũ auctorũ. Nec subijt tunc Platonẽ ci-
tare in dialogo qui inscribitur. Minos vel de lege. Eius verba ex tralatione
Marsilij ficini sunt. Eo plane veluti legũ custode per vrbẽ vsus est Minos ad
reliquá vero cretá custode Talo. Talus enim ter quotannis pagos omnes lu-
strabat, leges eorũ obseruaturus, tabulis æreis leges insculptas circũferens, vn
Platonis locus. de æreæ nominatæ sunt. Hæc Plato. Cuius postrema illa verba. vnde æreæ
nominatæ sunt perperá vertit Marsilius, homo quidẽ mediocri ingenio & eru
De Marsilio sic no iudicium. ditione, mediocri itẽ græcæ ac latinæ linguæ cognitione præditus, verũ in hu
manis studijs parũ versatus, superq; asper & durus nimis interpres. Tráferre
igitur debuit ficinus. vnde æreus appellatus est. sic enim græca præferunt exẽ
plaria, & Talus ipse vt probaui æreus a poetis, fict⁹ appellatusq; est, nõ leges.
Sed de erroribꝰ Marsilij in tralatiõe Platonis, alio loco dicturi sumꝰ vberiꝰ.

¶ LIBER TERTIVS. Extima Hispaniæ ora. Caput. I.

NEQVE EODEM assiduc tẽpore, sed vt illa surgit ac demer
gitur &c̃. Hæc verba in aliá formá mutaui, retẽto tamẽ eodẽ sen
su, nunc ea in statũ priorẽ restituo, Pliniũ secutꝰ lib. ij. cap. xcix.
de æstibus maris. Nec vnquam inquit eodẽ tempore quo pridie
fluunt, vt ancillantes syderi auido, trahẽtiq; secũ haustu maria,
& assidue aliunde quam pridie exorienti. ¶ Recipit fluuios hiernam. Pro-
montorium quod est commune vtriusq; lateris hispaniæ, occidentalis & se-
ptentrionalis dixi appellari a Strabone & Ptolemæo Nerium. A Plinio &
Pomponio Celticum. Nec vt sentiunt aliqui a Strabone dici Artabram. Po
stea animaduerti tradi a Plinio, a quibusdam appellari id promontorium Ar
tabrum libro quarto capite. xxj. sed loco ita deprauato atq; alieno, vt promõ-
torium id statuatur longe ab eo situ in quo est. quod mihi causa allucinan-
di fuit. ¶ Extima galliarum ora. Caput secũdum. In auscis elusaberris. Inter
barbaras dictiones quæ pulcherrimum hoc & amœnissimum opus inquina
uere, connumeraui. Elusaberris. Verum tanti apud me ponderis est scriptæ
& antiquæ lectiõis fides, vt nutare me cogat, nec satis fidere priori meæ sentẽ

tiæ, & si non illam damno. Oppidum enim illud Volcarum Tectosagum in gallia Narbonensi a Ptolemæo & Plinio appellatum Illiberis, non sic nominant duo illa antiqua exemplaria quæ subinde cito, sed alterum. Illiseberre. Alterum Eliseberre. vt forte verum nomen sit. Elusaberris. & a Tectosagibus fuerit ad ausciosi translatum. ¶ Mare Caspium Caput. v. Syluæ alia quoq; dira animalia, verum & ngres ferunt, vtiq; Hyrcaniæ, sæuum ferarum genus. Luxatus est vt opinor ordo verborum. Legendumque. Syluæ, vtique hyrcaniæ alia quoq; dira animalia, verum & Tigres ferunt, sæuum ferarum genus. ¶ Hispaniæ & septentrionis insulæ. Caput. vj. Gallicenas vocant. Considerandum an sit verior diuisa lectio, Galli cenas vocant. Nam gallici numinis oraculum illu derat. ¶ In ea quod sol longe occasurus exurgit, breues vtiq; noctes sunt, sed per hiemē sicut alibi obscuræ, æstate lucidæ, quod per id tempus &c̄. Et in his verbis ordinis error est. debent enim sic vt reor concipi. In ea per Hyemem sicut alibi obscuræ vtiq; noctes sunt, æstate breues ac lucidæ quod sol longe occasurus exurgit, qui per id tempus iam se altius euehens. &c̄. ¶ India Caput septimum. Ab iolide ad Cudum. substitui pro Iolide Colide. emendaui etiam in Plinij sexto Coliacum promontorium, cum in omnibus excusis exemplaribus permutatis literis scriptum sit Colaicum. Nunc addo confirmari hanc meam emendationem fide Apographi Toletani in quo aperte Coliacum legas, non Colaicum. ¶ Tamos promontorium est quod taurus attollit. Ostendi legendum esse Tabis, non Tamos. docui ex Plinio libro sexto capite. xvij. esse iugum incumbens mari. pudendo errore Solini, qui non perceptis Plinij verbis neq; adito Pomponio, Tabin nomen esse maris, non promontorij scribit. ¶ Et alia quidem flumina admittit sed clarissima. Cophen. Acesinē. Hydaspen. Legendum videtur Cophenem seu Cophena. Nam dupliciter declinatur. aut Cophen Cophenis. aut Cophes Cophetis. Priorem inflexionem Arrhianus in vtraq; compositione, posteriorem Strabo & Plinius secuti sunt. ¶ Atlanti[illegible] insulæ & terminus. Ampelusia in nostrum iam fretum vergens promōtorium, operis huius atq; atlantici littoris terminus.
Conuenientior & auctoris elegantiæ, & operis calci lectio permutatis vltimis verbis. atlantici littoris, atq; operis huius terminus.

¶ Finis retractationum.

¶EX LIBRO SEPTIMO.

Ex prooemio.

I NON SIT SATIS AESTIMARE. Conuersis verbis Apographon Toletanum. non sit vt satis æstimare. ¶ Alienis velat opibus. Scripta lectio, aliena velat ope. ¶ Cæteris varie tegumenta tribuit. Eadem. cæteris varia tegumenta tribuit. ¶ A frigoribus & calore tutata est. Exemplar Salmanticense non tutata est, sed tuta est præfert.

Hominem tantum nudũ & in nuda humo natali die abijcit. Augustinus libro quarto de ciuitate dei priscum fuisse apud Romanos morem tradit, infantem nuper æditum humi vt ponerent, ac continuo leuarent, a quo ministerio dea eis leuana excogitata & culta est. Ad hũc Romanorum morem prædicta Plinij verba referenda censent Baptista Pius quem adolescentes Bononiæ professorem vidimus, & Celius Rhodiginus & plerique alij, ceu vero hic Plinius de Romanis dũtaxat & non de toto humano genere in vniuersum pronunciet. (Multorũ opinio refutata.) Sed vt hoc errore illos liberemus, simulque constet hanc sententiam a Platone vt plura alia mutuatum esse Plinium, subijciemus Plutarchi verba ex libro qui de fortuna inscribitur latine vt potuimus versa. Quandoquidem plurima inquit ex mutis animantibus & fortunam & generis naturam feliciorem sortita sunt. Quædam cornibus, dentibus aculeis, armátur. Erinacei vt Empedocles ait, tergore præacutis stimulis obsepto inhorrescunt. Calciata sunt alia, vestitaque cortice, lanugine, vnguibus, vngulisque durissimis. Homo solus secũdum Platonem nudus, inermis sine calciamento, sine lecto a natura in medium abijcitur. Quod ergo Plato sine lecto dixit abijci hominem in medium quo die genitus est, id Plinius alijs verbis expressit, nudum dicens & in nuda humo natali die abijci. Cæterum quia Hermolaus naturæ patrocinium suscepit aduersus Plinium, petito ex Aristotele testimonio libro de generatione animalium secundo, scire lectorem volumus patrocinium hoc, piam ve apologiam, melius ab Hermolao desumi potuisse ex libro de partibus animalium quarto capite nono.

¶ Vnam tantum ob culpam quia natum est. qua natum est Apographon Toletanum. non quia natum est. ¶ Quando firmum cibis ōs. Idem exemplar. Quando firmum cibis sospes. Scribi posset. Quando firmum cibis, os, pes. sed quia incessus statim ante meminit, magis est vt scribatur. Quando futuũ cibis os dens. ¶ Hominem scire nihil sine doctrina. Scripta exemplaria. hominem nihil scire, nihil sine doctrina. ¶ Qui non nasci optimum censerent, aut quãocyssime aboleri. In promptu erat auctor huius sententiæ, vt non fuerit necesse a remotioribus eam petere. Posidippus primo epigrámatõ græcorum tomo. Elige ait e duobus vtrũ malis, aut nunquam natum esse, aut post natalem protinus tolli e medio. Quam græci poetæ sentẽtiam apud

nos Ausonius ita reddidit. Ergo optima graiorum sententia quippe hominũ aiunt, non nasci esse bonum, natum aut cito morte potiri. Iam vero Seneca noster pulcherrime vt omnia, in libro de consolatione ad martiam. Itaq; felicissimum est non nasci proximum puto breuitate vitæ defunctos cito in integrum restitui. Præterea quod sequitur paulo post, cætera animãtia probe in suo genere degere congregari & stare contra dissimilia, exceptionem patitur. Plinius libro. x. de Coccyge ave. Quin absumitur ab accipitre si quando vna apparuere, sola omnium auis a suo genere interempta. & libro eodẽ capite. lxxix. in quo genere omnia magis exitialia si suum gen⁹ edere antequã noceant. & Aristoteles nono de historia animalium capite primo, olores se ipsos adinuicem maxime omnium auium deuorare tradit. Item quod paulo ante præcedit, atq; vni etiam post se de futuro. Ioannes britannicus in quibusdam obseruationibus scribendum censet. defuturæ, vt referatur ad sepulturam, sed magis hic ab Hermolao sto, qui aliter hunc locum accipit ex illis Plinii verbis. habere sensum victus, generationis, atq; operis & de futuro etiam curam. & si ea verba Hermolaus ignoscendo memoriæ lapsu in hoc volumine haberi tradit, cum sint in principio vndecimi. Apographon quoq; toletanum, de futuro habet non defuturæ. Hermolai error memoriæ. ¶ EX CAPITE. ii. In medio terrarum orbe a Sicilia & Italia. Duo postrema verba in eodem exemplari desiderantur. ¶ Feruntq; ictas saliua &c. Scripta lectio. Feruntq; ictu saliuæ vt feruentis aquæ contactu fugere. ¶ Adiicit dextram mammam his virilem. dextram in mammis virilem. eadem. ¶ Isigonus & Memphodorus tradunt, redundat verbum tradunt. ex eadem, recte, præcessit enim paulo ante. ¶ Iratis præcipue oculis, irritatis habet Apographũ Tolet. nõ iratis. ¶ Quæ vocãtur bithyæ. Viciæ exẽplar idẽ. ¶ Familiæ sunt paucæ. postremũ verbũ nõ legitur in eodẽ. ¶ Et ob id ppetuo senatuscõsulto. Vtrũq; exẽplar nõ senat⁹cõsulto legit sed senatusconsultu. quam lectionem approbabit qui plinianũ obseruauit morẽ, quæ apud alios auctores nomina aliarum sunt inflexionum in quartã libentissime mutantis. ¶ Ad aliqua mirabiles. ad alia quam mirabiles. eadem. ¶ Item hominum genus. Lego Idem nõ Item, vt referatur ad Ctesiam. ¶ Eosdẽq; sciopodas vocari. Scribo Sciapodas cum. a. in secunda syllaba. ex Stephano & Philostrato in vita Apollonii, Item Alexãdrino Hesychio. Astipulante etiam vtroq; scripto exemplari. De Reliquo notandum, hæc verba paulo post inserenda esse post illa quæ sequuntur. Eudoxus in meridianis indiæ, viris plantas esse cubitales, eosdẽq; Sciapodas vocari quod in maiore æstu humi iacentes resupini vmbra se pedum protegant. ¶ Tãtum radicum floriũq; varios odores. Scribe alio verborum ordine, radicum tantum floriũq; varios odores ex Apographo Toletano. ¶ Grauiore paulo odore haud difficulter examinari. duo illa verba, paulo odore, superuacanea sunt ex eodem. ¶ Tum quadrupedes, tum recte currentes. Exemplar Salmanti. & impressa lectio. tanquam quadrupedes, tam recte currentes. Scribendum opinor, quanquam quadrupedes, tamen recti currentes. ¶ Non longe

eos a Troglodytis abesse. Rursusq; ab his occidentem versus quosdam &c.
Existimo conuerso ordine legendum esse. Rursusq; ab his occidentem ver-
sus quosdam sine ceruice, oculos in humeris habentes. Non longe eos a Tro-
glodytis abesse. Nam cum illos qui oculos in humeris habent in india esse
constet Solino etiam teste, & Troglodytæ pertineant ad æthiopiam, si post
Sciapodas quos non longe a Troglodytis distare ait, alias rursus occiden-
tem versus indiæ gentes collocet, videbitur Plinius in ordine & situ regionũ
aberrare. ¶ Sipithamæi pygmæi. Scribendum puto. trispithamæi pygmæi.
quia subijcit statim ternas spithamas longitudine hoc est ternos dodrantes
non excedentes. Strabo libro. xv. Sed ad fabulas rediens ait homines quos-
dam esse quinquepalmos, quosdam tripalmos, quorum nonnulli naso ca-
reant, & duo tantum spiramenta supra os habeant. Cum tripalmis grues pu-
gnare quod & Homerus significat. ¶ Casas eorum luto pennisq; & ouorũ
putaminibus construi. Conseri non construi Apographon Toletanum.
¶ Mandrorum nomen his dedit Clytarchus. Vetus omnis recentiorq; le-
ctio Mandorum præfert non Mandrorum. Scribendum videtur aut Panda
rum ex Plinio libro sexto capite. xx. et item Stephano, aut Pandæorum ex
Arrhiano libro. vij. Cuius verba libuit ponere vt collata cum Plinianis hu-
ius capitis, & capitis. xx. libri sexti, omnem ambiguitatem lectoribus adimát.
Ornatum autem corporis quo vtebatur hic Hercules, Megasthenes fuisse il-
li similem scribit, quo thebanus Hercules vti solebat, quod & indi affirmát,
eiq; multos fuisse filios virilis sexus, multas enim vxores habuisse, filiam ve-
ro vnicam nomine Pandæam, terráq; in qua nata est quam Hercules ei tradi
dit, de nomine eius Pandæam appellatam, Datos insuper elephãtos. d. equi
tes ad. iiij. M. pedites circiter. cxxx. M. & mox paulo. Ad hæc in regionibus
quas Herculis filia regno tenuit, fœminas vbi ad septimum vitæ annum per
uenerint viris maturas censeri, ac nubere, viros quadraginta annos summum
[illegible] & rursus Herculem eandem cum filia. vij. annorum cócubuisse, vt ex
se soboles indorum regibus procrearetur. ¶ Oritas ab indis Arbis fluuius
Cõtra Hermolaum. disterminat. Hermolaus pro Soritas vt antea scriptũ erat Oritas substituit,
pro Arabis Arbis. Priorem castigationem probo posteriorem improbo.
Nam vetus omnis lectio, Romanaq; & parmensia exemplaria tum hoc ca-
pite, tum libro sexto capite. xxiij. Item libro nono capite tertio. Semper Ara-
bis legunt nũquam Arbis. Strabonem fatemur Arbin appellare. Ptolemæũ
negamus. Nam & græce Arabis apud eum legitur. & e duobus eius interpre
tibus prior Arabin posterior Arabium vocat. Item Arrhianus septimo. Pro-
pe hanc inquit habitat gens indica Arabies dicti, quorum in maiore conscri
ptione cómemini, esse cognominatos a flumine Arabi quod per ipsorum re-
gionem fluens exonerat in mare, disterminans horum prouinciam ab orita-
rum terra. & paulo post bis Arabin fluuium nominat. Porro idem auctor in
maiore constructione cuius hic mẽtionem habuit, Arabium vocat fluuium
non Arabin nec semel, & Arabitas populos. Stephanus ceu dubius in vtram

partem inclinaret, modo Arbin, modo Arabium vocat. Neq; illud omiserim, sæpe apud eundem Arrhianum scriptum inueniri per duplex. rr. Arrhabis, & Arrhabitæ populi. ¶ Animalium quæ cynocephalos vocamus. melius vocauimus, nam eorum hoc ipso capite meminit. ¶ EX CAPITE. iiij. Fœminas gigni celerius quam mares &c. Siue verbum gigni. significet formari in vtero fœtum, seu significet in lucem prodire infantem, falsum est fœminas gigni celerius quam mares. Docet id Aristoteles libro de historia animalium septimo capite. ii. his verbis. Quum itaq; fœtus in vtero formatur, fœmina tardius quam mas perfectionem omnium partium recipit & sæpius in decimum mensem quam mas protrahitur. & capite quarto. Plus etiam motus magna ex parte mas in vtero infert quam fœmina, & celerius prodit. fœminæ enim partus tardior est. Possem etiam (nisi me pudor auocaret) citare Auicenam libro nono de animalibus capite quinto de transmutatione spermatis & Albertum magnum aliosq; aristotelicæ doctrinæ assectatores. Cæterum in exemplari Toletano non gigni legitur, sed nasci. Quod si duo hæc verba iungerentur gigni nasci, & pro eis scriberetur iuuenescere, bellissime locus restitueretur. Aristoteles loco proxime citato. Sed cum in lucem prodierit fœmina, ocyus quam mas & accrescit, & ætate floret, & senectute macetatur. Posset etiam locus minus superstitiose restitui, si pro duobus illis verbis. gigni celerius. poneretur iuuenescere, deinde permutatione verborum sequentium legeretur fœminas iuuenescere celerius quam mares, sicut senescere. vel sic. fœminas iuuenescere quam mares celerius sicuti senescere. ¶ EX CAPITE. v. ex his. iiij. partus enixa, Sempronium septimo mense genuit, Suillum Ruffum vndecimo, Corbulonem septimo, vtrūq; cōsulem. Postea Cæsoniam. C. principis coniugem octauo. In quo mensium numero genitis intra quadragesimum diem maximus labor. Locus non vulgari indigens censura. Ante omnia scripta omnis & impressa lectio non Sempronium agnoscit, sed septimo semper. sicq; haud dubie legendum est. Deinde pro duobus illis verbis. In quo. scribendum est, iniquo. & id verbum cum duobus sequentibus, ad præcedentia adiunge. Postremo dictionem. genitis. cum maiore litera scribe, vt sit principium sequentis cæsi. hoc sensu. Vestiliam. C. Herdicij ac postea Pomponij atq; Orfiti coniugem, quattuor ex his partus enixam, æquo semper mensium numero genuisse, hoc est septimo semper mense. Deinde e contrario, peperisse tres alios filios iniquo numero mensium, Suillum Ruffum vndecimo, Corbulonem septimo, Cæsoniam octauo. Genitis vero, hoc est fœtui ad huc intra maternum vterum clauso, intra quadragesimum diem maximum esse laborē, hoc est periculum illis imminere, ne abortu eijciantur. Aristoteles libro septimo de historia animalium capite tertio. Effluxiones vocantur quæ intra septimum mensem corruptiones incidunt, Abortiones autem quæ intra quadragesimum diem. & quidem plurimi fœtus intra tot numero dies deprauantur. ¶ Massurius auctor est. L. Papyrium prætorem secundo hærede lege agente. Exemplar Salmanticense cohærede

Elegans locus & exa[illegible]tia castigatus.

præfert non hærede. Præterea, vix credo ordinem horum verborum non esse inuersum. Rectius enim multo & magis e communi intellectu, verba hoc ordine fluerent. Massurius auctor est, L. Papyrium prætorem secundo cohærede lege agente, cum mater partum. xiiij. mensibus diceret tulisse, bonorum possessioně contra eum dedisse, quoniam nullum certum tempus pariědi statutum videretur. ¶ EX CAPITE. vij. ¶ A conceptu redundatio stomachi. Melius redundantia stomachi. ¶ Crurum & inguinum leuis tumor, Apographon. Toletanum, crurum, & inguinis læui tumor, rectissime, nam in læua fere parte fœminæ gignuntur teste Aristotele libro septimo, & supra Plinius capite quarto in fine. & in dextra fere parte, in læua fœminas constat. ¶ Cum plerũq; abortus causa fiat odor a lucernarum extinctu, vetus lectio, cum plerisq; abortus causa odor e lucernarum fiat extinctu. ¶ Vt fabius senator prætor in lactis haustu vno pilo. cõmodius legetur. poto quam. prætor. ¶ EX CAPITE. viij. In pedes procedere nascentem. Procidere, non procedere apographon Toletanum. ¶ Exercito æuo inter arma morteq; ad noxia successu. Scribo non tam diuersus ab antiqua lectione abiens. exercito æuo inter arma hostesq;. Obnoxio abscessu. Nam Toletanum apographõ hostesq; habet, non morteq;. Intelligit autem discessum Agrippæ ex vrbe in insulam lesbon, de quo Suetonius in Augusto. Cornelius quoq; Tacitus Tiberij ex vrbe discessum similem huic Agrippæ, abscessum appellat libro primo. Nec vlla inquit tam intima Tiberio causa cur Rhodum abscederet. Et libro. xiiij. de Nerone principe & eius matre. Igitur Nero vitare secretos eius congressus. Abscedentem in hortos aut Thusculanum vel antiatem in agrũ, laudare quod ocium lacesseret. ¶ Parens eius scribit Agrippina. De commẽtarijs Agrippinæ, idem Cornelius Tacitus libro quarto. Id inquit ego a scriptoribus annalium non traditum, repperi in commentarijs Agrippinæ filiæ. quæ neronis principis mater vitam suam & casus suorũ posteris memorauit. ¶ EX CAPITE. ix. Auspicatius enecta parente gignuntur. Dispice an legendum potius sit, ex secta parente, quoniam subiũgat statim, primusq; Cæsare cæso matris vtero dictus. ¶ EX CAPITE. xj. Vterq; profertur, Apograp. Tolet. vtrũq; profertur, vt referatur ad puerperiũ, nõ ad cõceptus. ¶ Et in alia quæ vnum iusto partu, quinq; mensium alterum ædidit. Lego, & in alia quæ geminos iusto partu &c̃, ex Aristote. libro septimo de historia animalium capite quarto, Iam & cum geminos quædam ferret, tertium superfœtauit, & cum tempus pariendi iustum iam esset, primos vitales peperit, secundum quinto mense elisit, qui statim mortuus est. Ex quibus Aristotelis verbis liquebit rem subtilius rimanti, legendum esse non. Et in alia, vt hactenus lectum est, sed. Est alia. Neq; enim exemplum quo vtitur, eandem cum superioribus rem indicat. Illa ostendunt, si inter duos conceptus parum temporis intercedat, vtrũq; perfectum ædi, vt apparuit in Hercule & Iphiclo, hoc docet si post conceptos geminos tertius superfœtetur, geminos nasci vitales, tertium perire abortione. Quare & paulo post scribědum videtur, Rursus alia,

Locus egregius.

non. Rursus in alia. ¶ Quarto partu dacorum originis nota in brachio redditur. locus est corruptissimus & in quo restituendo frustra a viris etiam doctissimis laboratũ est. Vtcũq; minus male legetur. Tertio partu auorum originis nota in brachio redditur. Sumptum id ex Aristotele vt fere omnia, ex libro septimo capite sexto de historia animalium. Iam tale quid vel tertia prole post regeneratum est. vt cum quidam suo in brachio puncti notam haberet, filius non retulit, sed nepos ea corporis parte nigritiam quandam habẽs confusam prodijt. Sed raro hæc eueniunt. ¶ EX CAPITE. xij. annoq; post genitum maiori similem fuisse, vt geminum. Scribendum arbitror. pauloq; post genitum maiori &c̃. Genitum hic accipio conceptum. Aristoteles libro & capite citato. Gemini vel dissimiles inter se nati iam sunt, sed plurimi magna ex parte similes prodeunt. Nam & quædam cum septimo die a partu concubuisset, concepissetq;, peperit similẽ superiori vt geminum. ¶ Nicei nobilis pyctæ Byzantij geniti. annotaue- unt alij pyctæ legendum esse, vbi antea. poetæ. scriptum erat. Nos addimus huncqui regenerauit in auum Aethiopem non Byzãtij natum videri, sed in Sicilia si Aristoteli credimus libro & capite totiẽs allegato. Aliqui inquit similitudinis nihil referũt. Redditur etiam vel post plures eiusdem prosapiæ, vt in Sicilia eius quæ adulteriũ cum æthiope commiserat filia, non colorem patris æthiopis reddidit sed qui natus ex hac est, in auum æthiopem regenerauit. Idem tamen Aristoteles a se ipso dissentiens libro primo de generatione animalium in elide rem gestam prodit. ¶ Contractioneq; linguæ & sermonis tumultum. aptior forte lectio, cunctationeq; linguæ. Solinus ita in plinio videtur legisse. Piscator ex Sicilia proconsuli Suræ, præter alia etiam rictu oris comparabatur. Ita in eodem vocis impedimento & tarditate, sono linguæ, naturalibus offendiculis, congruebant. ¶ Toranius Marco Antonio iam triumuiro eximios forma pueros &c̃. Apographon Toletanum. Toranius mango Antonio iam triumuiro &c̃. Eximie. Astruunt eam lectionem verba quæ sequuntur. Respondit versutus ingenij mango. ¶ EX CAPITE. xiij. Diuus Augustus in reliqua exemplorum raritate, neptis suæ nepotẽ vidit quo excessit anno [illegible] lanum, qui cum asiam obtineret post cõsulatum, Neronis principis successione veneno eius extinctus est. Scribo non. M. Syllanum, sed Iunium Syllanum. Item proconsulatu, non post consulatum. Fuit nihilo minus Marcus Syllanus Tiberij principatu potens, insigniq; nobilitate præcellens ciuis, auctore Cornelio Tacito libro tertio, non tamen is proconsul asiæ fuit, neq; veneno Neronis sublatus sed vtrũq; hoc Iunio Syllano congruit, qui eiusdem Tiberij tempore consulatum cum Silio Nerua gessit eodem teste. De eo libro. xiij. Historiarum idem Cornelius tacitus circa initia sic scribit. Prima nouo principatu mors Iunij Syllani prõcõsulis Asiæ ignaro Nerone per dolum Agrippinæ patratur. & mox paulo. Quippe & Syllanus diui Augusti abnepos erat. hæc causa necis. Ministri fuere. P. Celerius eques romanus, & Aelius libertus rei familiari principis in Asia impositi. ab his proconsuli vene

num inter epulas datum est, apertius, quam vt fallerent. Hactenus Tacitus. Porro Successionem hanc Iunij Syllani a principe Augusto, de qua hic Cornelius Tacitus, existimo sic deduci posse. Decius Syllanus auctore eodem tacito frater prædicti. M. Syllani Iuliam Augusti neptem temerauit, ob id in exilium missus, Iulia ob adulteria damnata in exilio peperit infantem vt scribit Tranquillus, quem agnosci & ali vetuit Augustus. Hic forte adulta iam ætate iunium hunc Syllanum procreauit augusti abnepotem. Patet item ex antedictis, Tacito cum Plinio nõ cõuenire. Ille ignaro Nerone veneno Agrippinæ sublatum Iunium Syllanum tradit, Hic non ab Agrippina sed a Nerone scelus patratum asserit. ¶ In actis diui Augusti temporum. Permuta verba. In actis temporum diui Augusti. ex Apographo Toletano. ¶ Cum omnibus his in capitolio immolasse. Verbum. his. redundat ex eodem. ¶ EX CAPITE. xv. odorque dirus æra. Caue, ne postrema dictiõe significari elementum non metallum putes. Ostendit id Plinius libro. xxviij. capite septimo. Aes contactum graue virus odoris accipere & æruginem. Quid si nõ dirus legas, sed viri, more pliniano. vt libro. ix. capite. xxx. de portẽtoso illo polypo. Primum omnium magnitudo inaudita erat. Dein color muria obliti. odore viri. & paulo post Plinius hoc ipsum malum virus appellat. Cæterum verbum. æra. in Apographo Toletano non habetur, vt sentio recte. ¶ Quod deinde tempore ipso animatur, corporaturque Scribo. tẽpore potius quam tẽpore. ¶ EX CAPITE. xvj. Quin & augurium in hac esse creditur parte. Triceni bini viris attribuuntur, excepta turdulorum gente. Quibus plures fuere, longiora promitti vitæ putãt spacia, fœminis minor numerus. Si paululum mentis aciem intendas videbis luce clarius, verba hæc confuso ordine collocata esse. Scribo igitur. & cum defluxere explanationem omnẽ adimentes. Treceni bini viris attribuuntur, excepta turdulorum gente, fœminis minor numerus. Quin & augurium in hac esse creditur parte. Quibus plures fuere longiora promitti vitæ putant spacia. ¶ Quibus in dextra parte gemini superne a canibus cognominati fortunæ blandimenta pollicentur. Con[illegible] sensus [illegible] lectionis mutatione facta. Nam & puer quidam meus a pedibus quo tẽpore hæc prodebamus hanc Plinij notam in ore habebat, etiam si nulla tunc illi fortunæ blãdimenta arriderent. Sed præterire silẽtio nolui Solinum in Plinio legisse non superne, sed superant, hoc est eminẽt extra cæteros. Verba Solini capite tertio. Quos cynodontas vocant, in quibus gemini procedunt a dextra parte, fortunæ blandimenta promittunt.

¶ In trimatu suo cuique dimidiam esse mensuram staturæ, certum est. Lego quimatu nõ trimatu. Aristoteles libro de generatione animalium primo, capite. xviij. Quinquennio fere corpus in homine quidem dimidium capere videtur omnis magnitudinis quæ reliquo toti corpori comparetur. Item Apographõ Toletanum non staturæ legit, sed futuræ. quæ lectio mire mihi probatur. ¶ X vj. cubitorum. Solinus capite. iiij. xxxiij. cubitorum. ¶ Contractione membrorum. Idem Solinus morborum videtur in Plinio legisse, nõ membrorum.

membrorũ. Statimq; obsessum morbis plurimis, immoderatis ægritudinũ supplicijs, cõpensasse præcipitẽ incremẽti celeritatẽ. ¶ Ipsi nos pridẽ vidimꝰ. Apo. to. Ipsi non pridẽ vidimꝰ. ¶ EX CAP. xviij. Atq; in senecta caruisse potu. in senectã melius, accusandi casu. ¶ EX CA. xx. Tritanũ in gladiatorio ludo Samnitiũ armatura. Solinus. Samnitẽ natura videtur agnoscere in Plinio. ¶ Inermi dextra vno digito superatum & postremo correptum in castra tralatum. Legendum censeo ordine inuerso. inermi dextra superatum, & vno digito postremo correptum, in castra tralatum. ex eodem Solino, eodem capite. ¶ Annos. ix. genitũ puerum a meridie ad vesperum. lxxv. M. pass. cucurrisse. Vetus vtrũq; exemplar & Solinus, octo annos nõ. ix. & xlv. M. pass. non. lxxv. ¶ EX CAPITE. xxj. Vt partes earum a cæteris cẽrni non possent. Solinus secerni non cerni capite quinto. Refragantur tamen ambo scripti codices. ¶ EX CAPITE. xxiiij. Charmidas quidam in græcia quæ quis exegerit volumina &c. Scribendum puto contra omnia exemplaria Carneades non Charmidas ex Cicerone prima thusculana & secundo de Oratore, & quintiliano libro. xj. capite de memoria, Meminit & fortunatianus libro. iij. Rhetorices. Item in codicibus scriptis. quidem. legitur non, quidam. ¶ Somno quoq; serpente computat. Exemplar Salmanticense. amputatur. rectius. ¶ EX CAPITE. xxv. Animi vigore præstantissimum arbitror Caium Cæsarem dictatorem. Exemplaria ambo non Caium præferunt, sed genitum. quod fortasse aptius, ne videatur romanis tãtum eum anteferre, sed vniuerso humano generi. Quod videtur sentire Solinus capite. v. quantum inquit inter milites Sicinius aut Sergius, tantum inter duces, immo vero vt verius dicam inter omnes homines, Cæsar dictator enituit. ¶ EX CAPITE. xxvj. Verum ad decus imperij romani non solum ad viri vnius pertinet victoriam, Pompeij magni titulos omnes. Lego aliter & alia distinctione. Verum ad decus imperij romani non solum ad viri vnius pertinet, victorias magni Pompeij reliqua. ¶ Magniq; nomine spolio inde capto. Apographõ Toletanum. Magniq; nomine in spolium inde capto. Quod si legas, magni cognomine: quãuis refragentur exemplaria. ¶ In delubro mineruæ q ex manubijs dicabat. A. Gellius libro. x. capite primo delubrum hoc non mineruæ fuisse, sed victoriæ. videtur asserere. Cuius verba vt cum Plinianis conferas, subnectere libuit. Cum Pompeius ædem victoriæ dedicaturus foret, cuius gradus vice theatri essent, nomẽq; eius & honores inscriberentur; quæri cœptum est, vtrum consul tertio scribendum esset, an tertium. ¶ Summa summarum in illo gloria fuit. Consueuit quidem Plinius dictiones iterare, sed non hoc modo. Item Apographon Toletanum. illa. legit. non. illo. Quare exactius pensitato loco opinor scribendum. Summa, Summa res, in illa gloria fuit. vt infra capite. xxviij. Capitolium & in eo summam rem. ¶ EX CAPITE. xxviij. Sp. Tarpeio. A. Aeternio consulibus. Liuius tertio libro. A. Aeternio legit. Apographon Toletanum. A. Thermo. quæ nomenclatura frequens est apud latinos scriptores, tum alios, tum Suetonium in

Cæſare dictatore. Stipendia prima in aſia fecit. M. Thermi prætoris contuber
nio. Solinus quoq;. A. Thermo, capite. v. Cæterũ quoniã Liuij mentionẽ in
currimus, & cõſulũ. Sp. Tarpeij &. A. Aeternij. propellamus ex finib9 præſtã
tiſſimi ſcriptoris mõſtrum horendum, informe, ingẽs, a nullo quod legerim
Locus Liuij celeber. hactenus debellatum. Eius verba ſunt libro tertio. Itaq; ergo vt magiſtratu
abiere. Sp. Tarpeio & A. Aeternio conſulibus, dies dicta eſt Romulio ab
Clau. Cicerone tribuno plebis, Veturio ab. L. Halieno ædili plebis. Vterq;
magna patrum indignatione dãnatus. Romulius. x. M. æris. Veturius. xv.
. M. Hæc Liuius. apud quẽ ſcribendum nõ. C. Claudio Cicerone, ſed Lucio
Siccio. pro Lucio enim. C. Claudio ſcripſerunt, pro Siccio Cicerone. Ab hoc
enim Siccio accuſatus conuictuſq; eſt male acti imperij. T. Romulius, vt hic
tibi oſtendit Plinius. Item tribunũ eum plebis fuiſſe liuius tradit conſulibus.
Sp. Tarpeio &. A. Aeternio, quod hic etiam legis. Vt cum Liuius ſcribat ac
cuſatione. L. Siccij damnatũ fuiſſe. T. Romulium a populo. x. M. æris. & Pli
nius donatũ fiſco. x. M. æris, veriſimile fiat, illa. x. M. quibus dãnatus fuit Ro
mulius, donaſſe populũ tribuno ſuo. L. Siccio accuſatori. ¶ Itẽ ſpolia cepit
. xxxiij. Sic vetus & Romana lectio. Itẽ Solinus cap. v. exẽplaria tamen quæ
dam. xxxv. Valer. M. lib. iij. capite de fortitudine. xxxvj. ¶ Torquibus tribus
Solini loc9 &. lxxx. addit Valer. M. huic numero centum, volumine citato. Solinus cum
Plinio. lxxxij. capite. v. mendoſa cuius verba vt caſtigentur ſubieci. In Phale
ris. haſtis puris. Armillis. Coronis. cccxij. meruit. adde dictionẽ. torquibus.
In phaleris. torquibus haſtis puris. &c̃. confer Plinium cum Solino & ſup-
puta. ¶ Quas Trebia, Ticinuſq;. Apo. To. Quas Trebia, Ticinus ve. ¶ EX
CAP. xxix. Archilochi poetæ interfectores apollo arguit delphis. Scribo nu
mero vnitatis interfectorem. neq; enim multi Archilochum interfecerũt, ſed
vnus dũtaxat Calondas nomine, Corax cognomine. Quo ſcelere pollutus,
cum ad oraculum apollinis veniſſet delphos a Pythia tanquã nefarius ſacri-
legusq; repulſus eſt, auctore Suida in ea dictione. Meminit & Euſebius Pam
phili volumine euangelicæ præparationis. v. capite. xij. Qui tamẽ quod ani
maduerſione dignum eſt eſt non Calondam archilochi interfectorẽ vt Sui-
das appellat ſed Archiam. quare inquit qui eum occidit Archias a templo
quaſi ſceleſtus exire abſte iuſſus eſt, muſatum enim occidit amicum. ¶ Nec
difficulter ex his quæ deus ſignificaſſet intellexit. Legendum cenſeo quem
deus ſignificaſſet. hoc eſt quis nam eſſet quẽ deus humari iuberet. Præterea
Apographon Toletanum non ex his. legit ſed rex idem. ¶ EX CAP. xxx.
Locus inſignis, reſtitutus. Ipſe quadrigis albis egredientem in littore excepit. Exẽplar vtrũq; Ipſe a gra-
dibus egrediẽtes in littore excepit. Scribẽdũ opinor. Ipſe Achradine egrediẽs,
in littore excepit. Achradinẽ partẽ eſſe vrbis Syracuſanæ Liuius multis locis
auctor eſt. Meminit & Stephanus. & Plutarchus in Dione. ¶ Cũ accuſatio-
nẽ qua fuerat vſus rhodi legiſſet. Rhodijs legiſſet, nõ Rhodi, Apo. Tol. pro
biore lectiõe. ¶ In illo abiecisse, in hoc importaſſe. Vet9 exẽplar, abegiſſe nõ
abiecisse. ¶ Quaſi ipſe ſua carmina pbauiſſet. Verbũ. carmina, non habet in

Toleta. Archetypo. ¶ Quæ prima in orbe ab Asinio Pollione &c̄. Salmant. exemplar. vrbe. non orbe. ¶ & tota vita tua consulatus tantum operibus electis. Scribo contra omnia exemplaria, & tota vita tua consulatus tanti operibus electum. hoc sensu. Nullo magis excellentem insigni posse Ciceronem prædicari quam si palam cunctis fiat, testimonio amplissimo totius populi romani & tota eius vita, euectum esse ad consulatum, potius quam præpotētum ciuium studio ac factione. Ita esse hunc locum intelligendum, argumento est ipse Cicero oratione secunda contra. P. Rullum tribunum plebis his verbis. Neque enim yllo modo facere possum, vt cum me intelligam non hominum potentium studio, non excellentibus gratijs paucorum, sed vniuersi populi romani iudicio me consulem ita factum, vt nobilissimis hominibus longe præponerer, nō & in hoc magistratu & in omni vita essem popularis. Cæterum libentius in Cicerone legerem, vt in omni vita quam & in omni vita, vt vterq;, Plinius & cicero significent popularem fuisse in omni vita Ciceronem, & propter hoc in populum perpetuum studium creatum esse consulem. ¶ Te suadente, Roscio theatralis auctori legis ignouerunt, notataq; se discrimine sedis æquo animo tulerunt. Exemplar Salmant. notataq; se ignominæ discrimine æquo animo tulerunt. Toletanum paucioribus verbis. notataq; sedes æquo animo tulerunt. De reliquo, desidero hoc loco Hermolai doctrinam, tantāq; illam antiquitatis cognitionem, qui in hac Roscij historia nos ad Macrobium delegat, ceu vero Roscius ille de quo Macrobius tertio Saturnalium loquitur, idem sit cum eo de quo nunc Plinius. Cum ille Macrobianus Roscius histrio fuerit Syllæ dictatori acceptissimus, a Valerio maximo. Plutarcho & Plinio memoratus. Hic vero de quo ad præsens agitur, appellat⁹ sit. L. Rosci⁹ Otho, qui in tribunatu plebis, legē tulit de. xiiij. ordinibus. Cuius Plutarchus in Cicerone, Tacitus. lib. xv. Asconius. Pedianus. Iuuenalis. Horatius, eiusq; interpretes, Liuij itē abbreuiator & plerīq; meminere. De proscriptorum item liberis pr[illegible] in Sylla, Suetonius in Cæsare dictatore, Seneca in libro de ira, Velleius paterculus libro. ij. nec semel. ¶ EX CAPITE. xxxij. Et nihil nimium cupere, comitēq; æris alieni atq; litis esse miseriā. Multa hic verba ab ineptis expositoribus temere addita quis non videt? fremant licet critici, Spument. Sibilēt, non ideo minus aperiam sententiam meam. Lego igitur contra omnes homines & cōtra omnia exēplaria & nihil nimis, comitēq; spōsionis esse miseriā. Cætera omnia adulterina verba & falso adiecta sunt. Confirmare supersedi, quia Hermolaus multis auctoritatibus allatis, laborē nobis ademit. ¶ EX CAPITE. xxxvj. Semper excussa nequid inferret cibi, excutiēte, nō excussa habet Apographon Toleta. ¶ Immo vero inquit meum necate, meo idem exemplar legit non meum. ¶ Cornelia. n. iuuenis est. Cornelia nimirum iuuenis est. in eodē. ¶ EX CA. xxxvij. qui veniēte ab illyrijs pestilētiā pdixit, & discipulos ad auxiliādū circa vrbes dimisit. Vetera exēplaria. Veniēte ab Illyricis pestilētiā prædixit discipulis, quos ad auxiliandum circa vrbes dimisit.

Ciceronis locus.

Cōtra Hermolaum.

¶ Et victor, suprema in senecta lapsu scalarũ exanimatus est. Aliter Apographon Toletanum, & vicit, suprema in senecta lapsu scalarum exanimatus. ¶ M. Marcelli interdicto. Idem exemplar interdictu quarta inflexione, recte ex pliniana consuetudine, vt sæpe notatum est. ¶ Laudatus est & ctesiphon Gnosius. Vetus lectio Chrisippon. Romana impressio Chresiphon. Apographon Toletanum, Cresimphro, propius veritatem. Scribo Chersiphron, ex Strabone. xiiij. Templum inquit dianæ Ephesiæ primus Chersiphron

Locus Strabonis. fabricatus est. quáuis in latinis Strabonis codicibus mendose scriptum inueruias Archiphron pro Chersiphron. Castigandum idem vitium in Vitruuio

Locus Vitruuij. libro tertio, & septimo. ¶ EX CAPITE. xl. Et suopte ingenio quisq; terminet. Apographon Toletanum. Et pro suopte ingenio determinet. ¶ Abũde igitur atq; indulgenter fortuna decidit. Abunde agitur, atq; indulgenter fortuna deciditur, idem exemplar. ¶ Et non a vate dictum, & non vt a vate dictum, Idem. ¶ EX CAPITE. xliij. Seruauit proscriptum a Sylla. M. fidustium senatorem annis. xxxvj. Sed iterum proscriptus, superstes Syllæ vixit vsq; ad. M. Antonium. Constatq; nulla alia de causa proscriptũ, quã quia proscriptus esset. Si bis proscriptum accipiamus a Sylla. M. fidustium, nulla fuit ratio Plinio cur notaret secundam proscriptionem tanquam raram & causa carentem. Nam qua ratione primo proscriptus fuit, eadem proscribi potuit & secundo & tertio & sæpius, sine vlla rei admiratione. Item raras hic, memoratuq; dignas hominum fortunas Plini9 exequitur. Ecquid rogo miraculi fuit, seruari hominem bis proscriptum ab eodem Sylla. Nunquam igitur in animum inducere potui, verba hæc sincera esse, sed hæsit semper scrupulus luxato ordine scripta esse. Nam nisi opinio mea me fallit Marcus hic fidustius bis proscriptus a duobus romanis principibus, vtriusq; sæuitiã euasit, & vtriq; superuixit, primo a Sylla, & eo mortuo, iterum a. M. Antonio, quem successum, magnæ fuisse felicitatis, negari non potest. Notat autem non alia tacito Plinio [illegible] alia causa proscriptum fuisse a. M. Antonio, quam quia prius proscriptus fuisset a Sylla. Scribendum igitur hunc locum reor ad hunc modum. Seruauit proscriptum a Sylla. M. fidustium senatorẽ annis. xxxiij. vsq; ad Antonium. Sed iterum proscriptus, superstes illi vixit. Constatq; &c. ¶ Sed eundem in triumpho asculano. Cn. Pompeij Straboris duxit puerum. Vtrũq; exemplar. Sed eundem in triumpho asculano Cn. pompeius duxit puerum. Verbum autem illud. Strabonis. in ambobus desideratur. ¶ Eodẽq; honore cum transisset exornatus. Salmanticense exemplar. eodem quoque honore transfuga exornatus, Romana impressio, per fuga. ¶ Et quibus felicitatis inductus argumentis. verior vt mihi videtur lectio. En, quibus felicitatis &c. Sine vlla interrogatione, cum derisu & sugillatione talis felicitatis. ¶ Erodente se ipso corpore & supplicia sibi gignẽte. vrbana magis, ac festiua antiqua lectio. & supplicia tibi gignente. ¶ Et futuro tẽpore infelix. Cõmodius futuro tẽpori. ¶ Et supremo somnio eius cui immortuus quodã modo est. in intellectu horũ verborũ lõge dissentimus tũ

ab alijs, tum vero ab Hermolao qui nos ad illum iuuenalis versum remittit, & nos consilium dedimus Syllæ, priuatus vt altum dormiret. quasi Plinius hoc loco de somno illo declamatorio Syllæ loquatur quem romani adulescẽtes vt altissimũ caperet in scholasticis cõtrouersijs suadebãt, reiecta omni rei publicæ cura. Nos secus hunc locũ accipiẽtes non somno cũ Hermolao legimus, sed somnio vt alij emendarũt & Apogra. habet Tolet. de quo ante quã loquamur, Illud legẽtes nosse oportet, Syllã cõmentarios rerũ suarũ conscripsisse, ac lucullo græcarũ iuxta latinarũq; latterarũ peritissimo nuncupasse, quorũ vigesimũ secundũ librũ absoluit, biduo antequã e vita discederet. Cuius rei auctor est Plutarchus in vita Luculli, & in vita syllæ. Deinde illud quoq; noscendũ, Syllã summã habuisse fidẽ somniorũ visis, vt ex eodẽ liquet plutarcho in Sylla his verbis. Lucullũ etiã in cõmentarijs quos ad illũ inscripsit cõmonefacit, nihil tã stabile duceret, quã quod noctu sibi numẽ imperaret. & aliquanto post. Ferunt & dormienti syllæ visam esse deã, quã romani eximia veneratiõe colũt, accepta ex cappadocibus disciplina, siue luna sit, siue Minerua, siue bellona. Hanc sibi astitisse Sylla æstimauit, & posito manibus fulmine nominatim vt suos feriret inimicos imperasse, eosq; percussos collabi atq; deleri. Eo ex insomnio spe plenus cunctis collegæ expositis, Romam ductabat exercitũ. Hæc Plutarchus. qui eodẽ quoq; loco non lõge a fine, somniũ quod sylla vidit, pauloantequã e uita migraret, his verbis exequitur. Sylla nõ modo suũ præuidit interitũ, verũ etiã quodã modo scriptis eũ cõmendauit, nã vigesimũ secundũ cõmentariorũ librũ biduo ante quã mortuus est, scribẽdi finẽ fecit. vbi Chaldæos sibi prædixisse affirmat, quod ei cũ beate vixisset, in ipso felicitatis vigore, moriendũ esset. Scribit etiã filiũ qui paulo ante Metellã expirauerat, per quietẽ sibi visum, vilissimo indumento sibi assistentem, patrẽ suppliciter obsecrantẽ, vt ab his se curis absolueret, eunteq; cũ eo ad matrẽ Metellã quiete & omni negociorũ abiecta cura cũ illa vitã duxisse. Appianus etiã alexãdrinus bellorũ ciuiliũ lib. j. de somnio Syllæ paulo ante mortẽ, sic narrat. Ferũt Syllã cũ in agris esset dæmonẽ quendã p somniũ aspexisse, seq; ab illo vocari existimauisse. qd somniũ cũ amicis mane retulisset summa celeritate testamẽtũ cõscripsisse, insequẽtiq; nocte obsignato eo, cũ febris accessisset, sexagesimo exacto anno e vita discessisse. hactenus Appianus. In hoc igitur insomnio siue idẽ sit cũ eo qd plutarchus narrat, seu aliud ab eo, Syllæ dictũ fuisse existimamus, vel a filio, vel a dæmone quẽ vidit, vel ab alio aliquo qui ei per quietẽ apparuerit, inuidiã ab eo vno gloria superatã. Nã qd Appianus ait, exposito amicis somnio sũma celeritate testamẽtũ cõscripsisse, insequẽtiq; nocte decessisse, mire quadrat cũ his plinianis & supremo somnio eius cui immortuus quodãmodo est. Hæc annotasse quãuis nulla inerat plinianis verbis menda, non fuerit alienum. vt doctis minime necessaria, ita cæteris non magno operepœnitẽda. ¶ Qui primus elephãtos primo punico bello duxit in triumpho. L. Metellum pontificem, duxisse primũ elephantos in triumpho primo punico bello, longe a veritate abhorret. Idq; ne longe exempla petãtur

Plinius docet libro.viij.cap.vj. Cuius verba ad roborandam sententiam nostram necessarium erit apponere. Elephantes inquit italia primum vidit Pyrrhi regis bello & boues lucas appellauit, in lucanis visos anno vrbis.cccclxxij. Roma autem in triumpho, septem annis ad superioré numerũ additis. Triũphus autem hic si quis hoc desideret, Mani Curij fuit de Pyrrho rege, qui superiorum omnium speciosissimus fuit. De quo. L. florus libro primo capite de bello tarentino ita loquitur. neq vllus pulchrior in vrbem aut speciosior triumphus intrauit, cum ante hunc diem nil nisi pecora volscorum, greges sabinorum, carpenta gallorum, fracta samnitum arma vidisset. Tunc si captiuos aspiceres. Molossi. Thessali. Macedones. Brutius, Appulus, atq lucanus. Si pompas, Aurum, Purpura, Signa, Tabulæ, Tarentinæq deliciæ. Sed nihil libentius populus romanus aspexit quam illas quas timuerat cũ turribus suis feras, quæ nõ sine sensu captiuitatis, submissis ceruicibus victores equos sequebantur. Hæc florus. quæ & liuij epitome confirmat, itéq Polybius primo volumine & pleriq alij historici. Patet ergo elephantos in triumpho non primum duxisse. L. Metellum pontificem, sed Manium Curium pulso ex italia Pyrrho rege, annos ante circiter.xxv. Quid igitur est Nimirum legendũ hic esse, non primus elephantos, sed plurimos elephantos. cuius castigationis Plinius ipse duobus locis est auctor. Tum lib.viij.cap vj. his verbis. Eadem plurimos, anno.d.ij. victoria. L. Metelli pontificis in sicilia de pœnis captos .cxlij. fuere. tum libro.xviij. capite.iij. M. inquit Varro auctor est, cum. L. Metellus triumpho plurimos duxit elephantos, assibus singulis farris modios fuisse. Patet igitur Manium Curium elephantos primum aliquot in triumpho duxisse. Post eum plurimos, primo bello punico. L. Metellum pontificem. Sic & fides historiæ constabit, & Plinius non dissentiet a se ipso. ¶ Voluisse enim primarium bellatorem esse. Exemplar Salmanti. Valuisse.n. &c. Posset etiam non absurde totus hic locus aliter legi. in quibus quærendis sapientes ætatem exigerent, cõsumasse æuo. Fuisse enim primariũ bellatorem, optimum oratorem. &c. ¶ EX CAPITE.xliiij. Quattuor filijs illatus rogo, vno prætore, tribus consularibus, duobus triumphalibus, Vno cẽsorio. Scribendum vno prætorio, non vno prætore, ex Valerio Maximo libro.vij. capite de felicitate. Præterea si vnus erat prætorius. tres consulares. Duo triũphales. Vnus censorius, septem fuerunt non quattuor? Respõdendum arbitror quatuor fuisse vt Plinius ait. Vnũ prætoriũ, Tres cõsulares. Sed ex his tribus qui fuerũt cõsulares, duos præter cõsularé dignitaté triũphales ẽt fuisse, Tertiũ ẽt cẽsoriũ. Alioqui de numero filiorũ hui9 Metelli, magna est inter auctores dissensio, Plini9 supra cap.xiij. sex liberos reliquisse tradit, vndecim nepotes, nurus vero generosq qui se patris appellatione salutarẽt.xxij. Vnde nõ ab re hic Plinius, conuolante ait tam numerosa illa cohorte, quæ eum patrem appellabat. Valer. Max. libro & capite ante citatis, septem liberos habuisse tradit, viros, iiij. fœminas tres. Augustin9 secũdo de ciuitate dei, cap.xxiij. quinq scribit, cõsulares oẽs, Plutarch9 in lib. q in scribitur de fortuna Romanorũ

Insignis locus, castigatus.

ſenẽ inquit Cecilium Metellum macedonicum elatum a.iiij. filijs conſulari-
bus, qui nominati fuerint. Q. Banaricus. L. Diadumas. M. Metellus. C. Ca-
prarius. Cornelius nepos de viris illuſtribus. Hic ait quatuor filiorum pa-
ter ſupremo tempore humeris eorum ad ſepulchrum latus eſt. Velleius Pa-
terculus priore volumine. Quattuor filios ſuſtulit. Omnes adultæ ætatis vi-
dit. Omnes reliquit ſuperſtites & honoratiſſimos. Mortui eius lectum pro
roſtris ſuſtulerunt quattuor filij. Vnus conſularis & cenſorius, alter conſula-
ris, tertius conſul. Quartus candidatus conſulatus, quem honorem adeptus
eſt. ¶ In ipſo tamen flore dignitatis ſuæ. Apographon Toletanum. In ipſo
tamẽ flore dignationis ſuæ. ¶ Virtutis ſuæ opera & cenſuræ periturus. Erra-
tum hic etiam in ordine verborum. Nam hæc verba poſt illa haud dubie ſe-
qui debent, quæ paulo ante præceſſerunt, ad tarpeium raptus vt præcipitare-
tur. Subiyce ſtatim, virtutis ſuæ opera & cẽſurae periturus. ¶ A dãnatu ſuo.
damnato ſuo. ambo exemplaria. ¶ Equidem & africani æmiliani. Equidem
& africani ſequentis. Apographon Toletanum. ¶ Siquidem libẽs dixit.
Verbum libens in neutro exemplari legitur. ¶ Iam balearicis & creticis & dal
maticis iam macedonicus ipſe. Apographon Tolet. iam Balearicis, Diadema-
tis, iam Macedonicus ipſe, cætera reduudant. ¶ EX CAPI. xlv. Et contra
voluntatem eius prælatus lepidus. Exemplar Salmanticenſe, & contra peti-
tionem eius prælatus Lepidus. ¶ Sed prægraui Antonio. ſed prægrauante
Antonio, Apographõ Toletanum. ¶ Et triduo in palude latebræ ægroti. &
vt fatetur Agrippa & Mœcenas, aqua ſubter cutem fuſa turgida latera. Apo- Locus exi-
graphon idem multo caſtiore lectione. & tridui in palude ægroti, & vt fatẽ- mius.
tur Agrippa & Mœcenas aqua ſubter cutẽ fuſa turgidi, latebra. ¶ EX CA
PITE. xlvj. Phedium feliciſſimũ qui pro patria proxime occubuiſſet. Exẽ-
plar Tole. Pedium legit non Phedium. De Phedio Porro ſeu Pedio qui pro
patria occubuerit nihil compen, ſed de Tello Athenienſi, qui auctore Hero-
doto libro primo, & apud noſtros auſonio poeta, in prælio quod apud Eleu
ſinem inter Athenienſes & finitimos cõmi[illegible] gam ver-
tiſſet, pro patria fortiter dimicans mortem oppetijt. Quam obrem interro-
gatus Solon a rege Crœſo, quẽ ex mortalibus fortunatiſſimum iudicaret,
Tellum reſpondit. Iterum rogatus, quem poſt tellum putaret, Cleobin & bi-
tonem reſpondit. & ſi auſonius ab herodoto diſcrepans, ſecundas non Cleo-
bi & Bitoni datas a Solone dicat, ſed Aglao. Notandum autem Auſonium
non Tellũ vocare, ſed Telena quaſi Telẽ quintæ ſit apud græcos inflexionis.
¶ Atque vt e vitæ genere manifeſtũ eſt. Salmã. exẽp. vtque e vitæ genere manife
ſtũ eſt. ¶ EX CAP. xlviij. Anacreõ poeta Argáthonio Tarteſſionũ regi. cl.
tribuit annos. Legẽdũ videtur. clij. ſi credimus diuo Auguſtino citãti hunc
Plinij locũ lib. de ciuitate dei. xv. cap. xij. his verbis. Plinius ſecũdus cũ com-
memoraſſet relatum fuiſſe in literas quendam vixiſſe. clij. annos, alium de-
cem amplius &c̃. Hæc auguſtinus, puto tamen eum in mendoſum Plinij
exemplar incidiſſe. Fidelior enim mihi videtur noſtrorũ exẽplarium & item

excusorum lectio, in qua semper.cl.nunquam. clij.legitur. Lucianus in libro de Macrobijs.cl.annos Argathonium vixisse asserit. Idem Strabo summus auctor libro tertio, adductis etiam verbis Anacreontis poetæ, quem aduocat hic Plinius. Ea sunt. Equidem Amaltheæ cornu nolui, neq; annorum.cl. imperium tenuisse Tartessi. valer. Max. libro octauo capite de senectute. cxx. annos vixisse scribit. octoginta nãq; annos patriam suam rexisse ait, cum ad imperium quadragesimo accessisset. Quod & herodotus primo volumine, & Cicero in Catone maiore asserunt. Secundum autem Pollionem Asinium .cxxx. vixit. Illud non dissimulauerim, nescire me, qua ratione inductus Hermolaus, Argathonius dicendum esse asseueret, non Arganthonius, contra vetera omnia & noua exemplaria, contraq; auctores cunctos, tam græcos quam latinos, apud quos Arganthonius semper cum. n. in secunda nunquam secus legas. ¶ Mantimorum regem. Vetusti codices lutiniorum insulæ regem. Valeri. Max. libro octauo capite de senectute. Latinorum regem. sequitur statim. ¶ Dc. atq; vt parce mentitus filium eius. dccc. Valerius Maximus loco nuper allegato. dccc. scribit non. dc. regẽ hunc vixisse. Et paulo post vbi. dc. scriptum est Valerius. M. dccc. ponit, nimirum ordine verborum commutato. Item magna librariorum allucinatione nam Plinij in humanum esset dicere vbi scribi. patrem. debuit, filium, positum est. Valerius Maximus. Sed multo inquit liberalius Xenophon, cuius perigeros legitur. Is enim latinorum regem octingentis vitæ annis donauit. Ac ne pater eius parum benigne acceptus videretur, ei quoq;. dc. assignauit annos. ¶ Gorgiam Siculum .cviij. vixisse. Cicero in Catone maiore, & Valerius Maximus. cvij. Lucianus in Macrobijs cum Plinio. cviij. Pausanias. c. V. Quintilianus in tertio .cix. ¶ .Q. Fabius Maximus. lxiij. annis augur fuit. Valerius Maximus loco toties allegato. lxij. scribit, vno minus. Q. inquit fabius maxim⁹ duobus & .lx. annis auguratus sacerdotium sustinuit, robusta iam ætate id adeptus.

Hermola⁹ reprehẽdit̃.

¶ EX CAPITE. xlix. ¶ Rursus Aesculapij secta quæ stata vitæ spacia. Exempl[illegible]apij sententiam secuti qui vitæ spacia. &c. Verbum enim. Rursus. in eo non legitur. Item non Aesculapij, sed Asclepiadæ fortasse legendum, ex indice. In quo duo huius nominis auctores referuntur. Alter medicus, Philosophus alter, qui scripsit tragodumena. Medici Asclepiadis & Plinius supra & Galenus frequenter & omnes meminere.

¶ EX CAPITE. l. P. Cornelius Ruffus qui consul. In Epitome Liuij, volumine. xiiij. P. Cornelius Ruffinus nominatur hic, non Ruffus. Valerius item Maximus libro secundo capite de censoria nota. Quid de fabricij Licinij censura loquar. Narrauit enim omnis ætas, & deinceps narrabit, ab eo Cornelium Ruffinum duobus cõsulatibus & dictatura speciosissime functum, quod decem pondo vasa argentea comparasset, perinde ac malo exemplo luxuriosum, in ordine senatorio retentum non esse. Astipulantur, florus libro primo, Eutropius secundo. Gellius. xvij. capite. xxj. ¶ E diuerso Phalereus tum deploratus a medicis. Romana & omnis impressa lectio. Phale-

ræus iam tum dephoratus &c. Duo nostra exemplaria. Phaleræus iacum.
Scribo. Pheræus Iason. ex Valerio Maximo libro primo capite de miraculis. Locus conclamat⁹, vt ræ redditus.
Diuinæ fortunæ vulnus Pheræo Iasoni quidã exitij eius cupid⁹ intulit &c.
Magna Hermolai memoriæ hæsitatione & aliorum qui post eum in Pliniũ
aliquid annotauerunt, in restitutione loci qui maxime omnium ad manus Hermolai
& in expedito erat. ¶ Morbis enim quoq; permutatis verbis duo antiqua hæsitatio.
exemplaria. Morbis quoq; enim. ¶ A meridianis partibus ad occasum solis.
pestilentiam semper ire. Apographon Toletanum. a meridianis partibus &
occasu solis, pestilentiam semper ire. ¶ Nisi hieme. Idem exemplar. Non ire.
¶ EX CAPITE. lj. a somno mouentium. scribe a Somno morientium.
Sic vtrũq; præfert exemplar. Est autem periphrasis lethargi. ¶ EX CAPI
TE. lij. Nam C. Aelium Tuberonem. Cicero de claris oratoribus. Q. Aeliũ
Tuberonẽ celebrat. L. Pauli nepotem, disciplina stoicum, Gracchorum alio
rũq; clarissimorum oratorum tempore. ¶ Hermotimi Clazomenij &c. Sic
eum Aristoteles primo Metaphysicorum appellat. Item lucianus in laudatio
ne muscæ, & communis græciæ nominatio. Verum Plutarchus maximæ au
ctoritatis scriptor, Hermodorum non Hermotimum nuncupat in libro de
dæmonio Socratis, his verbis. De Hermodori autem Clazomenij anima,
accepisti quo pacto e corpore egressa, vagabatur per loca complura, deinde
regrediebatur, cum & audisset & interfuisset multis quæ longe inde accide
rant, quoad vxoris proditione inimici corpus illius dum anima abesset, in
suam potestatem redactum, domi exusserũt. ¶ Aristæi etiam visam &c. Scri
be Aristeæ non Aristæi. ex Herodoto, & Plutarcho in Romulo, & Suida, Plutarchi interpres lapsus.
& gregatim omnibus qui Proconnesium hunc scriptorem Aristeam appel
lant, non Aristæum. vt errauerit Plutarchi interpres qui monstrato loco pro
Aristeam, Aristæum vertit. ¶ Rerum faciẽ mutationẽq; mirantem velut po
stero experrectum die, puto vitiatum esse ordinem verborum, Scribendũq;
experrectum velut postero die, rerum faciẽ mutationẽq; mirantem. ¶ Varro Amœnus locus.
quoq; auctor est. xx. viris agros diuidẽtibus Capuæ. Apographon Toleta
num. xx. viros e gro diuidente Capuæ. Lego. xx. viro se agros diuidẽre Ca
puæ. ¶ Quendam qui efferretur feretro. Antiquus vterq; codex. quendã qui
efferretur foro. ¶ EX CAPITE. liiij. Hæc est summa vitæ felicitas. Scri
bo cum minore, & coniunctim cum superioribus, hæc est summa vitæ felici
tas, vt sit expositio eorum quæ proxime dicta sunt. ¶ Bebius iudex cum va
dimonium differri iubet Apographum Toletanum. Bebius iudex dum Ba
bilium differri iubet. Scio differri vadimonia rem esse apud auctores vulga
rem, sed antiquam lectionem mire probo. ¶ L. Dutius medicus Valla. Le
go diuerso ordine. L. Dictius Valla medicus. Toletanum tamen exemplar
Tuscius habet no Dutius. ¶ Quem eueniti anxierate diximus mortuũ. Am
bo nostri codices non. eueniti, sed deuerti agnoscunt. Scribo diuorti seu di Locus pulcher.
uortij. Nam superius capite. xxxvj. ostensum fuit. M. Lepidum Apuleiæ vxo
ris caritate post repudium obijsse. ¶ EX CAPITE. lvij. Sepultus intelli

gitur quoquomodo conditus, humatus vero humo contectus. Hæc verba subdubito an sint Plinij, an vero alicuius grãmatici, qui differentiam inter ea duo verba in margine libri vt fieri solet notare voluerit. ¶ EX CAPITE. lv. Post sepulturam aliæ atq; aliæ manium ambages. Duo illa verba. atq; aliæ. redundant ex Salmanti. lectione. Apographon Toletanum, Post sepulturam variæ manium ambages. ¶ Et in mortis quoq; tempora ipsa sibi vita mentitur. Rursus verbum. ipsa. superfluit. ex eadem. ¶ Quod autem corpus animæ prosequitur materiam? Castigo. Quod autem corpus animæ per se? quæ materia? ex exemplari Tolet. ¶ Puerilium ista deliramentorum. Ambo codices elementorum legunt, non deliramentorum, vt Scribendum putem delinimetorum. ¶ Ac duplicat obitus si dolere etiam post futuri æstimatione euenit. Apographon Toletanum. dolorem legit non dolere. vacatq; in eo verbum vltimum. euenit. Quare sic lego. ac duplicat obituri dolorem, etiam post futuri æstimatione. ¶ At quanto facilius certiusq; sibi quęq; credere, ac specimem securitatis ante genitali sumere experimento. breuius prædictum exemplar. At quãto facilius certiusq; sibi quęq; credere specimẽ securitatis, ante genitali experimento. ¶ EX CAPITE. lvj. Item forcipem. marculum. martellum vetus lectio, non marculum. ¶ Lapidicinas Cadmus Thebis. Lapicidinas permutatis syllabis, exemplar Toleta. ¶ Sutrinam Boethius. Idem exemplar. Sutrinam Tibus Boethius. forte Tibus Boeotius, vel sic. Sutrinã Thebis, Boethius. ¶ Aristoteles lydum Scythẽ. Scytin, non Scythẽ idẽ exemplar. ¶ Fabricam materiariam Dædalus. Fabricæ materiam Dædalus, idem. ¶ Oleum & trapetas Aristeus atheniensis. Diodorus quinto docet nos, cyrenensis hic legendum esse non atheniensis, his verbis. Nunc Aristei acta sequentur. Hic ex apolline ac Cyrene Hipsei filia genitus est. De cuius genere quidam ita tradũt. Cum Cyrene apud pelium virgo educaretur. apollo eius forma captus raptã virginem in libyam detulit ad ea loca in quibus postmodum ciuitas condita est ab eius nomine Cyrene. Ex ea filiũ suscepit Aristeũ, quem infantem tradit nymphis nutriendum, A quibus triplici nomine est appellatus. Nomius. Aristeus. Agreus. Ab his nymphis cum lac coagulare, mel atq; oleum conficere didicisset. primus ea in vsum hominum traduxit. ¶ Iaculum cum amento inuenisse Aetholum. Verbum. inuenisse. detrahendum. ex Archetypo Toletano. ¶ Syros. Phœnicas balistam & fundam. Scribe coniunctim, Syrophœnicas. tum ex vetusto vtroq; codice, tum ex geographis. Mentio & in sacris literis mulieris syrophœnissæ. ¶ Aruspicium Delphus. Aurũspicam Delphus. Tolet. exemplar. ¶ Ignispicia Amphiaraus. Auspicia auium Tiresias thebanus. Verbum, auspicia, desideratur in vtroq; exemplari. Reliqua sic lego. Ignispicia amphiaraus aut Tiresias. Nam si auspicia tribuas Tiresiæ, discordabit Plinius a se ipso, supra enim auspicia assignauerat Cari. ¶ Cithara sine voce. Citharam accusandi casu, vetusta exemplaria. ¶ Post eum Theseus in Isthmo. Legendum opinor Sisyphus in Isthmo non Theseus, auctore Pindari enarratore in argumento Isthmiorum.

¶ Gyges lydius. Archetypum Toletanum, Cynges luctus. vt forte scribi posset Cynges lyctius, ab vrbe lycto. ¶ Hippagum Salaminij, aut Pericles atheniensis. Ambo exemplaria. Hippagum Damias, aut Pericles atheniensis. Hippagines has vocat festus, quibus equi vehantur, quas inquit græci hippagus vocant, Hippagogus appellat Aristophanes eiusq; expositores in comœdia hippis. Suidas quoq; hippagogus. Quid vero in hoc loco sibi velit Hermolaus minime intelligo. ¶ Rostra addidit Piseus. Tyrrheni anchoram. Eupalamus eandem bidētem. Anacharsis harpagonas &c̄. Præpostera pūctorum interlocatio, & lectionem, & sensum & rerum fidem deprauauit, nōnullosq; nostræ ætatis doctos alioqui viros in errorem inuexit. Scribēdum igitur sic. Rostra addidit Piseus Tyrrhenus. Anchoram Eupalamus. Eandem bidentem Anacharsis. De Piseo enim tyrrheno hoc ipso capite supra Plinius. Bicipitem autem anchoram ab Anacharsi inuentam, auctor est Strabo libro septimo. ¶ Harpagonas & manus Pericles atheniēsis. Si sic legatur duas res esse quispiā putabit, cū vna tātum sit. Curcius lib. iiij. Omnia belli apparatu strepunt. Ferreæ quoq; manus Harpagonas vocant) quas operibus hostium nijcerent, coruiq; & alia tuendis vrbibus excogitata præparabantur. Proinde lego hic. harpagonas aut manus. ¶ EX CAPITE. lx. Cum curio inter rostra & græcostasin prospexisset talem solem. Ambo exemplaria. cum auguria inter rostra & græcostasin prospexisset solem. Scribo. cum a curia inter rostra & græcostasin prospexisset solem. ex Varrone qui ante curiam hostiliam statuit rostra. ¶ A columna ænea. Apographū Toletanum. A columna Menia, recte. Sex. Pompeius. Meniana inquit appellata sunt a Menio censore, qui primus in foro vltra columnas tigna proiecit, quo ampliarentur superiora spectacula.

¶ EX LIBRO OCTAVO. CAPITE SECVNDO.

QVOSDAM INCONDITOS MOtus ædidere saltantium modo. Exemplar Salmanticense quosdam etiam inconditos motus &c̄. Toletanum. quo etiam inconditos meatus ædidere. ¶ Aut lasciuiente pernicitate colludere. Apographon Toletanum. auc lasciuiente Pyrrhice collidere. ¶ EX CAPITE. iij. Spacio procul pontis a continente porrecti. conuerte ordinem verborum, spacio pontis procul a continente porrecti. ex eodē. ¶ EX CAPITE. iiij. Iras proflare, nec calcare, sed erutum proximo tradere. Constantius fanensis non erutum hic sed cretum scribit, sensum plinianis verbis accommodās parum vt sentio congruentem, cum tamen & romana & cætera impressa exēplaria & Salmanticensis item codex erutum habeant. Hermolaus quoq; erutum, propius veram lectionem, sed sensu inepto & falso. Apogra. Tolet, exi

Locus memorādus, emēdatus & exposit' cōtra cōstantiū fanensem.

Hermolaï sens' inept' & falsus

mie hic vt in plerisq; omnibus, derutum, agnoscit. Petendusq; est sensus horum verborum ab Aeliano libro de natura animalium primo, vbi de Elephãtis ad huncmodum disserit. Tum etiam sagacissime odorantur, tum acerrimis sensibus existunt, tum vero ex his partim antegredientes, partim subsequentes ordinatim eunt. Atq; horum primus narium sagacitate herbam ante pedes suos positam, sentiens humanis vestigijs esse transitam, eam euellit, & ei qui a tergo proximus odorandam tradit, Is rursus alteri qui post eũ stat, ac deinceps per omnium quasi manus sagaciter contrectatur, quoad ad illũ ipsum qui extremum agmẽ ducit, peruentum fuerit. Is simulac olfecerit, barritum vastum ædens, quasi signum ad fugam dat. ¶ Sic & tigris etiam feris cæteris truculenta, atq; ipsã elephanti quoque spernẽs vestigia, homine viso transferre dicitur protinus catulos. Opportune hic rursus subuenit exemplar Toletanum. Sic & tigris etiam feris cæteris truculenta, atq; ipsum elephãtum quoq; spernens, vestigio hominis viso, transferre dicitur protinus catulos. ¶ Sed vnde sciunt timendos esse. Commodius in eodem. sed vnde sciunt timendi esse. ¶ Immo vero cur vel sæpius conspectum paueãt. verior eiusdem lectio. Immo vero cur vel ipsum conspectũ paueant. ¶ EX CAPITE. v. Initur autem biennio Scribendum videtur, Initur a triennio, hoc est post triẽnium exactum. ex Aristotele volumine de historia animalium quinto, capite .xiij. Coitum inquit triennio interposito repetit. Nec me fugit in solino biennio etiam legi. ¶ Ac nequis vulgariter electam putet, miretur gratam Aristophani &c. Apographum Toletanum. mire tum gratam Aristophani &c.

Pulcher locus. *Elegans locus.*

¶ EX CAPITE. vj. Centum quadraginta duo fuere. Adde ex vtroq; exemplari. aut vt quidam centum quadragintã. Sic capite sequenti. Pugnauere in circo. xx. aut vt quidam tradunt. xvij. Verum de numero horum elephantorum parum sibi auctores constant. Liuius in epitome libro. xix. cxx. fuisse tradit. L. florus libro secundo Centum circiter asserit. Paulus Orosius libro quarto. c. iiii. Entropius. cxxx. Seneca in libro de breuitate vitæ .cxx. cum Liuio. ¶ Nec quid a. e. ndens actum sit auctorẽs explicant qui non putant interfectos. Scribendum reor. Nec quid dein de his actum sit, auctoris explicat, qui non putat interfectos. Postrema tamen quattuor verba suspicor non esse pliniana. ¶ EX CAPITE. vij. Pugnauere in circo. xx. aut vt quidam tradunt. xvij. Scribo. aut vt quidam tradunt. xviij. Seneca in libro de breuitate vitæ. Num & Pompeium primum in circo elephantorum duo deviginti pugnam ædidisse, commissis more prælij noxijs hominibus, ad vllam rem bonam pertinet? ¶ Eodem quo priores, numero peditum. Scripta lectio. eodem cum priore numero peditum. ¶ Ideoq; gregatim semper ambulent. Toletanum exemplar. hicq; congregatim semper ambulent. Salmanticẽse. idcq; cum gregatim semper ambulerit. proba lectione. ¶ Ac velut imperio ac ratione per vices subeunt. Ambo exemplaria scripta, & Romana ac reliqua omnia excusa, non ac ratione, habent sed aut ratione. Neutra mihi vnquam lectio satisfecit. Perspecto itaq; diligentius loco legendum arbitror ac velut

Locus egregius.

imperio auctorati, onus per vices subeunt. Toletanum tamen Archetypum
non subeunt, sed subeuntes præfert. ¶ EX CAPITE. viij. Protinus cæte=
ri congerunt ramos, moles deuoluunt. Idem Archetypum. Protinus cæteri
congregantur. Ramos, moles deuoluunt. ¶ Omnisq; vi conatur extrahere.
omnesq; conantur extrahere. in eodem. ¶ Antea domitandi gratia greges.
equitatu cogebant in conuallem. Scribo contra omnia exemplaria. Antea mi
litandi gratia, reges equitatu cogebant in conuallem. Probant fere hanc cor=
rectionem verba quæ infra habentur capite. x. Domiti militant, & turres ar=
matorum in hostes ferunt. Est igitur increpatio motum. antea militandi gra
tia, nunc dentium, ad delitias. ¶ Cuius inclusos ripis fossisq; fame domabāt.
Lego euripis, non ripis. vt capite præcedente. Qua de causa Cæsar dictator
postea simile spectaculum æditurus euripis arenam circūdedit. ¶ Dextra cæ=
dit ac præacuta bipenni. Superfluit coniunctio. ac. ¶ Pari conatu tendunt.
contendunt vetus lectio. ¶ EX CAPITE. ix. Domantur autem rabidi fa
me & verberibus, elephantis alijs admotis. Iterum mihi cum Constantio fa=
nensi negocium est. Is in sua centuria, non elephantis alijs legendum in Pli= Cõtra Constantiũ fanensem.
nio affirmat, sed elephantarchis. Cui vt non assentiar sunt causæ. tum quod
omnis vetus & recentior lectio refragatur, tum quod in superioribus bis men
tione facta rectoris, non elephantarcham, sed rectorem appellauit. Deinde
quod faciut in captura mansueti adhibentur ad verberandos feros vt proximo
capite relatum est, & confirmant Aristoteles. Strabo. Aelianus. fic rationi con
sentaneum videtur, vt in domitura eadem vtantur arte, qui illos mansuefa=
ciunt. Accedit nouissime Aristotelis auctoritas qui eos ita domari prodit li=
bro sexto capite. xix. Elephāti inquit ad coitum efferari solent. quam ob rem
apud indos his haud quaquam initum permitti aiunt. libidinis enim rabie
agitati casas prosternunt male conditas, pluraq; alia incommoda faciunt.
Mitigari pabuli copia narrantur. Plagis etiam temperant, adductis alijs qui
bus ferire præcipiunt. ¶ EX CAPITE. x. Semel gignere pluresq;. hæc
verba desunt in Toletano apographo. ¶ Palmas excelsiores fronte proster=
nunt. In eodem fractu legitur non fronte. vt forte scribendum sit, frictu.
¶ Hoc illis pro cauda, pro iuba, pro villo est. Scribe. hoc ijs pro cauda iuua=
men est. reliqua redundant. ex eodem. ¶ Et deorum simulacris laudatissima
ex his materia. lautissima ex his materia exemplar Salmanticense. ¶ Inuenit
luxuria commendationem & aliam, expetit in callo manus vim saporis. Le=
go. Inuenit luxuria commendationem & aliam, expetiti in callo manus sapo=
ris, ex Apographo Toletano. In quo dictio. vim. non habetur. ¶ EX CA=
PITE. xj. Tantæ magnitudinis vt & ipsos circunflexu facili ambiant. con=
uerte verba. tantæ magnitudinis & ipsos, vt circumplexu facili ambiant. Cir=
cumplexu enim legunt non circunflexu ambo exemplaria. & sic esse legendū
Plinius ipse paulo post ostendit, cum dicit, victusq; corruens complexum eli=
dit pondere. Item pro verbo illo. facili. in eisdem faciunt. habetur, vt non ab=
surde fasciatim pro faciunt substituere posses. ¶ EX CAPITE. xij. Mira

animaliũ pro se cuiq; præcipua solertia est. Adde particulã. q;. præcipuaq; solertia est. ex eisdem. In toletano tamen verba illa. pro se cuiq;. non leguntur. ¶ Vt ijs vna scandendi in tantam altitudinem difficultas. Draco itaq;. Idem exemplar non draco præfert, sed draconi. Totum ergo hoc cæsum aliter lego & interpungo. vt his vna, scandendi in tantam altitudinem draconi. Nam verbum. difficultas. adiectitium vt puto, sensum alioqui perspicuum conturbat, difficileq; reddit. Posset etiam nõ absurde legi, vt ex imo scandendi &c. ¶ Itaq; iter ad pabula speculatus. Exemplar Salmanticen. Itaq; vt tritum iter ad pabula speculatur. Commodior fortasse lectio sic. Itaq; vt itantem ad pabula speculatur. vt libro nono de delphinis. Diuo autem Augusto principe Lucrinum lacum inuectus, pauperis cuiusdam puerum ex Baiano Puteolos in ludum litteratum itantem. ¶ Paria componentis. Apographon Toletanum componentem non componentis. quod si admittimus, naturam. scribendum habebimus non naturæ. Nam & Salmanti. codex natura legit non naturæ. Et in eodem ac romana impressione. spectaculum sibi ac paria, habetur. ¶ EX CAPITE. xiij. ¶ Aluntur primo bubuli lactis succo. Vtrũq; exemplar non primo sed trimo agnoscat hoc est triẽnio. quam recte, libera sit æstimatio. ¶ EX CAPITE. xv. Præterea Alcẽn Scribo cum. m. Alcem. est enim a recto. Alx. vt monstrant Cæsar sexto commẽtariorum & Solinus capite. xxij. ¶ Multis tamen narratam Machlin. Exemplar Toletanũ Achlin legit nõ Machlin. ¶ Alias velocitatis memoratæ. melius memorãdæ. ¶ Labrum ei superius prægrande. Ob id retrogaditur in pascendo, ne in priora tẽdens inuoluatur. Hæc verba non ad Machlin attinent sed ad Alcem, si Solino credimus, capite. xxij. Itaq; illuc transferri debent, vbi paulo ante de Alce agebatur. Legendum itaq; hoc pacto. Præterea Alcem ni proceritas aurium & ceruicis distinguat iumento similem. Labrum ei superius prægrande &c. ¶ Reddentem ea fimum interdum & triũ iugerum longitudine. Aristotelis a quo locus hic tralatus est verba sunt ex libro nono capite. xlv. de Bonaso. Cum percutitur en fugit. Nisi defatigatus nunquam consistit. Repugnat calcitrans, & proluuiem alui vel ad quattuor passus proijciens. quo præsidio facile vtitur, & plerũq; ita adurit, vt pili insectantium canum absumantur. Ex his Aristotelis verbis planum fit, non trium apud Plinium legendum esse sed quattuor. De cætero discrimen tralationis inter plinium Theodorũq; attulit ambiguitas verbi græci. orgyia. quod tum iugerum significat, tum etiã passum vlnãq;. Plinio prior significatio magis placuit, Theodoro posterior. Cui subscribunt modo non sit mihi fraud i inconditos & barbaros scriptores interdum citare Albertus magnus libro de animalibus octauo capite primo tractatus. v. & Auicena libro etiã octauo capite septimo. A quibus in hac parte quod cum bona Plinij venia dictum sit magis sto, quã ab ipso Plinio. tanto alioqui inter illos Pliniũq; interstitio, aut potius Chao. ¶ EX CAPITE. xvj. Magna secuturus in parte. Apographon Toletanum. magna secuturus ex parte. ¶ Ac per annos singulos vno minus. ac per annos singulis

Plinij error.

minus. Apographô idem. ¶ Nec capiente aluo. Adde. auiditatem, nec capiẽ-
te auiditatem aluo. ex eodem. ¶ Vt si fugiendum sit nô in facietatem abeât.
Idem. aut si fugiendum in facietate habeant, eximie. Quidam scribunt. vt si
fugiendum sit non facietate hebeant. quæ lectio & si non displicet, non tamẽ
perinde atq; superior placet, quam & Solinus confirmare videtur capite. xxix.
his verbis. Tum quod carnes iusto amplius deuoratas cum grauant, insertis
in ora vnguibus sponte protrahunt. Sane & cum fugiendum est in facietate,
idem faciunt. ¶ Quod pleriq; dentibus defecti reperiantur. Aristoteles libro
.ix. capite. xliiij. de Leonibus loquens, viuere ait annos multos putantur. &
quidam qui captus est claudus dentes complures fractos habebat. quo argu-
mento quidam leonum vitam longam esse existimarunt. haud enim hoc ac-
cidere nisi longo tempore potuisse Ex his Aristotelis verbis censeo hic scribẽ-
dum non pleriq;, sed plerisq;, nec defecti, sed defractis. ¶ In viros priusquam
in fœminas Scribo. in viros potius quam in fœminas. ex vtroq; exemplari.
¶ Credit libya intellectum peruenire ad eos precum. locutio quidem hæc vsi-
tata Plinio, vt hoc ipso volumine capite. xxxvj. Cerebro veneficium inesse hi-
spaniæ credunt & alias sæpe. Nihilominus subdubito num hoc loco non li-
bya scribi debeat sed iuba. vt supra capite. xiij. Id mirum vnde cristatos iuba
crediderit. Item Solinus capite. x ix. Iuba in Plinio videtur legisse non libya.
Sic enit ait. Gætulæ etiam mulieris nomẽ Iubæ libris comprehẽsum est quæ
obtestata occursantis feras, impune rediit. Hoc si recipimus, legendum erit
paulo post. audiuit. non audiui. vt ad eundem iubam referatur. ¶ Ac cæteris
imperantis Scribe. ac cæteris impertantis. ex vtroq; exemplari. vt infra capi-
te. xxxviij. quo gustato tanta illa vis est, vt cæteris quadrupedum impertans
illico expiret ¶ Immota ergo placidus, clemens, blandientiq; similis quod
rarum est crebrior enim iracundia eius. In principio terra verberatur. Castior
multo ac verior lectio nostratium codicum. Immota ergo placido. Clemens
blandienti, quod rarum est. crebrior enim iracundia. Cuius in principio &c.
¶ Cogiturq; non tanquam periculo coactu., sed tanquam amentia iratus.
Verba haud dubie adulterina & falso plinio ascripta, alicuius opinor æditui,
cuculari ve. Mire enim huiusmodi notæ homines homœoteleutis istis gau-
dent. ¶ Et vbi videri potest. melius Toletanum Apographon. Et vbi specta-
ri potest. ¶ Eum vero qui tela quidem miserit, sed tamẽ nô vulnerauerit, cor-
reptum raptatũq;. telum non tela, & rotatum nô raptatum, vtrũq; exemplar.
¶ Tum pene in ipsis eius telis suspectantem. Locus ex corruptissimis histo-
riæ naturalis. Vtcũq; aptiorem lectionem existimamus si sic scribatur. Tum
pœnæ vim, immensis eiulatibus testantem. ¶ Dum fortuitu fidens non est
contra feram. Par deprauatio cum priore. Minus male legetur, diu cõtuitus,
videns os, it contra feram. vel sic. diu contuitus, fidentior it contra ferá. ¶ De-
gressus tandem euellit prebenti. forte, Aegreos tandẽ euellit præbenti. ¶ Qđ
ab eo facto græci. Scribo. quod ab effectu græci. ¶ Cechenotos neon Dio-
nysu. Si sic legas, videtur mihi, parum congrue hiatum ægrotantis feræ ad

deum transferri. Et Toletanum quidem Apographon Echenotar Dionysii, Salmanticense acchenotos habet, vt si diuinandum est malim legere Archenostu neon dionysu, seu Archenosto dorice. hoc est principis auctorisq; reditus. ¶ EX CAPITE. xvij. Sese cōflictantem mœrore. adde particulā. q;. ex vetere lectione. seseq; conflictantem mœrore. ¶ Pauensq; serpentis naturam & magnitudinem metuens. Scribendum parens non pauens. ex vtroq; exemplari. ¶ Cuiusq; generis color est. vnicuiq; generi color est. Apographō Toletanum. ¶ EX CAPITE. xviij. Ocyor acta remeat. remittit non remeat, præfert idem exemplar. hoc est restituit, reponitq; catulum in cubili. ¶ Donec in nauem egresso. donec in nauim regresso. vetus lectio. ¶ Quod illi bina habent tubera in dorso, hi singula, & in pectore alterum. Ambo codices. quod illæ bina habent tubera in dorso, hæ singula. & in pectore alterū. Quam lectionem si admittis, scribes paulo ante. Quarum non Quorum, & non ita post, quædam & centenis ¶ Velocitas inter equos. legendum reor, Velocitas nisæorum equorum. Aristoteles libro. ix. capite vltimo. Currunt cameli celerius quam equi Nisæi. Sic enim rectius dicentur quam nysani vt Theodorus vertit. De Nisæis equis præter Aristotelem, Herodotus Strabo. Oppianus &c̄. ¶ Sed suā cuiq; mensura sicuti vires, nec vltra assuetum procedit spaciū nec plus instituto onere recipit. antiqua lectio. sed suæ cuiq; mēsuræ sicuti vires nec vltra assuetum procedunt spaciū, nec plus instituto onere recipiunt. ¶ Obturbata cōculcatione prius aqua. proculcatione vterq; codex, quod & melius multo. ¶ Quidam & centenis. quædam. ijdem. vt dictum est. ¶ Vtcūq; rabiē & ipsi sentiunt. ipsæ non ipsi Apographon Toleta, vt iam sæpe testatum est. Et paulo post. Harum, non Horum, semper genere fœmineo. ¶ Quare etiam ouis feræ nomen inuenit. Exemplar idem, ouiferæ. figura composita, rectius. ¶ EX CAPITE. xxj. Indicos boues vnicornes tricornesq; Scribendum puto. Indi equos vnicornes tricornesq; Nam dictionem. boues. adiectitiam putamus. Paulo enim post boues indicos reddit. De equis autem indicis, Strabo libro xv. Equos ibi vnicornes esse, ceruinis capitibus &c̄. ¶ Leucrocutam pernicissimam feram. Quid si legas Leocrocutam, quasi compactam ex leone & crocuta. Sequitur enim. collo. cauda, pectore, leonis. ¶ Cruribus ceruinis. Scribo Clunibus ceruinis, ex vtroq; exēplari & item Solino Capite. liij. Astipulante etiam romana impressione. ¶ Capite melium. Legendum videtur, capite camelino. ex eodem Solino capite eodem. Vtitur etiam hac possessiui forma libro. xj. capite. xlix. ¶ Colore nigro vel fuluo. duæ vltimæ dictiones videntur superfluere. ex Solino eodē, & eodem capite. ¶ Tauros syluestres maiores aggrestibus. potiorem lectionem ducimus, aggregibus aut si mauis congregibus quam agrestibus. Nā differentiam inter syluestres & agrestes tauros non satis intelligo. ¶ Velocitate ante omnes. ante aues, nō ante omnes legendū colligitur ex Solino capite liij. si castigatiora ipse quam nos nactus est exemplaria. Alioqui quanrū fidei homini habeamus, supra testati sumus. ¶ Quam māticoram appellat.

Scribo

Scribe cum aspiratione in tertia. Mantichoram, ex Aristotele lib. ij. capi. j. & itē ex vetere lectione. ¶ Sed celsus & erectus in medio incedens. Lego a medio, nō in medio. Solinus cap. xxix. cū mouetur, media corporis parte serpit, media arduus est & excelsus. ¶ Inijciunt eas cauernis, facile cognitis sola tabe. Apog. Tol. facile cognitis Toli tabe. eximie. Solinus cap. xxix. nec hominū tantū aliorū ve animaliū exitio datum, sed terræ quoq; ipsius, quam polluit, & exurit, vbicunq; ferale fortitus receptaculum. ¶ EX CAPITE. xxij. Et cum tranare. Apog. Toleta. transnatare. & paulo post. & cum transnatauerit. ¶ Itaq; Agriopas qui olympionicas scripsit. Nostra ambo exēplaria. Ita Copas qui olympionicas scripsit. ¶ Narrat Demænetū Parrhasium. Scribendū non Demænetum, sed Damarchum. ex Pausania in Eliacis ad verbum. Exēplaria quoq; nonnulla paulo ante impressa. Damarchū legunt non Demænetum. ¶ Nullū omnium præstantius. Vetusta exemplaria. nullum hominum præstantius. Legēdum reor homini, aut certe omnino. ¶ EX CAP. xxuj. Quod ad serpentes attinet, vulgatum est colores earum pleraſq; terras habere in quas occultentur. Ambo codices ad veram lectionem propius accedentes, sic habent. Quod ad serpentes attinet vulgatum est colorem eius pleraſq; terras habere in qua occultentur. vnam tantū literam si mutaueris, & terræ pro terras scribas, verissimam elicies scripturam. Docente id Nicādro in Theriacis, tradente accidere quod hic prodit Plinius serpentibus sepedoni & Sepi. Scribit hoc ipsum & oppianus de leporibus, libro Cynegeticon quarto. ¶ Geminū caput Amphisbenæ hoc est & ad caput & ad caudam tanquā parum esset &c̄. Apog. Toleta. Geminū capitum amphisbænæ hoc est & a cauda, & tanquā parū esset &c̄. Reliqua redundant. ¶ EX CAP. xxiiij. Habet deinde interneciuū bellū. Verbū hēt superuacaneū est. ex vtroq; exēplari. repetendū. n. verbū dedit. qd̄ paulo ante præcessit. vt sit. Dedit deinde interneciuū bellū &c̄. ¶ EX CAP. xxv. Inuitat ad hiādū. Inuitat ad hiatū. vet⁹ lectio. ¶ Quin & gens hominū est huic beluæ aduersa. Scribendū reor. Quin & genus hominū est huic beluæ aduersum. Nec sum oblitus Virgiliani carminis in. vij. gens q; virū truncis & duro robore nata. Permissum illud poetis fuerit, qui muscarū etiā & apū gentē appellāt, non ideo & oratoribus. Deniq; Plini⁹ ipse paulo post ostēdit quomō hic loc⁹ sit legēdus, cū dicit. olfactuq; eius generis hominū vt Psyllorū serpētes fugantur. ¶ Tentyritæ ab insula in qua habitāt appellata. Scribo. Tētyritæ a Tētyri insula in qua habitāt appellata. ex vtroque exemplari. ¶ EX CAPITE. xxvj. Exit in littus recentes harundinum cæsuras perspeculatus. Apographum Toletanum exit in littus recenti harundinum cæsura speculatum. ¶ EX CAPITE. xxvij. Mustela ruta in murium venatu Scribendum censeo. rutæ, vt repetatur pastu. Aristoteles libro nono capite sexto Mustela quoties cū serpente dimicatura est rutā comedit, odor enim eius herbæ, infestus serpētibus est. ex quib⁹ Aristotelis verbis videtur legendū hic nō muriū, sed anguiū. Certe romana exēplaria sic habent. Alioqui scribi posset, nō in muriū venatu, sed in muriū venantes,

Loc⁹ amœnus.

Locus eximius.

aut in murium venatores, vt sic Plinius vertat latine, quos citato loco Aristoteles myotheras appellat. Quin & mustela inquit prudenter capere aues videtur, iugulat enim quas cepit vt lupus oué. Serpentem quoq; impugnat, eum præcipue qui mures venatur, videlicet ea causa, quia etiam ipsa mures persequitur. Hæc Aristoteles. Præterea quæ potest esse dimicatio mustelæ cũ muribus, serpentes quoq; debellanti? Sed vt ad priorem castigationem redeam, Si ruta legas sensum obscurabis. Nam ambiguum erit pastu ne an frictione & contactu resoueat vires. Ob id, quod sequitur, ciconia origano, recte auferẽdi casu expressum est. Neq; enim origani pastu ciconiæ & aliæ volucres medẽtur vulneribus in dimicatione acceptis, sed applicatu eius herbæ ad plagã, auctore Aristotele loco prædicto. ¶ EX CAPITE. xxviij. In Thracia locis rigentibus & vulpes animal alioqui solerti auditu amnes gelatos lacusq; non nisi ad pastus ituræ redituræq; transeunt. Obseruatum eam reliqua. Sensum pulcherrimum verba vitiatissima adumbrant, neq; sinunt percipi ad plenum. Ambo exemplaria, verba illa. non nisi ad pastus ituræ redituræq;, aliter legunt ut puto recte. non nisi ad eius itum reditũq;. Beneficio igitur scriptæ lectionis, totus hic locus sic restituetur. In Thrãciæ locis rigẽtibus & vulpes, animal alioqui solerti auditu. Repetendum hic artem periculis fecit. Tum sequitur. Amnes gelatos lacusq; non nisi ad eius itum reditũq; transeunt. Obseruatum eam, cætera. Confirmat hanc correctionem Plutarchus in libro cui titulum fecit, vtra animalium sagaciora aquatica an terrestria, vbi multis verbis persequitur quod hic Plinius paucis cõplexus est. ¶ EX CAP. xxx. Huius generis coitu leæna æthiopica parit Crocutã. Nulla ratione defendi põt. crocutã. Nã cap. xxj. ex cane lupoq; crocutas cõcipi tradit. cõfirmaturq; auctoritate Strabonis lib. xvj. hic vero ex hiæna leænaq; æthiopica. Itaq; ne a se ipso dissentiat Plinius, cõmodius legetur leocrocutã quã crocutã. Nã leocrocutã voces humanas imitari superius scripsit, & itẽ dentiũ loco os habere perpetuũ, quam duplicẽ naturã hic repetit. Sed repugnãt, tũ auctoritas Solini cap. xxix. tum q[illegible] animal supra fecit leocrocutam non vt hic æthiopicum. Apog. Tol. Corocotiam legit non crocutã vt forte animal sit diuersum Corocotia a Crocuta. Non placet hoc nimis, nec item nimis displicet. Ita ad Aristotelicum in ambiguis remediũ confugiendũ erit, vt Consideretur melius. ¶ Acies ei perpetua in vtraq; parte oris nullis gingiuis. Legẽdũ opinor. Acies ei perpetua in vtroq; orbe, oris nullis gingiuis. Solinus. Capite. xxix. Nunquam conniuet aciem orbium, sed in obtutum sine nictatione contendit. In ore gingiua nulla. ¶ Alias animal horrẽdi morsus, arborem iuxta flumina vt ferro cædit. Hominis pte cõprehẽsa, nõ ãte quã fracta cõcrepuerũt ossa morsu resoluit. Locus inter cæteros huius operis insigniter vitiat⁹, ac ppe cõclamatus. qui si opa mea nõ fuerit in integrũ restitutus, elegãtiorẽ tñ habitũ vt puto assumet. Scribo igr̃ sic. Latax animal horrẽdi mors⁹, arbores iuxta flumina vt ferro incidit. Homine Lutra cõprehenso nõ ante quã fracta cõcrepuerint ossa morsu resoluit. Aristote. lib. viij. cap. v. Sunt inter quadrupedes

Loc⁹ egregius.

ferasq́ quæ victum ex lacu & fluuijs ferant. At vero a mari nullum, prætérquam vitulus marinus. Sunt etiam in hoc genere siber. Satherium. Satyriũ. Lutris. Latax. quæ latior lutre est, dentesq́ habet robustos, quippe quæ noctu plerũq egrediens virgulta proxima suis dentibus vt ferro præcidit. Lutris etiam hominem mordet nec desistit vt ferunt nisi fracti ossis crepitũ senserit. Hæc Aristoteles. a quo tamen longissime abeunt quæ subijcit Plinius, vtriq́ molliorem pluma esse pilum. Nam Lataci Aristoteles eodem loco pilum esse tradit durum specie inter pilum vituli marini & cerui. Nisi quis dicat non vtriq́ scribendum in Plinio, sed lutræ. Lutrae præter alios & Athenæus vndecimo & herodotus primo meminere. ¶ EX CAPITE. xxxj. Eosdem pestiferi in græcia morsus, innoxios esse in Sicilia. Immo e contrario scribendum videtur verbis permutatis. Eosdem pestiferi in Sicilia morsus, innoxios esse in græcia. Aristoteles in libro de admirandis auditionibꝰ. Et in Sicilia autem aiunt & in Italia stelliones letali esse morsu, non sicuti nostrates. ¶ EX CAPITE. xxxij. Quam quæ secretæ & feris opportunæ. Apographon Toletanum, quam secreta & feris opportuna. ¶ Illis imbui lactis primos volunt succos. Legendum reor. Illius imbui lactis primo volunt succo. Nam Salmanticensis codex, primo habent nõ primos. ¶ Maria tranãt gregatim nantes. Archety. Tol.. Maria trãsnatant gregatim natãtes. ¶ Sed & hi bono suo inuidentes. Scribo alterutro mõ. aut expuncta particula. Sed. & ipsi suo bono inuidentes, aut certe, sed & ipsi bono suo inuident. ¶ Dextrũ cornu negant inueniri. Solinus. dextrum quoq́ cum suo Plinio. Sed magis est vt sinistrum legatur. Aristot. lib. ix. cap. vj. Fertur autem sinistrum cornu a nemine vnquam visum, abscondi enim ab his tanquam medicam quandã vim habens. Sed quoniam idem Aristoteles in libro de admiranda auditione, Epiri ceruas dextra cornua defodere ait, videtur Plinius aut quiuis alius lapsu memoriæ quod est proprium ceruarum epiri, ceruis omnibus tribuisse. ¶ Accensis autem vtrilibet odore serpẽtes fugantur, & comitiales morbi deprehenduntur. Duo illa verba. serpentes fugantur. in neutro exemplari habẽtur, non male, nam eius rei paulo post fit mentio. Reliqua in eisdem sic legũtur. Accensi autem vtrius collibeat odore, & comitiales morbi &c. ¶ Erumpunt autẽ renascẽtibus tuberibus. Apog. Tole. Erũpunt aũt nascẽtibus tuberimus. ¶ Eadẽ teneris increscũt. Idẽ exẽplar. Eiusdẽ gñis increscũt. ¶ Fiũt aliquãdo & cãdido colore. Vetus lectio. Sũt aliqñ & cãdido colore. ¶ Et his est cũ serpẽte pugna. Inuestigãt cauernas. Verbũ. est. demendũ. & vestigãt legendũ nõ inuestigãt. ex Archety. Tol. ¶ Quasdã nõ principes fœminas. Idẽ exẽplar. Quasdã mõ principes fœminas. ¶ EX CA. xxxiij. Et spina simili mõ. Eminet rostrũ vt in paruo haud absimile suillo. Verbũ. eminet cũ minore litera scriptũ superioribus annecte. Aristot. lib. ij. cap. xij. & spina erigitur æque vt in piscibus. Reliqua sic legẽda sunt. Rostro vt in paruo haud absimili suillo. Porro in impressione Romana & plerisq́ alijs, vt in paruo sit, legitur. Existimo igitur hunc locum truncatum, sic posse in priorem, aut priori

propinquum statum reponi. Rostro ´vt in paruo` simiæ haud absimile suillæ. Aristot. loco prædicto. Rostrum simiæ porcariæ simillimum. ❡ EX CAPITE. xxxiiij. Habitum non colorẽ mutat. Falsum hoc est, si Aristoteli plus fidei quam Plinio habetur. Is libro. ix. capi. xliiij. mutari ait colorem a Thoe, vt a quibusdam alijs generibus, piscium quadrupedũm, auium ❡ Per hiemes hirti æstate nudi. Ex eodem Aristotele sumptum hoc capite eodem. Cuius verba Theodorus maxima plinianarum vocũ lauerna, sic vertit. atq; æstate nudi, hieme hirti redduntur. Sed pensitandum an verbum græcum li & si aliqñ nudos significat, melius hic versum esset. læues. tersi. nitidi. ❡ Sed cũ libuit sui coloris esse, asini similis est. Videtur Solinus. vrsini legisse in Plinio nõ. asini. Eius verba capite. xxxij. Mittit & tarandum, boum magnitudine, b. sulco vestigio. ramosis cornibus. capite ceruino. Vrsino colore, pariter & villo profundo. Cæterum prædictorum plinij verborum ordo luxatus sane est, debentq; subijci illis quæ paulo post sequuntur. Colorem omnium arborũ, fruticum, florum, locorumq; in quibus latet, reddit metuens ideoq; raro capitur. Sed cum libuit sui coloris esse vrsini similis. Postremum autem verbũ. est. in neutro exemplari legitur. ❡ Locorumq; reddit metuens in quibus latet. Scribendum quo dixi conceptu. locorũq; in quibus latet reddit metuens. ❡ Mirabilius & villo. mirabilius est & villo. vetus lectio. ❡ EX CAPITE. xxxvj. Eorum coitus hiemis initio Aristoteles libro. vj. capite. xxx. coire vrsos tradit mẽse elaphibolione. Theodorus februarium vertit. Si igitur Theodori tralationi credimus, in re presertim peculiaris illi commentationis male hic plinius coire hiemis initio vrsos scribit, cum februarius finis sit hiemis, non initium, Varrone auctore libro primo de re rustica capite. xxviij. Et Sane maior animalium pars in venerem excitatur appetente vere, teste Aristo. lib. v. de histo. anima. capite. viij. ❡ Nec quicquam rarius quam parientem videre vrsam. Exemplar Salmã. & pleraq; excusa. nec quicquam rarius homines quã parientem videre vrsam. Vera porro sit an falsa hæc Plinij traditio mihi sane haud liquet. Fides penes Plinium venatoresq; esto. Nos quod sentimus libere more nostro promemus. Putamus igitur Plinium male græca Aristotelis verba accepisse. Neq; enim Aristoteles raram esse visu parientem vrsam vspiã tradit, sed difficilem esse captu prægnantem vrsam scribit libro sexto capi. xxx. Cuius verba sic Theodorus trãstulit. Grauidam capi vrsam difficile est. Rursus libro octauo capite. xvij. Foetu grauida vrsa vel a nemine vel a paucissimis capta est. Videlicet Plinius pro eo quod dixit Aristoteles. capere. accepit videre, pro grauidam, parientem. Quid igitur est? In ordinem Plinium redigis? Ignorantiamq; ei græcarum literarum obijcis? Minime ædepol. Immo vero peritissimum vtriusq; fuisse linguæ, omnesq; absolutissimi scriptoris numeros consumasse fatemur. mirandũ tamen non esse ducimus si in tanta rerum varietate, homo in aula principum versatus, deflexa interdum aliorsum mentis acie, pro eo qui Socrates erat, Calliam salutauerit.

❡ Ideo mares quadragenis diebus latent. Legendum reor. hieme mares &c.

Subtilis castigatio. — *Plinij error.* — *Plinij error.*

Non Ideo mares. Aristot. volumine octauo capi. xyij. Quadrupedum quæ animal generant, Hystrices conduntur & vrsi, sed vtrum propter frigus, an alia de causa, ambigitur. ¶ Impenetrabiles imbribus, mollicꝫ fronde constratos. Error solitus & familiare malum plinianorum exemplarium, verborum permutationis. Legendum. molli fronde constratos, impenetrabilesꝗ imbribus. vt præcedat causa, sequatur effectus. Nam arceri imbres constratis frondibus, libro decimo capite. xxxiij. monstrat, de galgulo loquens. Iam publicum quidem omnium est, tabulata ramorum sustinendo nido prouide eligere, cameracꝫ ab imbri fronde protegere densa, et libro. xvj. capite. xj. de abiete. folio inquit pinnato, déso, vt imbres non transmittat. ¶ Ab his diebus residunt. Legendum reor. resident. & intelligo in clunes. vt ex capite sequente planum fit. Similiter inquit resident in clunes, & in binis pedibus gradiuntur, prioribusꝗ vt manibus vtuntur. In quibus verbis dictionem illam. similiter. nisi ad vrsos referas, quo referri possit, non inuenies. ¶ Non alio incubitu quam oua volucres Ambo exemplaria. nõ aliter incubitu &c̃. Proinde cõmutatis verbis sic scribo, non aliter quam incubitu ad oua volucres. ¶ Circa surculos cum dentiunt prædomantes ora. Ita hermolaus castigauit. melius facturus si. præmandentes. correxisset, ex suo quem citat Aristotele. vt legendum in totum putem. circa surculos quasi dentiant præmandentes. Dictio autem quæ sequitur. ora cum aspiratione scripta legitur in codice Toletano. vt forte adiuncta sequentibus sic legendum sit. Hora eorum oculi hebetãtur. hoc est vere. id enim ea dictio inter alia significat apud græcos. Quid si legas, non ora oculi eorum hebetantur, sed orbes oculorum hebetantur. Nam verbum quod sequitur, crebro. desideratur in vtrocꝫ exemplari. Aristot. libro nono capite sexto. Ligna etiam manducant quasi dentiant. fieri tamen posse non negauerim, vt sensum Plinius non verba exprimens prædomantes ora scriptum reliquerit. Nam in antiquis exemplaribus prædomantes habetur, non præmandentes. Locum indico. liberum sit vnicuicꝫ iudicium intelligendi. ¶ Nec alteri animalium in maleficio stultitia solertior Exemplar Salmanti. egregie hic. nec alteri animalium in malitia astutia solertior. ¶ EX CAPITE. xxxvij. Conduntur & alpini quibus magnitudo media est. Apographon Toletanum. Conduntur & alpini, quibus magnitudo melium est. rectissime. De Melibus capite sequente. ¶ Supra se complexo fasce herbæ. In eodem Apographo. subrosæ. legitur non supra se & fascem accusandi casu, non fasce. vt commodius forte sic scribas. subrosæ complexos fascem herbæ. ¶ Vnũ non amplius tenẽtes ore. detrahe negationẽ ex vtrocꝫ exẽplari. ¶ Ijdẽ mutationẽ aquilonis in austrũ condẽtes se in cubile præsagiunt. Nõ magis erinacei præsagiunt mutationẽ aquilonis in austrum, quã retro austri in aquilonẽ. Quã ob rẽ puto scribẽdũ. aqlonis & austri, aut sic. aquilonũ & austrũ. Arist. lib. ix. cap. vj. De erinaceorũ sensu locis multis ꝑpẽsum est, vt qui in cauernis sunt cõmutent sua cubilia aquilonũ & austrorũ mutatione. Theodorus græcã dictionem, opas, cubilia cõuertit quod ego cum bona

Theodori venia minime fecissem. Nam cubile græcis coete seu coeteon dicitur, ope autem foramen. Quanto melius nobis summus auctor Plutarchus Aristotelicum sensum expressit, eo libro cui titulus est, vtra animalium solertiora aquatica an terrestria, in hunc modum scribens. Cubile autem ipsorū foramina duo habet, alterum ad austrum vergens, alterum ad aquilonem. Præuidentes igitur aeris mutationem venturam, foramina commutant, ceu gubernatores vela, & quod vento expositum erat obturantes, alterum aperiunt. Quod cum Cyzici homo quidam obseruasset, existimatus est a se ipso futura flamina presagire. hactenus Plutarchus. Eandem solertiam Plinius infra capite. xxxviij. Sciuro tribuit. ¶ In desperatione vero vrinam ex se reddunt, Verior lectio Apographi toletani. vrinam in se reddunt. ¶ Quippe & ipsi odere institum veneficium. quippe & ipsi odere suum veneficium. ambo exemplaria. ¶ Suspendio ac fame necantur. Vtrūq; exemplar. suspendiosa fame necantur. quæ lectio non magno opere mihi displicet. Nam. suspendiosus. dictionem esse latinam, & si non ita frequentem Vlpianus iurisconsultus ostēdit tertio digestorum volumine, titulo de his qui notantur infamia. Non solent inquit lugeri vt Neratius ait, hostes, vel perduellionis damnati, neq; suspendiosi, neq; qui manus sibi intulerunt, non tædio vitæ, sed mala conscientia. ¶ Ipsum animal non verentur pleriq; dicere, vitæ hominum supernacuum esse. Apographum Toletanum pulcherrime. Ipsum animal non vtrentur aliqui vitæ hominum supernacuum est. reliqua superfluunt. ¶ Nulloq; non principe adito querimonijs prouincialibus. perniciallibus non prouincialibus vterq; codex. Vtitur etiam eo verbo Plinius libro. xv. capite. xvij. ¶ EX CAPITE. xxxviij. Ergo corpus eius adustum. exustum. vetus lectio. ¶ EX CAPITE. xxxix. Serpentium vipera sola, terra dicitur condi. Cæteræ arborum aut saxorum cauis. Scribendum videtur commutatis verbis. Serpentium cæteræ terra dicuntur condi, Vipera sola arborum aut saxorum cauis. aut si mauis sic. Serpentum cæteræ sola terra dicuntur condi, Vipera arborum aut saxorum cauis. Aristoteles libro octauo capite. xv. Aliæ serpentes in terra conduntur. Viperæ sub petris abscondunt sese. ¶ Indiæ vero nysa monte. Legendum reor. In India, Mero nyssæ monte. Plinius libro sexto capite. xxj. Nec non & Nyssam vrbem pleriq; indiæ ascribunt, montemq; Merum libero patri sacrum, vnde origo fabulæ, iouis fœmine æditum. Eadem ferme verba & apud Melam Pomponium leges. Nec est vllus ferme aut geographus aut historicus qui nō eius montis meminerit. ¶ EX CAPI. xl. Et pugnasse aduersus latrones. de me conuinctionē. et. ex vetere lectione. ¶ Memorat & Pyrrhū Gelonis tyrāni canē Philistus. Scribendū puto. Memorat & Pyrrhi & Gelonis tyrāni canē Philistus. De cane Pyrrhi Pollux v. volumine. Canes aūt præstātes fuerūt. Canis Pyrrhi epirotæ qui ex pge factū dñm vociferātēq; seruauit accurrēs cōfestim. Postea eo vita fūcto, cū cadauer cremaret, rogo se iniecit. Plutarchus ēt lib. sæpe allegato, tū huius canis Pyrrhi epirotæ priuati hominis, tū ēt alterius canis qui fuit Pyrrhi regis mētionē hēt.

Contra Theodorū gazā.

Pulcher locus.

¶ Quam silens & occulta, quam significans demonstratio est. Adde ex Apographo Toletano particulam. sed. quæ plurimum leporis conciliat orationi. Sed quam significans demonstratio est. ¶ Contemptu immobili iacente. Eaq; segnitie tanti corporis offensus imperator. Scribo. contemptim immobili iacente eo. Qua segnitie tanti corporis &c. Ex eodẽ apographo. ¶ Haud alio magis spectaculo lætatus. diuerso ordine Apographon idem. haud alio spectaculo lætatus magis. ¶ EX CAPITE. xlj. ¶ Vnicum remedium oraculo quodam nuper repertum. adde verbum. inuento. vnicum remedium oraculo quodam nuper inuento repertum. ex eodem Apographo. ¶ EX CAPITE. xlij. Alios passim reijciens. Scribo. alios passim recipiens. ex eodem. recte, hoc sensu. Instratum ornatu regio, neminem recepisse præter regẽ, sine illo, passim omnes. ¶ Vrbem tumulo circum dedit. Vrbẽq; tumulo circũ dedit. Idem exemplar. ¶ Occiso deniq; ipsorum regulo. Duo illa verba. deniq; ipsorum. non leguntur in eodem. ¶ Equam eadem ex causa in reatino agro, laceratũq; pariter aurigam inuenimus. Idem Apographon rectius. Qua ex causa in reatino agro laceratum prorigam inuenimus. Lego perorigam non prorigam. M. Varro libro secundo de re rustica capite septimo: Peroriga inquit appellatur quisquis admittit. eo enim adiuuante equæ alligatæ celerius admittuntur. ¶ Itaq; in grege prioris anni. Melius vetus lectio, atq; in grege prioris anni. ¶ Philarchus refert Centaretum e galatis in prælio occiso Antiocho potitum equo eius. Lego Philarchus refert Centaretrio e galatis in prælio occiso Antiochum potitum equo. Solinus capite. xlvj. Cum prælio Antiochus galatas subegisset, Centaretrij nomine ducis qui in acie ceciderat equum ouaturus insiluit. Consentiunt Solini lectioni præstantes duo auctores græci. Alter est lucianus qui in dialogo cui est titulus Zeuxis vel antiochus, tradit beneficio elephantorum. xvj. vicisse Antiochum regem Galatas, omni belli apparatu instructissimos. Alter Appianus alexandrinus libro syrio. quo auctore fuit hic Antiochus primus cognomento Soter, qui stratonicem nouercam amauit. ¶ Indignatione accensum. indignatione succensum. vetus lectio. ¶ In Capitolium cucurrisse sedẽq; ter lustrasse. ædemq; ter lustrasse. Apographon Toletanum. ¶ Sarmatæ longinqua itinera acturi Scribo. Sarmatæ longinquo acturi. ex eodem. ¶ Mittantur ad sobolem reparandam. Postremum verbum superfluit ex codice Salmanticensi. ¶ Et ad quadraginta durasse tradunt. Multum hoc in loco debemus Toletano archetypo, restituta nobis dictione in omnibus exemplaribus obliterata. Scribendum igitur. Opũnte & ad quadraginta durasse tradunt. Aristote. libro sexto capite. xxij. Equum apud opuntem gregarium fuisse accepimus, qui annos quadraginta natus posset coire, Sed adiumẽtũ quoad sui pedes priores attollerent desiderabat. ridiculo Solini errore, q Opũtẽ nobilẽ in locri de græciæ vrbẽ, propriũ equi nomẽ accepit. ¶ In eadẽ Hispania Gallaica gẽs, & asturica equini gñis quos Thieldones vocam⁹ minori forma appellatos asturcones gignũt. Lego. In eadẽ hispania. Calaica gẽs est, & Asturica. Equini gñis hic sũt

Elegans emẽdatio.

Locus eximius.

Restitutus locus truncatus.

Solini error.

quos Thieldones vocamus. Minori fama appellatos asturcones gignunt. ex eodem archetypo. ¶ Vixisse equum. lxxv. annis proditur. Legendum vt arbitror, equam non equum. Nam & si ambigue id profert Aristoteles libro sexto capite. xxxiij. vnde hæc ferme cuncta hausit Plinius, quia equus. dubij est generis apud græcos, tamen quia paulo ante tradiderat fœminam in eo genere viuaciorem esse, propius vero est vt equam legatur, quam equum. ¶ Caricæ magnitudine, colore nigro. Solinus. colore fuluo, non nigro. male. Nam Aristoteles nigro esse tradit, libro sexto capite. xxij. Deprauatam in Soliuo dictionem reor. & pro furuo indoctos librarios. fuluo. scripsisse. ¶ Quod statim ædito partu deuorat fœta, aut partum ad vbera non admittit, siquis præreptũ habeat. Olfactu id genus in rabiem agitur. Vitiata interpunctio sensum elegantem obnubilat & ex raro vulgarem facit. Legendum sic. quod statim ædito partu deuorat fœta aut partum ad vbera non admittit. Si quis præreptum habeat, olfactum in rabiem id genus agit. Aristoteles libro sexto capite. xxij. Cum equa peperit statim secũdas deuorat atque etiam quod pulli nascentis fronti adhæret, hippomanes dictum, magnitudine minus exigua fico passa, specie latiusculum orbiculatum, nigrum. Hoc si quis prærepto odorẽ moueat equa excitatur furitque agnito eo odore. Accedit & Theocriti interpres in expositione pharmaceutriæ. Fertur inquit equas percepto odore hippomanis, furore correptas, impetũ in eũ qui habeat facere. ¶ EX CA. xliij. Mares in remissione opis deteriores. aut legẽdũ Mares intermissione operis deteriores, aut certe ꝓpositio. in. supfluit. Varro li. ij. de re rustica cap. vj. Mares nõ distingũt ab opere, qd remissione laboris fit deterior. ¶ Partus a tricesimo mẽse ocyssimus, sed a trimatu legitimꝰ, totidẽ quot equæ. reliqua. Fœdã verborũ deprauationem suspicor hic esse, & cum veniæ præfatione castigandam. Dictionem enim. partus. in coitus, & legitimus. in gignunt sentio esse mutandam. vt in totum scribatur sic. Coitus a tricesimo mense ocyssimus, sed a trimatu gignunt totidem quot equæ & eisdem mensibus. Nam & si asina & equa viui pera sunt animalia pariunt tamẽ interdum geminos & vtraque duodecimo mense, ex Aristotele libro sexto capite. xxij. & . xxiij. Hoc tractandi ordine vsus est proximo capite de equis agens. Coitus verno æquinoctio. Bimo vtrinque vulgaris, sed a trimatu firmior partus. Prius de coitu locutus est, deinde de partu. Eundem ordinem hic seruari reor. Aristoteles libro quinto capite. xiiij. Asinus tam mas quam fœmina mense tricesimo coit, sed magna ex parte nequeunt generare. ¶ Sed incontinens vterus vrinam genitalẽ reddit, Apographon Toletanum verius, sed incontinens vterus, vrina genitale reddit. hoc est simul cum vrina genituram emittit. ¶ Nec pontes transeunt. Idem exemplar. pontos. forte pontones legendum. ¶ Vt bibant cogendæ, exonerandæ ve sunt, Salmanticense Archetypum, exorandæ, nõ exonerandæ. ¶ EX CAPI. xliiij. Ex asino & equa mulus gignitur mense. xij. Vtrũque exemplar aliter præferunt. Ex asino & equa mula gignitur mense. xii. ¶ Gignitur autem mula ex equo & asina. Lego contra omnia exemplaria,

Solini loc

Gignitur etiam mula &c̃. Nam initio capitis dictum est ex asino & equa mullam gigni, & quia fit etiam vice versa, ideo subdit. Gignitur etiam mula ex equo & asina. ¶ Lenta omnia esse vetulis. hæc verba & si in ambobus exemplaribus legãtur, nihilominus adulterina & supposititia esse suspicor. ¶ Equo & asina genitos mares hinulos antiqui vocabant. Lego hinnos cum duplici .n. non hinulos. Columella libro sexto capite. xxxv. Qui ex equo & asina concepti generantur, quãuis a patre nomẽ traxerint quod hinni vocantur, matri per omnia similes sunt. ¶ Cum equa muli coitu natum quem vocãt hinnũ. Scribo Ginnum non hinnum. Aristot. libro sexto capite. xxiiij. Mulus superuenire coireq; incipit missis dentibus primis. sed septẽnis implere potest. Etiã cum equa coniunctus ginnum procreauit. & mox paulo. prodeunt quos ginnos vocant ex equa, cum in gerendo vtero ægrotant more pumilionum in ordine hominum, aut porcorum deprauatorum in genere suum. Repetit hoc ipsum secundo de generatione animalium capite vltimo. Verba autem quæ statim sequuntur. idest paruum mulum, pliniana non puto. ¶ Duritia eximia pedum verum strigoso. Laudo qui pro. nigoso. vt antea legebatur strigoso substituerunt, quod dubitanter id fecerint, non laudo. Strigoso enim nec aliter legendum esse, monstrant tum ambo exemplaria, tum maxime Columella libro sexto capite. xxxv. his verbis. Neq; tamen vllum est in hoc pecore aut animo aut forma præstantius, quam quod seminabit asinus. quanquã possit huic aliquatenus comparari quod progenerat onager, nisi & indomitum & seruire contumax syluestri more strigosum patris præferret habitum. ¶ Eõ gauisi cum templum in arce facerent. Vetusta exemplaria. Gauisi nãq; cum templum in arce facerent. ¶ Cadentia iumenta comitatu nisuq; exhortaretur. verior lectio, cedentia, hoc est defessa, lassescentia. ¶ Decretum fecere quo caueretur, ne frumentarij &c̃. Duo illa verba. quo caueretur. superfluunt. ex vtroq; exemplari. Et paulo ante. ¶ Onagro & asina genitus omnes antecellit. Quod ex onagro & asina procreatus cæteros antecellat falsum est. Idq; eximiorum testimonio auctorum comprobabitur. Collumella libro sexto capite. xxxv. Neq; tamen vllum est in hoc pecore aut animo aut forma præstantius quam quod seminabit asinus. Palladius libro quarto titulo. xiiij. Creantur ex equo & asina vel onagro & equa. Sed generosius nullum est huiusmodi animal quam quod asino creante nascetur. vtiles tamen admissarij nascentur ex onagro & asina, qui post in sobole secutura agilitatem fortitudinẽq; restituant. Ex prædictis columellæ & Palladij verbis palam est, in hoc pecore præferri cæteris quod asinus genuerit. patet etiam ex Palladio vtiles esse admissarios ex onagro & asina genitos, quod & columella ostendit loco ante citato his verbis. Itaq; eiusmodi admissarius nepotibus magis quam filijs vtilis est. Nam vbi asina & onagro natus admittitur equæ, per gradus infracta feritate, quicquid ex eo prouenit paternam formam & modestiam fortitudinẽq; & celeritatem auitam præfert. Sed &. M. Varro libro secundo capite sexto, seminio onagros esse vtiles scribit. Horum ergo trium auctorum ver-

bis expensis, existimo legendum hoc loco sic. sed strigoso corpore, indomito
animo. Generando, onagro & asina genitus omnes antecellit, hoc est ad ge-
nerandam sobolem. ¶ EX CAPITE. xlv. Non ante quadrimatum ad
partus vocando. Scribendum, non quadrimatum, sed nouimatum, si licet di
cere. Aristoteles libro octauo capite septimo Augentur iuuencæ amplius cũ
plus temporis expertes veneris degũt. Quam ob rem terræ epiri incolæ, quas
pyrrhicas vocant, annis nouem intactas venere seruant, vt incrementum am
plius capiant & setauros nuncupant. Has numero. cccc. esse & proprias regis
accipimus, nec posse viuere locis alijs, quanquam tentatum ab aliquibus est.
Meminit etiam Varro libro secundo capite quinto boum epiroticorum quos
ait non græciæ tantum meliores esse, sed etiam Italiæ. ¶ Tauri generationem
quadrimi implent, & singulis denæ eodem anno traduntur. Si autem post
coitum ad dexteram partem abeant tauri. &c. Hunc locum vitiosissime scri
ptum, sic posse restitui puto, ex scriptoribus de re rustica. Tauri generãt opti-
me quadrimi. Implent & singuli quindenas eodem anno. Traditur autem si
post coitum ad dexteram partem abeant tauri. Columella libro sexto capite
. xxij. vnũq; marem quindecim vaccis sufficere abunde est. Repetit id ipsum
Palladius libro octauo titulo quarto. Secus Varro libro secundo capite quin
to. Habeo inquit tauros totidem quot atticus ad matrices. lxxij. vnum anti-
culum, alterum bimum. Quod vero statim sequitur, si post coitum in dextrã
partem abeãt tauri, generatos esse mares, si in læuam fœminas, sumptum id
quidem ex Varrone libro citato, sed addit columella, hoc signum verum esse
non aliter apparere, quam si post vnum coitum forda non admittit taurum,
quod ipsum raro accidit. Nam quãuis plena fœtu, nõ expletur libidine. ¶ Gi
gnunt raro geminos. Omnis scripta & impressa lectio. Nunc raro geminos.
Lego. vnum, raro geminos. Aristote. libro sexto capite. xxj. Pariunt singu-
los, raro geminos. ¶ A delphini exortu ad pridie nonas Ianuarij, diebus tri-
ginta. legendum videtur diebus. xl. Varro libro secundo capite quinto vn-
de hoc desumptum. Maxime inquit idoneum tempus ad cõcipiendum a Del
phini exortu vsq; ad dies quadraginta, aut paulo plus. ¶ Equo iuxta qua-
drupedante. Ambo exemplaria quadrupedantẽ accusandi casu. ¶ EX CA-
PITE. xlvij. Coitus omnibus ad arcturi occasum &c. Scribo. Coitus omni
bus ab arcturi occasu. Varro libro secundo capite secundo. Tempus optimũ
ad admittendum ab arcturi occasu ad aquilæ occasum quod quæ postea cõ-
cipiunt, fiunt vegrandes atq; imbecillæ. Astipulatur & Apographon Toleta
num, in quo ab arcturi occasu scriptum est ad verbum. ¶ Quod est a tertio
idus maias. vtrumq; exemplar, idest ad tertium idus maius. ¶ EX CAPI-
TE. xlviij. Succidis omnibus vsus medicus. Apographon Toletanum. Suc-
cidis omnibus medicata vis. ¶ Est & hirtæ filo crasso in tapetis. Idem exem-
plar. pilo. nõ filo. ¶ Qualiter nũc etiã in castris gausape. Patris mei memoria
cœpere amphimalla. Aliter in eodem exemplari. qualiter etiam nunc in castris
causa patris mei memoria &c̃. Vt forte scribendum sit, qualiter etiam nunc

in castris gausape. Auorum memoria cœpere amphimalla sicut nostra villosa etiam ventralia. Mouet me quod non ea fuit conditione Plinius, vt non desiderata fuisset eius prudentia si in commentatione rerum naturalium quam ad communẽ totius humani generis vtilitatem componebat, & præsertim romano imperatori dicata, patris sui meminisset. ¶ Sesquilibris infecta. Vtrũq; exemplar. sesquipedalibus libris infecta. vt forte legendum sit labris non libris. ¶ EX CAPITE. l. Trimæ minus vtiliter generant. Archetypum Toletanum. Ante trimos minus vtiliter generant. recte. vt de hircis intelligas, nam de caprarum cõceptu paulo post. ¶ Et in senecta nec vltra quadrienniũ. Particula. nec. in neutro habetur exemplarium scriptorum, optime. Nam teste Columella libro septimo capite sexto senecta his est ante sextum annum, & quinquennis patum idoneus habetur implendis fœminis. ¶ In trimatu inutiles. Scribendum procul dubio vtiles haud inutiles. Columella loco proxime signato. Anniculæ vel bimæ capellæ, nam vtraq; ætas partum ædit submitti haedum nõ oportet, neq; enim educare nisi trima debet. Palladius quoq; libro. xij. titulo. xii. Trimæ educare optime possunt. Quod teneriores matres generant, transigendum est. ¶ Ac deinde concipiunt nonembri mense, vt Martio pariant. Erratum est in verbotum interpunctione. Duæ enim primæ dictiones ad superiora referendæ sunt. Deinde scribendum cum mauiscula, vt sit initium alterius sensus. Concipiunt nouembri. &c. ¶ Longis auriculis infractisq;, armis quam villosissimis. Legendum aribus non auriculis ex archetypo Toleta. Confirmat id quoq; Columella libro septimo capite sexto. Optimus inquit habetur amplissimi corporis cruribus crassis, plena & breui ceruice, flaccidis & prægrauibus auribus. ¶ Ideoq; fortassis quod anima his qnam ouibus ardentior. Panciora verba amborum exemplarium. ideo fortassis anima his &c. ¶ Ideo si caprinũ iecur vescãtur, restitui vespertiam aciem. Ideo caprinum iecur vescentibus restitui vespertinam aciem. eadem legunt. ¶ EX CAPITE. lj. Suis fœtus sacrificio, die quinto purus est. Scribo die decimo purus est. Varro libro secundo capite quarto. Cũ porci depulsi sunt a mãma, a quibusdam delici appellantur, neq; iam lactãtes dicuntur. qui a partu decimo die habẽtur puri, & ab eo appellantur ab antiquis sacres, quod tum ad sacrificia idonei primum ducuntur. ¶ Cõpertum agnitam vocem suarij furto abactis. Vetusta exemplaria. agnita voce legnnt. & in nonnullis codicibus in accusandi casu. abactos. habetur nõ abactis. ¶ Qnin & duces in vrbe. mallem etiam repugnantibus exemplaribus, legeres. Quin reduces in vrbe. ¶ Castrantur fœminæ quoq; sic vti cameli post bidui inediam suspensæ pernis prioribus. Aristoteles libro nono capite vltimo. posterioribus non prioribus ait. græca voce opisthion. Theodorus tamen prioribus rransfert. causam ignoro, nisi quod ita in Plinio inuenerat. ¶ Fico carica saginatis. Apographon Toletanum. fico arida saginatis. ¶ Repente mulsi potu dato. Idem, tepente præfert. ¶ Placuere autem & feri sues. Iam Catonis censoris. Idem exemplar. Placuere autem & feri vesicæ in catonis censoris.

Scribendum videtur, in Catonis censorij, non in catonis censoris. ¶ EX CAPITE. lij. Lutoq; se tergorantes. Ambo exemplaria. lutoq; se stercorantes. forte verior esset lectio. lutoq; sese thoracantes. ¶ EX CAPITE. liij. E monte aliquo in alium transilire quærentes, atq; recursu pernicius quo libuerit exultant. Scribo partim ex veteribus codicibus, partim ex coniectura. e monte aliquo in alium transitum quærẽtes, æque recursu pernici quo libuit exultant. Nam scripta lectio transitum, non transilire, & pernici non pernicius agnoscit. ¶ EX CAPITE. liiij. Nouam exultatione adorare. Archetypum Toletanum. nouam exultationem adorari. Salmanticense castigatius. noua exultationem adoriri. vt forte potior lectio sit. noua exultationẽ oboriri. ¶ Tractariq; gaudent similes gratulationem intelligentes. Itaq; magna ex parte &c̃. Locus est corruptissimus. Exemplar Toleta. tractariq; gaudent gratulationem intelligentibus. Similiter itaq; magna ex parte &c̃. Salmanticense propius veritatem. tractariq; gandent, gratulationem intelligentibus. Similis itaq; magna ex parte &c̃. Scribo. tractariq; gaudent, gratulationem intelligentes. Simiolos itaq; magna ex parte. reliqua. Oppiani sententiam hoc loco præterire nolui. Scribit enim libro cynegeticõ. iij. Simias semper duos parere, quorum alterum amant, alterum odere. quem statim arctiore complexu enecent. ¶ EX CAPITE. lv. ¶ Archelaus auctor est, quot sint corporis cauernæ ad excrementa lepori. Ex Varrone hoc mutuatus est, diuersis quidem verbis, an sensu eodem non statuerim. Varronis verba sunt libro tertio de re rustica capite. xij. Itaq; de his Archelaus scribit, annorũ quot sint qui velit scire, inspicere oportere foramina naturæ, quod sine dubio alius alio habeat plura. ¶ Propter breuitatẽ pili dilabidas. Apo. Tole. pp breuitatẽ pili dilabi lassi. forte, pp breuitatẽ pili delebilis vsu. ¶ EX CAP. lvij. Sẽpq; furtũ id dephẽdi. Ambo exẽplaria. sempq; infurtũ id dephendi. Lego, sempq; insartum id deprehendi. ¶ Senium finitur hiberna quiete. Videtur scribendum somnus non senium. ex Oppiano Cynegeticõ. ij. prodente totam eos dormiendo hiemẽ exigere. & Aristote. libro. viij. capite. xvij. Glires etiam latent in ipsis arboribus, pinguescuntq; per id tempus vehementer. Martialis in xenijs. Tota mihi dormitur hiems, & tempore in illo pinguior sum, quo me nil nisi somnus alit. ¶ rursus æstate iuuenescunt. Deprauata priore dictione somnus detortaq; in senium hoc est senectutem cutem ve exuuiasq; illas quas exuunt nonnulla animalium quæ conduntur, consentaneum erat vt posterior illi coniuga, eandem subiret aleam. Existimo igitur legendum nõ iuuenescunt, sed viuescunt hoc est reuiuiscunt, quasi tota hieme quam dormiẽdo transegerunt, mortui potius quam viui iacuerint, quando vt summus ait poeta consanguineus est leti sopor. Hoc verbo viuesco, tum alias plinius vtitur, tum libro nono capite. lj. de anguillis loquens his verbis. Anguilæ atterunt se scopulis, ea strigmenta viuescunt. ¶ EX CAPITE. lviij. In Lycia dorcades non transeunt montes Syris vicinos. Cilicia verior lectio quam Lycia, Nam Ciliciam conterminam esse Syriæ, haud Lyciam in aper

Locus singularis restitutus. (margin, beside "tionem intelligentes. Simiolos…")

Lepida castigatio. (margin, beside "furtũ id dephẽdi…")

to apud omnes est. ¶ Onagri montem qui cappadociam a Lycia diuidit. eadem hic quæ statim ante, menda. Scribendum enim a Cilicia, non a Lycia. tum ex vtroq; exemplari, tum ex Ptolemæo tradente, tauro monte Cappadociam a Cilicia dirimi. Item Lycaoniam partem esse Cappadociæ, idem prodit Ptolemæus. At in Lycaonia multos esse onagrorum greges & M. Varro tradit libro secundo capite sexto de re rustica, & Plinius hoc ipso libro capite .xliiij. ¶ Item apros & attagenas herinaceos. Scribendum videtur permutato coniunctionis loco. Item apros, Attagenas, & herinaceos. Cæterum inter animalia terrestria, & quadrupedes de quibus tantum hoc capite immo vero toto hoc volumine disseritur quis locus est obsecro te humane lector Attageni aui ionicæ? Nam etiam si in creta non esset attagen alienum erat hoc loco indicari id quod erat proprium libri .x. capi. xxix. cuius lemma est. Quæ aues in quibus locis non sunt vbi Plinius scribit noctuam in creta non esse. non utiq; prætermissurus de attagene. Et vt q; sentio dicam ingenue. Puto hanc dictionem inter eas esse connumerandam, quæ falso in historiam naturalem irrepserunt.

¶ EX LIBRO NONO.

Capite secundo.

OLLIQVE AC FERTILI Accremento. antiqua lectio. molliq; ac fertili nutrimento. Nec displicet. Aristoteles de longitudine ac breuitate vitæ capite secundo. oportet enim intelligere, quod animal, est natura humidum & calidum, & viuere tale quippiam est, at senectus frigida & sicca. & libro de generatione animaliũ primo capite .xvij. nutrimentum enim omnium, humidum magis. ¶ Vt vera fiat vulgi opinio. permutatis verbis, vetus lectio. vera vt fiat. ¶ EX CAPITE .v. Squamis modo hispido corpore etiam in quo humanam effigiem habent. Exemplar Salmanti. etiam in qua legit, non etiam in quo. Scribendum censeo. squamis modo hispido corpore, vt in aqua humanã effigiem habente. ¶ Nãq; hæc in eodẽ spectata littore est. aptior lectio. Vnaq; hoc in eodem spectata littore est. ¶ Contra lugdunensis prouinciæ littus insularum. Scribere mallem. contra lugdunensis prouinciæ littus impulsas. vt capite sequente. & dum saginam persequitur in littus fluctibus propulsa.

¶ EX CAPITE .vj. In quodam sinu placido & capaci mire gaudẽtes ibi parere. Archetypum Toletanum. in quodam sinu placido & capaci ore gaudentes ibi parere. ¶ Et cautium angustijs trucidare. exemplar idem. in cautas angustijs trucidare. vt forte commodius legi posset, impactas angustijs trucidare. ¶ EX CAPITE .viij. Vt plerũq; vela nauium transuolent. Aristoteles non vela nauium sed malos transgredi ait libro nono capite .xlvii. quo inquit impetu fit, vt sese eiaculentur in aerẽ & supersiliãt malos nauigiorum

Plinij error. quæ forte affuerint. Decepit Plinium similitudo quæ apud græcos est duorum nominum, veli & mali. hoc est istos & istiō. Vidit hoc ante me Franciscus Massarius, & ante Massarium Matthæus fortunatus in castigationibus naturalium Senecæ quæstionum. ¶ Agunt fere coniugia. Scribo. Agunt vera coniugia. Naturalia enim coniugia veraqꝫ sunt marium cum fœminis. Aristot. eodem libro & capite. Degunt coniugatim mares cum fœminis. Romana quoqꝫ impressio vera habet non fere, neqꝫ vt alia præferunt exemplaria vere. ¶ Solent in terram erumpere incerta de causa, & statim tellure tacta moriuntur. Scribo. nec statim. Tellure tacta moriūtur. Significat autem hic. *Hermolai error.* statim. non confestim & ilico (quod Hermolao causa erroris fuit) sed stato, certo, ac definito tempore. Aristoteles libro & capite antedicto. Ambigitur autem de ipsis, cur in terram erumpant. Facere enim ipsos hoc temere & vt casus tulit, non certa de causa prædicant. Sic enim melius Aristotelis mens exprimitur quā ex theodori tralatione. Quod ergo Aristoteles temere. Plinius incerta de causa, quod ille vt casus tulit Plinius nec statim. Nam quod Hermolaus ait, statim tacta terra delphinos emori, falsum est. Tacta terra emori fateor, statim tacta nego. Idqꝫ in Plinio Cecilio nisi ei excidisset Hermolaus legerat libro epistolarum octauo. Incredibile inquit, tam verum tamen quā priora. Delphinum gestatorem collusorēqꝫ puerorum in terram quoqꝫ extrahi solitum, arenisqꝫ siccatum vbi incaluisset in mare reuolui. Vetus quoqꝫ & omnis impressa lectio. nec statim. habet, nō aliter. ¶ Ni res Moecenatis & flauiani. Scribendum fabiani, non flauiani, tum ex indice operis, tum etiam ex Solino capite. xvij. Pigeret ait asseuerare hoc, ni Moecenatis & Fabiani, multorūqꝫ præterea esset litteris comprehensum. Vtitur etiam testimonio huius fabiani Seneca, in libro de consolatione ad Martiam, & alibi sæpe. ¶ Alius inter hos annos. Apographum Toletanum. Alius intra hos annos. ¶ Nec modus exemplorum. Eadem Amphilochij & tarentini de pueris delphinisqꝫ narrāt. Lego permutatis verbis. Eadem Amphilochij & Tarentini de pueris delphinisqꝫ narrant. Nec modus exemplorum. Claudicante alias tractādi ordine, & communi in differendo, auctorum consuetudine. ¶ Quod vbi animaduertere piscantes concurrit autem multitudo temporis gnara & magis etiam voluptatis huius auida, totusqꝫ populus e littore quanto potest clamore conciet Simonem, ad spectaculi euentum. luxatus est ni fallor dictionū sensuūqꝫ ordo, & permista ac confusa omnia. Tolerabilior autem lectio & rationi magis consentiens ad hunc modum. Quod vbi animaduertere piscantes totusqꝫ populus (concurrit autem multitudo temporis gnara, & magis etiam voluptatis huius auida ad spectaculi euentum) e littore quanto potest clamore cōciet &c̄. ¶ Quæ protinus disponitur in loco vbi coniectus est, pugna opponente sese ab alto Scribendum reor. quæ protinus disponitur in loco. Vbi conserta est pugna, opponunt sese ab alto. ¶ Ita peracta captura quos interemere diripiunt. Apographon Toletanum equo interemere diripiunt. Minus male scribetur, æquo interim iure diripiunt. ¶ Sed enixioris operæ

quam in vnius diei præmium. Vterq; codex. præmij. gignendi casu præfert.

¶ EX CAPITE. x. In terram egressæ, in herbis pariunt oua. Verba illa. in herbis. puto non esse Pliniana. Plutarchus in libro, vtra animalium &c. Parit enim ait de testudine loquens egressa in littus, prope ipsum mare, sed cũ ouis incubare nequeat, neq; in terra diutius commorari, arenæ græmio oua mandat, tenuissima mollissimaq; eius parte cooperta. Quid si legas sine præpositione & ascribas dictionem. herbis. superioribus. vt sit sensus. testudines in mari viuere conchylijs, egressas in terram herbis. Quod autem sequitur continuo.

¶ Auium ouis similia. ex Aristotele sumptum libro quinto capite. xxxiij. Verum notandum comparari ab Aristotele ouis auium, oua testudinis terrestris, nõ testudinis marinæ, vt hic comparat Plinius, tumultuaria fortasse lectione deceptus. gallinarum enim ouis, comparat oua testudinum marinarum Aristoteles prædicto libro & capite.

Plinij error.

¶ Educant foetus annuo spacio. Scribo educunt foetus. hoc est excludunt, non educant. Aristoteles loco ante dicto. foetũq; sequente anno excludit. Similis autẽ hic allucinatio priori. Nam de testudine terrestri hæc scribit Aristoteles non marina. oua enim testudinis marinæ non indigere tam longa incubatione docet Plutarchus libro illo toties allegato. his verbis. Quod autem hoc admirabilius, diem quadragesimum obseruantes, tot enim diebus excoquuntur abrũpunturq; oua, accedit ad locum, agnoscensq; vnaquæq; depositum suum, vt solertius nequiret homo vllus auri repositorium agnoscere, auide prompteq; aperit.

Allucinatio Plinij.

¶ EX CAPITE. xiij. Hic parit in terra pecudum more, secundo partus reddit initu. Canum modo cohæret. Longolius seu longoliani discipuli, locum hunc sic legunt. Hic parit in terra pecudum more. Secundas cum partu reddit. Canum modo cohæret, Verbum. initu. quod omnis scripta & impressa lectio agnoscit sine causa detrahentes, & adijcientes a se præpositionem. cum. minime necessariam, & perperam pungentes post illa verba pecudũ more. Nos sic scribendum & distinguendum censemus. Hic parit in terra. Pecudum more, secũdas partu reddit. Initu canum modo cohæret. Hæc est vera genuinaq; Plinij lectio. Aristoteles libro sexto capite. xij. Ergo hic, animal cõcipit statim intra se, & parit. Secundas quoq; emittit, & lac reddit more pecudum. Rursus libro quinto capite secundo. Vituli marini, modo animalium retro mingentium coeunt, & diu ligati in coitu cohærent vt canis.

Cõtra longolium.

¶ Et parit nunquam geminis plures. Scribo. parit nonnunquam geminis plures. Nam coniunctio. &. in exemplari Salmanticensi redundat. & geminis plures nunquam parere vitulum marinum, falsum est. Aristoteles libro sexto capite. xij. Parit singulos, aut geminos & cum plurimum tres.

¶ Ipsis in somno mugitus. Apographon Toletanum. Item Salmanticense. Romana quoq; exemplaria & omnes ante Hermolaum impressi codices. sõno. habent. Hermolaus derasa ea dictione somno substituit. Et ad confirmationem erroris sui, testimonium petit ab Aristotele libro sexto. Qua in re Hermolai ingenuitatem requiro. Nam si vnquã ab Aristotele tale quippiam tradi inuẽtum fuerit, quale assert

Hermolai error.

Hermolaüs, fiam ego ut theocriti utar verbis Melãtius pro Comata. Immo e contrario patrocinatur plinianæ lectioni Aristoteles libro sexto his verbis, quæ ad faciendam fidem repetere altiusculе necessarium fuit. Vitulus marinus generis ambigui est, nam & mari degit quãquam humorem nõ recipit, sed spirat ac dormit, & egressus in terrã, parit in littore ut terrestre. Et post multos versus, nulla iam dormitionis mentione. Emittit inquit vocem similem boui. Quæ verba Theodorus maximus Plinianarum vocum ut dixi affectator, sic vertit. Mugitus ei in sono. Allucinatus est & cum suo Hermolao, franciscus Massarius, vir alioqui perdoctus & de Plinio optime meritus. ¶ Voceq; pariter & visu populum salutant incondito fremitu. Legendũ arbitror, vocẽq; parent, & iussi populum salutant. vel sic. vocati parent & iussi &c. Nã toletanum Apographum. iussu. habet non visu. ¶ EX CAPITE. xiij. Pilo carentium dno omnino animal pariunt. Delphinus ac vipera. Scribo pilo carentium non omnia animal pariunt, ut delphinus ac vipera. vel sic. Pilo carentium non omnia. Animal pariũt delphinus ac vipera. Pendet enim sensus ab initio capitis prioris. Illic dixerat. Quæ pilo vestiuntur animal pariunt ut Pistris &c, hic subdit, pilo carentum non omnia animal pariunt. &c. ¶ EX CAPITE. xv. Comprehensa manu eõrum abstrahant. Legendũ forte. comprehensa manu deorsum abstrahant. Videtur ita in Plinio legisse Solinus de his loquens. Adeo ait robustis viribus, ut elephantes ad potũ ventitantes mordicus comprehẽsos ipsorum manu rapiant in profundum. ¶ Intrant e magno mari pontũ. Mare internũ appellari magnũ aut a Plinio alibi, aut ab alio auctore non memini. Proinde castigatiorem hic lectionem existimo, Intrant ex ægeo mari pontum. Corrigamus in trãsitu locum in pulcherrimo historiographo Cornelio Tacito libro. x. ubi de hac re agit, a nemine quod sciam visum. Quippe inquit Byzantium fertili solo fœcundoq; mari, quia vis piscium in metapontum erumpens &c. Lege quippe Byzantium, fertili solo fœcundoq; mari, quia vis Piscium innumera pontum irrũpens &c. Quid si in Plinio verbum illu d. magno, ab indocto adiectũ sit lectore, stolida enim nautarum multitudo mare nostrũ magnum appellitat, ut legẽdum videatur. Intrant e mari pontum verno tempore. Quam lectionem videntur astruere verba mox paulo sequentia. Cordyla appellatur partus qui fœtas redeuntes in mare autumno comitatur. Non dixit, magnum mare, sed simpliciter mare. ¶ Limosæ vero a luto pelamides incipiunt vocari. Locum hunc audacter sic restituendum contendo. Reuersæ vere a luto Pelamides incipiũt vocari. Aristoteles libro sexto. Eodem redeunt verno tempore iam adeptæ eã magnitudinẽ qua Pelamides nomẽ accipiant. ¶ Gregatim cum suis quæq; ducibus. Rectius forte, gregalesq; suisquiq; ducibus. Aristote. libro octauo capite. xiij. Sed Thunni. Limanæ. Hamiæ. subeunt pontum vere, æstateq; ibi traducunt & reliqui fereplurimi fusanei & gregatilis generis eodem transeunt. Est sane plurima piscium pars gregatilis, neq; vllus grex caret duce. Petunt autẽ pontũ pastus grã. ¶ Vtroq; hebete natura. Secus Aristot. lib. viij, capite.

Capite.xiij.sinistro enim non clare cernere ait. Confirmat id quoq; Plutar-
chus libro vtra animalium &c̃. Quare æstimandum, an hic legendum sit. al-
tero vtiq; hebete natura, vel sinistro oculo hebete natura. ¶ Byzantij promó
torium ex ea causa appellatum auri cornu. Cum libro quarto, capite.xj. in re-
latione Thraciæ promontorium hoc Plinius appellauerit Chrysoceras, græ-
co quidem nomine, sed iure latij iampridem donato, cur illic græco & publi-
co nomine, hic latino & inusitato vti maluerit, considerádum. Certe Plinius
græca vrbium & aliorum locorum vocabula vertere nequaquam solet, quod
vitiosissimum esse, nisi summa vrgente necessitate, in cófesso apud doctiores
est. Quam ob rem dictionem. Auricornu. pro vera plinianaq; non habeo, sed
opinor ab imperito lectore suffectam in prioris locum, græcum nomé táquá
rem magnam faceret, ita latine reddente. vnde fit vt Hermolai iudiciú in hac
parte non probem. ¶ Nec nisi intrantes pontum Byzantij capiuntur. Qui-
dam hunc locum restituere volentes, pro verbo illo. pontum. propontidé sub-
stituerunt, deprauatioré quam antea erat, reddentes. Nos alio modo curandú
putantes, sic legimus. nec nisi infantes tunc Byzantij capiuntur. Planissime
id ex Aristotele colligitur, libro octauo capite. xiij. Sed cum pepererit inquit
& proles iam adoleuerit, exeunt post virgilias statim. Et si hiems austrina sit
tardius, si aquilonia sit citius, propter secundi flatus commoditatem, proles-
q; adhuc parua apud Byzantium capitur, vt pote cum longior mora in pon-
to non fuerit. Sed de cæteris & cum adeunt & cum exeunt constat. Hæc Ari-
stoteles. Vsurpare autem Plinium hoc nomé. infantes. etiam in animátibus
ratione carentibus, & supra curiosus lector obseruare potuit, & infra etiam le-
get, libro.x. capite.lxj. de vespertilionibus. geminos volitat amplexa infantes.
De hac Pelamidum captura in Thraciæ sinu cui nomé est Melas cum epon-
to exeunt. Oppianus halieuticó.iiij. copiose. ¶ Animal est paruum, scorpio-
nis effigie, aranei magnitudine. Ex Aristotele hoc lib.viij.cap.xix. Meminit
& Oppianus secúdo. Illud tñ notandú, Athenæú nó legisse in Arist. Arach-
nes magnitudine hoc est aranei, vt Plinius & Theodorus vidétur legisse, sed
drachmes hoc est denarij. ¶ Hoc se & Thynno, & ei qui gladius vocatur, cre
bro delphini magnitudiné excedéti, sub pinna affigit aculeo. particulá. se. vt
superuacaneá detraho, & aculeú nó aculeo lego. Cæterú Aristo. a quo cuncta
hæc haurire videtur Plini9, nequaquá scribit vinci magnitudiné dlphini, sed
celeritaté æquari a Xiphia hoc est gladio. Eius verba lib.viij.cap.xix. Thúni
& gladij agitátur asilo canis exortu. habét. n. vtrúq; p id tépus sub pinna ceu
vermiculú qué asilú vocát, effigie scorpióis, magnitudine aranei. Infestat hoc
táto dolore, vt nó min9 interdú gladius quá delphin9 exiliat, vnde fit vt naui
gia sæpe numero incidát ¶ EX CAP.xvj. Sút & in hac pte naturæ augu
ria, Sút & piscib9 p̃scita. Exép. Salmát. Sút & piscib9 p̃scita in hac pte naturæ
auguria. Apo. Tol. & breuius & verius. Sút & piscib9 præscita. reliqua super-
fluunt. ¶ Quo arguméto vates respódere, Neptunú patré adoptante eú sibi.
Sex. Pompeio repudiato. Tanta erat naualis rei gloria, sub pedibus cæsaris

Locus diligenter expensus.

Hermolai iudiciú reprobatur.

Emédatio eximia.

Locus optime restitutus.

futuros qui maria tempore illo tenerent. Apographon Toletanum. tum legit non. eum. & verbum illud. repudiato. in eodem non habetur. vt in vniuersum legendum sit. quo argumento vates respondere (neptunum patrem adoptante tum sibi. Sex. Sompeio, tanta erat naualis rei gloria sub pedibus cæsaris futuros qui maria tempore illo tenerent. ℂ Aiunt & si iteretur gurges interesse capturæ. Itaq; plures secundo tractu trahi quam primo. Potest quidem hæc lectio tolerari, Sed melius magisq; ex mente Aristotelis legeres. teratur. quam iteretur. & iactu quam tractu. Aristoteles libro octauo capite quinto decimo, aiunt etiá si gurgitum ima sæpius terantur, plures eadem sagena capi secundo iactu quam primo. Et verbum græcum. tribo. quo vtitur Aristoteles proprie tero. non itero significat. ℂ De iu modicis imbribus gaudent. Legendum diuersa distinctione. De immodicis imbribus gaudent. Vidit hoc Massarius. confirmatq; Aristotelis testimonio libro octauo capite. xix. ℂ EX CAPITE. xvij. Qui solus dicitur ruminare herbisq; vesci. Videtur scribendum. algis. non herbis Aristoteles libro octauo capite secundo. Muli vero & carne vescuntur & alga & concha & coeno. Capitones coeno. Dasquilli coeno & stercore. Scarus & oculata, alga. ℂ Proxima est his mensa generis duntaxat mustelatum. Ambo exemplaria. pecoris. legunt non. generis. quæ lectio non magno opere displicet. Nam & armentum & pecus de piscibus etiam dicitur, Illud de maioribus, hoc de minoribus, vt georgicorum quarto de Proteo summus poeta. Quippe ita neptuno visum est, immania cuius armenta & turpes pascit sub gurgite phocas. & Horatius Primo odarum. Omne cum Proteus pecus egit altos visere montes. De fucis quoq; virgilius. Ignauum fucos pecus a præsepibus arcent.

ℂ EX CAPITE. xix. Nam stagna & amnes transeunt Plerisq; euidens ratio est. Scribendum reor aliter & alia distinctione. Nam stagna & amnes transeunt pleriq;. Euidens ratio est. ℂ EX CAPITE. xxj. At hiemem eædem in exigua aqua non tolerant, neq; in turbida. Audere aliquid par est, vt vitiosissimus locus restituatur. Primum ergo expungendam arbitror hác dictionem hiemem quæ totam interturbat sententiam. Deinde non. tolerat. legendum, sed durat. Sic omnia ad vnguem cum Aristotele quadrabunt. Scribendum ergo. Durant & sine aqua senis diebus aquilone spirante, austro paucioribus. Eædem in exigua aqua non durant, nec in turbida. Aristoteles octauo volumine, capite secundo. Viuere exemptæ aquis vel ad diem quintum sextum ve possunt. Et aquilone plures durant, austro pauciores. Et paulo post. Quin & si exigua in aqua stabulentur pereunt. Rursus eodem loco. nam nisi aqua sit clara breui strangulatæ intereunt, branchias enim habét exiguas. Hinc turbare aquá soliti sunt qui eas piscátur. Preterea si vt Plinius asserit non tolerát hiemẽ anguilæ in exigua aq̃ nec in turbida, sequit̃ vt aliq̃d aliud ex cæteris trib9 anni téporibus tolerẽt. Ná si nullũ tolerát quid oportuit hiemẽ signasse? Atqui anguillas tolerare ver, aut æstaté, aut autumnũ, in exigua aqua aut turbida falsũ esse, tũ cotidiano experiméto patet, tũ cófirmatur

ab Aristotele, & athenæo septimo. ¶ EX CAPITE. xxij. Hyemato lacu, melius, hyemante lacu. ¶ EX CAPITE. xxiij. In sicco littore la=psas vulgus &c. Verbum, littore. falso additum putamus. contento alias semper auctore, siccum. tantum dixisse, ad græcorum imitationem qui. Xeram, vocant hoc est aridam seu siccam. Sic paulo ante capite. xx. In sicco quoque repunt & capite octauo. Delphinumque causam leti fatentem, non re=uersum in maria, atque in sicco expirasse. De hac vulgata opinione, coire serpentes cum murenis, Oppianus primo. Athenæus septimo. Aelianus. xij. & Nicander in Theriacis. ¶ Aristoteles Myrinum vocat marem, & mox paulo. Myrinus vnicolor & robustus. Lego priore loco Smyrum, posteriore, Smyrus. tum ex vetere vtroque exemplari, in quibus quod notan=dum est, pro. Z. in principio scriptum inuenies Zmyrus, vt Zmyrna, Zmaragdus. Zagunthus, antiqua consuetudine, de qua Priscianus & alij, tum ex Aristotele libro quinto capite decimo. Differunt inquit Smyrus & Smy=ræna hoc est muræna. Nam Smyræna varia est & imbecillior, Smyrus vni=color & firmus, colore pini arboris, dentesque intus & foris habet. Theodorus Smyrum, murum transtulit quia videlicet Smyræna muræna vertitur. Athenæus myrum enunciat, & myrænam. Vtroque igitur modo profertur. Smy=rus, Myrus. Smyræna, myræna. ¶ Dentesque extra os habet. Liquet ex Aristotelis verbis paulo ante allatis, verba hæc imperfecta esse vnius defectu di=ctionis. Nam cum locus sit ad verbum vt aiunt ab Aristotele sumptus, pla=num est scribendum esse. dentesque intra extra os habet. ¶ EX CAPITE. xxiiij. Hæc græce in vniuersum selache appellauit Aristoteles primus, hoc no mine eis imposito. Castior multo Apographi Toletani lectio. Hæc græ=cia in vniuersum selache appellauit, Aristoteles primus hoc nomen imposuit. ¶ Omnia autem carnosiora sunt talia. Legendum carniuora non carnosio ra ex Aristotele libro octauo capite. ij. Suffragante etiam Apographo Toleta no. Vidit hoc etiam Massarius. ¶ EX CAPITE. xxv. Plenam velis stetisse nauem portantem nuncios a periandro vt castrarentur nobiles pueri. Verbum. nuncios. redundat ex vtroque exemplari. Et sane apud Herodotum qui libro tertio eius historiæ meminit, non inuenitur ea vox, sed duntaxat misisse Periandrum Sardis ad Haliatten. &c. Itaque expositionem puto fuisse lectoris supra verbum portantem, explicare volentis quid nauis perian=dri portaret. ¶ EX CAPITE. xxvj. Candidæ hieme mænæ & fiunt æstate nigriores Scribendum reor. Candidæ hieme mænæ, eædem fiunt æsta te nigriores, ex familiari Plinio loquendi consuetudine. ¶ EX CAPI. TE. xxvij. Subit in summa maria piscis ex argumento appellatus lucerna. Verbum. Subit. cum minore littera scriptum cum tribus sequentibus verbis an=necte præcedentibus. Mox cum maiore lege. Piscis est argumento appella=tus lucerna. De alio enim pisce loquitur. ¶ Rursus draco marinus captus atque immissus in harenam cauernam sibi rostro mira celeritate excauat. Lego captus atque missus, in arena cauernam &c. Et Romana exemplaria missus ha=

bent non immissus. Aristoteles libro nono capite. xxxvij. Serpens maxima colore & corpore congro proxima est, sed obscurior atq; acrior. Hæc si capta dimittatur foris, in arenam rostro quam primum adacto terebrat, subitoq; tota. ¶ EX CAPITE. xxix. Cæterum per brachia velut acetabulis dispersis, eo hausto quodam modo cui adhærescunt, tenent supini. Vetusta exemplaria. Cæterum per brachia velut acetabulis dispersis, haustu quodam adhærescunt, Tenent supini. Sunt autem acetabula latine, seu cotyledones græce, mammæ illæ seu caliculi in brachijs polypi, dicti a similitudine vasis acetabuli quod alio nomine hemina dicitur. Cuius rei admonendos lectores duxi, ne Hermolai traditioni fidem habentes in errorem trahantur. Ait enim brachia polypi modo cirros, modo acetabula a latinis vocari, a græcis plectanas, plocamos. Cotyledonas, trichas, duas res diuersas in vnam confundens. Brachia enim polypi latini cirros. barbas. pedes. crura. crines. brachia. vocant græci plocamus. Plectanas, Trichas. At quæ a græcis cotyledones dicuntur, latini a similitudine vt dixi vasculorum acetabula appellant.

Hermolai error.

¶ Sed renasci sicut colotis & lacertis caudam haud dubium est. Colchotis ante Hermolaum legebatur. Ipse Colotis emendauit, genus lacertulæ apud Aristotelem ita appellari asserens. Aristotelis autem verba sunt libro nono capite primo. Colotæ hostis asinus est, dormit enim Colota in præsepibus & narem subiēs asini, ne comedat impedit. Hæc aristotelis verba magis innuūt auiculæ genus esse Colotam quam lacertam, & ita Aldus sensit, vir impense doctus diligensq; ac de omni literarum genere quam optime meritus. Verum hoc loco, nec Colchotis, nec colotis legendum censeo, sed colubris, ex Aristotele libro secundo capite vltimo. Caudæ inquit etiam serpentibus atq; lacertis amputatæ renascuntur. Dictio rara quidem est. coluber. apud Plinium, aliquando tamen ea vtitur, vt libro. xxxij. capite sexto. Nec sum oblitus prodi a Plinio libro. xxix. capite tertio. Colotum eundem esse cum galeote & ascalabote, quem Nicandri interpres in Theriacis similem esse lacertæ scribit, quod fortasse materiam errandi Hermolao præstitit. Sed ille colotus est, hæc colota, Ille idem qui & galeotes & ascalabotes. vnde fieri nequit vt sit genus lacertæ. Nam quod est simile lacertæ, non continuo & lacerta est. ¶ EX CAPITE. xxx. Sed si inuertatur elanguescit vis. Exporrigunt enim se resupinati. Scribo. sed si inuertatur elanguescit. Vix enim exporrigunt se resupinati. Ex Apographis Toletano & Salmanticensi. ¶ Mire omnibus marinis expetentibus odorem quoq; eorum. qua de causa & nassis illinuntur. Luxatus plane est ordo horum verborum. Subiungi enim debuerunt illis quæ mox paulo sequuntur. salsamenta populari. ex eisdem exemplaribus. ¶ Color muria obliti, odore diri. Scribendum odore viri. ex mille alijs plinianis locis. ¶ Afflatu terribili canes agebat. commodior lectio. abigebat. vt priore libro de canibus. confectumq; plagis a corpore non recessisse, volucres & feras abigentem. ¶ Simulq; eam descendere in duo sensu carentia, nisi forte tristi. Id enim constat omine nauigantium humana

Hermolai reprehendit

Pulcher locus.

calamitas in causa est. Scripta exemplaria, simulq; eandem descendere. Cætera verba nihili sunt. Apinæ tricæq; falso Plinio ascriptæ. Miror q; Hermolaum agnoscere ea, exponereq; vt legitima. Nec enim Plinius descendere, mergine, nauplio tribuit, vt Hermolaus accepit, sed conchæ. Hæ cum visu careant, sensuq; omni alio nisi cibi & periculi, vt hoc ipso capite ostensum est, duo illa verba quæ in suis codicibus haberi ait, neq; simul accipi possunt, neq; conchæ tribui.

Iudicium Hermolai taxatur.

¶EX CAPITE.xxxi. Cancrorum genera, Carabi. Astaci. Maiæ. Paguri. Heracleotici. Leones. Risum scio mouebit castigatio hæc mea lectoribus, quibus fortasse videbitur qđ Horatius ait, vltra legem tendere opus. sed si diligentius animo versent portenta quæ cotidie in scribundis imprimundis ve libris comittuntur, postrema excusorum imperitia, quibus interdum, immo sæpenumero contingit vt prima elementa latinæ linguæ ignorent, vt correctores prætercam non multo illis aliquando peritiores, remittent puto multum ex opinione sua, boniq; consulent meá hanc audaciam in restituẽdis aliquot iam obliteratis ex doctorum memoria locis, modo id fiat idonei scriptoris auctoritate, & potissimum ex eorum numero quos secutus est Plinius. Lego igitur non leones, sed fluuiales. Aristoteles libro quarto capite secundo. Cancrorum genus multiplex est, nec facile enumerandum. Maximum quas maias appellant. Secundum paguri, & quos Heracleoticos vocant. Tertium fluuiales. Ceteri minutiores & nullis pene nominibus annotati. Hæc Aristoteles, quæ ad verbum mutuatus videtur Plinius. Sunt quidem Leones in mari Oppiano. Hippocrati. Plinio. Claudiano etiam alibi, sed nemo eos ex genere cancrorum esse prodit, nihilq; ad præsens institutum illi. ¶In Phœnice hippœ. Scribendum reor Hippees seu hippeis, hoc est equites. Aristoteles libro quarto capite secundo, genus cancrorum littorale Phœnice fert. tantæ velocitatis vt vix consequi sit. vnde hippeas idest equites illos appellauerunt. ¶EX CAPITE.xxxiij. Pectinatim imbricatim vndata. Adde verbum. diuisa. ex ambobus codicibus. Pectinatim diuisa. Imbricatim vndata. ¶EX CAPITE.xxxv. Non recte recipit hic nos rerum natura nisi nudos. Multa Hermolaus in expositione huius loci quem tamen (nisi opinione fallor) neq; emendate legit, neq; sensum percipit. Mea igitur sententia locus hic cum interrogatione legendus est. Num rite recipit nos hæc rerum natura, nisi nudos? Neq; enim de terra loquitur, sed de mari & elemento aquæ, quam ingressuri vestes ponimus, vnde sequitur statim.

Male Hermolaus.

¶Esto si tanta ventri cum eo societas. Scribo cõtra omnia exemplaria. Esto. Sit tanti, ventri cum eo societas. hoc est constet tot laboribus periculisq;, hæc quam venter inijt cum mari societas. ¶Parum sit nisi qui vescimur, periculis vestiamur. Lego. quis non qui. festiuior erit ita sensus.

¶Candorem conspici, si vero turbidus & fœtum sordescere, eundem pallere cœlo minante. Legendum reor candore conspici. hoc est conspicuas visendasq; esse candore. & pallescere habet vterq; codex non pallere. vt sicuti præcessit sordescere, ita subsequatur pallescere.

¶ Speciem modo inani inflatam Apographon Toletanũ. ſpecie modo inani inflatas. ¶ Faſtigiata longitudine. legendum faſtigata. Nam faſtigio. nõ eſſe verbum latinum in Pomponium diximus. Aſtipulatur etiam vtrũq; exẽplar. ¶ Clarior in rubro mari repertus. Indicus ſpeculariũ lapidum ſquamas aſſimulat. Scribe. Clarior in rubro mari repertis, Indico, ſpecularium &c̃. Ex exemplari Toletano. ¶ Subeunt luxuriæ eius nomina, & tedia exquiſita perditione portatu, ſi quidem cum id fecere crotalia appellant. Hic locus & hermolaum & multos poſt illum fruſtra torſit, diu me quoq; ſuſpenſum tenuit. Tandem puto aut reſtitutum omnino eſſe, aut parum ei deeſſe quominus in integrum reſtitutus ſit. Scribo igitur ſic. Subeunt luxuriæ nomina, & tedia exquiſita perditi nepotatus. ſi quidem cum illiſere, crotalia appellãt. Primum vtrũq; exemplar. potatu. præſert, non portatu. Deinde verbum hoc. nepotatus. familiare eſt Plinio quoties vult in luxũ ſui temporis inuehi, vt ex ſequẽtibus libris patebit. Item. Illiſere. ſcripſi, pro duobus illis verbis. id fecere. quia ſequitur paulo poſt, Ceu ſono quoq; gaudeant & colliſu ipſo margaritarũ. ¶ Auribus. collo. manibus. digitiſq;. Ambo exemplaria. auribus. collo. mõnilibus. digitis. ¶ Non illos curru detractos quàm in hoc viciſſe malit. Scribendum reor. Non illos currus defractos, quam huius. cccc. H. S. malit. ¶ Iniecit alteri manum. L. Plancus iudex ſponſionis eius, eum quoq; paranti ſimili modo abſumere, victũq; antonium pronunciauit. Legendum videtur. Munacius Plancus ex Macrobio tertio Saturnaliorum. Fuit hic vnus ex amicis Octauij, cuius ſententia. auguſtus. appellatus eſt. Conſtruxit Romæ templũ ſaturni auctore Suetonio in Auguſto. Præterea opinor verba hæc partim permutata eſſe, partim etiã nonnihil corrupta, ſcribendaq; hoc conceptu. Iniecit alteri manum eũq; parante ſimili modo abſumere Munatius Plancus iudex ſponſionis eius, victũ antoniũ pronunciauit. ¶ Ne in triũuiratu ſuo &c̃. Præpoſitio delenda, ex vtroq; exemplari. ¶ EX CAPITE. xxxvj. Purpuræ uiuunt annis plurimum ſeptenis. Lego. ſenis. non ſeptenis. Ariſtoteles libro quinto capite. xv. Tempus viuendi & purpuris & Buccinis longum, annos enim circiter ſex purpuræ viuunt. ¶ Quia cum vita ſua ſuccum eum euomunt. Verbum. ſua. demendum ex Apographo Toletano. ¶ Minores trapetis frangunt. Vtrũq; exemplar. minores cum terra vitis frangunt. Legẽdum arbitror. minores cum teſtis frãgunt. Ariſtoteles libro quinto. Paruas inquit purpuras tundunt cum teſtis, non enim detrahere facile eſt. maiorem florem teſta ablata detrahunt. ¶ Ita demũ rorem eum excipientes. Apographon Toletanum. expuentes non excipientes. ¶ EX CAPITE. xxxviij. Quoniam cum fœtificauere fluxos habent ſuccos. Idem apographon non fœtificauere habet, ſed cerificauere. recte puto. Ariſtoteles libro quinto. Capiuntur purpuræ tempore verno cum fauos extruunt. & mox paulo. cum fauificant purpuræ, tum deterrimum habent florem. Ipſe quoq; Plinius in initio capitis. xxxvj. Congregantur verno tempore, mutuoq; attritu lentorem cuiuſdam ceræ ſaliuant, ſiue cuiuſdam cerij, id eſt faui, vt alij legunt. quod idem

de verbo cerificanere dici potest, significare videlicet aut ceras aut fauos facere, quáuis verbum compositum ex græco & latino raro reperiatur. ¶ EX CAP. xxxix. Pro inuiso humani potus excremento. Apog. Tol. & pro indiuiso humani potus excremento. Salmanticense quoq; exemplar indiuiso habet, non inuiso. quam lectionem tantisper retinendam censeo, dum melior inueniatur, quæ tamen idoneum habeat assertorem. ¶ Tantoq; dilucidior, quanto magis &c̃. Lego dilutior, non dilucidior ex exemplari Salmanticen. ¶ EX CAPITE. xlij. Illa ore compresso quicquid inclusit examinat. Verbum. ore. in Archetypo Toletano non legitur. Et sane Aristoteles libro quinto capite. xvj. non os comprimi a concha tradit. Eius verba. Nasci etiam in cubilibus spongiarum nouimus bestiolam aranei similem, nomẽ pinnothera mutuantem. Degit hæc intra spongiarum cubile, & aperiendo claudendoq; pisciculos capit. Aperit antequam ingrediantur claudit & contrahit cum ingressi sunt. Hæc Aristoteles. Apud quem an legendum sit pinnothera cum aspiratione, an sine illa, non absurde dubitari posset vt sit pinnoter quasi pinnarum custos, quod alterum nomẽ pinnophylax ostendit. Confirmat id plutarchus in libro vtra animaliũ &c̃. Nisi quis dicat appellari pinnother quod a pinna venetur pisciculos. Lego igitur in Plinio. Illa compressa quicquid inclusit examinat, vt quemadmodum ante venationem dixit pãdere se, sic in venatione & captura dicat comprimi. ¶ EX CAPITE. xliij. Glanius qui & glanis vocatur, auersos mordet hamos &c̃. Hermolaus alterutro ex duobus modis hũc locũ castigat. Vnus est. Glanius qui & glanis vocatur, alter, Glaucus & qui glanis vocatur. Neuter verus est, neq; item vero similis. Nã quod hermolaus ait Aristotelem libro nono scribere de glani, hoc ipsum quod hic a Plinio traditur, falsum est. Id vt constet Aristotelis verba de glani subiũgã, ex eodem libro nono, capite. xxxvij. Tunc si minor sit natu, minusq; vsu exercitatus, facile hamo capitur, sed si perit⁹ & hamifraga est, morsu dentis sui durissimi rumpit hamũ & fœtũ assidue custodit. Hæc Aristot. De Cætero Plutarchus lib. vtra animaliũ, nõ glani hoc tribuit qui silur⁹ vertitur apud nos, sed cestreo qui mugil. quo auctore nisi dura esset castigatio scribendum censerẽ. Cestreus qui mugil a nobis vocatur, auersus mordet hamos. Nec mihi hac in parte satisfacit Franciscus Massarius, vir alias dignissimus qui maxime laudetur. Quomodo igitur hic locus restituendus sit, æstimandum exactiore diligentia. ¶ EX CAPITE. xliiij. Et nunc grandiũ nauium in salo, aptior lectio Archetypi Toletani. Et nunc grandiorum nauium. ¶ EX CAPITE. xlvj. Canicularum maxima multitudo. Exemplar Salmanticense. Canicularum maxime multitudo. ¶ Ipsi ferunt & nubem quandam crassescere super capita, planorum piscium similem. Scripta omnis & impressa lectio. Ipsi ferunt & nubem quandam crassescere super capita animalium planorũ pisciũ similẽ. Correctores non percipiẽtes quo pertineret verbũ illud animaliũ exemerũt illud. Nos putamus retẽto eo, sed loco dũtaxat mutato scribendũ sic. Ipsi ferunt & nubem quandam animaliũ crassescere super capita,

Falsa prodi ab Hermolao.

Frãciscus Massarius non satisfacit.

planorum &c. Cui lectioni fauent verba illa quæ statim sequuntur. Nubem enim & nebulam cuius nomine id malum appellant, inter animalia haud vllam comperit quiquam. ¶ EX CAPITE. xlvij. Certissima est securitas vidisse planos pisces. Videtur legendum Anthias pisces, non planos pisces. Quæ castigatio & si aspera duraque est, deuoranda tamen, vt in Plinio, in quo alias multo atrociores esse, constabit ex sequentibus, & constitit ex præteritis, ad quas si quis paniteat, perinde faciat, ac malus chirurgus, qui adhibitus ad secanda exurendaue inueterata vlcera, parcens ægrotantis cruciatibus, a curatione desistit. Aristot. libro. ix. capite. xxx. Quo in loco Anthias sit, nullam ibi beluam esse confessum est, quo iam indicio secure spongiatores vrinantur, & sacrum hunc piscem ob eam rem nominant. Hæc Aristo. Porro qui nam vocentur sacri pisces, longa est disputatio apud Athenæum volumine septimo. ¶ Aut quæ capillus maxime celat. Scribendum puto, & quæ capillus &c. Tolletur ita omnis ambiguitas. Neque enim alterum modo animal, sed vtrumque in mari gignitur. Aristoteles libro quarto capite. x. pisces enim vel manu facile caperentur dum dormiunt, nisi pediculis & pulicibus appellatis sollicitarentur. Nunc vero si somno dati immorentur, noctu ab innumera multitudine illarum bestiolarum occupati absumuntur. Gignūtur hæc in profundo maris tanta fœcunditate &c. ¶ EX CAPITE. xlviij. Arbores infixus radici necat. Legendum arbitror. radicitus non radici. Ex Aetio libro octauo capite. xxxviij. qui non radici modo infixum, sed cuicunque affigatur parti, arbores necare prodit. ¶ EX CAPITE. l. Nisi editis ouis interse versando mares & fœminæ vitale asperserint virus. Aliquot ex his verbis si recte conijcio superuacanea sunt, ab emendatore seu expositore incōsiderate adiecta. Nam mares suapte natura circa tēpus quo fœminæ pariunt, copia seminis turgent, vt ad emissionem seminis, non sit necessaria mutua illa versatio maris ac fœminæ. Item fœminæ vitale illud virus non aspergūt, sed mares duntaxat Aristoteles volumine de generatione animalium tertio, capite quinto. Tempore enim eodem mares semen genitale, fœminæ oua habent. & quo fœmina propius ad partum accedit, eo copiosius & humidius redditur semen genitale in mare. & vt incrementum seminis in mare, oui in fœmina eodem tempore euenit, sic emissio. neque enim fœminæ vniuersum, sed paulatim pariunt, neque mares semen suum vniuersum emittunt. & libro sexto de historia animalium, capite. xiij. Nec vero hæc omnia fœcunda, sed quibus mas semē asperserit genitale. Sub partu enim mas sequens semen ouis aspergit, & quæ vitale id virus contigerit, ex his pisciculi enascuntur, ex cæteris vt contigit. Ex his Aristotelis verbis euidenter apparet, vera plinianaque verba esse. nisi æditis ouis mares vitale asperserint virus, reliqua adulterina esse. ¶ EX CAPITE. lj. Planipiscium quibus cauda non obest aculeique, vt testudines & raiæ coitu superueniunt. Dictionem illam. testudines. pro pliniana non agnosco. Nemo enim testudines, planos pisces dixerit, immo nec simpliciter pisces, quippe quæ sint quadrupedes Aristoteli libro quinto capite tertio, & idem auctor tradit in li-

bro de spiritu, testata omnia ex aquatilibus prædita esse pedibus ob grauitatem. At pisces pedibus carere, Aristoteles idem prodit, libro secundo, cap. xiij. Quapropter & si scio visum iri hanc vt plerasq; alias, asperam castigationem, contenderim tamen, non testudines hic, sed pastinacæ legendum esse. Aristoteles lib. v. cap. v. Plani aũt eiusdẽ generis, iidẽq; habẽtes caudã vt raia, pastinaca & reliqua huiuscemodi, nõ solũ admotis supinis, sed ẽt tergo fœminarũ supinis marium superpositis, modo cauda impedimẽto nullo ob crassitudinem sit coeunt. ❡ Circa nauigia diutius stante. Apographon Toletanum. stãtia. legit non stante. ❡ Et lignum maxime. Scribendum opinor. sed ligno maxime. Aristoteles libro de generatione animalium tertio, capite vltimo. Omne genus testaceum sponte institui apertum hinc est, quod nauigijs putrescente fece spumosa adnascuntur. & locis multis vbi nihil tale aderat ante, post mopiam humoris facto coeno, ostreæ prouenerunt. Vt apud Rhodum insulam cum classis applicuisset, & fictilia proiecta essent in mare tempore post coeno obducto testis, ostreæ in his reperiebantur. Quid si legas ilignos maxime nõ & lignum maxime. ❡ Quædam tempore anni gignuntur. Recte qui tepore anni legunt. Aristoteles libro sexto capite. xv. fiunt locis vmbrosis apricis ve, quoties temporis beneficio solum tepescit, vt in attica terra apud Salaminem, & iuxta Themistocleum & in Marathone. ❡ Eodem tempore euanescunt. Scribo, eodem tẽpore viuescunt seu vt alij malunt enunciare viuiscunt. Et paulo ante. ❡ Sicut acescente humore culices atq; spuma maris incallescẽte cum admissus est imber. Scribo ex vtroq; antiquo exemplari. Sicut acescente humore culices, apuæ, spuma maris incalescente, cum admissus est imber. Plinius libro. xxxj. capite octauo. Cœpit tamen ex inutili pisciculo minimoq; confici. Apuam nostri, Aphyam græci vocant, quoniam pisciculus e pluuia nascitur. ❡ Vt multitudine ouorum occisi nõ recipiant cauo capitis quæ prægnantes tulere. Scribo. quo prægnantes tulere. Scribo. quo prægnantes tulere non. quæ &c̈. Aristoteles libro quinto capite. xvii. Pendent vtiq; per cubile oua, tanta fœcũditate, vt collectis vas impleatur longe amplius quam caput sit quo continebantur. ❡ De hiscente propter multitudinem vtero parit. Scribo propter magnitudinem. ex Aristotele euidentissime libro de generatione animalium. iij. capite. iiij. Sũt inquit quorum vterus dehiscat & disrumpatur, vt quæ acus vocatur præ magnitudine ouorum. Hæc enim pro multis maiusculos habet conceptus. Quod enim natura numero ademerat, magnitudini addidit. ❡ Quod & in cæcis serpentibus tradunt. legendum. cæcilijs. non cæcis. ex eodem Aristotele libro sexto. Qui autem vocatur acus, vnus tempore pariendi vtero dehiscente oua emittit. habet enim hic rimam quandam sub ventre imo vt ceciliæ serpentes. a partu autem viuit & vulnus coalescit. Vidit hoc Massarius. ❡ Parit oua & rursus obruit terra. Tricesimo die refossa aperit. Erratum in ordine verborum. Scribendum. Parit oua & obruit terra. Rursus tricesimo die refossa aperit. Sumptum (vt cætera) ex Aristotele libto sexto cap. xxxiij. ❡ EX CAPITE. liiij. Quadraginta. H.S.

Pulchra castigatio apuæ. pro atque.

piscinæ a defuncto illo veniere pisces. Prior & vulgata lectio. Quadringẽtis ipsius piscinæ a defuncto illo veniere pisces. Cæterũ de hoc loco celebres duo in literis viri contendunt Franciscus Massarius & Budæus. Massarius vulgatam lectionem tuetur, Budæus quadraginta defendit. ait enim in codicibus antiquis quadraginta legi non quadringentis, quod etiam nos ex exemplarium nostrorum fide, ita esse, ei facile concedimus. Hanc summam ille taxat aureis mille, linea videlicet superposita quadragenario numero, vt codices præferunt vetusti multiplicationem per millenarium designante. Confirmatq; sententiam suam auctoritate Macrobij tertio Saturnalium sic scribentis. Etiam illud indicium est quod. M. Varro in libris de agricultura refert. .M. Catonem qui post vticæ perijt, cum hæres testamento Luculli esset relictus, pisces de piscina eius. xl. M. vendidisse. hactenus Macrobius. In quo illud notare succurrit, deprauatum Varronis numerum Macrobium fefellisse. & Macrobij auctoritatem Budeum. Nam in varrone corruptum esse numerum. xl. legendũq; quadringentis, apparet manifeste ex columella qui & ipse Varronis affectator, verba illius referens libro octauo. capite. xvj. sic ait. Attamen his temporibus quibus hanc memorabat Varro luxuriem maxime laudabatur seueritas Catonis qui nihilominus & ipse tutor Luculli grandi ære sestertium. M. quadringentorum pisces pupilli sui venditauit. Ex his verbis manifestum est, Columellam in Varrone non quadraginta vt Macrobius, sed quadringentis legisse. De Sinceritate vero, integritateq; Varronianæ lectionis plus multo fidei habendum esse Columellæ (viro eminentissimæ doctrinæ & singularis facũdiæ, quiq; inter cæteros alumnos, præcipuum est hispaniæ nostræ ornamentum) quam macrobio, quis ambigat? Ita fit, vt hac in re a Massario stem, & longe a Budæo dissentiam. Ille Columellam & Pliniũ ex Varrone & Macrobio castigat. Ego e contrario Varronis & Macrobij verba mendosa. ex columellæ auctoritate castiganda censeo, & Plinij vulgatam lectionem tuendam, Ac sane si recte res æstimetur, videtur ratio ipsa id proclamare. Nam si quadraginta sestertium. M. summam colligunt aureorum .M. vt Budæus ait, & ego illi assentior, qua ratione columella grande æs, mille aureos dixisset, quos neq; in tanta nostrorum temporum egestate si cũ immensa illa romanarum diuitiarum affluentia conferatur, grandæ æs quispiã appellauerit. Quod si columellæ summa quadringentorum. M. sestertium ingens alicui & communem excedens fidem visa fuerit, meminisse eorum debet quæ Plinius supra scripsit hoc ipso libro, capite. xvij. At nunc coci triumphorum precijs parantur, equorum seu vt alij legunt cocorum pisces. Quod non de nihilo & temere, aut ficta criminatione dixisse putandum est Pliniũ. sed quod tales essent mores suorum temporum, quæ omni genere incontinẽtiæ & luxus a prisca illa maiorũ frugalitate degenerantia, pessum ire inceperant. Sed & Macrobius grauiter errat, scribens Catonem hæredem a Lucullo relictum. quod sane neq; in ipso cuius vtitur testimonio Varrone neq; in alio latino græco ve auctore Macrobius vnquam legit, Sed quia in Plinio

Macrobij error.

Budæi error.

Macrobij alter error

legerat defuncto vita Lucullo, pisces Catonem ex piscina eius venditasse, id=
circo credidit bona Luculli hereditario iure ad Catonem peruenisse, largiter
allucinatus. Nam ex eo ipso Varrone & Columella discere potuisset, Cato=
nem tutorem luculli relictum non hæredem. Quod si etiam non percipiebat,
Sciat Lucullum imperatorem fato defunctũ, puerulum filium, lucullum no
mine reliquisse, quem sustulerat ex Seruilia Catonis sorore, muliere impudi=
ca, quam procreato hoc filiolo ob vitæ probra repudiauit. Hic igitur puer lu=
culli maioris filius & illius vt dixi appellatus nomine paternorum bonorum
hæres fuit. Quæ cum per ætatem administrare non posset, tutor ei datus est
Cato vticensis auunculus. Auctor est Plutarchus in vita Catonis vticensis.
Hic igitur Cato lucullianas delitias exosus, parũq; necessarias pupilli incre=
mentis iudicás, pisces illos quam potuit maximo precio permutauit. ¶ EX
CAPITE. lv. Huius villam intra quam modicam quadragies piscinæ ve= Cõtra Bu=
nierunt. Ambo exemplaria. vendiderunt. præferunt non venierunt. Budæus dæum.
cum quo iterum mihi res est libro secundo de asse hunc locum sic legit. Hu=
ius villam intra quam modicam. xl. piscinæ vendiderunt, profiteturq; se id fa
cere ex vetere lectione & Varrone ac Macrobio. Nos aduersus veterem lectio
nem & Budæum ac Macrobium, pisces, legendum contẽdimus non piscinæ.
Nam Varronis auctoritas qua nititur Budæus mihi fauet non illi, confir=
matq; pisces vt ego sentio, non piscinæ vt Budæus, scribendum esse. Potuit
enim vnica duntaxat piscina, villam hirij tanti vendere, & possunt in vna tan
tum piscina multi esse & magnæ taxationis pisces, vt ex fine capitis præcedẽ=
tis patuit. Sed Varronis ipsius verba, ex libro de re rustica tertio capite. xvij.
apponam, vt apertius fiat vtro ex duobus modis legendum sit, piscinæ vt Bu
dæus, an pisces vt ego sentio Hirius inquit circum piscinas suas ex ædificijs
duodena. M. sestertium capiebat. Eam omnẽ mercedem escis quas dabat pis=
cibus consumebat, nec mirum vno tempore enim memini hunc Cæsari. vj.
M. murænarum mutua dedisse in pondus, & propter piscium multitudinẽ
quadragies sestertium villam venisse. Hactenus varro. Ex cuius verbis colli=
gitur, ob pisces numerosos non piscinas villam Hirij venisse tanti. Præterea
si (vt ait Varro) ex ædificijs quæ circum piscinas erãt, duodena. M. sestertium
Hirius capiebat, insumebatq; pascendo egregio illo pecore, qua ratione pis=
cinæ illæ tantæ æstimationis simul cum villa mediocri precio quadragies se=
stertium hoc est mille aureorum venire potuerunt? Sed non vniuersas dicet
quis Hirij piscinas cum villa venditas, sed aliquot earum. Tantum abest vt
eos probem qui ita sentiant, vt mirer potius attenta piscium quæ illis tempo=
ribus erat ingenti æstimatione vnicam etiam piscinam, cum villa quantum=
cũq; mediocri, tam exiguo precio venalem inuentam. Macrobius vero qui ali
ter sentit, rem non accurate perpendit, vt pleraq; alia, de quibus lis homini in Macrobi⁹
tendi non iniuria posset. mendosum enim Plinij exemplar nactus in errorem error.
ipse lapsus est, & Hermolaum vna secum traxit. Parem inuenies in Columel Hermolai
la mendam, nam vbi pisces scribi debuit, piscinæ falso scriptum est. Attamen error. Columel= læ locus.

inquit libro octauo, capite. xvj. iisdem temporibus quibus hanc commemorabat Varro luxuriem, maxime laudabatur seueritas Catonis qui nihilominus & ipse tutor Luculli grandi ære sestertium. M. quadringentorum piscinas pupilli sui venditabat. Scribendum pisces pupilli sui venditabat, tum ex Varrone libro tertio, vnde id Columella transtulit, tum ex Plinio in fine capitis præcedentis. adde etiam si placet ex Macrobio tertio Saturnalium.

¶ EX CAPITE. lvj. Separatim vt essent albæ quæ in Reatino agro nascuntur. Legendum videtur. Albulæ, nõ albæ, ex ipso quem in fine capitis profitetur sequi Varrone, libro tertio capite de Cochleis. Genera ait Cochlearũ sunt plura, vt minutæ albulæ, quæ afferuntur e Reatino. ¶ Quin & saginã earum commentatus est. Sic omnia præferunt exemplaria, sed magis placet commentus est. ¶ Cuius artis gloria in eam magnitudinem perducta sit. Castior lectio, perductæ sint, vt referas ad Cochleas. ¶ EX CAPITE. lvij. Circa Heracleam & Cromnam & multifariam in ponto vnum genus esse &c. Romana impressio, & parmensis itemq; aliæ, aliter legunt. Circa Heracleam & Toronem & lycum amnem & multifariam &c. Apographõ Toletanum & Salmanticense. Circa Heracleam & Scrona & multifariam &c. Recte qui pro Scrona Cromnam substituerũt. Est enim Cromna maritima paphlagoniæ vrbs, in ponto, prope Tium & Heracleam ad Lycum, omnibus gregatim auctoribus. Nam & in vrbe eiusdem Paphlagoniæ Tio, huiusmodi etiam pisces gigni Athenæus tradit libro octauo, vt verisimile fiat, eadem ratione qua Tij reperiantur, posse etiam Cromnæ reperiri. Aristoteles in libro de admiranda auditione, In vrbe inquit Heraclea ponti & in Rhegio gigni aiunt fossiles pisces, vbi mendosissime, & in Rhegio, scriptum est, pro & in Tio. Sane verba illa, & lycum amnem, quæ in impressis codicibus haberi, in scriptis desiderari dixi, Pliniana esse & legitima, incuria vero librarioru omissa, planum faciunt quæ Plinius paulo post scribit. circa Heracleam eandem, eodémq; lyco amne. quæ tamen verba non suo loco posita sunt. Collatis igitur accuratius his quæ Aristoteles. Theophrastus. Athenæus. Plinius scribũt videtur mihi, locum hunc vitiatissimum sic posse corrigi. Circa Heracleam ad lycum amnem & Cromnam, & multifariam in ponto, vnũ genus esse quod extremas fluminum aquas sectetur. Nam Heraclea hæc Paphlagoniæ, vt ab alijs eiusdẽ nominis vrbibus distinguatur appellari ab scriptoribus solet Heraclea ad Lycum, seu heraclea ponti. Plinius libro sexto, capite primo. oppidũq; heraclea Lyco flumini appositum. Theophrastus libro de piscibus. Quædam enim non ex animalibus vt anguilla. videtur autem hæc fieri sicuti & qui vocatur centriscus apud Heracleam circa lycum fluuium. ¶ Qui ad pabula petenda palpitent exiguis branchijs, quod fieri non indigo humoris. Scribendum reor diuersa lectione & interpunctione. qui ad pabula petenda palpitent exiguis branchijs, quo fieri non indigos humoris. vt sit sensus. habere eos pisces exiguas branchias, eoq; fieri ne indigeant humoris. Nam quæ ex aquatilibus exiguis branchijs prædita sunt, minore indigere refrigera

Locus Aristotelis.

tione quæ ex aqua percipitur, præter Aristotelem, Theophrastus quoq; in libro de piscibus prodit, vnde hoc videtur a Plinio tralatum. ¶ Miraturq; & ipse gigni sine coitu. Humoris quidem &c. Verbum. Humoris cum minore litera scribi, & antecedentib⁹ iungi debet, vt sit, sine coitu humoris; hoc est sine restagnatione aquarum, ex Theophrasto libro allegato. Quæ vero statim subtexuntur inuerso ordine scribi debet. Vim quidem aliquam inesse quam putes arbitratur. ¶ Quicquid est hoc, certe minus admirabile, talparum facit vita. Ambo exemplaria, & recentior omnis lectio. Quicquid est hoc, certe minus admirabilem talparum facit vitam. Hæc est vera & pliniana lectio. Hermolaus tamen parum accurate horum verborum sensum scrutatus, elegantiorem ait esse lectionem quorundam codicum in quibus habeatur, vt a principio legi. Qua in re vt censeo Hermolaus aberrat, idq; existimo hac rõcinatione probari posse. Mirũ quidem videtur, Talpam animal terrestre sub terra degere, magis tamen mirum est, piscem sub eadem terra viuere. Quia cum sit Talpa animal terrestre, vtcũq; viuit tamen in proprio elemẽto, at piscem aquatile animal, extra proprium domicilium, in aliena sede sub terra degere maius multo miraculum est. Hoc cum ita se habeat, cõsteatq;, mirum magis esse, piscem sub terra quam talpam vitam ducere piscium vita miraculum Talpæ elenabit, non retro. Nam maius miraculum minus imminuit, non æ minori imminuitur. ¶ EX CAPITE. lxi. Concharum e genere sunt dactyli ab humanorum vnguium similitudine appellati. Verbum. dactyli. adiectitiũ opinamur. Reliqua sic legimus. Cõcharum e genere sunt ab humanorum similitudine, vngues appellati. Plinius supra capite. xxxiii. Pectines in mari ex eo dem genere habentur, reconditi & ipsi in magnis frigoribus ac magnis æstibus, vnguesq; velut igne lucentes in tenebris, etiam in ore mandentium. Cũ igitur illic Plinius vngues appellauerit, non est quod credi debeat hic velut mutato proposito dactylos hoc est digitos nominasse. Credibilius est adiectam ab aliquo temere eam dictionem. Aristoteles libro quinto capite. xv. Solenas græce vocat, Theodorus vngues vertit. Dioscorides etiam libro secundo capite octauo. Concham Onychem hoc est vnguẽ appellat, cuius suffitu strangulationem vuluarum tolli, & excitari comitiales scribit. Repetit idẽ Paulus septimo, vngues operculum esse tradens indicorum conchyliorum, quorum suffitu excitentur vuluæ strangulatione laborantes, & epileptici. Item epotum in ventrem ciere. ¶ EX CAPITE. lxii. Polypum in tantum locusta pauet, vt si iuxta viderit omnino moriatur. Locustam conger. Rursus Polypum congri lacerant. Locus est ab Aristotele desumptus ad verbum fere ex libro octauo capite secundo. Ergo Aristoteles nos docebit eius curationem. Aegrotauit enim hactenus & quidem capitali morbo. Illius verba sunt. Locustæ vel pisces maiores conuincere possunt. Euenit vsu vt locustis polypi superiores sint, & adeo vt si eisdem in retibus senserit locusta Polypũ præ metu emoriatur. Congros locustæ conuincunt, nam elabi non queunt propter crustæ asperitatem. Congri Polypos superant, sed edere non possunt,

Hermola⁹ fallitur.

læue enim & lapsum polypi corpus vsum hostis effugit. Ex his Aristotelis verbis constat legendum esse apud Plinium, non locustam conger vt hactenus lectum est, sed locustæ congrum rursus polypum congri lacerant. De reliquo. Archetypum Toletanum, iuxta viso, legit, non si iuxta viderit.

¶EX LIBRO DECIMO.

Capite primo.

PRAEMIA EX HIS OVA, PROQVIbusdam habita vasis. Scribo permutatis verbis. quibusdam habita pro vasis. ¶ Conosq; bellicos & galeas adornantes pennæ. Malim legere. conisq; bellicis galeas adornantes pennæ. ex Theophrasto libro quarto de stirpibus, capite quarto. ¶ EX CAPITE. ij. Viuere annis. dclx. Exemplar Salmanticense. d. lx. Toletanum. d. xl. vero propius, auctore Seneca, qui ait, virum qui vere dicatur bonus, quingentesimo quoq; anno nasci vt Phœnix. ¶ EX CAPITE. iij. Eandéq; aquilarum nigerrimam, prominentiore cauda. Duo vltima verba. prominentiore cauda, ad alium pertinent locum. Hæc enim aquila prominentioris caudæ non est ex eo genere quod Morphnos vocatur, sed alterius, de quo proxime tractabitur, nomine percnopteros. Aristoteles libro nono, capite xxxij. Quartum genus percnopteros ab alarum notis appellatum, capite albicante, corpore maiore quam cæteræ adhuc dictæ hæc est, sed breuioribus alis, cauda longiore. Vulturis speciem hæc refert. ¶ Consensit & Boethus. Ita Hermolaus correxit ex indice, cum antea legeretur Boetius. Sed cum Athenæus nono in testimonium vocet. Boeum scriptorem Ornithogoniæ hoc est auium generationis, puto & hic & in indice reponendũ Boeus pro Boethus. Scio nihilominus publicá esse nominationem græciæ Boethus, sed non est aliena Boeus. Nam Pausanias in laconicis de Boeo quodam mentionem facit qui boeas vrbem condidit, & in Phocicis de Bœone muliere diuina. Eo magis quod in ipso indice romanorum & parmensium exemplarium non Boetho habetur, sed Boeo.

Dissidet ab Hermolao.

¶ Media magnitudine. Aestimatione dignum, an hic non media legendum sit, sed hemiolia. ex Aristot. eodem loco. Maxima inquit aquilarum omnium hæc est maior etiá quam ossifraga, sed cæteras aquilas vel hemiolia proportione excedit. ¶ Et discussis pectore aquis rapiẽs. post hæc verba subsequi debent, illa quæ non longe post sequuntur. Sæpe & aquilæ ipsæ non tolerantes pondus apprehensum vna merguntur, illuc enim commearunt indiligentia librariorum, hinc auulsa. Docet id Aristoteles his verbis. Quintum genus est quod haliætus hoc est marina vocatur ceruice magna & crassa Alis curuantibus, cauda lata. Moratur hæc in littoribus & oris. Accidit huic sæpius vt cũ ferre quod ceperit nequeat, in gurgitem demergatur. ¶ Aquila inde ictu abigente alæ. Sic castigatores emendarunt cum omnia impressa exemplaria ha-

berent, aquila in deiectu abigente alio. Duo quoq; archetypa nostra deiectũ agnoscunt. Hermolaus pro verbo illo. alio. ala supposuit. ex Aristotele se id facere professus.& sane ambo codices.ala.habent non alio. Sed neq; vetus lectio fidelis hac parte est, neq; Hermolaus recte emendauit. parũq; ei fauent græca quæ affert Aristotelis verba. Aliorsum ea spectant, quam Hermolaus aut intellexit, aut intelligi voluit. Nam paulo infra a Plinio redduntur cum dicit.respersu pennarum hostem occecantes. Scribendum igitur.alio. hoc est in aliam partem. Confer prius, deinde statue. ¶ Et si conniuentem, humectã teq; animaduertit. Legendum forte, & si conniuentem nictantem ve animaduertit. ¶ Est autem lapis iste prægnans. Vetus lectio. Est autem lapis ipse prægnans. ¶ Expertæq; pondus tunc demum abeunt. Elegantior lectio, expertæq; pondus, tunc demum auehunt. ¶ A meridiano tempore operantur & volant. Scribendum puto inuolant, potius quam & volant. ¶ EX CAPITE.iiij. Nec vnus hostis illi satis est. Acrior est cum dracone pugna. Apographon Toletanum. Nec vnus hostis illi est satis. Acrior cum dracone pugna. ¶ Ita se implicans vt simul decidãt. Scribo. Ista se explicat, sic vt simul decidant, ex eodem. ¶ EX CAPITE.v. Est percelebris apud Seston vrbẽ aquilæ gloria educatam a virgine &c̃. Vetusta exẽplaria. Sæpe celebris apud Seston &c̃. Verbum. Sæpe cum minore litera scriptum, fini præcedentis capitis annecte. Deinde lege cum maiore, Celebris apud sestõ vrbem aquilæ gloria est, educatam &c̃. Castigationẽ hanc confirmant Plinij verba inferius capite octauo. Bellum internecinum gerit cum aquila, Cohærentesq; sæpe prehenduntur. ¶ EX CAPITE.vj. Triduo autẽ ante, aut biduo volare cos vbi cadauera futura sunt. Duo verba illa, aut biduo, in nostris archetypis desiderantur. Et considera, sit ne aptior lectio.eo. quam cos. ¶ Accipitrum genera sedecim inuenimus. Scribendum arbitror. Accipitrum genera sunt decem, non minus. Aristoteles libro nono, capite.xxxvj. Genera non pauciora quam decem esse accipitrum, aliqui prodiderunt. Pari locutionis modo vsus est infra, capite.xij. Itaq; paruis in vicis non plus vna cõiugia sunt. ¶ Ex his circon claudum altero pede, prosperrimi augurij nuptialibus negocijs aut pecuariæ rei. Exclamare libet populus quod clamat, osiri inuento. O miserandam ac multis prosequendam lacrymis præstantissimi scriptoris vicem, in cuius monumenta æternitate dignissima, tam fœde sæueq; crassata est librariorum iuxta ac correctorum imperitia & incuria, cum incredibili bonarum literarum iactura. Hæc enim verba nec ad materiam accipitrum de quibus hic agitur pertinent, nec si pertinerent. circon. scribendum erat, sed Aegithum vt vetus lectio rectissime habet. in vtroq; enim Apographo Aegithum manifeste scriptum est, non circon. Confirmant veterem lectionem Aristotelis verba libro nono, capite.xv. Aegithus vitæ commoditate & partus numero commendatur, sed alterius pedis claudidate cedit. Theodorus salus vertit. Sed si quis velit luce clarius nosse, verba hæc aliunde huc esse aducecta, (vnde vero fuerint postea ostendemus) sublatis illis e medio, legat principiũ huius acci=

pitrum tractatis, quod sumetur a dictione Triorchem, & conferat cum Aristotelis verbis capitis.xxxvj. libri.ix. videbit vnum ideq; esse quod ab vtroq; scribitur. Præterea multa in hoc capite verba desiderari, intelliget qui rem accurate dispexerit. Nam ex.x. generibus accipitrum tot enim esse ex Aristotele præfatus est, duorum tantum meminit, aut cum circo trium, cum Aristoteles volumine.ix. capite.xxxvj. distincte suis quæq; nominib9 persequatur. Triorchem. Aesalonem. Circon. Asteriam. Palumbarium. Pernem. Hypotriorchē Percem. Spizam. Phrynolochon. Cur enim hic Plinius facere neglexisset, quod in sex aquilarum generibus tam exacte persecutus est, præsertim cum inter aues tertium accipitri locum tribuat. ¶ In oceano accipitres totius Massylíæ humi fœtificant. Apographon Toletanum non Massylíæ legit, sed Masæsylíæ. rectius. Est enim Masæsylia africæ regio, contermina duabus mauritanijs, auctore Stephano & reliquis. Sunt & Massyli gens libyæ. Sed prior lectio magis casta, quāuis aliter putet Hermolaus. Scribendum autem Masæsylia per simplex vtrobiq;. s. &. æ. diphthongon in secūda, ex eodem Stephano. ¶ In Thraciæ parte super amphipolin, homines atq; accipitres societate quadam aucupantur. Hermolaus Cedropolin, non amphipolin probat, ex Aristotelis nono libro capite.xxxvj. sic prodētis. Thraciæ parte quæ olim Cedropolis vocabatur homines societate accipitrum per paludes aucupantur. Sed potest sustineri Amphipolin, ex eodem Aristotele, circa amphipolin contigisse hoc scribente in libro de admiranda auditione. Cuius operis testimonio vti, cur vitauerit Hermolaus non intelligo. An quod Theophrasti non Aristotelis putabat, at citasset Theophrastū, sunt enim argumenta quæ theophrasti esse suadeāt. An quod neutrius esse duxit? at is error est manifestari9. Nam præterquam quod dicēdi character Aristotelem plane refert, apud Stephanum familiarem suum legisse Hermolaus potuit non semel eam conscriptionem pro Aristotelica citari. In eo igitur siue Theophrasti, seu Aristotelis opere verba hæc leges. In Thracia super Amphipolin contingere mōstrosum quoddam narrant, supra quam credi queat ab his qui experti non sunt. Prodeuntes enim pueros, ex vicis regionibusq; finitimis ad aucupium auicularum in societatem accipitres assumunt &c. ¶ Et cum tempus sit capturæ clangore ac volatus genere inuitare ad occasionem. Si hæc verba ad aues referantur, non conueniet Plinio cum Aristotele. Quapropter ne discrepent inter se hi duo scriptores, quorum iuniorem ab antiquiore mutuatum esse in aperto est, legendum duxerim, non clangore, sed clamore, nec volatus, sed vocatus, & inuitari potius quam inuitare, vt totam rem ad pueros nō ad aues referas. Aristoteles id demonstrat loco citato. Hoc inquit faciunt sic. Cum peruenerint ad locum opportunum, vocāt accipitres nominatim clamantes. Illi voce puerorum audita aduolant, auiculas in frutices compellunt. Ibi pueri lignis percutientes comprehendunt, & quod præ omnibus admirationem auget, accipitres cum aliquam cepere auicularum, eam aucupibus proijciunt. Pueri peracta captura, ex omni præda certa parte illis impertita, abscedunt.

Cōtra Hermolaum.

¶ EX

¶ EX CAPITE.ix.ac victu columbi potius.ac visu columbi potius,exẽplar Salmanticense.Scribendum reor,ambobus columbi potius.Ex Aristotele,libro sexto,capite septimo. Est inquit neq; aduncis vnguibus vt accipiter, neq; capite accipitri similis, sed ea vtraq; parte columbum potius quam accipitrem repræsentat,neq; alio quam colore imitatur accipitrem. ¶ EX CAPITE.xij. Cornices & alio pabulo atq; duritiem nucis rostro repugnantẽ. Apographon Toletanum. Cornices & alio pabulo, vt quæ duritiem &c. ¶ Itaq; paruis in vicis non plus bina coniugia sunt.Bina coniugia,quattuor faciunt coruos,nam singula ex binis cõstant coruis, mare & fœmina.At Aristoteles non quaternos morari coruos in paruis vicis ait, sed binos tantum. Ergo hic,vna legendum erit non bina. Verba Aristotelis sunt libro nono,capite.xxxj.Corui vicis arctioribus & vbi non satis cibi sit pluribus, duo tantũ incolunt.Et in libro de admiranda auditione idem accidere circa Cranonem thessaliæ vrbem confirmat quod statim Plinius refert.Posset etiam legi, binum coniugia eodẽ sensu. ¶ Aut in luce omnino visus. veriorem lectionem puto.luco.quam luce. ¶ EX CAPITE.xv.Sæculis non visa.Apographõ Toletanum.sed vlli non visa. ¶ EX CAPITE.xviij. Sunt & paruæ aues vncorum vnguium,vt Pici martio cognomine insignes & in auspicijs magni. Quo in genere arborum cauatores,scandentes in subrectum,felium modo,illi vero & supini. Locus insigniter vitiatus.ita præpostero ac luxato ordine verborũ,vt non casu & temere,sed cõsulto,& malefico deprauandi animo factum videatur.Nos ex Aristotele libro nono,capite nono, deperditũ hunc locum restitui in integrum posse speramus sic igitur lego. Sũt & paruæ aues vncorum vnguiũ,sed in auspicijs magnæ.Quo in genere Pici Martij cognomine insignes.Arborum cauatores.Illi vero & supini scandentes in subrectũ stellionũ modo.Porro verbũ Aristotelicũ,drycolaptes, plinius arborũ cauatores trãstulit. ¶ Pullos in cauis educãt auiũ soli. Scribendũ videtur,nõ auiũ sed arborũ vt ostẽdunt verba quæ paulo post sequũtur,clauũ vel cuneũ adactũ quãta vi libeat in arbores in quibus nidũ habeat &c. Desumpta ex Arist. lib.ix.cap.ix.Nã cauis simpliciter picos tantũ pullos nutrire,a veritate abhorret,cũ idẽ faciant. Colũbæ.passeres. Cypseli & Meropes,qui & subterraneos cauos vel ad iiij.cubita faciũt auctore eodẽ Arist.lib.ix.cap.xiij.& Trochilus vt idẽ scribit fruteta incolit & foramina. Aestimandũ itẽ an sit verior lectio. educunt.hoc est excludunt,quam educãt. ¶ Cum insederit clauo aut cuneo. Tria vltima verba,pliniana apud me non sunt,sed expositio lectoris. ¶ EX CAPITE.xx.Donec renascatur itemm cũ flore.Archetypum Toletanum. donec renascatur alia cum flore. ¶ EX CAPITE. xxj. Habent ostenta præposteri eorum vespertiniq; cantus. Archetypum idem. Habent ostenta præproperi eorum vespertini cantus. Confirmant eam lectionem verba quæ statim sequuntur.Nãq; totis noctibus canendo.&c.

¶ EX CAPITE. XXII. Est & anseri vigil cura. Verbum. est. superfluit, ex Apographo Toletano. ¶ Potest & sapientiæ videri

intellectus ijs esse. Itacomes. &c. In Apographo Toletano ordine verso, ijs ita esse. ¶ Scipio Metellus vir consularis, an. M. Sestius. Vtrumq; exemplar & romana impressio. an. M. Seseius. Scribo an. M. Seius. Varro libro tertio de re rustica, capite decimo. Horum greges. Scipio Metellus. M. Seius habent magnos aliquot. Merula. Seius inquit ita greges comparauit anserum. &c. ¶ Fero ansere minores. Ambo exemplaria. fere ansere. vt forte scribendum sit. feræ anseres minores. ¶ EX CAPITE. xxiij. Quando proficiscuntur consentiunt. Volant alte. Hermolaus non. consentiunt. legit sed consertim & coniunctim cum verbo sequente, consertim volant. Cæterum duo nostra exemplaria. consentiunt. agnoscunt, non omnino male. Nam potest hic significare. consentiunt, conueniunt coeuntq;, & communi ceu consilio discessuræ mutuo sese operiuntur. vt de Pelecanibus Aristoteles tradit, de quibus simul & gruibus disserit libro octauo, capite duodecimo. & Plinius paulo infra de Ciconijs. Abituræ congregantur loco certo, similiq; ratione anseres & olores commeant. ¶ Comitatæq; sic, vt nulla sui generis relinquatur nisi captiua aut serua. Considerandum an. cunctatæ. probrior sit lectio quam comitatæ, & duo postrema verba. & serua. dubito an sint aduentitia. ¶ Intenta in aliquo circumeunte alio. Vetus lectio. Intentam in aliquem circumeunte alio. ¶ Simulq; comitialem propter morbum despui suetum. Apographon Toletanum. suetæ. non suetum. ¶ EX CAPITE. xxiij. Illito victoriæ colore. melius. illita victoria colore. hoc est econcula victoriæ colore expressa illitaq;. Nam in Apographo Toletano victoria scriptum est, non victoriæ. ¶ EX CAPITE. xxviij. Quæ protinus intereunt qua litatum est illi die. Archetypum Toletanum. quæ protinus intereũt, postquam litatum est ei deo. ¶ EX CAPITE. xxix. Quid est illud vnius generis salutiaduersum? Legendum reor. Quid est illud vnius generis aliti aduersum. Sciendum tamen in Toletano exemplari hæc verba redundare. Item quæ statim sequũtur sic ibi legi. Quæ his naturæ inuidia. ¶ Larium lacum amoenum arbusto agro. Lego arbustato agro. Est enim arbustare Plinio agrum arboribus conserere ad vsum maritandarum vitium. vt libro. xvij. capite. xxiij. Italia præter supradicta. corno. populo. tilia. acere. orno. carpino. arbustat agros. ¶ Alia ratio ficedulis. nam formam simul coloremq; mutant. Hoc nomen non nisi autumno habet. postea melancoryphi vocantur. & mox paulo. Mutat & vpupa vt tradit Aeschylus. Præpostera verba. permutatæ sententiæ, omnia, transposita & confusa. Quod vpuparum est ficedulis tribuitur, quod ficedularum vpupis. Quippe ficedulas formam mutare a vero alienũ est, hoc si vpupis tribuas vera locutus fueris. Aristoteles de ficedulis libro nono, capite xlix. Sic & ficedulæ & melancoryphi vicibus cõmutantur. fit enim ineunte autumno ficedula, ab autumno protinus Melancoryphus. nec inter eas discrimen aliquod nisi coloris & vocis est. Auem autem esse eandem constat, quia dum immutaretur hoc genus, vtrumq; conspectum est nondũ absolute mutatum, nec alterutrũ ad huc proprium vllum habens appellationis.

His verbis Aristoteles, non formam mutare ficedulam tradit, sed vocem & colorem. Videamus rursus quid de vpupa idem auctor, eodem loco scribat. Nec nó inquit vpupa, cum colore tum vero specie immutatur. & capite quinto decimo eiusdem voluminis. Vpupa nidum potissimum e stercore hominis facit. Mutat formam tempore æstatis & hiemis. Patet ergo ex antedictis ficedulas colorem tantum & vocem mutare. Vpupas & colorem & formam. Si ergo verba quæ de ficedularum formæ & coloris mutatione hic habentur, ad vpupas transferas, & rursus duo illa verba a quibus de vpupa incipit tractare quæ sunt. mutat &. ad ficedulas, omnia debitum ordinem recipient. Legendum ergo videtur in vniuersum sic. Pariunt vere primo cum plurimum sena oua. Mutant & ficedulæ. Hoc nomen non nisi autumno habent, postea Melancoryphi vocantur. Sic & Erithacus hieme, idem Phœnicurus æstate. Alia ratio Vpupæ. nam formam simul coloremq; mutat vt tradit Aeschylus &c. Non sum nescius visum hæc iri quibusdam, ludibria potius præstigiatorum, quam censorias castigationes. Sed meminerint humani lectores, in tanta verborum sententiarumq; prope dixerim stage, violentia opus esse, & veritati quocunq; discrimine viá patefaciendam. Satiusq; esse vi aliqua literæ allata, scire nos aliquid, quam immutare verba non audentes, omnia in dubium vocare & falsa sæpenumero pro veris admittere. ¶Idem Phœnicurus. Aristoteles libro nono, capite. xlix. Phœnicurgus, modo exemplar vitio careat. Heron auctor græcus in Georgico de antipathia agés Phœnicurus, cum Plinio. ¶obscoena alias pastu auis. Verbum pastu. expendendum sit ne falso additum. Nihil enim de pastus spurcitia Aristoteles. Illud duntaxat tradit libro nono, capite. xv. quod non multo ante retulimus, nidũ e stercore potissimum humano facere. Ob id a Plinio obscoenam appellari puto. Non præterierim tamé de nidificatione vpupæ repugnantia inter se prodere Aristotelem. Nam libro nono, capite quinto decimo. e stercore hominũ (vt dictum est) nidificare ait. Cui opinioni subscribit Aelianus libro quinto decimo de historia animalium. Idem rursus Aristoteles libro sexto, capite primo. Vpupam vnam suo in genere non nidificare tradit, sed stipites arborum subeuntes parere, sine vllo stramento in cauis. ¶EX CAPITE. xxxij. Colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admistis pennis. Scribendum reor pallidis non candidis. nullus enim halcyoni candor, si Aristoteli fidem habemus. Eius verba sunt libro nono, capite. xiij. Alcedo non multo amplior passere est, colore tum ceruleo, tum viridi, tum etiam leuiter purpureo insignis. Et capite. xiij. Meropis colorem, halcyonis colori comparat. De Meropis vero coloribus sic scribit, Pēnæ huius auis inferiores pallidæ sunt, supiores ceruleæ vt halcyonis. Postremæ pinnulæ rubræ habētur. & Plinius cap. proximo. Merops vocatur genitores suos recóditos pascés. pallido intus colore pēnarũ, superne Cyaneo, priore subrutilo. Si quis obijciat in græco Aristotelis codice, nó ochró hoc est pallidũ coloré halcyoni tribui, sed chloró hoc est viridem seu luteum, sciat duo hæc nomina pro se inuicem poni apud

Aristotelem, quod patet ex eius verbis capite tertio decimo. Lutea inquit dicta est a colore partis suæ inferioris pallido. Et vbi Meropi pallidum Plinius tribuit, ibi Aristoteles ochron. Ergo luteus & pallidus color, vel idem sunt, vel ferme idem. ¶ Alterum genus earum magnitudine distinguitur & cantu. Lego. Alterum genus earum magnitudine distinguitur, nec canunt. Aristoteles libro octauo, capite tertio. Præterea genus alcedonum aquas adamat, quod duplex est. Alterum vocale arundinibus insidens, alterum mutum, quod ampliore corpore est. Notandum in transitu succurrit, in Aristoteles græco codice atrocem inoleuisse mendam. Pro Halcyonon enim Aedonon scriptum inuenies hoc est luscinarum. ¶ In reliquis partibus est quidem mitius pelagus, Siculum vtique tractabile. Horum verborum sensus, proximis duobus verbis, breuiter quidem, sed abunde redditus fuerat. Quapropter credi hæc pliniana non esse, nullum esset piaculum. ¶ Putant ex spinis aculeatis, piscibus enim viuunt. Scribo. Putant ex spinis acus piscis. Piscibus enim viuunt. De acu pisce qui græce belone dicitur, Plinius supra libro nono, capite. lj. Aristoteles quoque libro nono, capite quarto decimo. Ambigitur inquit ex qua nam materia componatur. Videtur tamen ex spinis acus piscis constitui. Piscibus enim Alcedo viuit. Confirmat id quoque Plutarchus in libro qui inscribitur, de amore erga sobolem. ¶ Gauiæ in petris nidificant, Mergi in arboribus. Pariunt plurimum terna. Sed gauiæ æstate, mergi incipiente vere. Hic quoque locus ex Aristotele tralatus est. quapropter ad eius exemplar dirigendus est. Forte autem legendum commutatis verbis. Gauiæ & Mergi in petris nidificant maritimis. Pariunt &c. Aristoteles libro quinto, capite nono. Mergi & gauiæ saxis maritimis oua bina terna ve pariunt, sed gauiæ æstate, mergi a bruma ineunte vere. ¶ EX CAPITE. xxxiij. In Scythis auis magnitudine otidis binos parit. Scribendum arbitror. In Scythis aues magnæ, nomine otides binos pariunt. Aristoteles libro nono, capite. xxxiij. In Scythia auium genus est otides. Hæ procreant pullos duos, & quæ pepererit oua non incubatu fouet, sed condita in leporina aut vulpina pelle relinquit, atque ita obuoluta in summa arbore locat. Cumque a venatione vacet custodit ea. & si quis arborem scandat oppugnat eum alis, aquilarum more euerberans. Sic græci Aristotelis codices præferunt. Theodorus plinium secutus, magnitudine otidis transfert. quod non probo. ¶ Ne ve cui frequentior conuersatio sit suspecta, transferunt alio. Legendum reor. ne ve cui frequentiore conuersatione sint suspecta, transfert alio. Aristoteles libro nono capite octauo. nec eodem in loco pariunt, & incubant, ne quis locum percipiat longiore temporis mora. ¶ Contra aucupis indicem exeunte in prælium duce totius gregis. Scribendum videtur contra aucupem illicem. Vocatur enim Illex quæ conciliat aucupium, quamuis subest suspitio quædam, ipsam etiam dictionem. illicem. adiectam esse. Satis enim erat dicere aucupem vt paulo post appellat. Aristoteles venatorem vocat. Eius verba sunt libro nono capite

septimo. Perdicem venatorem dux Syluestrium primus inuadit, pugnamq; obuiam conserit. quo capto compage, alter occurrit, tum alius atq; ita singulis dimicatur, si mas sit qui venatur. Sed si fœmina est, vbi dux ad eius vocem occurrerit, cæteræ vniuersæ eum inuadunt, feriunt, fugant ab ea fœmina, inuidentes quod non sibi, sed illi accesserit. Ex quibus Aristotelis verbis rursus locus sequens restituitur. ¶ Rursus circa conceptum fœminæ capiuntur contra aucupum fœminam exeuntes, vt rixando abigant eam. Legendũ.n. vt Plinius cũ Arist. cõcordet. Rursus circa cõcentũ fœminæ capiũtur, cõtra aucupẽ fœminæ exeũtes, vt rixãdo abigãt eũ. hoc sensu, prodeũte duce ad aucupẽ fœminã canẽtẽ capi etiã perdices fœminas, exeũtes vt rixãdo abigant ducẽ ab aucupe. Inuident enim dolẽtq; se cõtemni & aucupem amari a duce. Mallem tamen legeres commutato ordine verborum. Rursus circa concentum fœminæ, capiuntur fœminæ, contra aucupem exeuntes vt rixando &c̃. ¶ Concipiunt superuolantium afflatu. Aristoteles libro tertio de generatione animalium, capite primo ostendit, olfactu, hic legendum, non afflatu. Nam afflatu prægnantes fieri perdices, statim ante Plinius retulerat. Aristotelis verba sunt. Tum etiam perdices fœminæ & quæ nondum coierint quarum vsus in aucupijs, cum olfaciunt marem vocemq; eius audiunt, alteræ implentur, alteræ statim pariunt. ¶ Vt in capite aucupantium sæpe cæcæ metu sedeant. Verbum. metu. Plinianum non est. Neq; enim metu cæcæ, sed rabie libidinis in aucupes ruunt, eorum capitibus insidentes. Aristoteles libro nono capite octauo. Vsq; adeo tum perdices, tum etiam coturnices copia libidinis gaudent, vt in aucupantes corruant, & sæpe numero capitibus eorum residant. ¶ EX CAPI. xxxiiij. Pullis primo salsiorem terram collectam gutture in ora inspuunt. castiorem lectionem duco. colliquatam gutture. Aristoteles libro nono capite septimo. Exclusis iam pullis terram salsuginosam potissimum præmanducatam in eorum os suum inserens ingerit, atq; ita præparat ad cibum recipiendum. ¶ Proprium generis eius & turturum, cum bibant colla non resupinare. large bibere iumentorum modo. Addendam puto particulam. ni. colla non resupinare ni large bibere. vt bibere sit præteriti temporis. Postrema autem duo verba. iumentorum modo. criticorum iure fungentes, familia Pliniana eximimus. Aristoteles libro nono, capite septimo. Proprium columbarum, & Palumbium, & turturum esse videtur ne collum cum bibunt, resupinent, ni satis hauserint.

¶ EX CAPITE. xxxviij. Atq; e vestigio coelum petunt. expende an legi debeat, solum potius quam coelum, quia statim sequatur. Itaq; in foueas delapsæ. &c̃.

¶ EX CAPITE. xl. Caprimulgi appellantur grandioris merulæ aspectu. Scribendum puto permutatis verbis superq; castigatis, hoc pacto. Caprimulgi appellantur a suctu, grandiores merula. Aristoteles libro nono, capite. xxx. Quem caprimulgum appellant auis montana est. magnitudine paulo maior quam merula. suggit caprarum vbera aduolans, vnde nomẽ accepit.

Et paulo post Plinius. Caprarumq; vberibus aduolant, suctum propter lactis. ¶ Testas excernens. Recte qui pro. excreans. vt antea legebatur, excernens correxerunt, ex Aristotele libro nono capite decimo. & libro de admiranda auditione suffragantibus etiam ambobus nostris exemplaribus. Subit hoc loco, mirari Plutarchum summum alioqui & nunquam satis laudatum scriptorem quod Aristoteles. Plinius. Cicero. Aelianus. xv. volumine de historia animalium, Pelecani seu Plateæ tribuunt, erodio ascribentem, libro vtra animalium solertiora. In similem incidit lapsum & de vulpe marina loquens, quam tradit, deuorato hamo sese inuertere, ex interioribus extera facientem vt hamum excutiat. Nam quod de Scolopendra marina legerat apud Aristotelem libro nono, & Plinius etiam repetit, vt suo loco visum est, ipse vulpi marinæ dat quia videlicet de vtroq; animali aquatico eodem loco Aristoteles agit. ¶ EX CAPITE. xlj. Villaribus gallinis & religio inest. Aristoteles non villaticis duntaxat gallinis hoc tribuit, sed omnibus. Neq; vocem latinam receptamq; existimo esse villares a villa, sed villaticus. qua & .M. Varro & Columella & cæteri vtuntur. Aristoteles libro sexto capite secundo. Inhorrescunt a coitu, ac se excutiunt. Sæpe etiam festuca aliqua sese lustrant, quod idem & ædito ouo interdum faciunt. ¶ EX CAPITE. xlij. Psittaci quidem etiam sermocinantes. Legendum puto aliter, aliaq; distinctione. Humanas voces reddunt psittaci. Quidam etiam sermocinantes. ¶ Latior his est lingua omnibusq; in suo cuiq; genere. Apographon Toletanum. Latiores linguæ omnibus, in suo cuiq; genere. ¶ Habebāt & Cæsares iuuenes. Item sturnum luscinias. Permuta verba. Habebant & cæsares iuuenes sturnum item luscinias &c. ¶ Quæ condita velit ac cibis blandienti. Archetypum Toletanum. quæ condita velit adcluis blandiente. Salmanticense. quæ condita velit, aliquo blandiente. Romana & Parmensis, & recentiores aliæ impressiones. quæ condita velit addisci aliquo blandiente. Scribendum opinor. quæ condita velit addisci alioqui balbutiente. ¶ EX CAPITE. xliij. Funusq; innumeris aliti celebratum exequijs. Legendum forte. funusq; in humeris aliti celebratum. Nam verbum sequens. exequijs. adiectum reor ab eo qui innumeris legebat, non in humeris. Statim enim sequitur. super æthiopum duorum humeros. ¶ Multorum principum nemo deduxerat funus. duxerat Toleta. exemplar, non deduxerat. ¶ Post Carthaginem numantiamq; deletas ab eo. Duo vltima verba pro adulterinis habeo. ¶ Cornix e bætica. Cornix a Betica Tolet. exemplar. ¶ Eo quod deuehebat in syluas eos considentes corniculis humerisq; illi vestigabant agebantq;. Lego & alio ordine verborū & verbis ipsis correctis. equo deuehebat in syluas eos, considentes humeris equi. Corniculos illi vestigabant, agebantq;. ¶ EX CAPITE. xlvij. Gallia hos septentrionalis proxima oceano. melius septentrionali proxima oceano. ¶ EX CAPITE. xlviij. Quondam existimatus inter raras aues. castior lectio, æstimatus. ¶ EX CAPITE. xlix. licet affirmet Dino, inuerso ordine Apographon Toletanum., affirmet licet Dino.

Plutarchi duo insignia errata.

¶ Neq; harum satyricos motus cum insident. Idem exemplar. cum insidientur, non cum insident, veriore arbitror lectione. ¶ EX CAPITE. l. Hoc primum antiquis coenarum interdictis exemptum inuenio. In eodem nō coenarum legitur sed. eranum. Dictio est græca, significans quod a singulis amicis contribuitur ad cœnam conuiuium ve celebrandum. Nec memini me alibi in Plinio eam, alio ve latino auctore legere. ¶ Gallinaceos quoq; pascendi lacte madidis cibis. multo ita gratiores approbātur. Neutrum ex scriptis exēplaribus, vllum ve quod sciam ex impressis hoc verbum. madidis. agnoscit. sed lacte additis cibis legunt. Romana impressio & aliæ, lacte addito cibis. In Salmanticensi exemplari verbum. cibis. non habetur, recte vt sentio. Ad hunc igitur modum legendum censeo hunc locum. Gallinaceos quoq; pascendi lacte, addito mulso. Ita gratiores approbātur. Plinius supra capite. xxij. de iecore anserino. Exemptum quoq; lacte mulso augetur. Et Columella libro octauo, capite septimo. iam illi qui volunt non solum opimas, sed etiam teneras auis facere, mulsa recente aqua prædicti generis farinam conspargūt, & ita farciunt. Heron quoq; Georgici volumine. xiiij. anseres melicrato saginari tradit. ¶ M. Lælius Strabo. Videtur legendum. Lenius. non. Lælius. Varro libro tertio capite quinto. In quo inquit diceris longe vicisse non modo archetypum inuentoris nostri ornithotrophion. M. Lenij Strabonis, qui Brundusij hospes noster primus in peristylo habuit exbedra conclusas aues quas pasceret. & supra capite proximo. ¶ Neq; ipsæ iam aues nascuntur. verior lectio. noscuntur. ¶ EX CAPITE. lj. Quibus natura cœlum assignauerat. Ambo nostra exemplaria, quibus rebus natura cœlum assignauerat. Scribo. quibus rerum natura cœlum assignauerat. Diximus & alibi familiare Plinio esse iungere duo hæc verba rerum natura. vt in fine capitis. summas rerum naturæ opes. & passim tibi exempla occurrent. ¶ Nisi quod minus est summas rerum naturæ opes, quam hominum linguas cœnasse. Vtrumq; exemplar. si quod minus est summas &c̄. Scribendum puto. si quidem minus est summas rerum naturæ opes, quam auium linguas cœnasse? auium nāq; non hominum lego, cum nota etiam interrogationis ducentis ad negarionem. ¶ EX CAPITE. lij. Quoniam & quadrupedes oua gignunt. Commodior lectio Archetypi Toleta. Quin & quadrupedes oua gignunt. ¶ Alia punctis distincta vt Meleagridum. alia rubri coloris vt phasianis, cenchridi. Scribendum alio ordine, & alijs verbis. Alia punctis distincta vt Meleagridum & Phasianorum, alia rubri coloris vt Cenchridi. Aristoteles libro. vj. cap. ij. Differunt & colore inter se oua auiū. Sunt enim alia candida vt columbarū & perdicū. Alia pallida, vt palustriū. Alia punctis distincta, vt meleagridum & phasianorū. Rubrū cēchridis est, modo minij. ¶ Pisciū vnus color. Scribo. vnicolor. vt sicuti paulo ante dixit bicolor, sic postea vnicolor. ¶ In quo nil cādidi. Immo in quo pl9 cādidi, Si Aristoteli credimus li. vj. cap. x. Ouū inquit pisciū nō bicolor vt auiū, sed vnicolor omniū est, & plus albi trahens quam lutei, tam ante quam postea cum fœtus insidet.

Nec tamen pœnitenda omnino esset lectio, pro, in quo nil candidi, æquabili candido. Idem tertio de generatione animalium capite primo. Quam obrẽ omnia piscium oua vnicolora sunt. atq; ad lutea, candida. ad candida lutea esse dixeris. ¶ EX CAPITE. liij. Quædam omni tempore coeunt, vt gallinæ & pariunt, præter quam duobus mẽsibus hiemis brumalibus. Scribendũ mutato verborum ordine. quædam omni tempore coeunt & pariunt vt gallinæ &c̃. Aristoteles libro sexto capite primo. Aues autem oua pariunt omnes, sed tempus coeundi pariendi ve non idem est omnibus, quippe cum aliæ coeant & pariant omni fere tempore, vt gallinæ vt columbæ. Gallina enim toto anno præter quam duobus mensibus brumalibus parit. ¶ Ex his iuuencæ plura quam veteres. Archetypum Toletanum. iuuenes non iuuencæ. ¶ In cacuminibus arborum luto nidificantes. Idem archetypum. in cacuminibus arborum nidos ædificantes. ¶ A coitu. x. diebus oua maturescunt in vtero. vexatæ autem gallinæ & columbæ penna euulsa, alia ve simili iniuria diutius. Erratum rursus in ordine verborum. Scribendum. a coitu. x. diebus oua gallinæ maturescunt in vtero vexatæ autem columbæ penna euulsa alia ve simili iniuria diutius. Aristoteles sexto volumine. c. ij. Ouum gallinæ consistit a coitu & perficitur. x. diebus magna ex parte, columbæ paucioribus. Facultas columbis retinendi oui etiam tempore parturiendi est. Nam si ab aliquo vexetur, aut penna in nido euulsa, vel quauis alia simili re infestetur, aut etiam sponte morosius habeat, ouum per tristitiam retinet partũq; differt. ¶ Omnibus ouis medio vitelli parua inest veluti sãguinea gutta quod esse cor auiũ existimant primum in omni corpore id gigni opinantes. In ouo certe gutta salit palpitatq;. Lege in medio albi, non in medio vitelli, nam pullus ex albo

Discordãt aristoteles & Hippocrates. corporatur, in vitello cibum habet, teste Aristotele & Plinio mox paulo, & si non ignoro contra sentire Hippocratem in libro de natura fœtus. Præterea verba illa, in ouo certe gutta. falsa sunt & adulterina, & sine illis reliqua optime cohærent. Si cum Plinio Aristotelis verba conferas omni dubitatione liberabens. Is sexto libro capite tertio. ita ait. Gallinis porro tertia die ac nocte postquam cœpere incubare, indicium præstare incipiunt. At maiorum auiũ generi plus prætereat temporis necesse est, minori autem minus sufficit. Effertur per id tempus luteus humor ad cacumẽ qua principium oui est atq; ouũ detegitur ea parte, & cor quasi punctum sanguineum in candido liquore cõsistit quod punctum salit iam & mouetur vt animal. Scribendum autem. ea salit palpitat que. ex vtroq; antiquo exemplari. ¶ Aues omnes in pedes nascuntur contra quam reliqua animalia. Cum duplex sit auium ortus, prior ex vtero in ouo potentia. posterior ex ouo actu, iam animal, vt omnis amphibolia tollatur meliorem duxerim lectionem oua omnia, quam. aues omnes, ex Aristotele vnde translata hæc a Plinio euidentissimum est. libro tertio de generatione animalium. capite secũdo. Partus ouorum contra atq; animalium euenit. Animal enim in caput suũq; principium nascitur. At ouum quasi in pedes conuersum exit. Cuius rei causa quod diximus est, quod ouum ea par=

te qua principium continetur adhæret. ¶ Alioqui negant omnino geminos excludi. Vetus lectio. Aliqui negant &c̃. ¶ EX CAPITE. liiij. Si incubatu tonuerit, oua pereunt. Vetera exemplaria. incubitu. non incubatu. Sic paulo post. quædam autem & citra incubitum sponte naturæ. ¶ Scitum de quodam potore reperitur Syracusis. Verbum. potore. superfluit in Apographo Toletano. ¶ Donec cooperta terra fœtum ederent oua. Scribendum videtur. cooperta storea, non cooperta terra. Aristoteles libro sexto, capite secundo. Syracusis potator quidam ouis sub storea in terra positis, tádiu potabat, donec oua æderent fœtum. ¶ EX CAPITE. lv. Nec falso augurata proditur. Archetypum Toletanum. Nec falsa augusta proditur. ¶ Mox incertos incubitus solicite conuocantis, postremo lamenta &c̃. Idem exemplar. mox incertis incultus sollicite &c̃. Lego. mox incerti singultus solicite &c̃. Vt gradatim crescat oratio. Primo admiratio, deinde incerti singultus, postremo lamenta. ¶ EX CAPITE. lvj. Pennis nigris ore rubicundo. Legendum pinnis, non pennis. ex. M. Varrone qui etiam inter genetositatis notas plumam rubicundam non os memorat. Eius verba sunt libro tertio de re rustica capite nono. equis in parando eligat oportet fœcundas plerũq; rubicunda pluma, nigris pinnis, imparibus digitis, magnis capitibus, crista erecta ampla Hæ enim ad partiones sunt aptiores. Columella item octauo libro, capite secundo. eæ sint rubicundæ vel fuscæ plumæ, nigrisq; pinnis. ¶ Sed quibus certa fœcunditas rara, & incubatio ouis noxia. Scribendum reor alio ordine. Sed quibus certa fœcũditas, incubatio ouis noxia, & rara. vt sit sensus. Incubationem gallinarum quibus certa fœcunditas sit, noxiam esse ouis. Itẽ raram incubationem nocere etiam ouis. Quorum alterum Aristotelicum est libro tertio de generatione animalium, capite secundo. & vt vinũ inquit æstu acescit fecibus in sublime ascendentibus sic ouũ luteo quod est terrestre cõtingit. & hoc in gallinis multiperis cum nequeant æqualem ouis impertire calorem sed alijs plus, minus alijs quam opus esset. Alterum vero Plinius ipse docet infra capite. lx. Vrina inquit fiunt incubatione derelicta. quæ alij cynosura dixere. ¶ EX CAPITE. lvij. Et per omnes dies mota. Scripta lectio. & per omnes dies emota. ¶ EX CAPITE. lviij. Palumbes & turtures plurimum terna, nec plus quam bis fere pariunt. Scribendum non fere sed. vere. Aristoteles libro sexto capite quarto. Columbæ omni tempore vt dictum est pariunt. Turtur & palumbes vere nec plusquam bis. atq; ita si prior fœtus corruptus est. frangunt enim oua mares auium complures. ¶ Et quamuis tria pepererint, nunquam plus duobus educãt. Scribo educunt hoc est excludũt, non educant. ex eodem Aristotele eodem loco. Sed quamuis inquit tria interdũ pepererint oua, nunquam plus duobus pullis educunt. ¶ Tertium quod irritum est vrinum vocant. Scripta lectio. Tertium irritum est ac vrinum vocant. ¶ Columbæ marem semper & fœminam pariunt. Priorem marem, postridie fœminam. Scribo sæpe non semper. & post triduum non postridie. Aristote. eodem loco. Columbæ magna ex parte marem & fœminam gene-

Pulcherlo cus.

sāt. Priorem marem, posteriorem fœminam. & cum pepererint primum omū,
vno interposito die secundum pariunt. Posset etiam legi. posteriorem nō po=
stridie. vt liquet ex Aristotelis verbis paulo ante citatis. ¶ Ipsi deinde pulli
quinqꝫmestres fœtificant. Legendum videtur semestres potius quam quin=
quemestres. Aristoteles eodem loco. Coeunt intra annum columbæ, quippe
quæ semestres nosse incipiant venerem. ¶ EX CAPITE. lix. Aut in excel
so cubantes. particula. aut. superfluit. Nam pauones maiore ex parte in excel
so cubantes pariunt. Columella libro octauo, capite. xj. maximeqꝫ tempori=
bus his quibus parturiunt, pluribus stramētis exaggerandum est amarium,
quo tutius integri fœtus excipiantur. Nam fere pauones cum ad nocturnam
requiem venerunt, prædictis perticis insistentes, enituntur oua. quæ quo pro
pius ac mollius deciderint, illibatam seruant integritatem. ¶ Aut si bruma co
iere post solstitium quadraginta prope. Vtrumqꝫ exemplar. quadragesimo
prope. ¶ Bis anno si priorem fœtum gallinæ excludāt. Columella ter scribit,
non bis. libro octauo capite. xiiij. his verbis. singulæqꝫ ter anno pariunt si pro
hibeātur fœtus suos excludere. Scripsit idem etiam ante eum. M. Varro libro
tertio, capite. x. Singulæ ait non plus quam ter in anno pariunt. quamuis in
Varrone. quater mendose pro. quam ter. scriptum inuenias. Eandem tuetur
sentētiam Heron græcus auctor georgici sui libro. xiiij. Pariunt inquit an=
no ter, vsqꝫ ad. xij. oua. Nec me deterret comparatiuum quod sequitur. prio=
rem. sæpe enim apud Plinium proximum præcedentem ve ante actum signi
ficat. Cuius rei ignorantia errandi materiam forte præstitit correctoribus, vt
pro, ter, substituerent bis. ¶ Si vero tepidiores sint viginti quinqꝫ. Lego. vice
nis quinis. Dixit enim ante, tricenis diebus. & paulo infra. Aquila incubat tri
cenis diebus minores vicenis. ¶ EX CAPITE. lx. Aquila tricenis diebus
incubat, & fere maiores alites, minores vicenis, vt miluus & accipiter. Scribē
dum non minores sed. mediocres. ex Aristotele ad literam libro sexto capite
sexto. Aquila inquit tricenis diebus, & Cæteris quoqꝫ magnis alitibus temp9
incubandi tantundem a natura statutum est, vt anseri, vt tardæ. Mediocribus
viceni perficiunt incubationem, vt accipitri, vt miluo. Ex quibus Aristotelis
verbis & ex ordine quo aues monstrat. adducor vt putem permutatis dictio=
nibus legendum apud Plinium. vt accipiter & miluus. Sic enim (nec aliter)
quadrabit ad vnguem correctio sequentium verborum. ¶ Singulos fere pa=
rit, nunquam plus ternos. Scribendum enim opinor. Sed hic binos fere pa=
rit, nunquam plus ternos. vt pronomē. hic. miluum referat, quem hoc loco pli
nium indicare existimauerim. Aristot. libro sexto capite sexto. Pariunt milui
bina magna ex parte, interdum tamen & terna, totidemqꝫ excludunt pullos.
¶ Maior paruis. Romana lectio. paris non paruus, quæ nec placet nimis, nec
rursus displicet. Sed si ea lectio recipitur, aliter verba quæ præcedunt legenda
sunt. Nam vterqꝫ codex scriptus. tanta. legunt non tanto. Est porro auicula
Parus græce dicta ægithalos, magnæ fœcunditatis vt infra patebit. Cæterū
Aristoteles libro de generatione animalium quarto, capite quarto animalia

Varronis locus.

tradit quo maiore sint corpore, eo minus esse fœcunda. Et Plinius id infra repetit adducta ad probationem Acanthide exigua auicula, quæ duodenos pariat. Illud autem attentiore cura aduertendum, verba illa quæ capite octauo huius voluminis, vt perperam locata, ex illo loco submouenda diximus, quæ sunt. Ex his Aegithum claudum altero pede &c̃. Ad hunc locum pertinere. Nam Aristoteles volumine nono capite. xv. post Melancoryphum statim Aegithum subijcit, his verbis. Parus oua plurima ædit vt aiũt. Atricapillam etiam plurima ædere aliqui referunt, sed post africanum struthionem. Iam & decem & septem Atricapillæ oua reperta sunt, sed plura etiam quam. xx. parit, & numero impari semper vt narrant. Nidificat ea quoq; in arboribus, & vermiculis alitur Proprium & hui9. & lusciniæ præter cæteras aues, vt linguæ summæ acumine careant. Aegithus & vitæ commoditate, & partus numero commendatur, sed alterius pedis claudita te cedit. ¶ EX CAPITE. lxj. Geminos volitat amplexa infantes. Vtrũq; exemplar pa͛ens geminos volitat &c̃. Vt forte scribẽdum sit. Parit hæc geminos. Volitat amplexa infantes. ¶ EX CAPITE. lxij. Cæteræ serpentes contecta oua in terra incubant, & fœtum sequente excludunt anno. Ambo antiqua exemplaria, contexta agnoscunt non contecta verissima lectione. Aristote. libro quinto, cap. xxxiiij. Cæteræ serpentes oua pariunt foris contexta, ad monilis hoc est ornamenti mulierum quod ambit collum similitudinem. Incubãt quæ pepererint in terra, & fœtum sequente excludunt anno. ¶ EX CAPITE. lxiij. In hominũ genere maribus diuerticula. In ambobus exemplaribus non maribus, sed manibus habetur, forte rectius. vt perstringat honor sit auribus quos masturbatores appellant. ¶ Coitus auersus elephantis. Vetus lectio auersis. ¶ Supradictorum plerisq; fœminæ priores superueniunt, reliquis mares. Dura castigatio non dissimulanda tamen. Puto enim scribendum. Dasypodum maribus fœminæ priores superueniunt, reliquis mares. Aristoteles libro. v. capi. secundo. sed quæ retro vrinam mittunt auersa coeunt, vt leones dasypodes. lynces. Dasypodum etiam fœmina marem prior superuenit. Cæterorum magna ex parte modus coeundi idẽ est, plurimæ enim quadtupedes more coeũt iusto, fœminam scilicet mare supergrediente. ¶ Vrsi autem vt dictum est humanitus strati. Neq; dictum est humanitus stratos coire vrsos, neq; si dixisset vera dixisset. Libro enim octauo capite. xxxvj. vrsos scripsit coire non vulgari quadrupedum more, sed ambobus cubantibus complexisq;. Sumpsit id ex Aristotele libro quinto capite secundo, tradente vrsos venerem exercere cubantes, applicatis marium partibus supinis ad fœminarum pronas. At humanus cõcubitus nõ ita fit sed applicatis mutuo cõplexu, supinis vtriusq; sexus partibus. Quapropter scribendum hic cẽseo non humanitus strati, sed humi strati. Aristoteles libro sexto capite. xxx. Vrsi coeunt vt dictum est non conscẽdẽtes sed humi strati. ¶ Herinacei stantes ambo inter se complexi. Vetus lectio. Herinacei stantes. Ita inter se complexi. ¶ In quo sint genere leænæ, vrsæ, & vulpes. Informia autem magis quã supradicta vrsæ pariunt. Ver

brum, vrsæ, secundo loco positum, in neutro scriptorum codicũm habetur. Quam ob rem sic a principio lego, in quo sunt genere leænæ, vulpes, & vrsæ. Informes hæ etiam magis quã supradicta pariunt. ¶ Cæcos autem gignũt, canes, lupi, Pantheræ, Thoes. Lego non Pantheræ, sed pantheres. Diuersum omnino hoc animal a panthera. Theodorus lupum canarium vertit. Aristoteles libro sexto capite. xxxv. pãther item hoc est lupus canarius cæcos parit luporum ritu, numero quum plurimum. iiij. Quin etiam Thos coitu vt canes impletur, & cæcos generat, numero duos, aut tres, aut quatuor. ¶ Si ineant opportuno & recto mẽse, hæc verba ociosa sunt, si fidem vtriq; antiquo exẽplari habemus. ¶ Octonos laconicæ pariunt. Propria in eo genere maribus

Eximius locus. laboris alacritas. Scribe. Octonos laconicæ pariunt. Propria in eo genere maior post laborem salacitas. Aristoteles libro sexto capite. xx. Peculiare generis laconici est vt cum laborarint coire melius quam per ocium possint. ¶ A partu statim implentur. Concipiunt quamuis vbera siccante foetu. Impleri, & cõcipere idem est. Itaq; alterum ex duobus verbis redundet necesse est. Puto verbum concipiunt, expositionem fuisse illius. implentur. Item dispice an castigatior sit lectio suctante quam siccante. Aristoteles libro sexto capite. xxxiij. habet fœmina lacante quam pariat, & a partu continuo repetit coitum, & lactans adhuc cõcipit fœtum. ¶ Pariunt nõ cæcos. superfluit negatio. Aristoteles libro & capite citato. Partum vt maior fidipedũ pars cæcum ædit. Theo-

Contra theodorũ. dorus aut ex suis exemplaribus, aut quod magis credo Plinium secutus mendosum, negationem falso addit, cum in promptu esset rem cotidianam experiri. ¶ Mulier septima die concipere facillime creditur. Portentum verius quam menda. Scribendum non. Mulier, sed Asina. de mutis enim hic

Portẽtũ verius quam menda. correctũ. animantibus non de homine agitur. Aristoteles libro sexto capite. xxiij. de asina. A partu die septimo mari iungitur. Eoq; die iuncta maxime recipit initũ. & Plinius libro octauo capite. xliiij. Fœminas a partu optime septimo die impleri obseruatum est. ¶ Exaduerso aquilonum austrorum ve. Lego, exaduerso aquilonem austrum ve. Sic habent exemplaria ambo, & sic alias sæpe Plinius, & nos supra meminimus. ¶ Colorem illico mutant rubriore pilo &c. Legendum arbitror, rauiore pilo. Nam rubram equam quis vidit? nisi forte pictam. ¶ Prægnantẽ equã Echecratidis. Mallẽ Echecratis aut si placet magis patronymica forma. Echecratidæ. ¶ Fœminas aũt post meridiẽ blãdiri. Scribẽdũ puto, fœminis aũt postmeridianũ blãdiri. ¶ Vt hominẽ lacerẽt. lãcinẽt exẽp. Tolet. nõ lacerẽt. ¶ EX CA. lxv. Sues tantũ & numerosos ædũt. Item plures contra naturam &c. Sensus ineptus & Plinio indignus. Quid enim significat. numerosos ædunt. Item plures? Quod si verbum. plures ad alia animalia referri dicas, cur dixit Sues tantum? Re igitur curiosius pensitata puto sic scribendum. Ex omnibus quæ perfectos foetus, sues tãtum vnũ, & duos ædunt item plures &c. Aristoteles libro de generatione animalium quarto, capite sexto. Sola inter multipera sus parit perfectos, eaq; vna euariat. Generãt enim multos more multifidi generis, cum & bisulcum & solipes sit,

sunt enim locis quibusdam sues solida vngula. Partu igitur numerosa est, quoniam alimentum quod in corporis magnitudinem absumeretur, in excrementum seminale decedit. Id enim vt solipes magnitudine caret. Quin & potius quasi ambigens, cum natura solipedum bisulcum est. Hac igitur causa & vnum parit & duos, & quod plurimum multos. ¶ Prouentus eorum siccitatibus tradunt & iam obituris vermiculum in capite gigni. Scribo diuersa distinctione. Prouentus eorum siccitatibus. Tradunt etiá obituris &c. ¶ EX CAPITE. lxvij. Et serenitate deficiens. vetus lectio, & serenitate desinens. ¶ Quacunq; parte corporis humani contacta toti defluunt pili. Scribo, totius defluunt pili hoc est totius corporis. Plinius libro. xxix. capite quarto, quippe cum saliua eius, quacúq; parte corporis, vel in pede imo respersa omnis in toto corpore defluat pilus. ¶ EX CAPITE. lxviij. Et quæcunq; æstas, aut ver, statumq; tempus anni generat. Breuior & castior Apographi Toletani lectio. & quæcunq; tempus anni generat. quamquam posset non absurde legi. & quæcunq; tẽpor anni generat. ¶ EX CAPITE. lxix. sed ad sonum mergere se solent Ideo & silentium in mari piscantibus. aliter in eodem Apographo. sed ad sonum mergere se dicuntur. Solent ideo & silẽtium in mari piscantes habere. ¶ EX CAPITE. lxx. Congregari feros ad cibum consuetudine. Idem Apographó. congregari feros ad cibum assuetũ. ¶ Genera piscium ad nomẽ venire quosdam singulos. Adde particulam. q;. quosdamq; singulos. ex eodem Tolerano. ¶ Itaq; produntur clarissime audire. Mugil. lupus. Salpa. Chromis Quattuor hic pisces nominantur qui clarissime audiunt cum tamen apud Aristotelem quinq; sint, libro quarto, capite octauo. his verbis. Sunt vero qui liquidius inter pisces audiant. Mugilis. Chremps. lupus. Salpa. Chromis, cætera piscium genera minus audiunt, quá ob rem imis gurgitibus versari potius solent. Sic habetur in græcis Aristotelis exemplaribus. In tralatione vero Theodori & minus pro imis & chrẽps piscis sicuti apud Plinium desideratur. Expendendus igitur hic locus accuratius. Nihilq; temere statuendum. Athenæus septimo cremyos piscis meminit qui lapidem in capite habeat citatq; Aristotelem, apud quem tamen Chromis est non cremys. ¶ Velut sui cadaueris agnitioné fugientes. melius an ferẽdi casu agnitione. ¶ Cornus ceruini odore serpẽtes fugantur. fugari serpentes incenso ceruino cornu res est exploratissima, a Plinio supra tradita libro octauo capite. xxxij. & Dioscoride secundo. Varrone tertio. Columella octauo pluribusq; alijs græcis iuxta latinisq; scriptoribus. Verum hic haud dubie non serpentes legendum, sed insecta. Ostendit liquido id Aristoteles, cuius fulgor tanquá clarissimi syderis in emetiẽdo hoc pliniano gurgite subinde prospectari debet. Is libro quarto, capite octauo. sic scribit. Sulfuris item odore genera insectorũ multa intereunt. Ad hæc formicæ origani sulfurisq; pulusculo insperso suas relinquunt cauernas, alioq; migrant. Cornus prætere aceruini facto incensu plurima insectorum pars fugiunt. ¶ EX CAPITE. lxxj. Nam & ostreis & terrestribus vermibus. Vtrũq; exemplar. Nam &

ostreis, & terrestriũ vermib⁹. ¶ Teneăt, pmăt, pĕdeăt. Legĕdũ puto prĕdăt po tı⁹ quă pĕdeăt. ¶ EX CAP. lxxij. Atq; ita putamina excutiũt. Scribo extusſiũt. ex vtroq; antiquo exĕplari. ¶ Cŏtĕtione plumas & ossa reuomũt. Lego. cŏtentione plumă excită & ossa reuomunt. ex eisdem. quăquam in Salmăticĕ si non contentione sed certione habetur, præcedente vacua areola. vt conijciă excreatione legendũ. Item in Toletano duo illa verba. & ossa. desunt. ¶ Quæ auiditatem naturali sale augent. Legendum arbitror. quæ auiditatem naturalem sola augent. ¶ EX CAPITE. lxxiij. Sed vt bibere secedunt. Scribo. sed vt bibere, sic edunt. Aristoteles libro octauo, capite octauo. Equi, muli, & asini fruge herbaq; vescuntur, sed maxime potu pinguescunt. Iumenta enim pro aquæ quam bibunt vsu, suo fruuntur pabulo, & quod minus potũ aspernatur id appetentius pabuli est, & plenius obesatur. ¶ Orygem perpetuo sitientia africæ generant, & natura loci potu carentem. Legendum. Orygem pertuo sitientem africa generat ex natura loco potu carente. ex Salmanticen. exemplari. ¶ EX CAPITE. lxxiiij. Coruus & Chlorio noctu inuicem oua exquirentes. Aristoteles auem pipram vocat libro nono capite primo. Hanc Plinius soricem, vt paulo post constabit. Theodorus piponem vertit. Quare hic non coruus sed sorex forte legendum ex Aristotele loco antedicto. & Sorex inquit & Chloreus, nam oua sibi ad inuicem deuorant. ¶ Aquaticæ anates & gauiæ. Harpe & triorches accipiter. Scribo. Aquatica. Anates. gauiæ & Harpe. Triorches accipiter. Aristoteles eodem loco. Inimica sunt etiam sibi mutuo quæ in aquis degunt, vt Anas. Gauia. Harpe. Quod autĕ sequitur de Triorche, hoc est Buteone, locus est vt censeo mutilatus multaq; hic verba librarij indiligentia omissa videntur. Nam Aristoteles Buteonem aduersari ait ranis. rubetis. anguib⁹. deuorat enim ea. Triorche igitur præmisso, consequens erat vt animalia subtexeret quibus cum bellum ei est. ¶ Sorices & ardeolæ inuicem fœtibus insidiantes. Scribendum opinor. Sorices ardeolæ, ouis & fœtui insidiantes. Aristote. Sorex autem & ardeolis, nam oua deuorat & pullos ardeolæ. ¶ Formicosam arborem sorices cauent. Exemplar Salmanticen. non sorices legit sed vrucæ vt, erucæ forte scribendum sit. ¶ In caput serpentis porrectæ. Aristoteles libro nono, capite. xxxix. lacertam, nŏ serpentem infestari ab araneo tradit. ¶ Merulæ & turdi. Lego. Merulæ & turtures tum ex exemplari Salmanticensi. tum ex Aristotele libro nono, capite primo. Merula inquit amici sunt & turtur. Alias inter aquatilia Merula itidem turturem amat, teste Oppiano halieuticon quarto. ¶ Quin & effectus indicia sunt etiam in serpentibus. Vetus lectio. Quid non & affectus &c̃. Constat vtroq; modo sensus sed scripta lectio, elegătior, venustiorq;. ¶ EX CAPITE. lxxv. In terrestribus omnia quæ cor habĕt dormire manifestum est. Ambo exemplaria pari consensu. In terrestribus omnia quæ conniuentur, dormire manifestum est. Cui lectioni fauere videntur verba quæ paulo post sequuntur. non oculorum argumento. ¶ Et ad tumultum aliquem expauentia. Vtrumq; exemplar expauescentia non expauentia. ¶ Somniat statim in-

fans. Infantes non statim somniare auctor est Aristoteles libro de insomnijs, capite tertio. & libro de animalium historia quarto, capite decimo. Idem tamen libro septimo, somniare asserit. At rursus negat libro de diuinatione per in somnium. Familiare hoc Aristoteli, vt sæpenumero repugnantia sibi loquatur. Quod qui ignorat, parum se in eius lectione versatum ostendit. Nõ quod sua ipsius placita Aristoteles refellat, rescindat ve, sed quod varia & interdum dissidẽtia diuersorum auctorum dogmata literis mandare, vtile & e republica literaria esse duxerit. ¶ Quibus mortiferum fuisse signum contra consuetudinem somnium &c. Exemplar Salmanticense. contra consuetudinem somniorum. Lego contra consuetudinem somniare, potest tamen legi somnium, idemq́ est sensus. nec aliter Apographum Toletanum legit, sed nescio qua ratione implet magis animum, somniare.

¶ EX LIBRO VNDECIMO.

Capite primo.

TIVRE OMNIA IN SECTA APpellata. Coniuncto. et. nullum hic præstat vsum, de honestat potius orationem. quare eradenda videtur. Astipulante etiam Toletano Apographo. ¶ EX CAPITE. iij. Idq́ ratione persuadentes. Idem exemplar. Idq́ ea ratione persuadentes. ¶ Quoniam visceri interiori nexus spirabilis non inesset. Codex Salmanticen. quoniam per viscera interiora nexus spirabilis non esset. ¶ Qui sit nullis carentibus corde. Archetypum Toletanum. qui sit nullus carentibus corde. ¶ Quamuis arcente spiritum. Idem Apographon quamuis arcente spiratum. ¶ Sanguinis vicem atramentum optinet. Vtrumq́ exemplar non vicem sed vires legit. ¶ Nõ causas iudicare dubias. Toletanum Apographó. non causas dubias indagare. ¶ EX CAPITE. iiij. Nihil intus nisi admodum paucis intestinum implicatũ. Verba sunt vt reor inuersa, & in suum ordinem hoc modo restituenda. Nihil intus nisi intestinum, admodum paucis replicatum, hoc sensu, esse omnibus insectis nihil intus præter intestinũ, & id quidem rectum, exceptis paucis quæ habeant replicatum. Aristoteles libro quarto, capite septimo. Partes exteriores insectorũ has esse, atq́ in hunc modum se habere constat. Intra sinum ab ore intestinum pluribus directum ac simplex vsq́ ad exitum fertur. Paucis id est replicatum, & libro de partibus animalium quarto, capite quinto. Quibus autem aculeus nõ parte priore habetur, his intra dentes tale sensorium continetur, idq́ excipit intestinum rectum simplex, ad ostium vsq́ excrementi porrectum. quibusdam hoc retortum in anfractum est. ¶ EX CAPITE. v. Fauos confingunt & ceras. Illæ ad vsus vitæ &c. Apographon Toletanũ multo rectius. Fauos cõfingunt & ceras, mille ad vsus vitæ. Laborẽ tolerãt &c. ¶ Ex vmbra minimi animalis

Locus lepide castigatus.

incomparabile effecerit quiddam. In eodem Apographo Toletano, ex vmbra minima animalis incorporabile effecerit quiddam. ¶ EX CAPITE .vj. Ante fabas florentes non exeunt ad opera. Negatio desideratur in vtroq; exemplari. ¶ His deinde fores quoq; latiores circunstruunt. Verbum. His superfluit ex exemplari Toletano. & videtur mihi aptiorem esse lectionem. arctiores. quam latiores. ¶ EX CAPITE. vij. Pissoceros super eam venit picantium modo ceu dilutior. ceræ &c. Scribendum puto. picatus non picantium, & dilutioris ceræ casu patrio, potius quam dilutior cera in recto. Nam cum præierit verbum venit. comodius redditur nomen. picatus. quam participium picantium præcipue cum verbalibus quartæ inflexionis libentissime Plinius vtatur. vt sunt, luctatus. cogitatus. vocatus. Spiratus. Gustatus. & id genus alijs. Verba autem illa. ceu dilutioris ceræ etymologiam compositioneq; dictionis. Pissoceros. monstrant. ¶ Initium plerũq; e mitiore gummi. Scribo. e vitium populorumq; mitiore gummi. Ex vtroq; exemplari. Nam qua ratione tolerari potest. ceræ initium? cum de tertia crusta quæ in opere mellificij propolis dicitur, sequatur paulo post. nondum tamen cera. Legendum vero esse vt dixi. picatum non picantium, Theodori etiam tralatio confirmat. Pissoceron enim vertit, cereum picatum libro nono, capite. xl. ¶ Gignitur autem rore verno. Mel gigni rore verno, non Erithacen. Aristoteles. Plinius & alij aceruatim auctores produnt. Quapropter verior hic erit lectio. rore marino. quam rore verno. Nam inter arbusculas quæ conseri debent circa apiariũ, ros marinus memoratur a Columella libro nono, capite quinto. Item Varro libro tertio, capite. xvj. ex alia materia aliud mel fieri tradit, liquidum ex siseris flore, e contrario spissum e rore marino. & Plinius infra capite. xvj. marino e rore spissum. ¶ EX CAPITE. x. Prædiuinant enim ventos, imbresq; & tunc se continent. Particula. tunc. delenda. ex vtroq; exemplari. ¶ Quibus est eatum adolescentia, ad opera exeunt. Tria prima verba ad superiora pertinent. Reliqua sic lege. Adolescentiores ad opera exeũt. ex exemplari Salmant. censi. ¶ Ne inæqualitas operis, & cibi fiat & temporis. Considerandũ an sit commodior lectio, ex cibi fiat & temporis. hoc est, ne ex inæqualitate cibi & temporis, consequatur inæqualitas operis. ¶ Struunt orsa ea concameratione aluei, textumq; vel vsq; ad summa tecta perducunt. Scribendum videtur, Struunt orsæ a concameratione aluei, textuq; vel vsq; ad ima telas deducunt. Nam & in Salmanticensi exemplari tela legitur, non tecta. Aristoteles libro nono, capite. xl. Exordium operis a tecto aluei, textusq; ad pauimentum perpetuo stabilimento agitur, pluresq; ad pauimentum telæ deducuntur. ¶ Nunc obliqui, nunc rotundi, qualiter poscit alueus. Legendum puto. nũc oblongi, nunc rotundi qualiter poscit alueus. Nam quæ vicinitas comparatio ve est, inter obliquum & rotũdum. Columella libro nono, capite. xv. Cæterum figura cerarum talis est, qualis & habitus domicilij. Nam & quadrata & rotunda spatia, nec minus lõga suam speciem velut formæ quædam fauis præbent. ¶ EX CAPI. xj. Certe quo maior fuerit multitudo. Adde

Locus elegãtissim⁹.

eorum,

eorum.ex Archetypo Toletano.quo maior fuerit multitudo eorum. ¶ Regias imperatoribus futuris in vna parte aluei extruunt. amplas. magnificas. separatas.tuberculo eminentes. Videtur Collumellam sequi libro.ix.capi.xj. ita scribentem. Tum deniq; ceræ quæ semina pullorũ continet partem recidere,in qua regij generis proles animatur. Est autem facilis conspectu,quoniá fere ipso fine cerarum,velut papilla vberis apparet,eminentior & laxioris fistulæ quam sint reliqua foramina quibus popularis notæ pulli detinétur. Hæc Columella. Cuius verbis illis (fere ipso fine cerarũ) ductus forte Plinius,non vna parte,sed ima parte,vt coniectare licet,scriptum reliquit. Cæterum cum dixit Columella ipso fine cerarum,non intellexisse imam partem aluei,sed extremum fauorum circuitum,monstrant Celsi & Higinij opiniones quas statim refert. Celsus inquit affirmat in extremis fauis transuersas fistulas esse quæ contineant regios pullos. Higinius quoq; auctoritatem græcorum sequens negat ex vernaculo vt cæteras apes fieri ducem, sed in circuitu fauorũ paulo maiora quam sint plebeij seminis inueniri recta foramina repleta quasi sorde rubri coloris ex qua protinus alatus rex figuretur. ¶ Quod si exprimatur non gignitur soboles. Scribo.eximatur non exprimatur Aristoteles lib.v. capite.xxj. Sunt qui fucorum quidem foeturam comportari ab aliquo ex his quæ modo dixi arbitrétur,sed apum generi ortũ præstari a ducibus. Et mox. argumento referunt quod fucorum foetus editur etiam sine duce,apum nũquam. ¶ A singulorum exepedum opere. pronomé.ex.nõ legitur in Apog. Tolet. ¶ EX CAPITE. xij. Vtináq; esset & purus ac liquidus & suæ naturæ. Ambo codices.aque est & purus ac liquidus. Corrigẽdum reor. Ecqui esset,pur9 ac liquidus & suæ naturæ? ¶ Sorbetur optimũ. forte.seruatur.melior esset lectio quam sorbetur,quod in initio capitis dixit.conditur. ¶ EX CAPITE.xiiij. Sũma quidẽ bonitatis,natione cõstat. Immo e cõtrario scribendum. Summa quidem nationis bonitate constat, ex Apographo Tolet. ¶ Immensa circa hoc subtilitas naturæ mortalibus patefacta est. Lego sublimitas,non subtilitas ex vtroq; exemplari. ¶ EX CAPITE. xv. Appellaturq; acoeton. Ambo exemplaria,acetũ. Puto scribendũ acedon,hoc est sine cura ac labore.vnde & vnum e septem animi vitijs acediam dicũt.& acedaria horti libro.xix.capite.iij.quod sine labore se præbeát. ¶ Aptissimũ existimatur e thymo coloris aurei. Vetus lectio. Aptissimum existimamus e thymo eximij coloris aurei. ¶ Abrumpi statim & resilire guttas,vilitatis indiciũ habetur.verior lectio,leuitatis quam vilitatis.vt quemadmodum si tactum prætenuia fila mittat, argumentum habetur grauitatis, sic e contrario, abrumpi statim,& resilire guttas,leuitatis. ¶ Decimam partem Thasio Dionysio apibus relinqui placet.legendum,non Thasio,sed Cassio. Tum ex vetere lectione,tum etiam ex.M. Varrone in præfatione librorũ de re rustica. Hos nobilitatos mago carthaginensis præterijt poenica lingua, qđ res dispersas comprehẽdit libris duodetriginta, quos Cassius Dionysius vticésis vertit libris.xx. græca lingua,quos Sextilio prætori misit. Dionysium vero hunc, eum esse

qui Magonem transtulit, ex indice etiam apparet. Meminit & columella libro primo. ¶ EX CAPITE. xvj. Quoniam ad æquinoctium autumni ab eo supersunt dies. xiiij. Lego dies. xij. non. xiiij. Nam arcturus exoritur pridie idus septembres, hoc est duodecimo septembris die, vt hoc loco tradit plinius, & repetit libro decimo octauo, æquinoctium vero autumnale vt eodem libro prodit, fit octauo calendas Octobris idest. xxiiij. die septembris. a duodecimo igitur septembris ad. xxiiij. eiusdem mensis, dies intersunt. xij. ¶ Aequitas quidem, etiam in eis obstringitur. Apographon Toletanum. Aequitas siquidem, etiam in eis obstringitur. ¶ Fumo crebriore etiam ignauia earum excitatur ad opera. Legendum arbitror. rariore, non crebriore. quia sequitur continuo, rursus nimio fumo inficiuntur. ¶ Vel minimo contactu roris acescentia. Scribo. oris. non. roris. ¶ Album mel non fit quod bithymum est. sed oculis & vlceribus aptissimum existimatur. Hæc verba in neutro exemplarium nostrorum leguntur. ¶ Adhærensque ita vt pascere videatur. Scribendum videtur, vt pendere, seu prendere videatur. Aristoteles libro quinto, capite vigesimo secundo. Fœtu posito incubant auium more. Exclusus inde vermiculus dum paruus est, iacet in fauo obliquus. post deinde sua ipse facultate se erigit cibumque capit & fauo ita adhæret vt retineri videatur. ¶ Fit in fauis quibusdam qui vocatur clerus. amaræ duritia ceræ cum foetum inde non eduxere, morbo, aut ignauia aut in foecunditate naturali. Hic est abortus apum. Lege. Sclerus. non. Clerus. sic enim græci durum appellant. quam lectionem Plinius agnoscere videtur, subiungēs, amaræ duritia ceræ. Item particula. eum. per maiorem literam scribenda est, vt sit initium alterius sensus. & quod consequitur, pronomē. Hic. eum minore, & annectendum superioribus, vt intelligantur duo esse morbi. Sclerus. & abortus apum. non vnus tantum. Aristoteles libro nono, capite. xl. Morbo examina valentiora potissimum infestantur, Sclero. sic enim vocant vermiculos qui in pauimento nascuntur, e quibus crescentibus velut aranea alueo toti obducitur, & faui carie pereunt. De abortu ibidem. Incubant apes suis fauis & concoquunt, quod nisi fecerint vitiari ex aranea fauos aiunt. Quod si de cætero se continere potuerint, vt incubitu perseuerent, partis quasi abortus fit, sin minus toti pereunt faui. Nec me fugit superiorem morbum Clerō ab eodē Aristotele vocari libro. viij. capi. xxvij. Plinius etiam infra duos facit morbos capi. xix. Sunt inquit & operis morbi, cū fauos non explent. Cleron vocant. iidē blapsigoniā si foetū non pagunt. quod si admittimus, dicendū erit vocari vtroque modo & Sclerō & clerō. vt Smicros micros. & pleraque alia græce. ¶ EX CAPITE. xvij. Quærat nunc aliquis, vnus ne hercules fuerit, & quod liberi patris sepulchrum. Postremum verbum desideratur in exemplaribus antiquis. Cætera sic lego. Quærat nunc aliquis vnus ne hercules fuerit, & quot liberi patres. ¶ Alterutra pars quæ suis fauere sentit. Scribo. quæ sibi fauere sentit. ex vtroque Apographo. ¶ Easque acies contrarias duo imperatores instruunt, aptior lectio. duasque acies, &c.

¶ Maxime rixa in conuehendis floribus exorta & suos quibusq; euocanti-
bus. Quæ dimicatio iniectu pulueris &c. Nunquam mihi hæc lectio satis
fecit, neq; visa est digna pliniano lepore. aptior videtur. Maxima rixa in con-
uehendis floribus, exhortantibus suos quibusq; euocantibusq;. Dimicatio
iniectu pulueris &c. ¶ EX CAPITE. xviij. Odere fœdos odores, pro-
culq; fugiunt sed & infectos. Scribo. sed & fictos. ex Apographo Toletano.
eximie. ¶ Subtrahitur itaq; deducta multitudine. verior lectio. diducta
multitudine. Exemplar Salmanticense. diductæ multitudini. ¶ EX CA-
PITE. xix. Iidem blapsigoniam. legendum forte. Item blapsigoniam.
¶ Illitæq; ab aduersa parte. vero propius legetur. auersa. quam aduersa.
¶ EX CAPITE. xxi. Cætera autem e cortice & harena Archetypum To-
letanũ. ceræ autem cortice araneose. Scribo. ceræ autem cortice, araneosis ve.
Aristoteles libro quinto, capite. xxiij. Cellis sex angulis fauos extruunt om-
nes, vt apes, sed ex materia corticea quadam & araneosa. Et mox paulo. Ve-
rum non in omnibus cellis inest æquabilis fœtus, sed aliis iam grandiusculu-
s vt vel queat volare, aliis in nympha est, aliis in vermiculo. hæc Aristoteles.
quæ omnia hoc loco legis apud Plinium fere ad literam. vt culpam effugere
nequeant, qui pro. araneis. harena substituerunt. ¶ Et autumno non verno.
Lego. & autumno non vere. Aristoteles libro quinto, capite. xxiij. Schado
nes huius generis non vere, sed autumno fiunt, & crescunt maxime plenilu-
nio. ¶ Iis educatis alios subinde nidos Scribe. iis eductis, alios subinde &c.
ex Archetypo Toletano. Sequitur enim confestim. in quibus matres futu-
ras producant. ¶ EX CAPITE. xxij. Et alia horum origo e grandiore
vermiculo, gemina protendens sui generis cornua. Hi erucæ fiunt. Scribo.
Et alia horum origo. e grandiore vermiculo gemina protendente cornua,
sui generis. Hinc erucæ sunt. Aristoteles libro quinto, capite. xix. Fit ex quo-
dam verme grandiore qui veluti cornua gemina protendit, suiq; generis est,
primum toto immutato eruca. ¶ Fit deinde quod vocatur Bombylis. Ex
ea. Necydalus. ex hoc in sex mensibus. Luxatus videtur ordo verborũ, Scri-
bendumq;. Fit deinde qui vocatur Bombylius. Ex eo Necydalus in sex men
sibus. Ex hoc bombyces. Telas araneorum reliqua. Aristoteles libro quin-
to, capite. xix. Fit ex quodam verme grãdiore qui veluti cornua gemina pro-
tendit, suiq; generis est primum toto immutato eruca. Deinde bombylius.
Ex hoc autem Necydalus. Spatio autem semestri hæ formæ omnes transmu
tantur. Porro ex hoc animali Bombyces. Hactenus Aristoteles: Cuius verba
parum fideliter a Theodoro tralata videntur. Nec mirandum. Nam codex Cõtra theodorum.
græcus mutilatus est ambustusq; hac parte nisi fallor. ¶ EX CAPI. xxiij.
Mox trahi inter ramos. exẽplar Toleta. mox trahi in terrá. ¶ EX CA. xxiiij.
Luporum nomine minime non texunt. Verbum. nomine. redũdat ex vtroq;
exemplari. ¶ Quanta arte cælat pedicas scutulátó rete crassantes. In quibus
dam impressis exemplaribus. Quanta arte cælat pædicas, scutulato rete ad
capiendas muscas circa grassantes, vt forte legi possit circuncursantes.

¶ Vt arbitrari licet illa quæ difficile cernuntur. Apographon Toletanum. vt arbitrere licia, at illa difficile cernuntur. ¶ Age firmitas quanta irrumpentibus ventis. Scribo. Age firmitas? quando rumpentibus ventis? ex eodem exemplari. ¶ Scissa protinus reficit, ad polituram sarciens. Scribendum reor. scissa protinus reficit, abolita resarcit. ¶ Nonnunquam & lacertarum catulos. Hos primum tela inuoluentes. Lego cum minore litera. os primum tela inuoluentes. Aristoteles libro nono, capite. xxxix. Nam & lacertos paruos aggressus circundat os, & filis obducit, donec cohibeat. Mox adhærens morsum defigit. Astipulatur etiam exemplar Salmanticense, & paulo ante. ¶ Per illud ipsum velox reciprocatio. Castior lectio Archetypi Toletani, per illud ipsum felix reciprocatio, hoc est nunquam deerrans. ¶ Pariunt autem oua ea in telas & sparsa. Lego. Pariunt autem oua ea in tela, sed sparsa. ¶ EX CAPITE. xxv. Siliter his & scorpiones. Pronomen. his. in Salmanticensi exemplari superfluit. ¶ In nouem genera descriptis per colores maxime superuacuos, quoniam non est scire &c. Legendum reor. in nouem genera descriptis per colores maxime, Superuacuo, quoniam non est scire &c. Describit etiam in nouem genera Apollodorum, seu appollodori sectatorem secutus Auicena, auctor quidem, vt barbarus sane eximius, sed qui ab ipsis barbaris medicis qui ex illo hauriunt, quique diuinis tantumnon honoribus colunt, minime percipiatur, culpa tum pessimi tralatoris tum etiam scriptorum & impressorum ignorantia innumeris scatens erroribus, qui a doctioribus medicis grece ac latine peritis subinde deprehenduntur. Tradit id fen sexta libri quarti, tractatu quinto. Quod etiam fecisse videtur sequente documento. Pennas inesse quibusdam. ¶ Constat & septena caudæ internodia sæmora esse. Dissentit a Plinio Auicenna allegato loco, quosdam tradens sex habere in cauda spondylos, & esse letales, alios vero pauciores. Sed vt puto menda est in Auicena, legendumque in eo septem,

Auicennæ locus.

non sex. Confirmat hoc Aelianus libro octauo de historia animalium. Nicandri quoque interpres in Theriacis ex Apollodori auctoritate septem quibusdam internodia esse scribit cum Plinio. ¶ In Scythia interimunt etiam sues. Scorpionem gigni in Scythia frigidissima regione, haud simile vero est, cum etiam in Italia tanto minus aeris inclementiæ obnoxia, raro Plinio teste visantur. Legendum igitur. In caria interimunt etiam sues. Aristoteles libro octauo, capite. xxviij. Morsus beluarum ex locorum diuersitate plurimum differunt, vt in Pharo locisque alijs scorpiones non lædunt. At alijs & præcipue in caria multi & magni & nocui sunt, & si vel hominem vel quamuis bestiam percusseriut, interimunt. Nec sues euadere possunt quanquam cæteros vitulentos ictus minime sentiũt. Et nigri eorum potissimũ interimũtur. quisque tamẽ celerrime interit si ictus adierit aquã. Hæc Aristot. in cuius latina tralatione, nõ caria, sed Scythia vt in Plinio legas, Ita puto de industria faciẽte Theodoro, qđ auctoritatẽ plinianorũ exẽplariũ sequi, quã græcorum maluerit, Sed rem non recte perspexit. Nam græcam lectionem veram esse,

latinam vero falsam & a verita dissidentem, & ratio, & natura ipsa clamitat. Cōtra theodorum.
¶EX CAPITE. xxvj. A coitu fœminas ouis earum corruptis. Lego ouis earum corrupti, hoc est deliniti, sapore allecti. Aristoteles libro quinto capite. xxvj. Ante coitum mares Suauiores sunt, a Coitu fœminæ, quippe quæ oua candida gustu habeant grata. ¶EX CAPITE. xxviij. Laterum & clunium colore. forte. candore scribendum potius quam colore. dixit enim lucere ignium modo, & ferrum ignitum candens dicitur.

¶Vnum hoc animal exanimatur ob hoc cantharolethros appellatus. Apographon Toletanum, ob id cantharolethros appellatus. Cæterum quia Hermolaus ceu hæsitans ex fide tantum veteris lectionis, Olynthum. legi posse ait iuxta quam locus hic sit cantharolethros, probabimus ex Aristotele non aliter hic legi posse quam Olynthum. Is in libro de admiranda auditione sic ait. In Chalcide thraciæ prope Olynthum, locum ferunt esse nomine Cāntharolethron, paulo maiorem area, ad quem alia quæ accesserint animalia retro inde reuertuntur, at ex scarabeis nullus omnino regredi valet, sed in circuitu locum ambientes fame pereunt. ¶EX CAPITE. xxix. Geminumq́ exitum tradunt. Exitium, non exitum vetus lectio. ¶Vergiliarum exortu parere, deinde ad canis ortum obire, & alias renasci. Vergiliæ exoriuntur Plinio libro. xviij. sexto idus Maij. Columellæ nonas Maij. Canis ortus est septimo calendas Augusti fere. Fieri igitur nequit vt locustæ quæ Vergiliarum exortu peperere obeant ad canis ortum, cum Aristotele auctore libro quinto, capite. xxviij. & Plinio paulo post matres postquam fœtificauere, e vestigio extinguantur & mares itidem eodem tempore. Itaq́ puto ordine conuerso sic legi debere. Vergiliarum exortu parere, deinde obire, & ad canis ortum alias renasci. ¶Circa duo æquinoctia maxime, permuta verba. circa duo maxime æquinoctia. Friuola hæc sat scio multis videbūtur, non dissimulanda tamen, orationem sæpe numero nisi in debitum ordinem reponantur, dehonestantia. ¶EX CAPITE. xxx. Nam & formicæ similem ouis vere & hæ vt apes communicantes laborem. Archetypum Toletanum. Nam & formicæ similiter ouis vere & hæ communicantes laborem, reliqua superfluunt. Scribendum autem non ouis, sed apibus. quod verba statim sequentia coarguunt. ¶Quid possit quantulacūq́ sedulitas. Ambo exemplaria castigatius legunt, quantulacūq́ assiduitas. ¶EX CAPITE. xxxij. Ad tactum mouetur aranei. Hæc eruca quam Chrysalidem appellant rupto deinde cortice volat papilio. Quid obsecro significant prima illa verba, ad tactum mouetur aranei? Desiderantur nimirum aliquot hic verba, quorum iactura sensum ita obnubilat vt percipi nulla mentis intentione queat. Quæ autem fuerit Pliniana mens, Aristoteles aperit libro quinto, capite nonodecimo. his verbis quæ ad maiorem rei euidentiam libuit repetere paulo altius. Nascuntur papiliones ex erucis. Erucæ ex virentibus folijs maximeq́ ex brassica. Primum, minus quid milio cōsistit in folio. Mox vermiculi inde contrahuntur, & accrescunt. Tum intra triduum eruculæ affor-

Cōtra Hermolaum.

mantur, quæ auctæ motu cessant, suaq; forma immutantur, appellanturq; tantisper Chrysalides quasi aurelias dixeris. Duro intecta putamine sunt, ad tactū mobiles meatibus araneosis obductæ. Nō os nō aliud ex mēbris quod conspicuum sit, possident. Longo post tempore, putamine abrupto euolant inde animalia pennigera quos papiliones vocamus. Itaq; primo dum erucæ sunt cibo aluntur, atq; excrementum emittunt. At vero cum in aurelias dictas transierint, nihil vel gustant, vel excernunt. Ex his Aristotelis verbis nemo est tam hebeti iudicio, quin possit coniecturam inire, quid in Plinio desit. Et verba illa. Hæc eruca quam Chrysalidem appellant, vitiata esse. legendumq;. Ex eruca quam Chrysalidem appellant. ¶ EX CAPI. xxxiij. Et alia vbicunq; humor est nimius. Exemplar Toletanum. et alibi vbicunq; humor est nimius. ¶ Vnguētum quoq; hominum capillo. Postremum verbum, capillo. additum ab indocto lectore constantissime asseuero, ignorantia sequentis historiæ, de exitu Syllæ & Alcmanis, quam & supra libro septimo retulit Plinius, & antē eum Aristoteles libro quinto capite. xxxj. Accidit inquit morbus hic nonnullis hominibus præ nimio corporis humore. & quidem aliquos ea fœditate obijsse proditum est, vt Alcmanē poetam & Pherecydē Syrium. ¶ EX CAPITE. xxxiiij. Nunquam in iumentis gignitur. Legendum reor nonnunquam in iumentis gignitur. nam in equis passim & mulabus gigni videmus. ¶ EX CAPITE. xxxv. Quippe cum & in niue candidi reperiantur & vetustiores vermiculi, in media quidē altitudine rutili. Nam & ipsa nix vetustate rubescit, hirti pilis grandiores torpentesq;. Locus miris modis confusus & cimmerijs vt aiunt inuolutus tenebris. Cuius restitutio si modo restitutus est magno nobis labore constitit. Hoc igitur pacto scribendum censemus. Quippe cum in niue vetustiore vermiculi reperiantur rutili nam & ipsa nix vetustate rubescit & hirti pilis. In media quidem candidi & grandiores, torpentes que. Aristoteles libro quinto, capite. xix. Quin etiam in his quæ putredinem nullam posse recipere existimantur, nasci animalia nouimus, vt vermis in niue vetustiore, qui hirti sunt pilis & rubidi, quoniam & ipsa nix vetustate rubescit. Sed in niue mediæ terræ candidi & grandiores inueniuntur. Torpent omnes ac difficulter mouentur. ¶ ¶ EX CAPITE. xxxvj. Longiore paulo volatu moritur. Vetus lectio emoritur. ¶ Tabani quidem etiam cæcitate. permutatis verbis eadē. Tabani etiam quidam cæcitate. ¶ EX CAPITE xxxvij. Medio eo exeunte alio. adde. e. præpositionem. e medio eo exeunte alio. ex eadem. ¶ Acteonem enim & Cippū etiam in latina historia. Archetypum vtrumq; latia historia non latina. ¶ Vt lyras diceres. vt lyras decerēt. ambo exemplaria. ¶ Iamq; alijs ad incursum robusta. Scribeiam quidem alijs &c̄. ex Apographo Toletano. ¶ Supina. cōuersa. cōnexa. Supina. cōnexa. cōuersa. Idē exēplar. ¶ Corporea hæc sicut cerastis, aliquādo & singula, cochleis semꝑ bina & vt prætēdantur ac resiliant. Erratū esse in ordine verborū existimamus. Scribendum que. Corporea hæc sicut cerastis & cochleis, semper bina vt prætendantur ac resiliant. Aliquan-

Loc⁹ ex de mortuo vitæ restitutus.

do ſingula. Forte autem non aliquando ſingula, ſed alioqui ſingula. Porro
exemplar Toletanum non bina habet, ſed bipenna. ¶ Alij præfixa his pila
cuſpidant. Ambo codices. Alij præfixa haſtilia cuſpidant. ¶ Ceruis tan-
tum ſolida. Scribe. ceruis tota ſolida. ex eiſdem. ¶ Tenuiora fœminis ple-
runq; ſunt. Verbum. Tenuiora. ad ſuperiora attinere cenſemus. ¶ Sicut
ſtruthiocameli. Apographum Toletanum ſtruthocameli. tam hic quam in
principio decimi, & vbiq;. ¶ Vertices bini homini tantum, aliquibus ca-
pitis oſſa plana. Legendum & diſtinguendum aliter. Vertices bini homi- Pulcher locus.
num tantum aliquibus. Capitis oſſa plana. Ariſtoteles libro primo, capi-
te ſeptimo. Verticem caluæ medium diſcrimé & æquamentum capillorum
vocamus, quod nonnullis geminum eſt. Sunt enim qui facti a natura bi-
uertices ſunt, verum non oſſe, ſed capillorum æquamento. Quod autem
Plinius ſtatim ſubiungit. Capitis oſſa plana tenuia, ſine medullis, ſerratis
pectinatim inſtructa compagibus, non aliquibus tantum, ſed cunctis homi-
nibus commune eſſe, docet idem Ariſtoteles loco eodem. ¶ Hominibus
hoc ſine ſanguine, ſine venis, & reliquis ſine pingui. Ex his verbis, ſenſus
hic elicitur. Homines cerebrum habere carens venis & ſanguine. Reliquo-
rum autem animalium cerebrum carere pingui, quaſi innuat humanum nō
carere. Nam ſi & hominum & reliquorum animalium cerebtum pingui ca-
rere intellexiſſet Plinius, aliter locutus eſſet. At cerebrum humanum pin-
gue habere falſum eſt ſi Ariſtotelem audimus, libro primo capite ſextodeci-
mo. Ita ſcribentem. Cerebrum omnibus priuatum ſanguine eſt, nec venam
intra ſe vllam continet, & ad tactum frigidum per naturam eſt. Nulla hic
mentio pinguis in cerebro humano. Idem libro ſecundo de partibus anima-
lium, capite ſeptimo. Sed enim medullam calidam eſſe pluribus ſane rationi-
bus conſtat. Cerebri autem frigiditas & tactu percipi poteſt, & ratione in-
telligitur quod omnium maxime humorum corporis ſanguine caret, quip-
pe quod nihil ſanguinis habeat ſqualloreq; obſitum ſit atq; horridum. Item
quod pingue eſt non facile exſiccatur libro quinto de generatione, capite ter-
tio. At cerebrum congelatur & dureſcit ſecundo de partibus animalium &
plinio paulo poſt. ergo &c̄. Quam ob rem legendum hic non ſine pingui,
ſed ſui pingue. Verum locus eſt mutilus & defraudatus aliquot verbis ſi re-
cte conijcio. Ariſtoteles libro tertio, capite ſeptimo. Cerebrum inquit vt adi-
pe pingueſcentium, pinguiuſculum eſt veluti ſuis, ſic ſebo obeſorum ſqualli-
diuſculum ſentitur, vt ouis. ¶ Omnium cerebro medio inſunt oſſicula par-
ua. Ariſtoteles primo. capite. xvj. de cerebro agēs. habet ſuo in medio pleriſq;
omnibus cauū quoddā exiguū. De oſſiculis cerebri nullibi mentio, nec apud
Ariſtotelē, neq; apud Galenū de vtilitate ſeu vſu pticularū, neq; apud pollucē,
neq; quod legerim apud aliū. Quapter legēdū puto alterutro mō, aut oſcu
la, aut quia priſciano placet hoc diminutiuum non retinere ſignificationem
primitiui, quanquam doctorum coarguatur auctoritate oſcilla. ¶ Hoc eſt
viſcerum excelſiſſimum, proximūq; coelo capitis. Ex his verbis quinq; prio-

ra redũdant in scriptis codicibus. Ego addo & posteriora duo superuacanea esse. ❡ Sed auriculæ omnibus. Sed aliquæ omnibus, in eisdem habetur. ❡ Et capiuntur attoniti somno. Legendum. sono. non somno ex eisdem. ❡ Quonam modo audiant mirum. Ambo exemplaria breuius. Qua nam audiant mirum. ❡ In ascensu eius, in animo sensus eius, exemplar Salmanti. quam lectionẽ videtur approbare quod sequitur, & in ijs pars animi. Quid si legas in animo est visus eius, hoc est vt innuit frontis hoc vel illo habitu, prout animus hoc vel illo affectu agitur. ❡ Humectant, conniuent. Legendum

Locus elegans. videtur. nictant. conniuent. ❡ Sic magna cogitatio obcæcat abducto intus visu. Scribo. mentis visu. ex Apographo toletano. ❡ Callosis contra frigora caloresq; in extremo tunicis. Vtrunq; exemplar non extremo legit sed, extumo. ❡ Alijs nigri, alijs atri, alijs ruffi, alijs glauci coloris. Eadem exemplaria.

Locus eximius. alijs nigra alijs arauitalis glauci coloris. cætera superfluũt. Lego alijs nigri, alijs raui, alijs glauci coloris. ❡ Quiritium magno ritu sacrum est. Verbum magno non habetur in Archetypo Toletano. ❡ Crusta fragili inclusis rigentes. Crusta fragili inclusos gerentes. Idem exemplar. ❡ Volucribus in inferiore, & quibus molle tergus vt serpentibus & quadrupedibus quæ oua pariũt vt lacertæ. Volucres. Serpentes, & lacertas in inferiore superiore ve gena palpebras habere a vero desciscit quod præter communem & oculatam fidẽ Aristoteles ostendit libro de partibus animalium secũdo, capite quarto decimo. Aues inquit, & quæ cortice teguntur carent, vt quæ pilos non habeant. & Plinius moxante. Ex cæteris nulli sunt nisi quibus & in reliquo corpore pili. Quapropter verba hæc vt innumera alia, suum locum haud possidere manifestum est. ❡ Struthiocamelus alitũ sola vt homo vtrinq; palpebras habet. Falsum item Struthiocamelum vtrinq; hoc est vtraq; gena habere palpebras, vt homo habet, cum tantum superiore habeat vt quadrupes. Aristoteles secũdo de partibus animalium capite quarto decimo. Cilium habent palpebris adiunctum omnia quæ optinent pilos. Aues & quæ cortice integuntur carẽt, vt quæ pilos non habeant. De Struthione africæ causam quam ob rem ciliũ habeat, postea reddemus. Et libro quarto eiusdem operis, capite vltimo de ipso loquens struthione. Item quasi quadrupes sit pilos habet palpebræ superioris, & glaber capite, & parte colli superiore est. Hæc Aristoteles. ex quibus coniectamus locum hunc etiam esse truncatum & multa in eo verba desiderari. Opinamur enim de Simia hic loqui Plinium. quam vtraq; gena vt hominẽ cilia habere siue palpebras, Aristoteles tradit libro secundo, capite octauo. Cilium inquit etiam cum cæteræ quadrupedes non in vtraq; palpebra habeant, Simiæ habent, quãquam prætenue ac prolixius potissimum in inferiore. Tradit etiam id plinius infra capite. xliiij. Itaq; si aliquando ad diuinationem cõfugere licet, forte Plinius scriptum reliquit. Struthiocamelus alitum sola superiore gena. At Simia vt homo vtrinq; palpebras habet. ❡ In paucis humani corporis membris. Deesse videntur hic etiam aliquot verba. Idem contingit, vel alia similia. Aristoteles libro tertio, capite vndecimo. Vbicunq; cu-

tis per se ac sine carne, vulnerata non coit, vt in gena, bucca, præputio, palpebra. & libro secundo de partibus animalium capite tertiodecimo. Palpebra autem cute constat. vnde fit, ne aut palpebra, aut præputiũ, vulnere diductum, coalescere possit. Et Plinius infra capite. xxxix. Vbicũq; per se ac sine carne est, vulnerata non coit. ¶ Terrestres quadrupedes eodem quo cætera more, præterq; in obliquum. Vetus lectio amborum exemplarium. Terrestres eodem quo cætera modo, præterq; in obliquum. ¶ Capræ superiores non sunt præter priores geminos. Verum hoc non esse supra plinius monstrauit, nullum scribens cornua habere, cui superne primores essent dẽtes, sumpsitq; id ex Aristotele libro secundo, capite primo. Codices scripti genninos habent non geminos. ¶ Intus os hirtum. Hirsutum codex Toleta. ¶ Zanclem samothracenum ciuem. Postremum verbum superfluit, in eodem exẽplari. et Samothracem agnoscit non Samothracenum. ¶ Cætero maribus plures quam fœminis, in homine, pecude, capris, ve. Scribo in homine. pecude. capra. sue. Aristoteles libro secundo, capite tertio. Maribus dentes plures quam fœminis, vt Locus insignis. in genere hominum, suũ. caprarum patet. ¶ Timarchus Nicoclis filius paphij. Scribendum reor. Timarchus Nicoclis illius pater, duos &c̃. Pollux libro secundo capite de dentibus. Nicoclis autem Cyprij pater ad quem atheniensis sopbista moralia scripsit præcepta, Timarchus nomine duplicem ordinem dentium habuit. Pronomen. illius. adiecit Plinius quasi clari principis, & celebrati monumentis tanti oratoris. ¶ At canini amissi casu aliquo. Vetus lectio. Caninis amissi &c̃. ¶ Cæteris senecta rubescunt, equo tantum candidiores fiunt. Scribendum existimo liuescunt non rubescunt. vt illud Ouidianum de inuidia. liuent rubigine dentes. Aristoteles libro secundo, capite tertio. Agitur certe in equis contra atq; in cæteris animalibus cum enim cæteris senectute dentes nigrescant, equo candidiores redduntur. ¶ Tenuissima serpentibus & trisulca. Aristoteles libro secundo de partibus animalium capite vltimo bisulcam tradit esse non trisulcam his verbis. Terrestrium autẽ, ouiperorum, sanguineorum pars maior linguam habet inutilem ad vocis officium & adhærentem & duram. quãquam ad saporum gustatum serpentes & lacerti longam habent & bifidam, atq; ita longam serpentes vt ex paruo longe protrahi possit. ¶ Qua vocem mittunt mares tum vocantur ololyzontes. Sic Hermolaus castigat, Nos aliter legendum cẽsemus. qua vocem emittunt mares, quam vocant Ololygonem. Vetus enim lectio & romana exemplaria Ololygones habent, non Ololyzontes. Aristoteles libro quarto. Red Differt ab Hermolao dunt ranæ suam ololygonem illam, maxillæ inferioris labro demisso, pari libra cum aqua modice recepta in fauces, superioreq; intenta. ¶ Cæterum lata. Legendum reor. veterinum lata. Nam de veterinorum lingua nulla supra habita est mentio, in hac vtiq; commentatione non prætereunda. ¶ Elephanto precipue. Scribendũ existimo. Elephanto perexigua. Aristoteles libro secũdo capite sexto. Statim cum natus est elephantus dentes habet, quãquam grandes illos non ilico perspicuos obtinet. Linguam perquam exiguam habet,

atq; interius positam quam in cæteris sit, vt vix eam videre possis. ¶ Sub ea minor lingua, epiglossis appellata. Duo postrema verba pliniana non sunt si antiquis exemplaribus fidem habemus. ¶ Interior earum appellatur arteria, & paulo post, altera exterior est. Sic quidem in vtroq; scripto exemplari, & in romana ac parmēsi impressione, sed vtrobiq; pessime. In alijs vero codicibus formis excussis e contrario legitur. Exterior earum appellatur arteria altera interior est. Cui opinioni fauent (vt reliquos in re aperta missos faciam) tum Cornelius celsus libro quarto, capite primo. his verbis. Deinde duo itinera incipiunt, alterum asperam arteriam nominant, alterum stomachum. Arteria exterior ad pulmonem, Stomachus interior ad vētriculum. Tum Aristoteles libro primo, capite sextodecimo. gula inquit intra collum est, ab angustia & longitudine nominata, cui comes arteria iungitur, priorem optinens situm. Et apertius libro secundo de partibus animalium, capite tertio. Ante gulam arteria posita est, quanquam impedimento sit, cum cibus ingeritur. Nam si quid cibi vel potus in arteriam dilabitur, strangulationes, tormina & tusses grauissimæ excitantur. ¶ Hanc operit in epulando, ne spiritu ac voce illac meante. Necessaria est hoc loco diligentior attentio. Hæc si adhibita sit, non displicebit puto commētum nostrum. Existimo verba hæc, ordine turbato scripta esse, Scribendaq; ad hunc modum. Exterior earum appellatur Arteria spiritu ac voce illa meante, ad pulmonem atq; cor pertinens. Hanc operit in epulando, ne si potus cibus ve in alienum deerrauerit tramitem torqueat, Altera interior est, appellatur sane gula, qua cibus atq; potus deuoratur. Tendit hæc ad stomachum, deinde in ventrem. Hanc per vices operit, cum spiritus tantū aut vox commeat, ne restagnatio alui intempestiua obstrepat. Hoc pacto si legas par ordo seruabitur in describenda vtraq; fistula a præstantissimo scriptore. Nam primo nomē & situs indicatur. Secundo quid per vtranq; cōmeet, Tertio quo tendant. Quarto & vltimo quando & cui vsui ab epiglottide operiatur. Porro emendaui, illa meante pro illac meāte ex vetere lectione. ¶ Testudini marinæ lingua nulla nec dentes, sed rostri acie comminuit omnia. Hæc verba nullum hic ius habent, vbi de arteria & stomacho disseritur, non de lingua dentibus ve. transferenda igitur sunt in illum locum, in quo de dentibus & lingua locutus est. ¶ Postea arteria & stomachus. Legendum videtur. Post arteriam stomachus. Nam vt ex verbis Aristotelis paulo ante adductis patuit, priorem locum Arteria obtinet, posteriorem stomachus. Illud vero noscendum, tractationem hanc stomachi & corruptam apud Plinium, & interruptā haberi, verbis partim deprauatis partim alienis falsisq; intermistis, vt totus hic locus sic fortasse emendatius scribi possit. Summum gulæ fauces vocantur, postremum stomachus. Hoc nomine etiam, iam carnosa inanitas, adnexa spinæ, ad latitudinem ac longitudinem lagenæ modo fusæ. Est autem denticulatus callo in modum rubi ad conficiendos cibos, decrescentibus crenis quicquid appropinquat ventri. Nouissima asperitas vt scobina fabri. Quibus fauces non sunt, ne stomachus quidem est, nec colla, nec guttur. vt

piscibus, sed ora ventribus iunguntur. Cor animalibus &c. ¶ Sed hos primum mori. Vetus lectio. emori. ut supra etiam notatum est. ¶ Et quasi alterum mouetur animal, intra præmolli firmoque &c. Scribo permutatis verbis & quasi alterum mouetur intra animal, præmolli firmoque &c. Ex vtroque exéplari. ¶ Vt pariat præcipuam vitæ causam. Apographon Toletanum minus corrupte pareat. Scribo. par erat. ¶ In priora & terga discurrunt. Exemplar idem. in prorsa & terga discurrunt. ¶ Sinuoso specu & in magnis animalibus triplici, in nullo non gemino. Aliquot hic suspicor verba librariorum incuria omissa. Nam cum sit locus manifeste ab Aristotele tralatus, diuersam refert sententiam. Forte igitur Plinius sic scriptum reliquit. Sinuoso specu & in magnis animalibus triplici, in minoribus gemino, in nullo non aliquo. Aristoteles libro tertio, capite etiam tertio. Habent intra se corda omnia sinum triplicem. sed magnitudine varia. minutissimorum enim animalium sinus arctiores sunt. ita vt vnus qui amplior est vix conspici possit, reliqui sensum effugiant. Mediocrium animalium secundus etiam conspicuus est. Maximorum perspici omnes possunt. Et libro de partibus animalium tertio, capite quarto. Ventriculum triplicem cor magnorum animalium habet, duplicem minorum, vnum ad postremum. nullumque est quod sine vllo ventriculo constet. ¶ Maximum autem est proportione muribus. Vtrumque exemplar, portione, non proportione. & sic vbique Plinius, modo locus menda vacet. ¶ Augeri id per singulos annos in homine, ac binas drachmas pōderis &c. Codex Salmanticen. Augeri id per singulos annos in homine & ad binas drachmas &c. ¶ Per cauernam latomiarum euasit. Scribendum, lautumiarum, haud latomiarum, tum ex Toletano & Salmanticensi Apographis, tū ex Liuio sexto & vigesimo volumine, Sed euidentissime ex Seneca nostro libro declamationum nono, declamatione quarta, extra controuersiam, de Sabino quodam. Ille etiam inquit cum reus rogaret, vt in lautumias transferretur, ne nunc inquit, quenquam vestrum decipiat nomen, lautumiæ illæ minime lauta res est. locabatur in miserijs & periculis suis. In quibus non debuisse quis nescit, potuisse quis credit? Nec ignoro quæ de hac dictione ab indoctis & elementarijs grammaticis afferantur. ¶ Lacedæmonij pectus dissecuere causa videndi Archetypum Toletanum. Lacedæmonij pectus dissecuere viuenti. ¶ Vicesimam tertiam olympiadem. sextam idem habet non tertiam. ¶ Equi. muli. asini. cerui. capræ. apri. cameli. delphini. non habent. Capras fel non habere falsum est, docente id vel Plinio libro. xxviij. capite. x. idcirco legendum videtur. capreæ, haud capræ. Aristoteles libro secundo, capite quintodecimo. fel alijs adnectitur iecori, alijs minime. Ex genere enim quadrupedum quæ animal generant ceruo & damæ deesse notatum est, atque etiá equo. mulo. asino. vitulo marino & murium nonnullis. Item libro quarto de partibus animalium, capite secundo. Quædam felle omnino carét, vt equus, mulus asinus, ceruus. dama. Camelus non discretum, sed venulis quibusdá confusum habet. Vitulus etiam marinus caret, & inter pisces marinos del-

Lautumiæ dicendū, non latomiæ

phinũs. Porro damam ex genere esse capreatum syluestrium Plinius supra retulit libro octauo, capite. liiij. At dioscorides libro secundo, capite. lxix. fel habere tradit & inunctum sanare lusciosos. Illud quoq; animaduertẽdum, apri quem Plinius inter animalia felle carentia enumerat, nullam inueniri in Aristotele mentionem. E contario Aristoteles vitulum marinum fel habere negat, Plinius paulo post fel habere tradit. Sed apri nullo modo legi posse liquet ex Dioscoride qui loco citato suem fel habere prodit, & ex Plinio libro .xxviij. capite. x. vbi in vsibus medicinæ vtile esse fel apri indicat. Quo pacto igitur curandum hoc carcinoma? Nempe vt permutatis sedibus, in locum aprorum vituli marini commeent, & apri in vitulorum marinorum. Sic fiet vt Plinius non dissentiat ab Aristotele, & quod peius est a se ipso. ¶ Sed renibus & parte tantum altera intestino iungitur in coruis. coturnicibus. Phasianis. quibusdam intestino tantum vt columbis, accipitri, murænis. Nulla ratione verbum. renibus. tolerari potest, quia vtitur exemplo auium quas renibus & vesicca carere Aristoteles auctor est libro secũdo, capite. xvj. & Plinius infra capite. xxxiij. De reliquo locus est lacunosus & lacer, in quo partim verba desunt, partim in ditionem alienam migrarunt, partim etiam redundant. Qua enim ratione Plinius colũbas & accipitres auium species, murænis piscibus coniunxisset? Legi itaq; verius posset. sed auibus ex parte tantum ventri, alijs intestino iungitur, vt columbis, coruis. coturnicibus. Phasianis. Nã de accipitre mox paulo, ob idq; superuacaneam esse eam dictionem putauerim. Aristoteles libro secũdo, capite quintodecimo. quod etiam in auibus pari modo perspectum est, alijs enim ventri, alijs intestino iungitur, vt columbæ, coruo. coturnici. hirundini passeri. Alijs iecori simul & ventri vt capricipiti. Alijs iecori simul & intestino vt accipitri miluo. ¶ Præterea in pectore est & cæteris omnibus. Ex Aristotelis verbis paulo ante relatis colligi videtur. iecore, hic potius quam pectore legendum esse. Nã quo iure traderet nunc Plinius, cæteris omnibus esse in pectore qui mox ante dixerit, paucis auium fel esse in pectore. ¶ Membranis quæ præcordia appellant. Vetus lectio correctius membrana habet, non membranis. Nam septum transuersum a græcis diaphragma appellatum, vna duntaxat est, non plures membranæ. ¶ Omnia quidem principalia viscera membranis proprijs ac velut vaginis inclusit prouidens natura. Verbum. principalia, adulterinum inuectitiũq; ducimus, quod omnia viscera, non tantum principalia membranis natura inuoluerit. Aristoteles libro de partibus animalium tertio, capite. xj. Membranis omnia viscera includuntur, quod tegmine opus est, quo illæsa seruẽtur. Idem scribit libro de historia animalium tertio, capite tertiodecimo. ¶ Subest venter stomachum habentibus, cæteris simplex, ruminantibus geminus. Legẽdum reor, ruminantibus quadrigeminus. Aristoteles libro secundo, capite. xvij. Sed ventris dissimilitudo. Primum quod quadrupedes viuiperæ, cornigeræ, altera maxilla dentatæ quaternos eiusmodi habent sinus, quæ quidem & ruminare dicũtur, Gula enim incipiens ab ore, deorsum tendit ad pulmonẽ,

septumq; transuersum. Hinc se ad ventrem applicat maiorem, qui parte interiore asper interceptusq; est ac prope gulæ commissuram sinum sibi adnexum habet, quem ex argumento reticulum vocant. Est enim ventri extrinsecus similis, intus reticulis mulierum implexis. magnitudine multo quam venter minor. Hunc excipit omasum parte interiore asperum, cancellatum. crustatum, magnitudine reticuli. Abomasum venter ab eo alius iungitur, magnitudine amplior omaso, forma oblongior, cancellis intus & crustis multis magnis & læuibus innormatus. Mox intestinum iam sequitur. Cornigera altera maxilla dentata omnia ad hunc modũ suum habere ventrem certum est, sed differũt inter se magnitudine, aut figura, atq; etiam quod gula vel in medium ventris tendat, vel in latus vergat. At vero omnia dẽtata maxilla vtraq; ventres singulos habent, vt homo. canis. sus. vrsus. ¶ Aues quoq; geminos sinus habẽt. Quædam vnum quo merguntur recentia, vt guttur. alterum reliqua. Ita distingue vt dictio. Quædã. cum minori litera scripta superioribus adiungatur. Aristoteles secundo volumine, capite vltimo. Aues & inter se ipsas differre & a cæteris discrepare animalibus & interiorum partium ratione apertum est. Alijs enim ingluuies præposita ventriculo est, vt gallinaceo, Palumbo. Columbo. Perdici. Alijs ingluuies deest, sed eius vice gula pertinet latior & potentior, vel tota vel qua propius ventriculum adit, vt monedulæ, cornio, cornici. ¶ Quibus prælonga colla & angusta vt porphyrioni, scribendum, quibusdam non quibus, & cum maiore litera, vt sit alterius sensus initium. Aristoteles libro secundo, capite vltimo. Sunt etiam quãuis paucæ, quæ ingluuiei gulæq; amplitudine careant, longitudine autem admodum prolixa vtantur, videlicet quæ longa angustaque colla habẽt, vt Porphyrio. ¶ Pulmo quadruplo maior bubulo. Memoriæ lapsus, venia dign9. Nam q; Aristoteles de iecore scribit, Plinius pulmoni tribuit, nisi quis malit errorem in librariũ detorquere. Arist. lib. ij. cap. vlti. Exta quoq; eadẽ suillis proxima, sed maiora. Iecur. n. quadruplo maius bubulo est, & reliqua pari rõne excepto liene, hic. n. minor ꝓportione est. ¶ Ventricul9 atq; intestina pingui ac tenui omẽto integuntur, præter quã oua gignentibus. Secus Aristoteles lib. quarto de partibus animalium, capite tertio. Omentum membrana est aut seuosa aut adiposa, scilicet vtromodo pinguescere animal solet, oritur id de medio ventre, tam vniuentri quam multiuẽtri generi, qua veluti sutura describitur. Inest enim & in vẽtre vt in corde suturæ vestigium quoddam, vnde omẽtum exorsum reliquam uentris partem cunctaq; in testina complectitur in omnibus sanguine præditis, tum terrestribus, tũ aquaticis animalibus. Idẽ auctor eodem libro capite primo. Omentum habere omnia animalia sanguine prædita scribit. Quare Aestimãdum, an hic legi debeat præterq;, non præterquã. ¶ Aduersus iecur. Vetus lectio, aduersus iecori. ¶ Pect9 hoc est ossa præcordijs & vitalibus natura circundedit. Apographon Toletanum. Pectus hoc e costa præcordijs &c̃. Lego Pectus hoc & costas præcordijs reliqua, vt supra munitum costarum & pectoris muro, vt par erat præcipuam &c̃. ¶ Funebris

Plinij lapsus memoriæ.

quoties versa spiritum clausit. Exemplar Salmanticense funera habet, non funebris, vt legendum videatur, funerea. ¶ Potiusq; veterum nec dum effoetarum. Archetypum Toletanum, dum ne effoetarum. ¶ Et biduo ante partum aut post partum. Ambo codices. nec biduo ante partum, aut post partum. ¶ In iuuenta rubens, & senecta albescens. Vetus lectio iuuenta rubens in senecta albescens. ¶ Cætera tanta duritia, vt ignis elidatur velut e silice. Exemplar Salmanticēse. cæteris in tanta duritia. Legendum arbitror. Cæterum inest tanta duritia, vel potius permutatis verbis. Cæterum tanta in iis duritia, de ossibus enim leonis loquitur. Aristoteles libro tertio capite septimo. Constat profecto leo præcipue omnium animalium ossibus solidis. Sunt enim adeo dura, vt ex eis concussis, ignis velut e Silice elidatur. ¶ Nerui orsi a corde, bubuloq; etiam circunuoluti, similem naturam & causam habent. Hermolaus bibulo nobis potius quam bubulo vt scribamus præcipit, quanquam in secunda æditione priore sententia prope repudiata, in dubium vocat vtro modo legi debeat nequaquam id facturus si libros de generatione animalium accuratius euoluisset. In quorum vltimo volumine, capite septimo. hæc verba leguntur, sed potissimum tauri neruosi sunt & eorum cor ita constat. Itaq; contentiorem eam optinent partem qua spiritum mouent quasi fidiculam intentam. Talem cordis bubuli esse naturam significatur, vel eo osse quod in nonnullis gignitur, ossa enim naturam neruorum requirunt. ¶ Alıubi interuentu, aliubi ambitu aliubi transitu. Vetus lectio. alibi. semper, non alıubi. ¶ Vt in vnoquoq; poscit figuratio. Eadem. vt quæq; poscit figuratio. ¶ In modulos certos legesq; metricas per ætates stabilis aut citatus, aut tardus descriptus ab herophilo medicinæ vate miranda arte nimiam propter subtilitatē desertus. Exemplar Salmanticense. in modulos certos legesq; metricas per ætates stabilis, aut citatius aut tardius descriptas ab Herophilo medicinæ vate, miranda arte, nimiam propter subtilitatem desertus. Scribendum opinor in modulos certos legesq; metricas per ætates, stabilis, aut citatioris, aut tardioris, descriptas ab Herophilo medicinæ vate mirāda arte, nimiā propter subtilitatem desertas. Posset etiam legi, deserta, nō desertas vel desertus, vt referat artem vel Plinij auctoritate libro. xxix. capite primo. Deserta inquit & hæc secta est, quoniā necesse erat in ea literas scire. ¶ Aues nec venas, nec arterias habent. Contra Aristoteles libro tertio, capite quarto, omne animal sanguinis compos uenas habere tradit. ¶ In vmbilico venarum nodoso coitu. Scribe cum maiore litera, & aliter. In vmbilico, venarum nodosus coitus. ex vtroq; exemplari. ¶ EX CAPITE. xxxviii. Timidiora quibus minimus, at quibus nullus hebetia. Postremum verbum redundat ex ambobus exemplaribus. Reliqua sic lego. timidiora quibus minimus, aut quibus nullus. ¶ Aprorum, & ceruorum, caprarumq; aut bubalorum omnium non spissatur. Eadem hic, quæ superius notata fuit, menda. Scribendum enim caprearum non caprarum. Aristoteles libro tertio, capite sexto. genus id ergo fibrarum quanquam maiori ex parte in sanguine omnium animalium inest,

Cōtra Hermolaum.

tamen cerui, damæ, bubali, & aliorum quorundam sanguini deest. quo circa
eorum sanguis non perinde vt cæterorum solet cócrescit. Vbi autem Plinius
capream vertit, ibi apud Aristotelem Theodorus damam transfert. ¶ Macri-
no viro. posterius verbũ desideratur in codice Salmá. ¶ Non mó tanto mi-
nore suffusi materia. Sctipta lectio. nó mó tantũ in ore materia suffusa. Legé
dũ puto. nó morbo tantũ &c̃. ¶ E X C A P. xxxix. ceu vero nó crocodilis &
duritia tergori. Vetusta exéplaria. ceu vero non crocodilis sit duricia tergori.
¶ Pennarũ caules omniũ auiũ præcisæ nó crescũt. Exép. Tole. Pénarũ caules
omniũ caui, præcisiq; nó crescũt. ¶ Quæ oua, pénas, aut squamas, aut corticẽ,
aut testá. Postrema duo verba supfluũt, ex vtroq; exéplari. Ná testudines qua
rũ exéplo vtitur nó testa, sed cortice integũtur, vt supra visum fuit lib. ix. capi.
.xij. ¶ Pili a cute exeũt, crassa hirti. Salmá. exép. crassi legit nó crassa cũ maio
re litera ac distincte. Pili a cute exeũt. Crassi hirtis. ¶ Cógeniti autẽ nó desi-
nunt. Pili cógeniti auctore Arist. lib. iij. capi. xj. sunt pili capitis, superciliorũ,
& palpebrarũ. Hos nó desinere procul a vero est. Seqtur. n. haud multo post.
Libidinosis cógeniti maturi9 defluunt. qđ & ipsum vt reliq̃ prope omnia ab
Aristotele mutuatus est. Est igitur. desunt. nó desinũt legendũ. vt sit sensus,
in ortu cógenitos nunquá deesse, at post genitos deesse, ná his qui ante puber
taté castrati sunt, nó exeũt & post pubertaté excisis soli decidũt, præterquá pu
bis. Et fieri pót vt hó tũ mas tũ etiá fœmina, pilis post genitis careat, iam inde
ab ortu naturæ vitio contracto. Hæc Aristoteles ante dicto loco. ¶ Sicut nec
fœminis magno opere. loc9 est dimidiat⁊, mutilusq;. Ná vt puto Plini9 sic scri
ptũ reliqt. Spadonib9 pueris nó cadũt pili, sicuti neq; fœminis magno ope et
ex codé Aristotele eodé loco. Caluitij inquit mulieres esse immunes, pueros
& spadones, apertũ est. ¶ Vt & lanugines oris. Apog. Tol. lanugine agnoscit
nó lanugines, cómodiore lectione, vt sint duo auferedi casus de fluuio, & la-
nugine. ¶ Viris crescũt maxime in capite. in capillo, nó in capite ambo exépla
ria. ¶ Quadrupedibus senectute crassescũt lanæq; rarescunt. Neq; hic locus
vitio caret. Legendũq;. Quadrupedibus senectute crescũt lanæ quáquá raresc
cunt. Arist. lib. iij. cap. xj. Quadrupedũ etiá pili lanæ ve senectute plixius au-
gẽtur. quáquá rarescát, fiátq; pauciores. ¶ E X C A. xl. Nec supra geminos
partus. Vtrũq; exéplar. nec supra geminos foetus. ¶ Primis genitis in quoq;
partu sues primas præbẽt. Ambo codices. premũt. habẽt. nó præbẽt. Itaq; legẽ
dũ videtur. Primi geniti in quoq; partu sues, primas præmũt. ¶ Vt suá quis-
q; nouit in foetu. Particula. vt. nó legitur in exép. Tol. ¶ E X C A. xl. Quin
gẽtas per omnia secũ fœtas trahés, balnearũ etiá solio. Archety. Salmá. Quin
gẽtas per omnia loca secũ fœtas trahés, balnearũ etiá soliũ. ¶ E X C A. xliij.
Quibus ex rapina victus quadrupedũ, quini digiti in priorib9 pedibus, reli
quis quaterni. Leones, lupi, canes & pauca in posteriorib9 quoq; quinos vn-
gues habẽt, vno iuxta cruris articulũ depẽdẽte. Reliqua quæ sunt minora di-
gitos quinos. Verbũ. Leones scribi nó debet cũ maiore litera vt præbeat ini
tiũ sequẽtibus, sed cũ minore vt adiũ gatur præcedẽtib9. Legẽdũq;, reliquis

quaterni, vt leonibus, lupis, canibus, ex Ariſt. euidēter lib. de partibus anima
liū. iiij. cap. ix. vt nōnullorū quorū pedes in digitos ſinduntur. Ob id pedes
priores quinis diſtinctos digitis habēt, poſteriores quaternis, vt leones, & ca
nes, atq; etiá lupi & pátheræ, quintus. n. eorū quinto magnoq; manus reſpō-
det. Sed quæ parua interdigitata ſunt, poſteriores etiá quinq; digitos opti-
nēt, quoniá ſerpere ſolēt, ſcilicet vt vnguibus numeroſioribus apprehēdēdo,
facilius obrepát ad ſublimiora. Itē, nō vngues. præfert vtrūq; exēplar ſed Lyn
ces, & vt reor nō male, de digitis. n. hic agitur tantū. De vnguibus infra cap.
xlv. Præterea addēda coniunctio. &. ſcribendūq; minora & digitos quinos.
¶ EX CA. xliiij. Ná ſimiarū genera. Legere mallē. Iá ſimiarū genera. ¶ Sūt
enim vt man⁹ prælōgi. Lego prælōgæ, tū ex vtroq; apographo, tū etiá Ariſt.
lib. ij. cap. viij. Pedes inquit ſui generis habēt, ſunt. n. velut man⁹ maiuſculæ,
& digitis vt manus cōſtant, medio lōgiore, veſtigiū etiá manui ſimile eſt. Ex
quibus Ariſtotelis verbis planū fit, locū etiá ſequētē mēdoſum eſſe. ¶ Sed ve
ſtigiū palmæ ſimile faciūt. Scribēdū. n. & veſtigiū palmæ ſimile faciūt. ¶ Ac
præter genitale tantū & hoc in maribus. Legendū ex Salmá. exēplari. & præ
ter genitale & hoc in maribus tantū. Ná qui dicit. præter (modo de eadē re in
telligat) nō neceſſe hēt addere. tantū. an nō ſatis eſt dicere. omnia animátia eſ
ſe muta præter hominē, niſi addas etiá. tantū? ¶ EX CA. xlv. In poſteriori
bus articuli breues. Scribo. in poſterioribus marculi breues. Ariſt. lib. ij. cap. j.
excepto elephanto qui digitos numero. v. indiuiſos leuiterq; diſcretos, crura
priora multo poſteriorib⁹ lōgiora, & malleolos poſterioribus imis cruribus
poſſidet. ¶ In poſterioribus articuli pedibus quá prioribus. Sētentia impfe-
cta ꝑterq; antereddita, vt ſupuacuū fuerit eá repetere. Quaꝑpter tollēda hæc
verba e medio táquá ocioſa puto. Id ſi fiat priora cū ſequētibus mire quadra
uerint. ¶ Oua pariētibus quadrupedū, crocodilo, lacertis, priora genua poſt
curuátur, poſteriora in priorē partē. Verba corruptiſſima, a mēte Ariſtotelis
& a veritate ipſa abhorrētia. Primo Ariſt. verba prætexá. Deinde ad eorū exē
plar, quomō reſtitui pliniana queát oſtēdá. Ariſt. ergo lib. ij. cap. j. ſic inquit.
At oniperis quadrupedib⁹, crocodilo, lacertæ, & reliquis generis eiuſdē, cru
ra tū priora, tū poſteriora retro flectūtur, paululū in latus vergētia. nec ſecus
in cæteris multipedib⁹ agitur, niſi qđ medij pedes ſubinde ambigui amplius
in latus flectūtur. Hæc Ariſtot. quē ſecutū Plinū, exiſtimo in hæc verba, aut
his ſimilia ſcripſiſſe. Oua pariētibus quadrupedū vt crocodilo, lacertis, prio
ra genua poſterioraq; poſt curuātur, reliq̄ vt ſupflua demēda. ¶ Sic & multi
pedibus ꝑterquá nouiſſima ſaliētibus. Si relata paulo ante Ariſtotelis verba
diligētius inſpiciátur, patebit, ſubeūtibus, hic, aut ſi mauis ſubſequētibus, nō
ſaliētibus eſſe legendū. vt ſit ſenſus, crocodilo & lacertis eſſe crura obliqua, &
itē in multipedib⁹, præterquá in cruribus ſubeūtibus poſtrema, hoc eſt inter
iacētibus prima & nouiſſima, quæ auctore Ariſt. ambigua ſunt. ¶. C. Ma
riū qui ſepties cōſul fuit ſtátē ſibi extrahi paſſū vnū hominē Oppius auctor
eſt. Nō vni tantū homini. C. Mario ſtáti, vatices extractæ ſunt, ſed alijs poſt

eum,

eum, auctore Cicerone secũda thusculana. C. inquit Mariꝰ rusticanꝰ vir sed
plane vir, cũ secaretur vt supra dixi, principio vetuit se alligari. Neque quisquã
ante mariũ solutus dr̃ esse sectus. Cur ergo postea ali;? Valuit auctoritas. Pa-
tet ex his Ciceronis verbis legendũ apud Pliniũ, aut primũ omniũ, aut primũ
hominẽ, nã vnũ hominẽ, nõ procedit. ¶ Omnia animalia a dextris partibus
incedũt, sinistris incubãt. Ex his verbis priora Aristotelica sunt ex lib. ij. cap. j.
Initiũ inquit incedẽdi omnibꝰ a dextris ptibus. Repetit idẽ lib. de incessu ani
maliũ. Posteriora suspecta habeo, hæreoq; nihil audeo statuere. Certe illud co
tidie cernimus, indifferẽter mõ dextris, mõ sinistris partibꝰ incubare anima-
lia. ¶ E X C A. xlvij. Collũ circũagit in auersum. Vetus lectio, collũ circũa-
git in aduersum se. Forte legẽdũ. collũ circũagit in auersa se. hoc est collũ in a-
uersum torquet, nõ auerso corpore. Arist. lib. ij. cap. xij. Collũ retro intorquet
quiescẽte reliquo corpore. ¶ Nulli vncos habentiũ vngues lõgipedes. Porre
rectis ad caudã ea cruribus volãt. Lego. nulli vncos habẽtiũ vngues. Lõgipe
des porrectis ad caudã cruribus volãt. hoc sensu. Nulli vncũguiũ datos a na-
tura radios. Lõgipedes porrectis &c̃. Arist. lib. ij cap. xij. sicut nõnulla ex aui-
bus genera, quibus natura calcar etiã dederit. Sed nulli datũ hoc est cui vn-
gues aduci sunt. Et paulo ante eodẽ loco Aristot. Cauda etiã tali qualis data
quadrupedibus est, volucres carẽt, sed pẽnis cõditã gerũt. Breuẽ quæ lõgipe-
des ac planipedes sunt, maiorẽ autẽ quæ ecõtrario cõstãt, quæ vel cõtractis ad
ventrẽ pedibus volãt, cũ illæ caudæ pusillæ gerulæ porrectis in caudã cruribus
ferãtur. Itẽ pronomẽ. cæ. in Salmã. exẽp. nõ legitur. ¶ Qui negãt volucrẽ vllã
sine pedibus esse, cõfirmãt & apodas habere, & ocẽ, & drepanin. Hermolaus
prõ. oten. vt antea legebatur nycterin emẽdauit, quod in vetustis codicibꝰ nõ
otẽ. sed nectorẽ habeatur. Cuius sentẽtiã minime approbo. Cur. n. Hermo- Hermolaꝰ taxatur.
laũ rogo ad significandũ vespertilionẽ græca voce vsus esset plinius, cũ latina
& receptissima præsto & ad manus esset (præsertim ab ipso Plinio vt alios si-
leã) semp alias vsurpata. Nunquã. n. eius auis mẽtio incidit, vt nõ semp vesp-
tilionẽ appellarit, haud alio nomine. Sic lib. x. cap. lj. et. lxj. et li. xj. cap. xxxvij.
et. xxxix. & lib. xxix. cap. xxx. semp vesptilionẽ nũquã nycterin appellat. Ego p
nectorẽ nõ nycterin vt Hermolaus, sed (quãuis dura castigatio videri possit)
hirũdinẽ scriberẽ, ex eodẽ cuius testimonio hermolaꝰ vtitur Arist. lib. eodẽ ca-
pite. j. vbi tria auiũ gñã quæ hic recẽsentur a Plinio coniunctim memorat his
verbis. Sic nõnullæ aues depedes sunt, q̃ ob eã rẽ apedes a paruitate pedũ nũ-
cupãtur, qđ genꝰ auiculæ pẽnis plurimũ valet, sicut cætera quoq; ppe similia,
vt pẽnis præualere, sic pedibꝰ degenerare vidẽtur, vt hirũdo & falcula siue ri-
paria. Hæc. n. omnia & moribꝰ & volatu & specie, pxima inter se cõspiciũtur.
Apparet apes omnibus anni tẽporibus, riparia æstate tantũ cũ imber incessit,
tũc. n. & apparet & capitur, deniq; rara hæc auicula est. Hæc Arist. apud quẽ
apedes Theodocus vertit, ego cũ Plinio & cæteris qui latine locuti sunt apo- Cõtra theodorum.
des dixissẽ, dictione quidẽ græca, sed iã pridẽ a latinis recepta, qđ itẽ in drepa-
ni fecissẽ & plurimis alijs, q̃ cũ Pliniꝰ tãtus vir græcis enũciet vocabulis Theo

Iudiciũ de Theodoro. dor⁹ vt ei visum est, hoc aut illo mó vertit. vnde apud alios magnã, apud me nullã laudẽ cõsecutus est. ¶ E X C A. xlviij. Quia lõgitudo superficiẽ corporũ solã ampliat, Locus est deprauatissimus, & quantũ cõiectura assequi possum sic, aut restituẽdus, aut tanquã cõcerpta vestis pro tẽpore, quoad peritior artifex adhibeatur, resarciẽdus. quæ longã reddit ceruicẽ, crura solũ ampliat. ¶ E X C A P I. xlix. Genitalia maria quibus essent retro satis diximus. exẽp. Tol. retro sat, legit, nõ retro satis. Salmãt. retrorsa. ¶ Vnde etiã calculo humano remedia. Exẽp. Tolet. Sũt die etiã. Salmant. Sũt dis etiã. Scribendũ forte. Sũt inde etiã, aut. Sũt deijs etiã. ¶ Subiuges carpẽto suo equas. Apog. Tol. subiũctas, nõ subiuges. ¶ E X C A. l. Atq; etiã in dextrã ac læuã motæ. melius. æque etiã in dextrã &c̃. ¶ E X C A. lj. Vocẽ nõ habere nisi quæ pulmonẽ & arterias habẽt, hoc est nisi q̃ spirẽt Arist. putat. Paucioribus verbis Apo. Tolet. Vocẽ nõ habere nisi quæ spirãt Arist. putat. ¶ Alia cũ tractu stridorẽ, vt cicadas. recepto. n. vt duobus sub pectore cauis, spiritu mobili occursante. mẽbrana intus attritu eius sonare viscera sat notũ est. Cætera simul cũ volatu incipe audiri & desinere. Alius verborũ cõceptus in eodẽ Apog. Alia cũ tractu stridorẽ vt cicadas. Recepto. n. vt duobus sub pectore cauis spũ mobili occursante mẽbrana intus attritu eius sonare. Muscas apes, & cætera similia cũ volatu incipere audiri, & desinere. Sonũ. n. attritu &c̃. Porro scribendũ reor, nõ cũ tractu, sed attritu, vt ex sequẽtibus patet. & duobus sub pectore &c̃. nõ vt duobus, nisi malis cõmutatione particularũ scribere & enim &c̃. ¶ Mutæ in macedonia tradũtur, muti & apri. Mutas esse apud cyrenem africæ ranas Arist. auctor est lib. viij. cap. xxviij. & in lib de admirãda auditione. In Macedonia vero ranas mutas esse, mutosq; apros, apud Aristot. (nisi memoria fallor) neutiquã reperietur. Nec verebor hic aperire (pro cõsuetudine mea) ingenue quid sentiam. Puto aut hiantem esse locũ, nõnullis verbis omissis, aut si

Plinii error. hoc nõ est Pliniũ errasse, perperã acceptis Aristotelicis verbis. Ea sunt in libro de admirãda auditione ad hũc modũ. Apud Cyrenẽ aũt ranas mutas omnino esse. Et in Macedonia quoq; in hæmatiotarũ regione sues esse solidorum vnguiũ. Hoc ipsum & lib. ij. cap. j. scribit idẽ Aristo. Et ante plinius meminit hoc libro. c. xlvj. ¶ In homine etiã castratis. Nõ hõ dũtaxat castratus, sed omnia castrata animalia exiliorem emittũt vocẽ. Quapropter videtur mihi legendũ hic esse nõ. in homine, sed in omnibus. Arist. lib. v. cap. xiiij. verũ nõ in omniũ animaliũ genere ita agitur. Sũt. n. in quibus e cõtrario fit, vt in bubus. nã boũ fœminæ grauiorẽ quã mas agit vocẽ, & vitulis grauior quã adultis pfectis que. quã ob rẽ his castratis vox e cõtrario mutatur. Trãseũt castrata in fœminã. Et aptius volumine de gñatione animaliũ. v. capi. penulti. Execta omnia in fœminã mutãtur. & quoniã vires neruosæ in suo originali principali laxãtur, similẽ fœminis mittũt vocẽ. ¶ Eadẽ in senecta exilior. Apog. Tol. exiliore nõ exilior. ¶ Agnoscimus eã antequã cernamus. ea. scribo auferẽdi casu nõ eã. ¶ Hinc tot cãtibus & modulis flexiones, Apog. Tol. Hinc tot cãtibus, & moduli flexionesq;. ¶ E X C A P. lij. Addidit morũ quoq; aspectus. Exẽ

plar idē. ſpectus. præfert nō aſpectus. ¶ Trogus & ipſe auctor ſeueriſſimus. Trogus & ipſe auctor e ſeueriſſimis. Idē exēplar. ¶ Quib⁹ iuxta naſum flexa ſunt. plexa, nō flexa, vterq; codex. ¶ EX CAP. iiij. Cōtacta halitu eius attingit nulla fera, citiuſq; putreſcūt afflata reliquis. hominis tantū natura infici voluit pluribus modis. legendū diuerſa diſtinctione. citiuſq; putreſcunt. Afflatu reliquis, homini tātū infici natura pluribus modis voluit. hoc ſenſu cætera animalia afflatu tantū inficere animā hoc eſt aerē, hominē autē volēte ſic natura pluribus modis, ciborū, dentiūq; vitijs, ſed præcipue ſenio. ¶ Exitura ſupremo, & ſola ex omnibus ſupfutura. Archety. Tol. & ſola ex omne ſuperfutura. Scribo. & ſola ex homine ſupfutura. ¶ Vultures vnguēto quidē fugātur, alios appetūt odores. Scarabei roſam. Ordinē horū verborū vitiatū eſſe, theophraſtus nos admonet, volumine de cauſis plantarū. vj. cap. iiij. odores tractās his verbis. Enimuero alijs alij aduerſi, nec quicquā cōmodi ſentiūtur nō ita ſolū vt nō indigeāt, neq; quærāt, ſed etiā ab his pimantur, quæ nobis ſuauiſſime olēt, ceu vultures ab vnguētis, & ſcarabei roſis, nec non & apes vehemēter eos oppugnare vidētur qui vncti ſunt. Hæc theophraſtus. ex cui⁹ auctoritate ſic Plinij verba lego & diſpono. Vultures vnguēto quidē necantur, ſcarabei roſa. ¶ Vomitiones homini ad hæc in remediū excogitatæ, frigidiora corpora faciūt, inimicæ oculis, maxime aūt dētibus. fragiliora nō frigidiora ſcribendū eſſe omniū medicorū tā græcorū quā latinorū placita proclamāt qui frequētes vomitiones corp⁹ debilitare, multaq; alia aduerſa gignere tradūt. Paul· lib. j. cap. xlij. & plerīq; alij & ſi recipitur Auicena etiā fen quarta primi vbi multis capitib⁹ de vomitu diſſerit laudatq; eū mō nō ſit nimius. Alioquin nocere ſtomacho & debilitare & reſoluere redderéq; aptū vt materiæ ad eū peruenīāt. Obeſſe quoq; pectori & viſui, & dētib⁹, & antiquis capitis dolorib⁹. Nocere etiā hepati & pulmoni, & venā qūq; ſcindere. & actionē eius ex eis eſſe q̄ pducūt homines ad malas ægritudines. ¶ Peruigilio quidē præcipue vincūtur cibi. Poſtremū verbū. cibi. deſideratur in Tol. exēp. ¶ EX CAP. vltimo. Augeſcūt corpa dulcib⁹, atq; pinguib⁹, & potu. Minuūtur ſiccis & aridis frigidiſq; ac ſiti. Duo illa verba. frigidiſq;. & ſi in ſcriptis exēplaribus, Romanaq; impreſſione legūtur, in parmēſi tū & alijs recētioribus impſſionibus redundāt, vt opinor recte. Scribendū itē reor, amaris, nō aridis. Oppone pinguia ſiccis. Potū, ſiti. Dulcia, amaris. Non omnino ſententiā noſtrā improbabis. ¶ Mori eſuriēdi ſemp inexplebili auiditate animaliū vni homini. in exemplari Salmanticenſi tria poſtrema verba ſuperfluunt. In Toletano, vnū tātū, homini. Nec. mori eſuriendi, legēdū crediderim, ſed moriēdi.

¶ FINIS. LAVS DEO.

CAROLVS.V.IMPERATOR.HISPANIAE.REX.

OBSERVATIONES FREDENANDI PINTIANI

professoris Rhetoricæ et grecæ linguæ in clarissima academia Salmanticēsi, in loca obscura aut deprauata historiæ naturalis .C. Plinij, a fine libri.xj.vsq ad finē .xxv.

Impressæ in celeberrima vrbe Salmātica, in officina eximij viri Ioānis Giuntæ. Iussu & impensis Reuerendissimi in Christo patris & illustrissimi antistitis Domini Francisci Bouadillæ episcopi Caurīēsis Archidiaconi Toletani &c̄. Anno.M.d.xliiij. mēse septēbri. Cū priuilegio neqs excudat aut vēdat.

POR quanto por parte de vos Hernan Nuñez de guzman cauallero de la hordem de Santiago, cathredatico en la vniuerſidad de Salamanca nos ha ſido hecha relacion, que vos aueys compueſto y eſcripto vn libro o libros de annotaciones y caſtigationes ſobre todos los libros de la natural hiſtoria de Plinio, y los querriades hazer imprimir. Y me ſuplicaſtes y pediſtes por merced, que auiendo conſideracion al trabajo y coſta q̃ en hazer lo ſuſo dicho aueys tenido y terneys, os hizieſſemos merced y mandaſſemos que vos o la perſona o perſonas que vueſtro poder ouieſſen, y no otras algunas, pudieſſen imprimir y vender el dicho libro o libros delas dichas annotationes y caſtigationes en eſtos reynos y ſeñorios de Caſtilla, ni traerlos a vender impreſſos de fuera parte o como la nueſtra merced fueſſe. E yo acatando lo ſuſo dicho, y por vos hazer merced toue lo por bien. y por la preſente os doy licēcia y facultad. y mando que por tiempo de diez años primeros ſiguientes que ſe cuenten deſde el dia dela hecha de eſta mi cedula en adelante vos o la perſona o perſonas que vueſtro poder para ello ouierē y no otros algūos, puedan imprimir y vender el dicho libro o libros dela dicha natural hiſtoria de Plinio, eneſtos dichos nueſtros reynos y ſeñorios de caſtilla. So pena q̃ la perſona o perſonas que ſin tener vueſtro poder para ello los imprimierē o vendierē o hizierē imprimir o vender, pierdan la impreſſion que hizieren y vendieren, y los moldes y aparejos con que lo hizieren. E incurra mas cada vno de ellos en pena de treynta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere. La qual dicha pena ſe reparta eneſta manera. La tercia parte para la perſona que lo acuſare. Y la otra tercia parte para nueſtra camara y fiſco. y la otra tercia parte para el juez que lo ſenteciare. y mando que cada pligo de molde delos dichos libros ſe venda al precio que por los del nueſtro conſejo fuere taſſado. y a los del nueſtro conſejo preſidentes y oydores delas nueſtras audiencias, alcaldes, alguaziles, dela nueſtra caſa y corte y chancillerias. y a todos los cortegidores, aſſiſtente, gouernadores, alcaldes, alguaziles, merinos, preboſtes. y otras juſticias & juezes qualeſquier delos nueſtros reynos y ſeñorios que os guarden y cumplan por el dicho tiempo de los dichos diez años y hagan guardar y cumplir eſta mi cedula, y contra ella vos no vayan ni paſſen ni conſientan yr ni paſſar por alguna manera; ſo pena de la nueſtra merced, y de diez mil marauedis para nueſtra camara a cada vno que lo contrario hiziere. Fecha en Valladolid a veynte y dos dias del mes de hebrero, de mil y quinientos y quarenta y quatro años. Yo el Principe. Por mandado de ſu alteza pedro de los couos.

AD REVERENDISSIMVM IN CHRISTO PATREM ET ILLVSTRISSIMVM DOMINUM. D. Franciscum Bouadillam episcopum Cauriensem, Archidiaconū Toletanum. &c̄. Fredenandi Pintiani ex equestri ordine militiæ diui Iacobi, professoris Rhetoricæ & græcæ linguæ in clarissima Salmanticensi academia præfatio in Plinianas obseruationes a fine libri. xj. vsq; ad finem. xxv.

NON FVIT MIHI INTEGRVM ANTISTES clarissime, implere promissum cui me obstrinxi in calce mearum in Plinium obseruationum, quas octauo abhinc mense amplissimo tuo nomini dedicatas emisi, perducendi videlicet ad finem intra menses non multos laboriosum hoc inceptum quod te auctore & impulsore aggressus sum, emaculandæ quo ad facere possem historiæ naturalis. C. Plinij. Inuenior itaq; vt horatius ait parthis mendacior. Cæterum cōferri in me eius rei culpa neq; potest, neq; debet, qui nunquam in exequendo opere semel suscepto cessaui, manum ve de eo sustuli, sed in operis ipsius difficultatem, quæ non dubie tanta est vt conatum quātūlibet magnum hominis cæteris curis vacui retardasset, ne dum meum, qui sum publicis prælectionibus, plurimisq; alijs occupationibus adeo impeditus, ne dicam obrutus, vt interdum vix ocium mihi ad scalpendum (vt aiunt) caput supersit. Omitto valetudinem quæ nō omnibus horis mihi homini prope iam septuagenario prospera cōtingit. Omitto insperatas repentinasq; sollicitudines ac molestias quas cotidie incurrimus, studijs inimicissimas. Omitto diuersa vitæ desideria quædam etiam relatu indigna, quæ nos omnib9 ferme diei momētis a literis auocāt. Vt ignoscendus plane sim si non toto ære alieno me ad præsens exonerem. Nihilominus inter tot impedimenta quæ properanti mihi moram intulere, maiorem debiti partem dissoluo, continuatis obseruationibus a fine libri. xj. vbi desieram, ad finem vsq;. xxv. Ita fit vt si bonum omnino nomen non sim, pessimum tamen appellari non cōmerear, cum per me non steterit quo minus debito liberarer, ni me operosæ rei immensus labor & quem verbis exprimere vix est, ad calcem omni studio festinantem remoratus fuisset. Sed omissis ijs quæ iustam cunctationi tarditatiq; meæ excusationem dare possent, Inueniet claritudo tua præsul amplissime in his. xiiij. voluminibus quæ nunc tibi exhibeo, non pauciora nec minus atrocia monstra detecta superataq; quam in. x. prioribus. Nec ea debellasse contentus, feras alias minores neglexi, sed ex consuetudine mea, vt illæ quoq; quāuis non ita perniciosæ, amœnissimis Plinij agris nemoribusq;. exterminarentur curæ habui. Omnia itaq; in hac etiam secūda laboris mei parte lustraui, omnia rimatus sum, nihil intactum intentatum ue reliqui, dubitariq; omnino nequit quin de opere quod aggressus sum quamdiligentissime inquisierim, nec vt ego arbitror frustrante diligentia. Illud certe affirmandum habeo, quāquā non sine discrimine ne cui videar magnifice me iactare. Si decem tam strenuæ operæ, nolo enim dicere consiliarij quales illi. x. nestori similes, quorum consilio si sibi darentur, non dubitabat apud Homerum Agamēnō, quin breui Trōia caperetur. Si. x. inquam tā strenuæ operæ auctoritate auspicijsq; tuis Plinio contingerent, fore vt de-

posito magna ex parte squallore, abstersaque rubigine quib⁹ obsitus fuerat, plurimum pristini fulgoris gloriæque reciperet. Quo nomine quantum vita ipsa doctorumque omnium vniuersitas magnitudini tuæ debitura esset, in aperto est apud omnes qui vel paruis sacri huius mysterijs initiati sunt. Debet nunc certe quantũ nemini alij ex hispaniæ principibus, tum ob bonam vtilissimæ rei partem tuo ductu atque imperio confectam, tum ob patrocinium literarum, quod a cæteris fastiditum & in totum repudiatum, a te audissime susceptum, nõ constanter modo sed pertinaciter etiam tueris. Nã quid nunc attinet tempus frustra conterere, numerosas alias & incomparabiles magnitudinis tuæ virtutes vniuersæ hispaniæ & plurimis europę prouintijs compertissimas recensendo? quarum splendore & superiorum laudes præstringis, & æqualium tuorum nomini ac famæ caliginem tenebrasque offundis, & in posterum tanquam fulgentissimum sidus præluces, illustri ac memorando documento, quam vitam, quos mores postulet illorum persona qui Christi redemptoris nostri eiusque apostolorum vice in terris funguntur. Remotus ab omni non solum ambitu sed etiam ambitione & aura populâri. Non aliunde sed ex te pendens. Omnia tua præsidia in te ipso habens, tecũque vt eleganter Persius poeta dixit habitans. Totus in cura ouium tuarum, Totus in sacris literis, philosophiæque platonicæ & aristotelicæ studijs & honestissimis alijs disciplinis. Totus denique animi, Totus dei. Iure igitur ac merito omnes ad quorum notitiam tantarum laudum fama peruenit stupescunt, admiratione tam inauditæ incredibilisque audaciæ. Vnus enim ac solus quod festiuissimus poeta ait temporibus malis ausus es esse bonus. Sed sentio me dulcedine laudum tuarum longius duci, quas pro dignitate exequi alterum esset opus. Redeo ad rem. Leget vt dixi amplitudo tua in his .xiiij. libris multa nisi me propriæ fœturæ amor falsum habet, cognitu dignissima, vt pote quæ summorum in literis clarissimorũque hominum ingenia cęsurasque tot annos fugerant. Nec sunt pauciora visenda ve minus, quæ in .xj. summos libros reseruantur. Omnia ex densissima nocte vbi hactenus delituere, in lucem eruta. Nõ tamẽ sine multis meis vigilijs lucubrationibusque ac sudoribus diurnis ac nocturnis, adeo vt vel cogitatione ipsa nõ minus præteritorum laborum, quam eorum qui supersunt, fatiger. Sed durandum est quia cœpi, & si viribus deficiar, animo tamen perseuerandum. Itaque si per incõmodum valitudinis, alias ue offensiones mihi licuerit, absoluam nõ multo post quod reliquum est operis. Gratias vero vtilitatis quæ ex eo doctis omnibus & præcipue Plinianæ lectionis studiosis comparatur claritudini tuæ pater splẽdissime deberi, alias testatus sum. Sũma enim tua munificentia & larga manu nobis hæc ocia facis, Oleũque vt dici solet & impensas ad hæc elucubranda & in cõmunem vtilitatem inuulganda suppeditas. Vale.

FRANCISCVS BOVADILLA CAVRIENSIS EPISCOPVS, ARCHIDIACONVS

Toletanus, Fredenando Pintiano Rhetoricæ ac græcæ linguæ in academia Salmanticensi professori dilectissimo. S.

QVANQVAM NON PRAETERIT NOS Pintiane doctissime, quam sit dura hæc prouintia quam accepisti, ex purgandi quantum vires tuæ ferrent Plinij historiam naturalem tot vitijs scriptorum & correctorũ culpa cõmissis, nihil tamen minus veriti sumus quã ne tanquam immemor aut fallax sartorum tectorũq; redemptor, conductione renũtiata, aut eruditissimas tuas obseruatiões in residuos eius libros cum summo studiosorum dãno in aliud tempus differres, aut non sine magna nominis tui iactura bonorũq; vt sic dicam prædiorum pollicitationi tuæ obnoxiorum detrimento, pœnitentia tã laboriosi incepti omnino decoqueres. Nunc vero quod intra breue admodum tempus fidem tuam magna ex parte liberaueris, summo opere nobis tibiq; simul gratulamur. Nobis quod diligentia nostra nos frustrata nõ fuerit. Nam graues debiti exactores nunquam destitimus etiam ante legitimum tempus, promissum opus cotidiano prope conuitio efflagitare. Tibi vero quod ad doctrinæ ingenijq; laudem quam ex æditis octauo circiter ab hinc mense in libros. x. obseruationibus consecutus es, permagna accessio facta sit ex secunda hac æditione in sequentes. xiiij. vt non minoris eruditionis, ita non minus temporũ culpa labefactatos & euersos. Amamus itaq; & admiramur sollertiam ac industriã tuã qui non multo mensiũ numero eam operam nauaueris in restituendo auctore vt eminentissimo ita difficillimo, quam nemo alius nostro vt putamus æuo multo longiore temporis spatio præstare potuisset. Adde & illud quod est omnium maximum, ita ad amussim opus istud tuum refictum recoctũq; esse, vt neq; ob acceleratam compositionem quicquam de industria officio ue decessisse videatur, aut ad absolutam operis dignitatem, aliquid eruditionis seu iudicij desideretur. Fecisti igitur vt te dignũ fuit, festinasti vt est in prouerbio lente. Tuorum vero scriptorũ merita egregie professor, licet exploratum nobis sit & tu ipse non ignores, perpaucos admodum fore qui digne & vt par est expendant, meminisse tamen debes Ciceronianæ illius sententiæ, reconditum poema paucorum hoc est eruditorum consensum approbationẽq; desiderare. Quã ob rem ad calcem inceptum opus vt perferas, non hortamur modo, sed magis ac magis a te contendimus, vel potius crediti iure reposcimus. Rem facies gratissimã non nobis modo quos scis Plinianæ doctrinæ ab adolescentia nostra fuisse affectissimos, sed plurimis etiam nostratibus studiosis, honestis ac eruditis viris, qui nobiscum literis egerunt, vt hoc a te nouis precibus & exhortationibus impetraremus. Nam quãuis non lateat nos, quod Pindarus tuus scribit, & nos alias diximus, multo laboriosius esse, euersam ciuitatem instaurare quam a principio condere, & ob id herculeos pene labores ac erũnas te pertulisse in parte operis consumata, & perlaturũ adhuc in eo quod superest, non tamen debet tibi excidisse, minime cadere in constantem virum, quum semel coeperit, pedem referre, in re præsertim honesta, vtili, & item

magis quam dici possit necessaria, non solū disciplinis generaliter omnibus, sed etiā latino sermoni. Nā ad augendam dicendi facultatem, quam sit locuples Plinius, neminem esse tam a bonorum auctorum lectione abhorrentem putamus, qui ea ignoratione teneatur. Sed scimus has exhortationes ad excitandam industriam tuam parū nobis necessarias fuisse, equum lydium in campum vt dici solet hortātibus. Tuis porro litterarijs sudoribus eruditissime Pintiane nulla potest par laus inueniri. Ex literis enim & sermone multorum cotidie accipimus, te hominem affecta iam ætate, & infirmis viribus, cum deberes receptui canere, fine imposito diuturnis laboribus, totum adhuc esse in literis, nunquam te dare ocio, semper aliquid meditantem, quo de literis bene merearis. Dignissimus sane qui ab omnibus in vniuersum amens, colaris, honoribusq; ac cōmodis augearis, a nobis vero præter cæteros impēse, quib9 peculiaris etiā intercedit causa, antiqua illa nostra cum tyrunculi adhuc essemus sub te literaria militia, paternus tuus in nos amor, mutua nostra erga te obseruantia. Cuius consuetudinis non oblitus, & dignos nos ducis quibus doctissima tua monimenta nuncupes, & ea nobis in tuis præfationibus tribuis, quæ etiam si vera essent, non tamen possemus salua nostra verecundia agnoscere. Quapropter ita tibi præceptor optime persuadeto, nihil esse ad præsens, aut fore in posterum tam difficile, quod non possis tibi cōstanter & intrepide de nobis polliceri, quos tanto tibi beneficio deuinxisti. Nec temere quicquam magis in votis habemus, quam dari nobis aliquādo facultatem, qua possimus beneuolum nostrum & gratum erga te animum, re potius quā sermone planum facere, & merita tua explere. Sed intelligimus maiora illa esse quā vt quis ea possit, in hoc terreno ac sordido vitæ domicilio digne remunerare. Speramus autē apud summum illum & iustum rerum omnium æstimatorem deum, a quo dona omnia & bonorum operum præmia proficiscuntur, vberrimā tibi in cœlis propositam esse mercedem, dignam assiduis tuis studijs, & heroico isto animo, quo iam inde ab adolescētia pessime de te ipso mereri instituisti, indicto cunctis vitæ lenocinijs, ac voluptatū illecebris inexpiabili bello, sola contentus, uirtutum & literarum conscientia. Vale.

¶EX LIBRO DVODECIMO.

Ex procemio.

VTINDE eruta dicātur. Exēp. Tole. erudita legit, nō eruta. ¶Vnionē in rubri maris profundo. Scribo. in rubri maris ꝓfunda, ex codē: Nam eadē locutione qua dixit vestes ad feras peti, subdidit in rubri maris ꝓfunda. ¶EX CAP. I. Quin & syluanos faunosq; & carū generibus syluis ac sua numina tanquā e cœlo attributa credimus. Locum esse suspicor, non solū corruptū, sed verbis etiā aliquot deminutū. Vteūq; melior erit lectio. Quin & syluanis faunisq; & nympharū generibus e syluis sua nomina tanquā e cœlo attributa credimus. Nā & codex Tolet. nomina præfert nō numina. ¶Elico ex Heluetijs ciuis earū. alia exēplaria ciuis eorū. Ego puto scriptū fuisse a principio. ciuis. rom. pro ciuis romanus & postea deprauatū fuisse in ciuis eorū. ¶Ad tributariū etiā pertinēs solū. ac tributariū etiā detinens solū. exēp. tol. ¶Optantē imbriū ꝑ folia crepitus. honestior quorundā codicū lectio. captantē imbriū per folia crepitus. & paulo ante. ¶Domus suæ miraculū: domui legit nō dom⁹. exēp. to. vt forte legi debeat. domui vmbraculū. ¶Cū ipse pars esset vmbræ. scribendū reor. cū impar is esset vmbræ. Cōuitiū quidē in Caiū, nō tn̄ plinij. ¶Platani fatæ regenerauere vitiū. Legendū credo. platani fatæ degñauere in vitē. quia sequitur illico. quādo quidē cōmendatio arboris eius nō alia maior quā solē æstate arcere, hieme admittere. ¶Sed qui se potētiæ causa cæsaris libertis adoptasset, spado thessalicus, vt merito dici posset is quoq; dionysi⁹. hæc tā solicita disquisitio fortunarū ac moris hominis libertinæ cōditionis, nec præsenti instituto cōgruit & indigna est plinianā grauitate. Itaq; verba hæc nō plinij sed aliena cēsemus. ¶EX CAP. iij. meminisse couenict. Verior lectio monuisse cōueniet. quāquā puto verborū quoq; ordinē mutatū esse, & rectiorē esse scripturā. qͥliter omnia trāsitura lōgius sint, arctissimeq; trāsferri, monuisse cōueniet. ¶EX CAP. iiij. Herodotus eā æthiopiæ intelligere maluit tributi vice regibus &c̄. Vtrūq; antiquū exēp. Herodotus æthiopiæ intelligi maluit, & in tributi vicē regibus &c. ¶Rarā arborē hebenū. Postremū verbū desideratur in ambobus exēplarib⁹. ¶Per. dcccc. xc. v'. M. paſ. nō posse legi. dcccc. xc. vj. M. paſ. sed. dccc. xc. vj. M. ostēdimus lib. vj. cap. xxix. ¶EX CA. v. Foliorū latitudo peltæ effigiē amazonicæ habet. Theophrastus lib. iiij. de historia plātarū, cap. iiij. nō effigiē tradit, sed magnitudinē habere peltæ. Foliū inquit pelta nō minus habet. ¶Nec fabæ magnitudinē excedens. digna trāsformatio quæ in ouidianas reponatur, ciceris in fabā. Theophrastus loco ꝓxime citato. Fructū admodū paruū, magnitudine ciceris, ficui similē. Restitutus locus exīmi⁹
¶EX CAP. vj. Plurima est in Sydracis. Scribo in Oxydracis ex strabone lib. xvj. & stephano & reliquis. ¶In bactris vtiq;. hæc verba ni fallor ad præcedētia ꝑtinēt. Theophrastus eodē lib. & cap. Ferunt & Terebinthū haberi. Vt alij similē Terebintho cui folia & rami & reliqua omnia terebintho similia. Fructus autē diuersus, similis enim amygdalis. Nā & in bactris terebinthū hāc esse ferreq; nuces amygdalarū magnitudine, quoniā nō magnæ sint, sed visu similes & suauitate amygdalis præstātiores. Ex his Theophrasti verbis colligitur, verba quæ statim ante præcedūt aliter legēda esse. ¶Pomo amygdalis minore tantū magnitudine. Scribendū enim. pomo amygdalæ magnitudine, vt superfluāt duæ illæ dictiones. minore tantū. nisi quis velit erroris notam Plinio inurere qui verba illa theophrasti. quoniā magnæ non sint, male verterit. An Plinius allucinatus sit
minore tantū magnitudine. Nā theophrastus nō minora amygdala, sed pari cū Amygdala magnitudine poma ferri ab ea arbore ꝓdit. ¶Sed vnde vestes lineas faciūt. Scribo laneas, nō lineas. nihil. n. notius lanigeris indiæ arboribus. Nā præter herodotū in

tertio, theophrastus quoq; de arboribus laniferis Tyli insulæ sic loquitur lib. iiij. de historia plãtarũ cap. viij. In Tylo inquit insula quæ in sinũ arabico est, parte ad orientẽ spectãte, tantã arborũ multitudinẽ esse affirmãt vbi æstus recesserit, vt locus frequẽtissimo vallo munitus relinquatur, atq; his omnibus magnitudo quæ fico, flos odore excellẽs, fructus ingustabilis & visu lupino similis. Lanigeras quoq; arbores multas eãdẽ insulã ferre. Has folia vitigena gerere, verũ minora, fructũ nullũ. Id in quo lana cõtinetur, mali amplitudine cerni. Verũ nascens cõpressum, cũ tẽpestiuæ maturitatis sit aperiri, & lanam excipi, qua telas texũt, alias viles, alias preciosas. Hoc idẽ & in india sicut dictũ est & in arabia fieri asseuerãt. ¶ Folijs moro similis, calice pomi cynorhodo. Sic hermolaus corrigit, ex theophrasti auctoritate se id facere ꝓfessus. Sed *Contra Hermolaum.* tẽperare mihi nequeo, quo minus dicã mirari me in plerisq; hermolai frontẽ, auctores cũ magno studiosorum dispẽdio falso subinde citãtis, & quorũ nec minima subsit mẽtio eis tribuctis, vt plane videatur imposturã voluisse lectoribus facere. Theophrasti verba subtexã, vt planũ fiat omnibus quã vera hermolaus tradiderit. Plãtæ inquit, ex quibus vestes cõficiunt foliũ moro simile habẽt, totã autẽ stirpẽ similẽ cynorhodo. Hæc ad verbũ Theophrastus. In quibus verbis vbi obsecro est, similẽ esse laniferã arborẽ calice pomi, cynorhodo. Nec scio vnde Hermolaus collegerit valere argumentationẽ a similitudine totiꝰ ad totũ, ad similitudinẽ partis ad partẽ, vt si sic argumẽteris. Tota simia toti homini similis est, ergo simiæ nasus naso hominis. Ita & si tota arbor lanigera similis est cynorhodo, nõ cõsequetur puto, vt calyx pomi arboris lanigeræ, similis sit calyci pomi cynorhodi. Publica ante hermolaũ lectio impressorũ codicũ erat. Calice bõbicino rhodo. Ex qua si theophrastũ & Pliniũ cõuenire volumus, hãc eliciemꝰ, corpore toto cynorhodo, hoc est stirpis vniuersitate. At durior inqs est correctio. Quis neget. Sed multo duriores præcessere aliæ, quas tñ fatearis necesse est veriores esse sibyllæ folijs, tã eximijs scriptorũ testimonijs obuallatæ sũt. ¶ Nec est gratior vllarũ *Expende locũ* ꝓspectꝰ. Vetꝰ lectio, nec est gratior villorũ aspectu. Scribo nõ villorũ aspectu, sed vinearũ aspectu. Theophrastus citato volumine. Serũtur ordinatim. Quapropter e longinquo aspicieñti vites apparẽt. Nec est qđ minus credã quã verba illa. nec est gratior. sincera esse, sed quomõ castigẽ ad præseris nõ occurrit. ¶ EX CAP. vij. fiũtq; semina cassa & inania. Lego. fiũtq; semine cassæ & inanes. vt referatur ad siliquas. Nã & scripta lectiõ. semine agnoscit nõ semina. ¶ Qđ vocãt brechmasin sic indorũ lingua significante abortum. Ambo antiqui codices. qđ vocant brigma, sic indorũ lingua significãte mortuũ. ¶ Sola placere amaritudine. placuere exẽp. tol. nõ placere. ¶ Vtrũq; sylue stre gẽtibus suis est. Tria piperis genera indicata sunt, nõ duo. Lõgũ, albũ, nigrũ. Nõ est igitur locus verbo illi. vtrũq;. Quare vtcũq; lego, non vtrũq;. ¶ Hæc in aqua cũ semine excepta in æreo vase medicamentũ fit qđ vocãt lyciõ. Scribo. Hac in aqua cũ semine excocta. reliqua. Nã & vetus & recẽtior omnis lectio. Hac hẽt nõ. Hæc. refertq; id pronomẽ, radicẽ. Item frutice malim legere quã semine, quãquã violẽta correctione, Dioscorides lib. j. Colligitur ex ea succus, tusis vna cũ frutice radicibus. & cũ diebꝰ aliquot in aqua maduerint decoctis. Tũ exẽpto ligno, iterũ eo qui superest liquore ad crassitudinẽ mellis decocto. & Pliniꝰ lib. xxiiij. cap. xiiij. Coquũtur in aqua tusi rami, radicesq; summæ amaritudinis æreo vase per triduũ. ¶ Spinã ipsam in græcia quidã Pyxacanthũ chironiũ vocãt. Scribe fœminina terminatione Pyxacanthã Chironiã. Dioscorides præallegato loco. Lyciõ qđ Pyxacanthã aliqui vocãt, spinosa arbor est. & Plinius lib. xxiiij. cap. xiiij. Lyciõ præstãtius e spina fieri tradũt, quã & pyxacanthã chironiã vocãt. ¶ EX CAP. viij. Item laurino folio & ibi spina tradita est. Particulã. Item. per minorẽ literã scriptã, cũ duobus, verbis sequẽtibus, superioribus annecte, ex

Theophrasto lib.iiij.apertissime.¶EX CAPI.ix. Aliqui petaticũ. Quædã exẽplaria
Pyraticũ, Vetus lectio Parthicũ qđ magis probo.Nã vt supra ostẽdit Plinius lib.vj.
cap.xxv.duodeuiginti erant Parthorũ regna. Vt mirũ nõ fit si ex Media aduectũ Par
thicũ appellaretur.¶Bactriano nidor siccus. Vetus lectio, niror hẽt nõ nidor. Legen=
dũ existimo, nitor suus, hoc est peculiaris, proprius, vt cõfestim. Prætetea suũ põdus.
¶Cætera eius genera cortice Scordasti &c. Adde cõiũctionẽ.et.Cortice.& Scordasti.
¶EX CAP.xij.De folio nardi plura dicere par est.dici, nõ dicere codex salmãticẽsis.
¶Folia diuisere annonã, ab amplitudine adrosphærũ vocatur. Rectior ãtiqua lectio.
Folij diuisere annonã amplitudine Hadrosphærõ vocatur &c.sequtur cõtinuo. ¶Ma=
ioribus folijs.xxx.Exẽp.Salmã.populis legit nõ folijs, Toletanũ pipulis.vt forte legẽ=
dum sit scripulis.¶Nardo color qui inueterauerit. Nardi color si inueterauerit.codex
tolet.Nardo colos si inueterauerit, Salmã.¶Frutice myrtuoso.Exẽp.tol.mõtuoso nõ
myrtuoso.¶EX CAP. xiiij. Atramitæ pago sabæorũ. Vtrũq; exẽplar pagus nõ pa=
go. ¶Saba appellatur qđ significare græci mysteriũ dicũt, spectãs ortus solis æstiui,
vndiq; rupibus inuia & a dextra maris scopulis inaccessa. Paucioribus verbis ambo
exẽplaria. Saba appellatur. Hoc significare græci mysteriũ dicũt. Spectat ortus solis
æstiui.vndiq; maris scopulis inaccessa.¶Minorẽ autẽ Arabiã. Legendũ Orobiã non
Arabiã. Tũ ex apog. Tol.tũ ex Dioscoride lib.j.quãtitate minimũ.sic dictũ ab eruo no
tissimo leguminis genere, qđ græci appellãt Orobos.¶Quæ tertiam partẽ minæ hoc
est.xxxix.denariorũ põdus æquat.Exẽp.Salmã.xxviij.nõ.xxxix. Neutra lectio vera.
Scribẽdũ.xxxiij.Nã Mna seu mina pẽdet drachmas articas.c. auctore Plinio. lib.xxj.
cap.xxxiiij.Ergo tertia pars minæ erũt fere.xxxiij, drachmæ seu denarij.¶Certo itine
rũ nũero.Iterũ, nõ itinerũ, apog.Tolet.qđ est notandũ.¶Abest a Gaza nostri littoris
iudææ oppido.Idẽ codex.abest a Gaza nostri littoris in iudæa oppido. ¶Itẽ ne dentẽ
recipiat potius quã in micas frangatur.Scripta lectio.Itẽ ne dentem recipiat, potiusq;
in micas fricetur. Lego frietur nõ fricetur.¶EX CAP.xv. Ipsiq; vnguẽtarij digerũt
haud difficulter. Vetus lectio.nostriq; vnguẽtarij.¶EX CAPI.xvj. Tertia dianitis.
Forte dãniatis ab oppido Sabæorũ Dãnia Plinio lib.vj.cap.xxviij.vt paulo post.q̃n=
ta Sẽbracena a ciuitate regni Sabæorũ. ¶In Messalũ oppidũ cõfertur. Plinius lib.vj.
cap.xxviij.Messallã appellat nõ Messalũ. ¶Quæ ibidẽ quadã e spina colligitur.exẽp.
tolet.quæ ibi de quadã spina colligitur. ¶EX CAPI. xvij.forte casuq; hoc & iniuria
fieri odores plures existimauere. Legendũ reor.auctores.non odores. ¶Distillantẽq;
ab his casus mixtura succũ. Duo illa verba.casus mixtura.nõ puto esse pliniana.¶Sũt
qui herbã in cypro ex qua id fiat ledã appellẽt.& enim illi ladanũ appellãt. Budæus le=
dã & ledanũ hic legit. Ego ladona & ladonõ legi posse video. Paulus lib.vj. Ladonõ Contra Budæũ.
inquit a Cistho vocato ladone fit. Est autẽ in cypro. Appellari porro ladonẽ fruticẽ te
stis est & Dioscorides lib.j. Galenus vero lib. vij. de simpliciũ facultate cisthõ fruticẽ
ladanõ vocat.¶Huius pingue insidere. Lego. Huic pingue insidere. Dioscorides lo
co ante dicto. Sũt etiãqui tractis per frutices funibus inhærentẽ illis pinguitudinẽ de
radũt, conformatãq; pariter seruãt. ¶Odore iucũdo gratũ.rectius in vtroq; exẽplari. Locum nota
odore iucunde graui. ¶Nec baccæ nocet. Nec baccæ nocetur eadem exẽplaria.¶Inde
Gabbã oẽs petere solebãt. Scribo Gabbala nõ Gabbã. Tum ex Dioscoride qui styracẽ
Gabbalitẽ celebrat, tũ ex Plinio infra cap.xxvj.¶Adhũc ergo fanãdũ vrunt styracẽ in Verba in proprium locum restituta.
pellibus hircinis.tria postrema verba. in pellibus hircinis.per errorẽ hoc in loco infer=
ta cõiectamus. Arbitramurq; locãda esse post illa quæ non lõge ante præiere ex Syria
reuehũt styracẽ. Q̃nquidẽ & de ladano supradictũ est, excipi pellibus caprinis. & de
Myrrha cõferciri in follibus promiscue.¶Quæ nõ assiduitate sui fastidiũ pariat. Ver

bũ.sui.redundat.ex tole.archetypo.¶EX CAP.xviij.Falsa & ingrata cognominis.
Codex Salmá.Falsi legit nõ falsa.Scribendũ reor permutatis dictionibus,ingrata &
falsi cognominis.¶Cũ plus ex eo inferis debeat.Beatá illá fecit &c.Vtrũq; exẽplar.cũ
plus ex eo inferis debear.amillá fecit.Scribo.cũ pl⁹ ex eo inferis der.Beatá illá fecit &c.
Sic paulo post,aceruatim cõgesta honori cadauerũ quæ dijs per singulas micas danť.
¶Quę dijs intellexerat genita ad hibẽs vrẽdis defunctis.Verbũ adhibẽs superfluit ex
ambobus exẽplaribus.Et scribendũ.intellexerunt numero multorũ ex eisdem.¶EX
CAP.xix.Cinnamomũ & Cassiá fabulosa narrauit antiquitas princeps ue Herodo-
tus auiũ nidis & priuatim Phœnicis in quo situ liber pater educatus esset,ex inuijs ru-
Particulæ ingeniose permutatæ pibus arboribusq; decuti Permutádæ particulæ.et vbi legitur.ue.scribẽdũ que & cõ-
trario.ex Herodoto euidẽtissime lib.iij.Cinnamomũ inquit etiá quá superiora mira-
bilius legũt.Ná aut quomõ aut qua in terra gignatur,illud nequeunt dicere,nisi qđ
probabili rõne vtũtur,qđ quidá volunt id gigni in his regionibus vbi dionysius edu
catus est.& ipsas Cinnamomi festucas afferri a grãdibus quibusdá alitibus ad nidos
e luto constructos in præruptis montiũ & homini inaccessis.Hæc herodotus.a quo
quia ambigue subobscureq; dictũ fuit in præruptis mõtium nidos strui,neq; additũ
in rupibus ne eos cõstruát,an in arboribus vt pleræq; aues solẽt,ideo Plinius per disiũ
ctiuá ex inuijs rupib⁹ arboribus ue dixit.¶Itẽ Cassiá circa paludes oppugnãte vngui-
bus diro vespertilionũ genere.Scribendũ.paludẽ.vnitatis numero.Vna.n.tñ palus
est ex qua legitur.Herodotus loco citato de Cassia agẽs.Ea inquit nascitur in palude
nõ alta.Circa quá & in qua degũt feræ alatæ vespertilionibus simillimæ,stridore di-
ro & viribus prævalẽtibus.Ex quibus herodoti verbis liquet mẽdose legi verba etiam
statim sequẽtia.¶Aligerisq; serpẽtibus.videtur.n.scribendum.aligeris ve serpẽtibus.
¶Cõmurata vero fabula est.Vterq; codex.comitata vero fabula est.¶Tot generũ au
ræ expirãte cocẽtu.Archety.tol.tot generũ aura spirãte cõceptũ.¶Odore primũ nun-
ciatá.Mallẽ legeres.odore prænũciatá.¶In portũ gebanitarũ qui vocatur ocila.Oce-
lin nõ Ocilá vocanit portũ hunc lib.vj.cap.xxij.Nauigare inquit incipiũt æstate me-
dia ante canis ortũ aut ab exortu protinus,veniũtq; circiter tricesimo die Ocelin Ara
biæ,aut Canẽ thuriferæ regionis.¶Ipse frutex duorũ cubitorũ altitudine.duũ cubi-
torũ nõ duorũ Archety.Tole.¶Gignit quidẽ in planis.Duo postrema verba in neu-
tro quidẽ exẽplari legunť,legitima tñ esse apparet ex illis quæ sequunť.Frutex & casia
est,iuxtaq; cinnami cãpos nascit.¶Aut cui albet cortex.Exẽp.Tolet.aut cui labit cor
tex.¶Incẽsis vt ferũt syluis ira barbarorũ.Id acciderit ne ob iniquitatẽ præpotẽtiũ,an
forte nõ satis cõstat.cõfusissimus verborũ cõtextus simul & distinctio.Scribendũ pu-
to.incẽsis vt ferũt syluis.Ira ne barbarorũ ob iniquitatẽ præpotentiũ? an forte id acci-
derit nõ satis cõstat.¶Quẽ cõtra atq; in cinnamomo leuari preciũ est.Codex to.recti⁹
labare legit nõ leuari.vt nõ multo ante.Dánatur in primis molle,aut cui labiť cortex.
Qđ ergo illic dixit labitur,hic alio verbo sed paris intellectus repetijt.¶Cõsecant sur
culos.Alia exẽplaria.Tũ secãt surculos.Scribo.Cũ secãt surculos.Ex theophrasto lib.
.ix.vt statim liquebit.¶Lõgitudine binũ cubitorũ.Lego digitorũ nõ cubitorum ex
Pulcher loc⁹. Theophrasto apertissime lib.ix.cap.v.his verbis.Cũ itaq; virgas secãt longitudine bi-
nũ digitorũ aut paulo ampliores abscindere,recẽteq; bouis corio eas persuere.Tum ex
eo lignis putrecentibus vermiculos nasci qui lignũ erodãt,corticẽ vero nullatenus tã-
gant ob amaritudinẽ acrimoniáq; odoris.Hæc Theophrastus.quæ omnia vides op
time lector hic a Plinio tralata.Præterea dictio sequẽs.Mox.cũ minore scripta præce-
dẽribus assuẽda est.¶Gustu ue quá maxime feruẽs.Scribe.gustuq; quá maxime fer-
uens,ex vetere lectione.¶EX CAP.xx.His addidere mágones.In codice Salmáti.

mangonis legiť nō mágones. ¶ Qui cōsidere ex nabatæis. Hæc verba in exēplari sal=
manti. superfluūt. ¶ EX CAP. xxij. Mytobalano ptecíū in libras. x. bini. Codex Tol.
.x. binis. Alia exēplaria. binas, nō bini aut binis, vt forte legendū sit, bini asses. vt in=
fra. cap. xxvij. preciū optimo in libras bini asses. ¶ Qm̄ tm̄ hic vnguentorū materia tra=
ctatur. Scribo. qm̄ tm̄ hic. i. hoc est nō alibi in toto opere. ¶ EX CAP. xxv. Malleolis
seri dicitur nuper vincta. Apog. Tol. Malleolis seri dicit nuper victa. Scribo. Malleolis Locum
seri didicit nuper victa. ¶ Intra quintū demū annū. Ambo exēplaria. Intra quintū de= attēde.
victæ annū. Nec venit legūt statim ante, sed venere. ¶ Et alias adulterať semine suo.
& alias adulterať seminis succo, vtrūq; exēplar. ¶ Qm̄ ipsū quoq; inhærescit. duo il=
la verba. ipsum quoq; superfluūt ex eisdē. ¶ Quæ probatio eius gemina est. aptior le=
ctio. genuina est. ¶ Nā melle mutatū statim contrahit muscas. Adde. manu. Nā melle
mutatū statim manu cōtrahit muscas. ex vtroq; exemplari vt paulo ante. qm̄ et ipsum
quoq; inarescit in manu inuersa. ¶ Quippe milibus denariorū. denariū nō denariorū
scripta lectio. ¶ Intus similitudo harūdinis. Exēp. to. intus simili mō harūdinis. ¶ Ob
id in scobe sordescit. Dele pppositionē. ex eodē. ¶ Post supradicta ex Pisidia. Sidone.
Cypro. Cilicia. Creta. Scribo. Post supradicta ex Pisidia Sed & Cypro. Cilicia. Cre=
ta. ex eodē rectissime. prouinciæ. n. hic, nō ciuitates enumerātur. ¶ Permutať in libras
.v. Exēplar idē, in libras. xv. ¶ EX CAP. xxvj. preciū optimo in libras bini asses. Exē=
plar idē in libras. xix. ¶ A singulis ad ccc. puenire libras. Idē. a. x. xx. singulis ad. x. ccc.
peruenire libras. ¶ Oleū autē ipsum. Vtrūq; archetypū foliū agnoscit nō oleū. ¶ Iā tū
colorē mutās. Probabilior lectio. Iā tn̄ colorē mutās. astipulāte ēt sal. exēp. ¶ EX CA.
.xxviij. Secta in Lycia cedro. Secta in Lycia e cedro. Verꝰ lectio. ¶ Oīs aūt ex alba la=
brusca præstātior quā e nigra. Aliter exēp. Tol. Omnibus antē est alba labrusca præstā
tior quā nigra. ¶ Et qđ Caryopō appellāt. Comacū antea legebať. Hermolaus derasa
priore dictione Caryopō substituit. citatq; suorū codicū fidem, nescio quā bona fide. Locus e
Ego vero cū e duobus quæ habere potui exēplaribus in vno Chamochō inueniā, in ximius
altero Comachū, & Romana impressio cæteræq; recētiores Comacū agnoscant, anti contra
quā lectionē cōuellendā nō cēseo, præsertim cū Plinius libro sequente cap. ij. rursus co Hermo
macū nominet. Sed quid exēplarū fidē Plinij ue imploramus, cū Theophrastus om laī fētē=
ni nos dubitatione soluat lib. ix. Comacū. n. duplex facit. Alterū fructū, alterū qđ pro tiam.
batissimis quibusq; miscetur vnguentis. quē locū parū fideliter Theodorus trāstulit. Contra
Qđ aūt in Syria vt Plinius scribit nascať Comacū falsum est, in Arabia. n. eodē Theo Theo=
phrasto auctore loco citato nascitur. Quapropter aut vitiatus est in Plinio locus, legē= dorum.
dūq;. In Arabia gignitur vt cinnamomū quod comacū appellant, aut Plinius nō re= An Pli=
cte Theophrasti verba accepit. ¶ Hic est succus nuci expressus multum a surculo veri nius er=
cinnami differens. Legendum teor. Hic est succus nuci expressus, multum a succo il= rauerit:
lo veri cinnami differens.

¶ EX LIBRO. XIII. CAPITE. I.

NIDOREM Venus quam odorem nouctant. Ambo exempla=
ria. nidorem noucrant. Cætera superfluunt. ¶ Persarum esse debet
gentis vnguentū. Illi madent eo. Codex. To. cōmutato ordine. Vn
guentum persarum gentis esse debet. Illi madent eo. ¶ Mutatā au=
ctoritatē. mutare auctoritatē. scripta lectio. ¶ Oenāthinū in Cypro,
deinde in ægypto. Tria postrema verba nō habenť in nostris exēpla
ribꝰ. ¶ Et e vilissimis quidē hodie est ob id creditū & id in vetustis=
simis esse. Codices nři. E. vilissimis qdē hodie est, ob id crediť & in vestutissimis esse.
¶ Constat ex lilijs balano. Codices ijdem balanino præferunt nō balano. ¶ Calamo.

Melle. Cinnamomo. Croco. Myrrha. Aspalatho. Lege Calamo. Croco. Myrrha. reliqua redundãt ex ijsdẽ. ¶ Et idẽ Cyprinũ. Scribendũ puto. Itidẽ Cyprinũ, siue & item Cyprinũ. vt repetatur. Est tenuissimũ. ¶ Externa omnia & prodigiosa. Cinnamomino adijcit̃ balaninũ. Aliter antiqua omnis & recẽtior lectio. Externa omnia & ꝓdigiosa cinnamomino precia. Adijcit̃ Cinnamomino &c̃. vt lib. priore cap. xxvj. In precio quidẽ prodigio simile est &c̃. ¶ EX CAP. ij. Cinnamomo. Comaro. Legendũ vt supra ostẽsum est Comaco, nõ Comaro. Sic. n. hẽnt & scripta & excusa omnia exẽplaria. ¶ Cypro. Amaraco. collato melle &c̃. Exẽp. Tolet. Cypro. Amara. coloro. Scribo Cy-

Locꝰ in signis. pro. Amaraco. Loro. ex Theophrasto lib. ix. de Stirpibus. Quibus inquit ad vnguenta vtunt̃ hæc fere sunt. Casia. Cinnamomũ. Nerũ. Balsamũ. Aspalathus. Styrax. cõsecratrix. Narta. Costus. ligusticũ. Crocũ. Myrrha. Gladiolus. Iũcus. Calamus. Amaracus. Lotus. Anethũ &c̃. ¶ Nihilq; eius rei causa in Italia victrice omniũ. In Europa vero præter Irin Illyricã & nardũ gallicũ gignit̃. Notandũ est quattuor illa verba antecedẽtis capitis duodecimo fere a calce versu. Externa omnia & ꝓdigiosa, illic per errorẽ posita, hic inseri debere. Vt sic scribẽdũ putẽ. Externa omnia & prodigiosa. Nihilq; in Italia victrice omniũ, In Europa vero præter Irin Illyricã & Nardũ gallicũ nascit̃. Nã verba illa. eius rei causa, aduentitia putamꝰ & supra verba illa. victrice omniũ. scripta ab aliquo qui exponere voluit, ideo fuisse italiã victricẽ omniũ, qđ ab huiusmodi delitijs abstinuisset. ¶ EX CAP. iij. vt trãseunte fœmina odor inuitet etiã aliud agẽtes. Dictionẽ. fœmina. expositionis causa additã putamus. legendũq; trãseũtes, nõ trãseunte. cur. n. fœminã trãseuntẽ potius quã virũ ꝓbatũ vnguentũ alliceret, promiscuo illis tẽporibus inter vtrosq; vnguẽti vsu. ¶ Sed & hæc aliqua differẽtia signãda sunt. Exẽp. Tolet. Si tñ & hæc aliqua differẽtia &c̃. ¶ Liniq; iam. liniri non lini legit exẽp. salmã. ¶ Queso vt qualiter sentiret̃ iuuaretq; ab ea pte corporis. Cõuertenda puto verba. Queso vt sentiret̃, qualit̃ iuuarer ab ea pte corporis. Nã particula. q;. a nullo exẽplari scripto impresso ne agnoscit̃. ¶ Et custodijs horrida. custodibꝰ nõ custodijs. codex tol. ¶ EX CAP. iiij. Nulla est in Italia spõte genita. nec in alia pte terrarũ nisi calida. Ambo exẽplaria. Nulla est in Italia pte terrarũ nisi in calida. Minus male leget̃. Nulla est in alia parte terrarũ nisi in calida. ¶ A fimo quidã etiã lædi putãt. & assyriorũ pars aliqua si nõ riuis misceat̃. Scribo. A fimo quidã etiã lædi putãt, si nõ riuis misceat̃. cætera falso inserta sunt. Patet apertissime ex Theophrasto lib. ij. cap. viij. cuius hæc verba sunt. De fimo diuersa sentẽtia est. Quidã. n. has fimo delectari negãt, sed abhorrere omnino statuũt. Alij vsum fimi cõcedunt, cremẽtũ que magnũ capere eo affirmãt, riuis tñ miscere fimũ oportere affirmãt. ¶ Gaudet & riguis totoq; anno bibere cũ amet anno sitiẽti. Legendũ arbitror. Gaudet & riguis totoq; anno bibere, quin etiã non sitiẽti. hoc est. & si annꝰ sit pluuius, gaudet tñ rigari. Fauet huic correctioni Theophrastus libro. ij. cap. viij. palmas scribẽs magis gaudere aquis scaturientibus quã pluuijs. ¶ Incerta tñ libidine etiã mitioribꝰ se miscẽt. incesta nõ incerta exẽplar Salmã. ¶ Corticũ pollicibus vt orbibus. Corticũ pollicibus aut orbibus exẽp. Tol. ¶ Nõ inter folia vt in cæteris. Adde pronomẽ. hoc. nõ inter folia hoc vt in cæteris. ex Codice to. ¶ Præterea cæsum a dorso puluinata fissura. Exẽpl. Salmã. Præterea summa a dorso puluinato fissura. Scribendũ puto. summo a dorso. ¶ Multis cãdidisq; lignũ hoc a carnibꝰ discindit̃ tunicis. discernit̃ nõ discindit̃. codex. tol. ¶ Et foliũ ibi latius. fructus quã reliquis rotũdior, nec vt deuoret̃ corpus, verũ vt expuat̃ succo mõ expresso. Desunt hic mãifeste aliquot verba. de altero. n. genere palmæ qđ est in cypro loquit̃. Duo nãq; illic palmæ genera reddit Theophrastus. lib. ij. cap. viij. his verbis. Alterũ autẽ genus in Cypro nascit̃ qđ & foliũ hẽt latiꝰ & fructũ maiorẽ multo & peculiares formæ, magni

mali punici, formæ oblõgæ, nõ grati saporis vt alij, sed similis radicibus. Itaq; nõ deuorat, sed mãsus expuit. Puto igit in Plinio legendũ. Est alterum in Cypro palmæ gen⁹, Foliũ his latius, fructus quã reliquis.c. ¶ Cætero non sine maribus gignere fœminas. mutato ordine exẽp. tolet. Cætero sine maribus nõ gignere fœminas. ¶ Viduas post sterilescere fœminas. biduo post idẽ hẽt exẽplar, nõ viduas post. ¶ Duorũ cubitorũ lõgitudine. duũ lego nõ duorũ, ex eodẽ. ¶ A cerebro ipso arboris viridi. vltima dictio redũdat ex scriptis codicibus, sane recte, ex Theophrasto vnde locus sumpt⁹ est, vt pleraq; omnia in hac plãtarũ cõmentatione, sicuti in animaliũ tractatu ab Aristotele. ¶ In Cypro vero, Syria, ægypto, quadrimæ aliæ, aliæ quinquẽnes. Exẽp. to. In Cypro vero, Syria, Aegypto quadrimæ. Aliquæ quinquẽnes. ¶ Vocant autẽ chameropes. sic quidẽ antiqua nostra exẽplaria præferũt, sed male legendũ. n. chamæriphes ex Theophrasto lib. ij. cap. viij. qđ vidit & hermola⁹. ¶ Vno in horto Bagou. Theophrastus loco citato spadonẽ hũc Battũ non Bagoã appellat. Theodorus neutro mõ vertit sed battoni. tãta in eo loco varietas est exẽplariũ. ¶ Vna earũ arbor in chora esse tradit. Scribendũ reor, Vna earũ arbor in Charace tradit. Notissimũ est oppidũ Charax in intimo recessu sinus persici. de quo multa in sexto. ¶ Iterũ mori ac renasci. Scribe pmutato ordine. mori, ac iterũ renasci. ¶ Sapore ferino quẽ ferme in apris nouimus, euidẽtissimeq; causa est nominis. Lego. sapore quẽ ferme in apris nouimus. quæ causa nominis. ex Apog. Tol. ¶ Quinq; earũ nec plures arbores tradũt. quinq; harũ plurimas arbores tradũt. exẽp. salmã. ¶ Ab his caryotæ maxime celebrant. Scribe, carcotæ seu careotides, vt in syluis Papinius. prægrãdes careotides cadebãt. vtrobiq; per. e. nõ per. y. aut. i. vt video plerosq; etiã ex doctissimorũ nota scribere, nulla rõne. Nã cũ. e. scribendũ etymologia ipsa docet. caput. n. care seu carenõ græce dicit. Nec apud Papiniũ prædicto versu ratio syllabæ claudicat. Nã sæpe græcũ. eta. in. e. breue apud latinos vertit vt apparet in. crepides. apud Catullum & Persiũ, & in diastema apud Sidoniũ. cui tñ iniquissime de ea re lis ab Hermolao intẽdit. et in. o. magno idẽ cõtingit, in dictione. ionũ. apud Virgiliũ & Catullũ. Vt necesse nõ sit inuerti ordinẽ in illo Lucani versu lib. j. Edonis ogygio decurrit plena lyæo vt Cõstantius fanẽsis putauit. ¶ Et assiduo vapore torrẽtes. Lego sine cõiunctione. assiduo vapore torrẽte. ¶ Decidisse candidã verrucã quæ racemo ad hæserat. Scribendũ arbitror decidisse candidã verrucã qua racemo adhæserat. ¶ EX CAP. v. Semẽ eius cupresso simile. Theophrast⁹ lib. iij. cap. xij. corticẽ nõ semẽ dicit habere similẽ cupresso. Cortice inquit cupresso similes videbant verũ scabriore. ¶ EX CAP. vj. Ex his mascula est sine fructu. Exẽp. Tol. Ex his masculæ sine fructu. ¶ Tactu resinosus circa idã troadis. Sed in macedonia breuis arbor hæc. Scribo. tactu resinosus. Circa idã Troadis & in Macedonia breuis arbor hæc. ex Theophrasto aperte lib. iij. cap. xv. nigrũ ait nouissime facit magnitudine fabæ resinosum & sulfurosũ. Circa Idã & Macedoniã breuis, fruticosa, cõtortaq; nascit. At apud Damascũ syriæ magna copiosa decoraq;. ¶ Materies ei admodũ lẽta, ac fidelis ad vetustatẽ. Scribo alio ordine verborũ. Materies ei lẽta ac fidelis admodũ ad vetustatem. ex eodẽ theophrasto eodẽ loco, his verbis. Materies ei lẽta. radices validæ in pfundo, atq; in totũ incorrupta hæc arbos habet. ¶ Eximij ac nigri splẽdoris. duo prima verba superfluunt ex vtroq; antiquo codice. ¶ EX CAPITE. vij. Idq; ipsum ficus est prædulcis. Codex Toletan⁹. Idq; ipse ficus est prædulcis. ¶ Qui aluum omnem rigat. vtrũq; exemplar. aliam. præfert non aluum vt Hermolaus emendat ex Theophrasto & Solino, quorum neuter cum adiuuat. Theophrasti verba sunt libro. iiij. cap. ij. Propriũ id præter cætera habere videt, quod cæsum continuo viride est, siccatur autẽ in profundo aquæ, mergit. n. in profundas fodinas stagnaq; protinus atq; cõditur,

De orthographia huius nominis Careotis, cõtra doctissimos etiam.

Sidonius defensus a calumnia Hermolai.

Contra Constantium fanensem.

madefactũq́ in ꝓfundo siccaẽ. Cũq́ siccũ omnino fuerit, supfluitat atq́ innatat. Itaq́
probe conditũ esse videtur. fit.n. leue atq́ solutũ. Et Solinus cap.xxxiiij. materia eius
in aquá missa subsidit. Deinde cũ diu desederit in liquore, leuior facta sustolliẽ. & ver
sa vice qđ natura in alio ligni genere nõ recipit, fit humore sicca. In his verbis Theo
phrasti atq́ Solini nulla apparet alui intestinorum ve mẽtio. Nisi quis dicat citari ab
Hermolao prædictos auctores qđ atinet ad verbũ. fuggit. qđ pro fugit substituit. cu
ius rei debuit lectoré admõere, ne iudicareẽ voluisse ꝓstigiatorũ more legẽtiũ oculos
præstringere vt supra etiam in cynorhodo fecit. ¶ EX CAP. viij. Similis his siliqua

Loc⁹ singularis emẽdat⁹.

quá Iones Cerauniá vocát. Lego. Similis & quá iones Cerauniá vocát. ex vtroq́ exẽ
plari, rectissime, astipuláte ẽt Theophrasto lib.iiij. de plátis cap.ij. Similis inquit huic
& quá iones Ceroniá vocant. Ná Theodorũ qui aliẽ tráſtulit, Plinij deprauata lectio

Cõtra theodorũ.

decepit. Itẽ Ceroniá libẽtius legerim quá Cerauniá. Nisi quis dicat vtroq́ mõ posse ꝓ
ferri vt Olla, aula. Coda. Cauda. Plodo, plaudo. & similia. Sed in dictionibus latinis
locũ id habere dixerim, nõ in græcis. Vtcũq́ in his quæ ad nos e græcis fluxerunt tu
tius est literaturá sequi græcá, exceptis quibusdá in quibus receptissimũ est aliter fie
ri. ¶ Sed pomo siliquæ. Exẽp. tolet. Sed pomũ siliqua. Lego. Sed pomo in siliqua. vt
capite sequẽte. Semẽ in siliquis. Theophrastus pomũ græce ellobõ appellat, hoc est sili
qua cõtentũ. Theodorus. Ná & ipsa caudice maximá fructus parté expellit. ramis au
tẽ vt diximus paucũ fert siliqua. ¶ Postea floré, per autũnũ hieme fœtus enutriẽte. Le
gendũ videẽ. postea floret per autũnũ. ẽ. Theophrastus. Fructũ anniculũ simul & no
uũ hẽt. altero náq́ detracto post canis ortũ, protinus alterũ gigni patefecit. gigniẽ.n.
vuæ modo indiscretus atq́ vniformis. Tũ auctus circa arcturũ & æquinoctiũ floret.
¶ EX CAP. ix. Aegyptus & persicá arboré sui generis hẽt. Scribo Perseá nõ Persicá.
ex Theophrasto loco sæpe cirato, & Dioscoride lib.j. Est inquit Theophrastus in ægy
pto alia quoq́ arbor Persea dicta. Dioscorides. Aegypti arbor pſea est, fructũ fert sto
macho accõmodatũ. ẽ. Qđ si apud Dioscoridẽ legis, Perseá Romani pariter græcis

Contra Hermolaum & Marcellũ Dioscoridis interpretem.

Perseá siue Persicá dicũt, scito verba illa Dioscoridis nõ esse, nec in græco ea haberi exẽ
plari sed a Marcello interprete addita, quẽ fefellit mẽdosus Plinij codex. In quẽ ẽt er
roré incidit Hermolaus in Corollario. ¶ Subnascẽte crastino fructu. Nõ placet Plinij
tralatio ex Theophrasto. Cui⁹ verba sunt de arbore Persea. Fructũ autẽ fert copiosum
& omnẽ horá. Plini⁹ crastino vertit. Ego puto apud theophrastũ. horá. nõ partẽ diei

An errarit Plini⁹ in vertẽdo Theophrasto.

significare sed anni. Alioqui ridiculũ esset credere arborem esse quæ cotidie fructũ no
uũ gignat. ¶ Pomũ lõgius piro. Adde æquũ, aut par, aut aliá huiusmodi dictionẽ.
Est.n. sensus. Perseá arborẽ habere pomũ oblongũ. magnitudine piri. Theophrastus.
Fructũ abunde parit, omniq́ tẽpore ꝑficit, quippe nouus anniculũ sẽp occupat. Ma
turitas anniuersatiorũ afflatu cõficiẽ, reliquũ crudioré auferũt atq́ recõdunt. Est ma
gnitudine piri, Figura oblõgus, amygdalæ mõ. Hæc Theophrastus. apud quẽ mag
ná rẽ se fecisse putauit Theodorus, si quos vẽtos vniuersitas scriptorũ etesias appellat,

Loc⁹ pulchre restitutus.

ipse latino nomine anniuersarios diceret. ¶ Sed vbi nux illi huic pomũ. Vtrũq́ exem
plar nõ pomũ legit sed ꝑtimũ. Scribo. prunũ. Theophrastus. hẽt autẽ intus nucẽ quẽ
admodũ prunũ mollicie, sed longe minoré & molliorẽ. ¶ Simulacra ex ea factitauere,
nõ eadẽ gratia quá fideli materia, vt ex arbore quá balanũ appellauim⁹. Prima illa ver
ba. simulacra ex ea factitauere, ad antecedẽtia pertinẽt. Deinde sequiẽ alius sensus. Scri
bendũq́ sic. Nõ eadẽ gratia quáquá fideli materia, est arbor quá balanõ appellamus.
Theophrastus eodẽ loco. Glás a fructu nomẽ accepit. Foliũ ei simile atq́ myrto, ob
longius tñ. Illæsa magnaq́ arbor est, verũ nõ recta sed cõtorta. Materies ei valida & tá
ad alia quá ad nauigia ꝑcõmoda. ¶ Circa thebas hæc vbi & quercus, & ꝑsica, & oliua.

Scribendū vt admonūi Persea, nō Persica. Theophrast⁹ lib.iiij.cap.iij. & sylua ingēs circa agrū thebanū est, vbi & robur, & Persea & olea. Theodorus qđ græce theophrastus dixit Thebaicon nomon, agrum thebanū vertit, ego præfecturam non agrū transtulissem, cum Plinio libro quinto capite nono. ¶ EX CAPITE.x. Lignum in pomo grande. Theophrastus non grande sed rotundum scribit. Alia inquit quædam arbor priuius habetur, insignis magnitudine, fructum ferens natura & magnitudine mespilis proximum, nisi quod rotundū nucleum habet. ¶ Syluestris fuit & circa mēphin regio. Verbū fuit neutrū scriptorū exēplariū agnoscit. ¶ Vt terni nequirēt vel cirtūplecti. videt̃ scribendū præpostero ordine. vt vel terni nequirēt circūplecti. ¶ Facies enim spinæ. Exēp. Salmā. Facies est spinæ. Tol. facies eius spinæ. ¶ EX CAPI.xj. Fit & ex Sarcocolla ita vocat̃ arbor gūmi vtilissimū. Codex Tole. nō gūmi vtilissimū legit, sed cōmis vtilissima, semperq; ita profert. genere fœminino nō neutro. ¶ Ne terrā quidē ipsam totā fuisse quæ nūc ægyptus intelligit̃. Verbū. totā. redūdat ex. exēp. toletano, recte vt infra cap.xiij. q̄ eo magis miror, si etiānū homero cōdēte ægyptus nō erat. ¶ Cū in Sebennytico saltē eius nominis charta nascat̃. Scribo, cū in Sebēnytico saltē eius nomo nō nisi charta nascatur. De Sebēnytico ægypti nomo Plini⁹ quinto. ¶ Triāgulis lateribus decē nō amplius cubitorū lōgitudine. Lege. decē & amplius cubitorū lōgitudine. Theophrastus lib.iiij.cap.viij. nascit̃ papyrus nō in altitudine gurgitū sed, p̄pe intra duo cubita, nōnūsquā etiā minus, crassitudine radicis qua vola viri robusti. lōgitudine sup dena cubita, p̄uenit. ¶ In gracilitatē fastigiatū. Dictū a nobis sæpe, scribendū fastigatū, nō fastigiatū. ¶ Et e libro vela tegetes que. redūdat conuinctio. et. ex. Apog. Tol. ¶ EX CAP.xij. Propiorq; etiā nū cortici tæniotica a vicino loco. Vterq; codex leneotica legit. Quidā scribendū putāt. leneotica a vicino lacu, nā lacus græce lenos dicit̃. sed magis probo legat̃ Tanitica ab vrbe ægypti Tani celebrata omnibus. ¶ Segestriūq; in mercibus vsum prebet. Deme præpositionē. in. ex codice tol. ¶ Texūturq; oēs tabulæ madētes nili aqua. Idē. Texitur omnis madēte tabula nili aqua. ¶ Cū p̄mo supina. Vtrūq; exēplar. in re cū primo supina. vt forte legendū sit. inde. nō in re. ¶ Segminibus vtrinq; amputatis. Scribo resegminibus vtrinq; amputatis. ex exēp. tol. ¶ Tolerādis nō sufficiebat calamis. Codex Salmāti. tēperādis agnoscit nō tolerādis. Toletanus, tenēdis, pro quo substituere possis tenuādis. ¶ Lituræ metū afferebat aduersis. Vterq; codex. lituræ metū afferebat ex auersis. ¶ Per trāslucida. Vetus lectio tralucida. ¶ Igitur & secūdo cono statumina facta sunt e p̄mo subtegmine. Hermolaus statumina defendit vbi ante stamina legebat̃ ex vetere vt ait lectione. & sane sic nostra præferūt exēplaria. Sed neq; Hermolao neq; Merulæ neq; scriptæ lectioni hac p̄te accedo, cōmodiorēq; duco lectionē stamina quā statumina. Nā si statumina legat̃ vt Hermolaus & Merula p̄bant, quis obsecro erit intellectus sequētis dictionis subtegmine? Igit̃ sic accipio ad roborādā tenuitatē additū alterū conū hoc est phylurā. & ita duo coria in tabula fuisse locata, vt primū vicē staminis præberet, secundū subtegminis, trāsuerse locata, vt supra dixerat. peragit̃ trāsuersa crates. ¶ Pedalis erat mēsura & cubitalis macrocolis. Archetypū tole. Pedalis erat mēsura, erat & cubitalis. ¶ Cui nihil e prima erat, sed omnia e secūda. Exēp. Salmā. cui nihil primū erat, sed omnia secūda. ¶ Rebellat sæpe humor incuriose datus, primoq; malleo deprehenditur, aut etiā odore. Idē exēplar. Rebellat sæpe humor incuriose datus primo malleo, qui & deprehendit̃ a ui etiā odoris. ¶ Sed inserta medijs glutinamētis tænia. Fungo papiry bibula, vix nisi litera fundēte se. Scribo. sed inserta medijs glutinamētis. Tanitico papyro bibula vis nisi litera fundēte se. De Tanitico papyro supra hoc capite. et exēplaria ambo. uis. legūt nō. uix. ¶ Alius igit̃ iterū texēdis labor. Toletanus codex non texēdis

Contra Theodorum.

Locus egregi⁹.

Contra Hermolaum & Georgiū Merulā & antiq̄ exemplaria.

agnoscit sed tenendis, vt putẽ scribendũ. tenuãdis. Nã vt paulo ante dixit spectatur in
chartis tenuitas, dẽsitas. c. ¶ Minimũ hoc mõ intergeri. Vetus lectio intergeri nõ inte-
geri. ¶ EX CAP. xiij. ¶ Et libros cedratos fuisse. Exẽpl. tolet. citratos non cedratos.
¶ Ex quib⁹ igni duo cremari ab ipsa. Codex Salmã. ibi legit nõ igni. ¶ Cur & Ho
merus in ipsa illa lycia bellerophõti codicillos datos. Lego. cur & homerus in ipsam il
Locum nota. lã lyciã Bellerophõti. c. Nõ. n. Prœtus codicillos bellerophõti dedit in Lycia, sed in ly-
ciã pferẽdos ad socerũ Iobatẽ, auctore homero in sexto Iliados. Misit inquit illũ in ly-
ciã datis exitialibus literis quas in codicillo exarauerat, multa continẽtes atrocia. ¶ Vt
e senatu darentur arbitri dispensandi. Vetus lectio. dispensandæ non dispensandi, vt
referas ad chartam. ¶ EX CAPITE. xv. Venundatæ sunt & duæ iuba rege venden-
te. Scribo. Venundatæ sunt & duæ a Iuba rege pendentes. ex vtroq; exemplari. Sic
paulo post interijt nuper incendio a cethegis descendens. ¶ Permutata latifundij taxa
tione. permutati non permutata, vetusti codices. ¶ Per medium ambitum. Quid sit
medius ambitus & præsertim in orbiculari rotundaq; figura non satis intelligo. Per
medium autem hic accipio, per dimetientem. Et forte, Plinius. medium. tantum scrip-
tũ reliquit. Postea vero adiecta fuit dictio. ambitũ. ab aliquo qui voluit exponere ver-
bũ illud. mediũ. Nã & paulo post easdẽ duas dictiones. per mediũ. repetit, nec adiecit
ambitũ. ¶ Quã potuisset esse natura solidæ. Itẽ a Nomio Tiberij Cæsaris liberto. Le-
go. quã potuisset esse naturæ. Solidæ. c. Nã genitiuus. naturæ. respõdet genitiuo. ar-
tis. Dictio vero. Solidæ. initium est diuersi casi, & secunda pars præmissæ diuisionis.
Eritq; ordo Magnitudo amplissima vnius cõmissæ duobus orbibus a Ptolemæo re-
ge Mauritaniæ. Solidæ a Nomio Tiberij cæsaris liberto. ¶ In uena crispis vel in vertice
varijs. Vtrũq; exẽplar. in venã crispis vel in verticẽ paruis. Scribẽdũ videt̃ prauis idest
tortuosis, quia sequit̃, hoc intorto. ¶ Hoc intorto & ideo tales pantherinæ vocantur.
Sũt & vndatim crispæ maiore gratia si pauonũ caudæ oculos imitent̃. Subuereor ne
parũ recto ordine verba hæc scripta sint. Nã credibilius est & rationi magis consonũ,
in vortices prauas intortasq; & ob id pãtherinas appellatas, caudæ pauonũ oculos fere
imitatas esse, quã vndatim crispas. Quapropter considerandũ an ita legi debeat. Hoc
intorto & iõ tales pãtherinæ vocant̃, maiore gratia si pauonũ oculos imitent̃. Sunt &
vndatim crispæ. ¶ Magna vero post has graria extra prædictas. Quis tã lusciosus, cui
nõ pelluceat verba illa, extra prædictas. expositionẽ esse statim ante præcedentiũ verbo
rũ. post has. Nã quæ necessitas tenuit Pliniũ verborũ alioqui parcissimũ, cũ prædixis
set. post has. subiũgere ilico, extra prædictas, qđ erat idẽ. ¶ Post hæc amplitudo est iã
totius caudicis. Iuuãt plura quoq; in vna mẽsa vitia. Lignũ ita vocant. c. Lego. Post
hæc amplitudo. & iam toti caudices iuuãt, pluresq; in vna mẽsæ. hæc ex vetere lectio-
ne. qđ autẽ sequit̃ vitia. Lignũ. c. puto legendũ coniũctim. vitilignũ. ¶ Papauerũ mõ.
papauerũ nodo. exẽp. tol. ¶ Mirũq; põderi quantũ ita detrahãt. Elegãtius exẽpl. Sal-
manti. per verbũ impersonale. mirũq; põderi quãtũ ita detrahatur. ¶ EX CAPI. xvj.
Error Plinij. Hanc igit̃ inter odores vri tradit in delitijs Circes. Insignis memoriæ lapsus. Neq;. n.
Circe inter odores vrebat citrũ, cedrũ, & laricẽ vt cõstat ex decimo odysseæ, sed Caly-
pso ex quinto eiusdẽ operis. In eũ dẽ incursauit errorẽ & summ⁹ poeta septimo Aenei-
Error virgilij. dos. Diues inaccessos vbi solis filia lucos assiduo resonat cãtu, tectisq; supbis vrit odo
Aristotelis lapsus ratã nocturna in limina cedrũ. Tribuit videlicet Circe qđ erat Calypsus. Ecõtrario Ari
stoteles Calypsoni dat qđ est circes secũdo ethicorũ. Quocirca inquit oportet cũ quis
mediũ assequi vult ante omnia lõgius abire a magis cõtrario vt Calypso monebat di
Põponij error. cẽs. Extra fluctũ & fumũ nauẽ adige. Nõ hoc eminẽtissime philosophe Calypso mo-
nebat sed Circe. ex duodecimo odysseæ. Pari incuria Põponius quoq; Mela conterra-

neus

neus noster in secundo libro Calypso pro circe posuit, vt in eius castigationibus me
minimus. ¶Memoratas templorum veterum contignationes. Verbum illud. templo
rum, suspicor esse falso additum, ductus auctoritate Theophrasti libro quinto capite
quinto. Et adhuc inquit memorant contignationes quasdam antiquorũ. ¶EX CA
PITE. xvij. Incisuræ folio crebriores, alioquin ilicis viderentur. Locus est deprauatis
simus. Vetus lectio sic habet. Incisura & folia breuiora quæ ilicis viderentur. Ego ver
bum illud breuiora siue crebriores, ociosum puto, aut si ociosum non est quid illius lo
co substituam nõ occurrit. Reliqua sic lego. incisuras habent folia, quæ ilicis videntᷣ.
Theophrast⁹ lib. iiij. cap. iij. Incisuras foliũ hẽt, ac ilicis esse vr̃. ¶Qđ vltra denos dies
durare. c̃. Lego. binos, nõ denos. Theophrast⁹ citato proxime loco. & vinũ inquit qđ
ex eo exprimitᷣ nõ nisi binos, aut ternos dies durare, deinde acescere. ¶EX CA. xviij.
vt ne dimissa quidẽ manu. Vet⁹ lectio, & impssa quoq; exẽplaria quædã, demissa præ
ferũt. ¶Radicẽ lotos hæc hẽt. redũdat pnomẽ. hæc. in codice. Salmã. ¶EX CA. xix.
Apyrinõ vocando. Lego Apyrenũ ex vtroq; exẽplari Aut si mauis forma græca Apy
renõ. Nãper. i. in tertia Apyrinõ nulla ratione defendi potest. Ostendunt id Aristote
les, Theophrastus, Dioscorides. Heron. & græci omnes glossematõ scriptores. ¶Sed
candidiore natura. Scribo sed candidiores natura. ¶Aegyptia distinguntur Erythro
comis & leucocomis. Hermolaus pro leucocomis glaucocomis emẽdat. Sicq; ex eius
emendatione impressa iam exemplaria circumferũtur. Citatq; theophrastum libro pu-
to secundo capite tertio. Sed locus ille nihil correctioni hermolai fauet. de granis enim
Theophrasto illic non de frondibus sermo est. ¶EX CAPITE. xx. Sicur herices cõ-
tra serpentes. Scribe sine aspiratione. Erices. ex Dioscoride libro primo capite octauo.
Cui arbor est tamarici similis multo tamen breuior. coma eius florisq; serpẽtium mor
sibus illita medentur. ¶ ¶EX CAPITE. xxj. insigne in ea quod satiua tantũ ferat. c̃.
Exemplar Salmantic. Insignem quod satiua. Toleta. Insignem quod in ea satiua tan-
tum. c̃. ¶Solitariã. Theophrastus. monoide. græce vocat libro tertio capite. x. hoc est
vnius tantum speciei. Quare Theodorus melius hoc loco quam Plinius specie simpli-
cem transtulit. ¶Circa saxa aquosa. addenda videtur coniunctio. et. ad vitandam am
phibologiam. legendũq; circa saxa & aquosa. Theophrastus eodẽ libro & capi. Aquas
conuallesq; arbor hæc gestit. Quod enim Theodorus conualles, Plinius saxa transtu
lit, habente vtrũq; intellectum græca dictione pharanx. ¶Similem fraxino cortice &
ramis scribo, similẽ oxyæ cortyce & ramis. Theophrastus loco antedicto. Est & ostrys
specie simplex, quam nonnulli ostryam vocant, tã corpore quam cortice oxyæ similis.
Theodorus more suo scissimam vertit. ¶Ac rugosis incisuris; quæ per tota discurrũt.
Lego. ac rugosis. Incisuræq; per tota discurrunt. Theophrastus. Item per neruos ruga
tum, & ambitu leuiter serratum. ¶Et colore materia est dura atq; firma. Scribẽdum.
Decolore materia est, dura atq; firma. Theophrast⁹ lib. iij. capi. x. Materies dura, deco-
lor, exalbida. ¶EX CAP. xxij. Flore cãdidiore statim pestẽ denũciãs. Lego. flore can
dido. Odore statim pestẽ denũciãs. Theophrast⁹ lib. iij. capi. vltimo. Flos colore albæ
violæ similis, odore infest⁹ velut cruorẽ inferẽs. Quo in loco trãsferẽdo notãdũ est in-
signit errasse & Pliniũ & Theodorũ. Refert. n. hæc arbor Euonymos odorẽ seu virus
atractylidis herbæ, quæ teste Theophrasto lib. vj. cap. iiij. & Plinio lib. xxj. cap. xvj. suc
cũ sanguineũ effundit. q̃re & phonos a qbusdã eisdẽ testib⁹ appellatᷣ. est ẽt odore tetro
atq; infesto. Quia igitur photios græce, mortem latine significat, Plini⁹ pestẽ Theo-
dorus cruorem trãstulit. neuter bene. trãsferre enim debuissent. Odore graui phonu,
vel si ita maluisset atractylidis. ¶Similis & coggygria folio. Exẽp. To. Similis & coc
cigia folio. Scribo similis & coccymeleæ folio, idest pruni. Sic enim coceymeleã supra

Contra Hermolaum.

Theodorus meli⁹ trãstulit quam Plinius.

Locum nota.

Pulcher locus.

Plinij & Theodori insignis error.

Egregi⁹ locus.

esse scribit, fructūq; eius in pappos abire libro tertio. Capite.xvj.vt nullus supersit dubitationi locus. ¶Natura eadem quæ anetho & fructu similis. Salmanticense exemplar, fructu non fructui. ¶Ob id gestata facilius baculorum vsum.c. sincerior lectio. ob id gestatu facilis baculorum.c. ¶Conuerberatam faciem illinens sibi. Vtrūq; exéplar non sibi legit, sed sic.vt credam scribendum esse succo. ¶EX CAPITE. xxiiij. estq; sicut viscum in arboribus, sed illud in spina tantum quæ regia vocatur. Mirum quod.c. Scribendum diuersa distinctione. Estq; sicut viscum in arboribus. Sed illud in spina tantum quæ regia vocatur mirum, quod eadem reliqua. Theophrastus secūdo de causis plātarū.capite.xxiij. Si vero semina quoq; aliqua eiusmodi sint, vt quod apud babylonem spinæ sub ortum sideris, eadem die enasci atq; etiam spinā posse cōplecti celeriter asserunt. & syriaca illa herbula Cadytas vocata quæ arboribus vepribusq; atq; alijs quibusdam innascitur, hinc porro anceps admiratio redditur. ¶Vtilitas quæ eruo sed ocyor satietas. ergo habent exemplaria antiqua non eruo, pro quo libentius herbæ legerem quam eruo. Nam hæc comparatio Cytisi cum eruo mihi non probatur. & si columella tradit erui modo seminandum esse. Item satias scribendū nō satietas ex archetypo. Toleta. ¶EX CAPITE.xxv. Folia lata colore viridi gignit, qđ quidam prason, alij Zostera appellant. Vetus lectio, folio lato, colore viridi. Gignit quodquidam.c. Hæc si vera est, deceperunt Plinium Theophrasti verba male intellecta. Neq; enim alga hæc gignit quod alij prason, alij Zostera appellant, sed ipsum algæ genus sic vocant. Sunt enim multa algarum genera. Theophrastus libro quarto capite sexto. Nam algæ quoddā genus folio lato, colore herbido est, quod prason quidam appellant, alij Zostera. vbi relatiuum. quod. non solum sed genus algæ refert. Theodorus morbo solito pro prason porrum, pro Zostera cingulum reddidit. ¶Verno vtrūq; & interit autūno. Lectio nec integra nec sincera. Videntur enim multa desiderari verba. Theophrastus loco antedicto. Annuū esse aiunt. & nasci vere desinente. vigere æstate. Minui autūno. interire hieme. ¶Aut cum spongijs. Sic Hermolaus cū prior lectio tā scripta quam impressa haberet, aut spongeis. Aptiorem lectionem ducimus, vt spongiæ. Theophrastus. Gignitur parte aquilonia, tum copiosius, tum melius, vt etiam spongiæ reliquaq; similia. ¶Naufragis hæc deprehensa vrinantibusq;. Et aliæ traduntur prægrandes circa sicyonem. Scribo. naufragis vrinantibusq; & aliæ traduntur prægrādes. Cætera adiecta sunt & falso Plinio attributa. Ex Theophrasto manifeste libro quarto capite sexto quem in hac parte ad verbum fere trāsfert Plinius. Cōfer & statue. ¶Nascitur frutex & alius lauri & thymi. Sic quidem legunt antiqua exemplaria, sed rectius impressa. nascitur frutex & alius lauro & thymo similis. Conuertenda tamen verba. Nascitur frutex thymum & alius lauro similis. Theophrastus loco ante allegato. In extero autem circa gaditanum fretum porrum vt retulimus nascitur, & ea quæ in lapidem transfigurantur vt thymum, & quæ lauriformia sunt. ¶Ternorum est cubitorum. Scripti codices. ternum est cubitorum. ¶Caniculis referta. Crediderim omissam incuria librarij dictionē. maria. ex Theophrasto superiore loco. Mare inquit hoc beluis refertum, plurimasq; caniculas habet in tantum vt nare tutum nō sit. ¶Qui nauigauere in indos Alexandri milites. Scribo. Qui nauigauere ex indis Alexādri milites. Theophrastus libro quarto cap. septimo. Qui vero ex India missi ab Alexandro nauigarunt, plantas marinas quoad in aqua sint colorē algæ minutæ habere.c. ¶Vt ferrum exardescentes. Exemplar Toleta. inardescentes. ¶Isidos plocamō. Isidos crinem, idem exemplar. ¶Charitoblepharon. distincte idem codex. Chariton blepharon, vt multa quæ separatim efferuntur.

An Plinius deceptus sit.

¶EX LIBRO. XIIII. EX PROOEMIO.

AT HERCVLE non repetiuntur.c̃. Archetypū Tolet. At hercule
nunc repenuntur.c̃.vt sit interrogatio ducens ad negationem. ¶ An
te milia annorum inter principia literarū Hesiodo præcepta agrico=
lis pandere orso. Scribendum existimo, ante mille annos, non ante
milia annorū. Nam a Plinio ad Homerū mille anni intercesserunt
vt testaẽ vel iuuenalis versus atq; vni cedit homero propter mille an=
nos.& Plinius septimo capite.xvi. Iam vero ante annos prope mille
vates ille homerus non cessauit minora corpora mortalium quā prisca conqueri. Por=
ro Hesiodum eodē fuisse tempore quo Homerus auctores nōnulli tradunt. ¶ Hanc
alius alio modo & in alijs adorare. Budæus verba hæc ex fide antiquorū codicum su=
perflue ere scribit, habentur tamen in nostris. Tractat & hunc locū Rhenanus, vir do=
ctus & de Plinio benemeritus. ¶ Eodē tamen habendi quo ear spes hominū tendente
voto. Sic Budæus legit. Sed non sapit hæc sententia salem & elegantiam Plinianam.
Ego puto redundare verbū illud. habendi. & cætera sic legenda. Eodem tamen quæ=
stus spe, omniū tendente voto. vt sit. eodem. aduerbiū hoc est ad eandem seruitutē. nā
ambo nostri codices omniū habent non hominum. ¶ EX CAPI.4. Iouis simulacrū
in vrbe Populonia. Geographi omnes Populonium appellant non Populoniam.
& sic in Pomponiū legendum diximus, sicq; duo nostri codices præferunt. Virgilius
tamen poetica licentia, nomine abusus Populonia protulit libro decimo. ¶ Ex vna cō
spicimus vite. postremū verbum superfluit in Tolet. Exēp. ¶ Memoria quoq; dignū.
Idē exēplar. quodq; memoria dignū. ¶ Subdiales in ambulatiōes vmbrosis operculis Elegans
opacat. Scribo. pergulis non operculis ex vtroq; exēplari. Plinius quoq; paulo post. in locus.
pergulis vero feruntur escariæ appellatæ. & sæpe alias. ¶ Facete lusisse in austeriori gu=
stu vini. Codex. Tole. facete lusisse in austeriorē gustū vini. ¶ Excrescere vltra suos pol
lices prohibitæ. Idē exēplar, prohibentes non prohibitæ. ¶ Infantiū puerorū. adde par
ticulā. q; ex eodē. infantiū puerorūq;. ¶ Vua non alibi gratiore callo. legendum forte
non gratiore sed crassiore. ¶ Vt inde possit inuenisse nomen duracini durus acinus.
Duo vltima verba redundant ex Archetypo Toleta. & legendum duracinæ non du=
racini, sunt enim vuæ quæ sic appellātur a duritia acini omnibus rei rusticæ scriptori
bus. & post etiā liquebit. ¶ Vt prægrandibus adhæreant pergulis parui mites. Ver=
bum. pergulis. in neutro nostrorum codicum habetur. & comites non mites legit exē
plar. tol. ¶ Atq; hæc Virgilij vatis ætate incognita. Pro nomen. hæc. minime agnoscit
vet9 lectio. ¶ Vt per sese vino ipso remedia sint. Lego. vt p sese vina ipsa remedia sint.
ex codice Salmā. nā vinū multos in medicina vsus habere res nota est. ¶ EX CA.ij.
¶ Propter pficientē vini ei9 vbiq; vitā. Scribo. ppter proficientē vim eius, vtiq; vitā. ex Loc9 eg=
vtroq; exēplari ¶ Ex his duo genera. Lanugine & ipsæ pubescūt. distāt qđ altera cele regius.
rius maturescit. Præpostere scripta verba ni fallor. Legēdūq;. lanugine & ipsæ pubes
cunt. Ex his duo genera. Distāt. c̃. ¶ Et rubra fiunt. Nulla magis vite gaudet. Exēpl. Locus sin
Tole. Etruria nūlla magis vite gaudet. ¶ Cæteræ aduenere Chio Thaso ue. Græcula gularis.
nō inferior. c̃. Legendū reor. Cæteræ aduenæ. E chio Thaso ue græcula. c̃. ¶ Et colore
nigra. Adhuc ex his quas diximus. Vetus lectio permutato ordine, ac sine maiore lite=
ra. et colore nigra ex his quas adhuc diximus. ¶ Et ob id Varianæ a quibusdā appella
tæ. Columella libro tertio. capite secundo. & Plinius infra cap. vi. varias non varianas
vocant. Nihil decerno, rem tantum indico. ¶ Et cum ea florens Biturica. Non Bituri
ca, sed Biturigiaca Archetypum Toletanū. magis ex etymologia a Biturigibus galliæ
aquitaniæ populis Plinio libro quarto capite. xix. ¶ Hispani duo genera eius faciunt.
Lego ex eodē Archetypo. Hispaniæ duo. c̃, vt paulo ante. Hispaniæ Colobin vocant.

¶Roſcido odore. Legendũ. Roſcidum odere. ex vetere lectione. ¶Autũniſq; & imbribus pingueſcunt. emẽdatius legetur. autumniq; imbribus pingueſcit. ¶Tarracina Numiſianã. Tarracini. apogra. Toletanũ. ¶Surrentinis tamen efficaciſſima teſtis Veſuuio tenus. Ibi enim murgentina e Sicilia potiſſimũ. Vetus lectio. Surrentinis tamẽ efficaciſſima teſte Veſuuio tenus. Ibi enim murgentina e Sicilia potentiſſima. ¶EX CAP. iij. ¶Siquidem Thuſcis peculiaris tudernis atq; etiã eius nominis. Codex Salmanti. Siquidẽ Thuſcis peculiaris tudernis atq; etiã non minus florentia. ¶Eteſiaca fallax quæ quo plus tulit, eo laudabilius fundit. Idem codex. Eteſiaca fallax, quo plus tollit, eo laudabilius fundit. ¶Municipij vuã Pompeij nomine appellant. Exemplar Toleta. Municipi ſuã Pompeij nomine appellat. Scribendũ reor præpoſtero ordine. Põpeij municipij ſui nomine appellant. ¶Quæ ob id ſtreptos vocatur. Streptis exẽp. Toleta. non ſtreptos. ¶Ambroſiaca, duracina. Ambroſia e duracinis. idem exemplar. ¶Et magis purpureæ cognomine bimãmiæ. Legẽdũ arbitror. & magis purpuræ cognomine bibãmiæ. hoc eſt duplicis tincturæ vt dibapha purpura de qua ſupra Pliniꝰ libro nono capite. xxxix. huic ſucceſſit dibapha tyria quæ in libras denarijs mille non poterat emi. Cur vero dictæ ſint Bibãmiæ, ilico ſubijcit. quod gerat diuerſos hoc eſt diuerſicolores non racemos ſed vuas, quales etiam apud nos pleriſq; in locis cernuntur. ¶Nucleo quẽ chiũ vocant. Exẽp. toleta. nucleo q chiũ vocant. ¶Alexandrina appellatur vitis circa Phalachrã. Scribo Phalacras numero pluriũ. ex Theophraſto libro tertio capite. xvij. Vitis inquit naſcitur ea parte idæ quã vocant Phalacras. Aſtipulante etiã ſtephano. ¶In Narbonenſis prouintiæ aruo inuenta eſt vitis. Exẽplar Salmanti. In Narbonenſis prouintiæ aruo oliuia inuenta eſt vitis. vt ſit oliuia nomen arui, aut vitis. ¶EX CAP. iiij. Heluinũ minuſculum. Scribo. Helucolum minuſculum. ex catone ipſo capite. vj. Confirmat etiã varro repetitis Catonis verbis libro. j. capite. xxv. & Columella lib. iij. capite. ij. Sunt & helueolæ quas nonnulli varias appellant, neq; purpureæ neq; nigræ ab heluo niſi fallor colore. ¶Aut Murgentinũ. Apiciũ Lucanũ ſerito. Cato prædicto cap. aut Murgentinũ aut Apiciũ lucanũ ſerito. ¶In lora recte cõduntur. Scribo olla non lora. Sed cõplura vt coniicio verba hic deſiderantur ex ipſo Catone. Ex cuius capite. vij. puto legendũ hoc pacto. Amineum minuſculũ & maiuſculum & apicium hæc in ollis. Ollæ in vinaceis conduntur. Eadẽ in ſapa & muſto in olla recte conduntur. ¶Vel ad fabrũ ferrariũ. ambuſtus etiã locus. Poteſt vero reſarciri ex Catone ſic. Et ſcantianas opportuniſſimas eſſe. Hæ & ad fabiũ ferrariũ pro paſſis recte ſeruant. ¶In Cãpaniæ rure linternino. Archet. Tol. liternino, nõ linternino. & ſane docti iã oẽs ſic enũciãt. ¶Cura Stheneli dũ agricolã imitat. In eodẽ Archetypo aliter. cura Sthenelei agricolã imitatꝰ. Legẽdũ reor. cura Sthenelei agricolæ imitatus. Porro verba quæ ſtatim ante præcedũt. nõ virtute animi ſed vanitate quæ p̃mo nota mire in illo fuit, non Plinij ſed aliena eſſe duco. Nec enim Plinio hiſtoriam naturæ ſcribenti, tantũ ocij ſuperfuiſſe veriſimile eſt, vt grãmatici mores tã curioſe nobis deſcriberet. ¶Literis eius altioribus contra id pigra vicinitate ſibi patrocinante. Emendatius vt

Annæꝰ, non Anneus.

puto leget. literis a latrãtibus cõtra, impigra vicinitate ſibi patrocinãte. ¶Nouiſſime Anneo Seneca. Emẽdemꝰ errorẽ publicũ, Oẽs. n. Anneꝰ. penultima correpta ſcribũt & pferũt, quæ lõga eſt diphthõgo vt manifeſtũ facit Terẽtiani verſus. Annæus Seneca & Põponiꝰ ante ſecũdꝰ. Verba aũt quæ ſequunt. ¶Principe tũ eruditiõis, ac potẽtia q̃ poſtremo nimia fuit ſup ipſũ, nõ redolẽt Pliniũ, putamuſq; falſo Plinio attribui. ¶Vt nõ puderet inuiſo alias & oſtẽtaturo tradere palmã. c. exẽp. Tol. vt nõ puderet in uiſo alias regiones. & oſtẽtaturo. Scribẽdũ arbitror vt nõ puderet in ipſa illa regiõe nomẽtana tradere palmam. Ex Columella ſcribẽte vineas Senecæ in nomentano fuiſſe,

¶Præterquã Aristæũ.c̃.melior lectio.præterq̃ Aristæum. ¶Præsens in eo tractu.Cõ
modius legetur præses quã præsens. ¶In cæteris claritas generi non fuit alicui.Anno
fuit omniũ generũ bonitas. Scribendum arbitror. In cæteris claritas generi non fuit.
Opimiano fuit omniũ generũ bonitas. Sequitur enim confestim.L. Opimio consu
le. ¶Annis.dx.singulas vncias vini.Lego nũmis non annis. ¶Quorũ genera plura
diximus. Verbũ.plura.redundat ex vetere lectione. ¶Pluris pmutasse sed inter sese.c̃.
permutare non permutasse codex Tol. ¶EX CAP.v.memento te bibere sanguinem
terræ.Lego contra omnia exẽplaria,& contra omniũ hactenus sententias.memento
te bibere sanguinẽ tauri.idest venenũ.Nã sanguinẽ tauri mortiferum esse haustu,præ
ter Paulũ.Aetiũ.Dioscoridẽ Nicandrũ.Pselũ & omnẽ medicorũ scholã.Plinius quo
q̃ prodit libro.xj.capite.xxxviij. Taurorũ inquit sanguis celerrime coit atq̃ durescit,
Ideo pestifer potu maxime.Confirmant hanc correctionẽ verba illa quæ statim subne
ctuntur. ¶Sicut cicuta homini venenũ est,sic cicutæ vinũ.Duo verba superfluunt ex
exẽpla.tolet.sicut.& sic.Legendũq̃ prorsus ex eius fide.Cicuta homini venenũ est,ci-
cutæ vinũ.Vidit & hoc ante nos Hermola⁹. ¶Quib⁹ præceptis si ille obtẽperauisset.
Festiuius codex Salmant.ordine præpostero.Quibus præceptis ille si obtẽperauisset.
¶EX CAP.vj.Pyctanon appellauerunt ex adriatico sinu.Exẽp.Salmã.non Pycta-
non legit sed praictanũ.Toletanũ vero Praitianũ.Scribendũ puto.paræty pianum ex *Locũ aduerte.*
Dioscoride libro.v.Parætypianũ inquit quod ex hadriano agro itidẽ affertur odora-
tũ molliusq̃ est.Ea propter fallit bibentes copiose potũ.c̃.Neq̃ pithanon scribendum
hic esse persuadebit mihi sabellicus,aut qui eũ carpit Hermolaus pyctanon.Nã a Pu *Contra Hermolaũ & Sabellicũ.*
cino castello q̃ itẽ Ptolemæus pucinon græce vocat quomodo possessiuũ deduci pos-
sit pyctanon.non video. ¶Non temere cruditatibus noxijs ab ea saliua. Nascitur su-
per forũ Appij.simile non saliua exẽplar Salmãti. Scribendũ opinor. non temere cru-
ditatib⁹ noxijs ab eo.Setiæ nascitur supra forũ Appij. ¶Quã a baiano lacu ostiã vsq̃
nauigabilẽ inchoauerat.Scribendũ non a Baiano sed ab Auerno.Suetonius in Nero *Locus restitutus.*
ne.Fossam ab Auerno hostiã vsq̃ vt nauibus nec tamen mari iretur,longitudinis per
.clx.Miliaria.latitudinis qua contrariæ quinqueremes cõmearent.Cornelius Tacitus
libro.xv.Nãq̃ ab lacu auerno nauigabilẽ fossam vsq̃ ad hostia tiberina depressurum
promiserat. ¶A vico prope Cedias,qui vicus asinuessa.c̃.Codex Tole.a vico cecidis,
qui vicus asinuessa.c̃.Sed repetitionẽ illã.qui vicus.quis non videt non esse plinianã?
¶Sũmis collibus gauranũ gigni.Caucinũ vtrũq̃ exẽplar non gauranũ agnoscit.re- *Nota locum.*
cte puto.nã de gaurano infra disserit.Caucinũ autẽ vinũ Athæneus celebrat inter ita
lica libro primo. ¶Albana vrbi vicina prædulcia,ac rara in austero.Itẽ surrẽtina in vi-
neis tantũ nascentia.Legendum reor in arbusto non in austero vt infra.& quæ in vi-
neis arbustisq̃ nascuntur fundana. ¶Mamertina circa Messanã in Sicilia genita. Ex
ijs potulana ab auctore dicta.Locũ corruptissimũ sic restituo.Mamertina circa Mes- *Loc⁹ corruptissimus integritati suæ redditus.*
sanã in Sicilia genita & Iotalina ab auctore dicta. vt sit sensus. Mamertina a Roma-
nis dicta,eadẽ in Sicilia genita appellari Iotalina.Athenæ⁹ auctor lib.j. ¶Quoniam
officinã eius rei fecere tingentes fumo.Exemplar Toleta. quoniam officinam eius rei
fumo tinguentes fecere.Legendũ puto.quoniã officinas eorũ fumo et vnguentis in
fecere.Nã alibi Plinius vina vnguẽtis cõdiri tradit. ¶Quippe etiã aloẽ mercant̃ qua
saporẽ colorẽq̃ adulterãt.Scribo,quippe etiã aloe mercator saporẽ colorẽq̃ adulterat.
ex eodẽ. ¶Cũ eadẽ vitis aliud alijs locis pullulet.polleat nõ pullulet idẽ exẽplar. ¶Hi
spaniarũ lusitania copia nobilitantur.In eodem non lusitania habetur sed lasetana.vt
legẽdum videatur vel laletana vt siponrinus legit, vel lacetana a lacetanis populis hi-
spaniæ tarraconensis,Hoc enim probabilius quam quod Hermolaus censet retinen-

Contra Hermolaum. dū lusitania. ¶ Quando suū cuiq; placet. adde verbū genti ex eodē codice. quādo suū
cuiq; genti placet. ¶ EX CAP. vij. ¶ Modo nunc simili transmarina dicemus. Con-
uersis verbis. Nunc modo simili. &c. Idē exēplar. ¶ Ex Chio quod Arusiū vocāt. Athe-
næus & strabo Arusió. Nec oblitus sum virgiliani carminis vina nouū fundam cala
this arusia nectar. & eorū quæ ibi a quibusdā tradita sunt. ¶ Nec Cymolio perse gra-
Locus egregius. tia vt vino. Vtrūq; exēplar non Cymolio sed Timoliti legit. Scribo Timolite ex Dios
coride libro quinto & Strabone. xiiij. Illud prætermittendū non fuit. Timolitē & me
sogitē idē vinū esse, Plinio diuersa, qui paulo post de mesogite tanquā diuerso loqui-
tur. Subscribit Plinio Strabo libro quinto. ¶ Tribus generibus vuarum ibi nobilissi
Correctio non vulgaris. mis. Thasia. æthalo. peuce. Codices omnes tā antiqui quā impressi. Thasia & alopece
agnoscunt, sed quia præcessit verbū tribus, emendatores veterē lectionē inuerterūt vt
ex duobus generibus tria facerent vitiū genera. Sed satius fuisset, pro tribus duabus
substituere, cū pauci in Plinio numeri errore vacent, quā ita impudenter vim priscæ le
ctioni afferre. Nā de Aethalo & Peuce nusquā mētio, de Alopece vero sic dicta quod
caudas vulpium imitetur, in fine capitis tertij dixerat. ¶ Et quod cunctis prætulit præ
parentiū. Lego Peparethiū ex athenæo primo ab insula Peparetho. ¶ Quoniā post
sex annos non placeret. Codex Salmāticen. quoniā ante sex annos nō placeret. ¶ EX
CAP. viij. Cui marinam aquā largiorem miscent. Exemplar Tole. Coi legit nō Cui.
vt intelligas habitatores insulæ co, nobilis alioqui natalibus Hippocratis. Cui lectio-
Notādū. ni fauere videntur verba illa quæ paulo post sequūtur. ¶ Leucochriū appellatur. Exē-
plar idē. non leucochriū præfert sed leucoū, Salmāticense leucooū. Scribendū reor leu
cocoū, idest albū Coū. ¶ Quo genere præcox fit vetustas. Codex Salmant. quo ge-
nere præcox fit vetustum. ¶ Super cætera in sole quadriēnio maturandū præcipiens.
Attende deprauationem. Lego triduo non quadriēnio. Verba Catonis sunt Capite. xi. Vuas relinquito in vi
nea. Sinito bene coquantur. & vbi pluerit & siccauerit, tunc deligito & ponito in sole
biduum aut triduum sub dio si pluuiæ non erunt, Si pluuia erit in tecto in cratibus.
¶ EX CAPITE. ix. & halyntium in Sicilia. Legendum puto alontium non halyn-
tium, ab oppido Siciliæ alontio. Ptolemæo & Plinio. Cui tamen Aleuntium est non
Alontium. ¶ Tusasq; leuiter vuas exprimunt. Verbum. vuas. redundat ex Archety-
po toletano. ¶ Quod græci aigleuces hoc est semper mustum vocant. Aigleucos am-
bo exemplaria non aigleuces, idq; magis vero consonat. Alioqui si aigleuces defendi-
tur vt sit forma adiectiua musteū erit non mustum scribendum. Sed vetus lectio ma-
gis blanditur. ¶ EX CAP. x. quæ græci deuterias appellant. Deuteria penultima pro
ducta genere neutro in scriptis legit exēplaribus. qb⁹ astipulatur Hesychius scribens
Deuteria vinum vile. At Dioscorides libro quinto. deuterias vinū, forma adiectiua.
Probo magis priorem lectionem. ¶ Nulli ex his plusquam anni vsus. rectius Toleta.
codex. Nullum ex his plusquam annui vsus. ¶ EX CAPITE. xiij. Scæuolam quoq;
& Lælium & Ateium Capitonem. Lego Aelium non Lelium ex indice antiquorū
codicū & Romanæ etiam impressionis. Tres enim hic iurisconsulti memorātur. Scæ-
uola. Aelius. Ateius Capito. Quorū inter alios Pōponius meminit iuriscōsultus pri-
mo digestorū volumine titulo de origine iuris. Verba cuius de hoc Aelio sunt. Non
post multū tēporis spatiū Sext⁹ Aelius alias actiones cōposuit & librū populo dedit
qui appellat̄ ius Aelianū. & mox. Deinde Sext⁹ Aelius & frat eius, Publi⁹ Aeli⁹, Ate-
rius, & Publius Atilius maximā scientiā in profitendo habuerunt. et duo Aelij etiam
consules fuerunt. Atilius autem a populo primus sapiens appellatus est. Sextum Ae-
liū etiā Ennius laudauit, & extat illius liber qui inscribitur tripartita. Hæc Pōponius.
Versus autem Ennij quo Aelius hic laudatur, a Cicerone affertur prima Thusculana.

Egregie cordatus homo catus Aelius Sextus. & in Catone maiore. Idē Cicero hunc
Aeliū laudat. Cuius verba vt ab inueterata multos iam annos mēda asserantur libuit
subtexere. Nihil sextus Aemilius tale, Nihil multis annis ante. T. Corūcanius. Nihil Locus ciceronis.
modo. P. Crassus a quibus iura ciuibus præscribebātur. Scribendū. Sextus Aelius nō
Sextus Aemilius. ¶ EX CAPI. xiiij. vt singulæ potiones cōuictu darētur. Adde præ-
positionē in. vt singulæ potiones in cōuictu darent. ex ambobus exēplaribus. ¶ Chiū
vinū in domū suā illatū dicebat. Deme præpositionē. in. ex codice. Tole. ¶ Cū sibi car-
diaco medicus dedisset. dixisset nō dedisset in eodē codice. ¶ EX CAP. xvj. Et si pri⁹
quā tota maturescat. Idē codex marescat nō maturescat. ¶ Albi musti sextarij. xx. sexta
riis in eodē habet. ¶ Librā & quadrantē. Lego casu auferēdi. libra & quadrāte vt cir-
cumstantia hui⁹ capitis. Flores eius libris duab⁹ in musti cado maceratis post. xxx. dies. &c.
¶ Dictū est vti quæq; fierēt. Ambo exēplaria. vbi; quæq; fierent. hoc est quo loco, &
quæ fierēt. ¶ Maturarū quas vocant chydæas. mitearū legit non maturarū vtrūq; exē
plar. Legendū fortemitiorū. vt paulo post. Hi musto madidi exprimuntur. Superio-
ra persemitia. Sic etiā vetustos suos codices habere Hermolaus scribit. ¶ Sed e puni-
cis quod rhoitē vocant. Verbū. quod. expungendū ex vetere lectione. ¶ Qd' ita sylue
stris myrti baccis factū est. Archetypum Tolet. item legit non ita. Scribendū videtur.
Quod ita e sylue stris. &c. ¶ E napis fit. xj. denariorum pondere. E napis fit duū dena-
riorum. Verbum autem pondere superfluit. Ex eodem exēplari. Hermolaus vndecim
defendit ex Dioscoride nescio quo iure. Nā dioscoridis verba libro quinto mire cum Contra Hermolaum.
verbis emendatissimi exemplaris faciūt. Tundito inquit naporum drachmas duas &
reliqua. Porro idem esse pondus drachmæ & denarij in aperto est apud omnes. ¶ Of-
fis in mustum aut dulce vinum defectis. pro veriore habuerim lectione deiectis. vt pau
lo post. vncijs tribus in duos congios musti coniectis. ¶ Radice ponderis. xl. denario
rum in sextarios sex musti addita. Scribo. radice ponderis. v. denariorū. Dioscorides.
Conficitur & nectarites dictum vinum ex helenio herba quam alij a gente medicam.
Alij Symphyton. Alij Verbascon Idæon. Alij Orestion. Alij Nectarion appellant.
Sumito Helenij radicis siccatæ drachmas quinq;, colligatasq; in linteolo in musti cō
gios sex demittito. &c. ¶ Aut cucumis sylue ster aut scāmonea. Scribe scāmonia non scā Scāmonia semp non Scāmonea.
monea. vnde Scāmonites vinum pauloante. Semper autem per iota in penultima in
uenies in Plinio Dioscoridē. Paulo, Galeno, reliquis. ¶ Similiter & offa. Exēp. Tol.
similiter in offa. ¶ EX CAP. xvij. adeo nihil intētatū in vita fuit. Idē exēplar melius.
adeo nihil intentatū vitæ fuit. ¶ EX CAP. xviij. Thasios duo genera vini diuersa fa-
cere pditur. verior lectio eiusdē exēplaris Thasos duo genera. &c. vt insulā intelligas nō
insulares. ¶ EX CAPI. xix. plibare dijs nefastū habetur vino præter imputatæ vitis.
In eodem exemplari distincte legitur. nefas tū habetur. Ego duo illa verba tū. et. præ-
ter. falso adiecta puto vt capite. xij. Eadē lege ex imputata vite libari vina dijs nefas sta
tuit. Nā quod ait Hermolaus. præterimputatæ. vnā esse dictionē mihi non sit verisi-
mile. ¶ Quāq; iuxta hominis mors laqueo pependerit. minus male legetur. quāq; iux
ta hominis mortui laqueus pependerit. vel sic quāq; iuxta homo mortuus laqueo pe- Hermolaus refellitur.
pendent. ¶ Aut superne deciduo. Exemplar Toleta. superneciduo coniunctim. Salmā
ticē. superne ceduo diuisim. ¶ Verū & de apparatu vini dixisse conueniat. In Salmāt.
codice & Romana impressione, ab his verbis caput incipit, cuius lēma est. Quibus re-
bus musta cōdiātur. ¶ Aliquib⁹ in locis decoquūt ad sapas. Vetus lectio. Quibusdā
hēt nō Aliqb⁹. qd' et meli⁹. ¶ EX CAP. xx. Arborū succo manātiū picē resināq; aliæ
ortæ in oriēte. Verbū illud ortæ procul dubio deprauatū est. Exēpl. Tolet. asta legit nō
ortæ. puto scribēdū. asiæ quia sequit̃ statim. ¶ Quæ interest Asia vtrunq; quasdā hēt.

Verior lectio vtráq; quã vtrinq;, hoc est asiã orientalẽ & Europam. ¶ Deinde lẽtisci,
quã & masticẽ vocãt. Lege cũ aspiratione in vltima syllaba, et .n. in fine mastichẽ, non
masticẽ. ex Theophrasto .ix. Dioscoride .j. & Paulo .vij. & omnibus. ¶ Liquidã oẽs &
tñ resinã. Exẽp. Salmã. liquidæ oẽs extãt resinæ. Legendũ puto. liquidiorẽ hæc tñ resi
nã. ¶ Aut vbi pigra lenitas torpeat. Codex Tol. At vbi pigra. &c. ¶ Liguriæ maxime cir
cũpadanisq; mustis vtilitas discernit̃. Addit codex Salmã. verbũ crapulæ. vtilitas cra-
pulæ discernit̃. ¶ Nec nõ alia æque multiplici natura. Exẽp. Tolet. Nec nõ alia quæ si-
mul & pice & natura. ¶ Verũ spõte feruere. Verbũ. spõte. redũdat in codẽ. ¶ Probrosũ
etiã hominũ. homini nõ hominũ, ex codẽ legẽdũ. ¶ In hispania autẽ e piceastris. Scri-
bo pinastris ex codẽ nõ piceastris. ¶ Amara & arida. Nõ arida vterq; codex habet sed
auida. vt legendũ forte sit vuida, aut mucida vt infra patebit. ¶ Asia picẽ idæã maxi
me probat. Hermolaus pro Indicam vt prius legebat̃ idicã substituit id est mõtis Idæ,
Improbatur Hermolaus. melius qui Idæã emẽdat. Nã picẽ Idæã & summ⁹ poeta Celebrat georgicõ .iij. Idæasq;
pices & pingues vnguine ceras. Idic⁹ vero possesiuũ ab Ida nusquã (qđ recorder) legi.
Deprauatione attende. Exẽp. quoq; tol. Idæã hẽt nõ indicã. ¶ Pulegij vel salis sesquilibra. Vtrũq; scriptũ exẽ-
plar. culeũ agnoscit nõ pulegij, verissima lectione. ex Catone ipso Capi. xxiij. Si opus
inquiterit defrutũ indito cineris lixiuio cocti partem quadragesimã addito. defruti
Pulcher locus. vel salis sesquilibrã in culeũ indito. ¶ Et adijci mustis tingẽdi gratia coloris. Ambo co
dices nõ adijci mustis legũt sed adijcimus. Scribo cũ maiore litera in initio. Et adijci
mos tingẽdi gratia colores. Nã Tolet. Archetypõ colores legit nõ coloris. ¶ Et mira-
mur noxia esse. Vetus lectio noxiã hẽt, hoc est dãnũ. ¶ EX CAP. xxj. Magna & colle
cto iã vino differẽtia in cella. Exẽp. to. cœlo nõ cella. ¶ Mirũ dictu. rarũ in codẽ, nõ mi
rũ. ¶ Ac leui cinere sarmẽti aspergi. In codẽ. de cinere e sarmẽtis aspergi. Scribendũ ar-
bitror abstergi non aspergi, quod indicant verba protinus sequentia. abstersa myrrha
suffiri. ¶ Sic coopercula doliorũ medicãda. Et si cooperio nõ minus dicit̃ quã operio,
nõ tñ sicut dicit̃ operculũ, ita dicet̃ & coopculũ. Quare sincerior vetustorũ codicũ le-
ctio. Sic opcula doliorũ medicãda. & Plini⁹ mox Paulo. Itẽ vasis incalescẽtibus, oper
culis uesudãtibus. ¶ Addita mastice ac pice. Bruma aperiri vetãt. Exẽpl. Salmãti. non
Locum nota. Bruma legit, sed brutia. quare alia distinctione legendum erit. addita mastiche ac pice
brutia. Aperiri vetãt. &c. De pice brutia plinius lib. xvj. cap. xij. Dioscorides primo. Herõ
græcus auctor septimo. ¶ EX CAP. xxij. ac bibẽdi causa etiã venena conficiunt̃. Co-
dex. To. conspiciunt̃ legit nõ cõficiunt̃. Puto pmutatis syllabis nõ ita male legi posse.
cõcipiunt̃. ¶ Et si dijs placeat emit̃ alius vt quãtũ biberit. tñ edat. Scribo diuersa inter
pũctione. & si dijs placet emit̃. quæ prioribus annectẽda sunt. Deinde sequit̃ cũ maiore
litera. Alius vt quantũ biberit, tñ edat. &c. ¶ Postera die ex ore halitus fetidi. Exẽpl. Sal-
mãticẽse fedi nõ fetidi. Tole. cadi. ¶ Vrbis romæ curatorẽ ab eo delectũ. Exẽparia am-
bo. curæ. habẽt nõ curatorẽ. ¶ Tiberio principe in senecta iã seuero. Scribendũ opinor.
sobrio. nõ seuero. Nã sequit̃ mox, sed ipsa iuuẽta ad merũ pronior fuerat, Verba autẽ
illa, atq; etiam alias sæuo, inuectitia esse existimo.

¶ EX LIBRO. XV. CAP. I.

OLEAM Theophrastus celeberrimus e græcorũ auctoribus. corre
ctius vetus hẽt lectio. Oleũ Theophrastus e celeberrimis græcorũ
scriptoribus. ¶ Nisi intra. xl. M. pass. a mari nasci. &c. Videt̃ legendũ
.lx. nõ .xl. ex Columella lib. v. cap. vj. Hãc inquit arborẽ pleriq; existi
mãt vltra miliariũ .lx. a mari aut nõ viuere aut nõ esse feracẽ. Sed in
columella vitiũ est nõ in Plinio. Ostẽdit id Theophrast⁹ lib. vj. ca-
pi. j. scribẽs spaciũ a mari esse. ccc. stadia quæ colligũt miliatia fere. xl.

¶Quæ nũc peruenit trãs alpes quoq;. Legendũ vt sentio prouenit non puenit. ¶Appio Claudio cæci nepote. L. Iunio consulibus olei libræ duodenæ assibus venere, & mox anno. dc.lxxx. M. Serui9 Titi fili9 ædilis curulis olei denas libras singulis assib9 præstitit. Hæc verba siquis accurate expẽdat & cõferat inter se, deprehẽdet cõparari sũmã olei caritatẽ summæ vilitati. Quapropter liquet euidẽter legendũ non, duodenæ. sed duodenis & mox legere mallẽ, duodenas libras quã olei denas libras. ¶Nec desiderare rastros aut falcem vllam aut curam. Nec desiderare rastros aut falcem, vllam ve curam. ex Codice Toletano & paulo ante. ¶Genera earum tria dixit Virgilius. Orchites, & radios, & posias Virgilius orchades appellat non orchites georgicon tertio. Orchades & radij & amara Pausia bacca. At capite. vij. Cato orchites, Varro quoq; libro primo de re rustica capite. xxiiij. Orchites. Itẽ columella lib. de arboribus cap. xvij. Rursus Macrobius cũ Virgilio orchades tertio saturnaliũ. ¶Arsq; vel maior oleũ quã musta tẽperãdi. In eodẽ. exẽp. To. arsq; vel maior olei musta tẽperãdi. Verbũ. n. quã. neutrũ exẽplar agnoscit. Appellat vero olei musta, oleũ recẽs. ¶Nostri vocãt drupas. Codex Tol. cũ vocãt drupas. ¶EX CAP. ij. fecitq; veteratũ ea necessitate promiscuũ. Verbũ. veteratũ. in eodẽ non legit̃. ¶Inter istriæ terrã & bæticæ par est. In eodẽ. parẽ. non par est. ¶Oleũ ac vinũ nõ inuidit tm̃. Sic in vtroq; exẽplari. in alijs negatio. non. desiderat̃. Quidã legere malũt. Oleũ ac vinũ huic inuidit tm̃. idest africæ. ¶EX CAP. iij. Auget̃ oleũ ab arcturi exortu ad. xvj. calẽdas octobris. Ambo exẽplaria. Auget̃ oleũ ad arcturi exortũ, ad. xvj. c̃. Verissima lectiõe & quæ patrono fulciatur Theophrasto. Erit ergo. ad arcturi exortũ, ad tẽpus vsq; quo exoritur arcturus, qđ est Loc9 eximius. xvj. calẽdas octobres. Theophrast9 lib. j. de causis plãtarũ Cap. xxiij. Nõnullis quodã tempore post copia largior data vt oliuis post arcturi exortũ, ad id. n. tẽporis vsq; oleũ augescere credit̃. Postea carnis incremẽtũ succedit. ¶Cũ sitiẽti imbres copiosi accessere vitiat̃ oleũ in amurcã. Nihil de hac siti Theophrastus, a quo Plini9 hæc omnia hausit, vt ipse manifestũ facit mox paulo illũ citãs. Quare ita ego legendũ cẽsuerim. Qđ si etiã imbres copiosi accessere. c̃. Theophrastus loco signato. Postea carnis incrementũ succedit, & si imbres copiosi accessere oleũ in amurcã deteri9 reddit̃. ¶Ergo tũ maxime rigant̃. Qđ vbi cura siue imbrib9 accidit. Scribe. Qđ vbi cura, multis ue imbribus accidit. ex exẽp. tol. Præterea trãspositio huius pticulæ. vbi. sensum elegantẽ perdit. Lego igit̃. Ergo tũ maxime vbi rigãtur, qđ cura. c̃. Theophrastus loco citato. Enimuero si calor vehemẽtior sit nõ eodẽ fungi officio põt, sed velut alienus & adiectitius quidã deficit, vimq; omnẽ succi impellẽs ad carnẽ, corpus tm̃mõ crescere cogit, qđ etiã æstate ac hieme imbriũ accessu & aquis scaturiẽtibus accidit incremẽti tẽpore. caro. n. crescit, atq; ita oleũ alimẽti nimietate absumit̃, nisi secuta serenitas corpus exsiccet atq; extenuet, sic. n. seruari. ¶Est olei causa calor. inuerso ordine exẽp. Tolet. Olei causa calor est. ¶Quare & in torcularib9. qui & in torcularibus in eodẽ. ¶Cũ iniuria arborũ sequẽtis anni dãno. Addẽda pticula. q;. sequentisq; anni dãno. ¶Mox orchites cui olei post radius. Idẽ codex. mox orchites cui olei, post regias. ¶Cominia. Varro lib. j. cap. xxiiij. Colminia. Cato cap vj. Colmiana. Columella lib. xij. cap. xlviij. Culminea. Palladius lib. iij. titulo. xviij. & codices scripti Cominia cũ Plinio. ¶Accedere etiã ratio prauitati videt̃, paruitati legerẽ potius quam prauitati. quia præcessit paulo ante minimæ. ¶In nigrũ colorẽ trãseuntibus pausiæ Exẽp. Tol. in nigrũ colorẽ trãseũtibus posijs. ¶Cortice oleæ cõciso. in eodẽ interciso nõ cõciso. ¶EX CAP. iiij. græci vero oleastro olympiæ. Verbũ. vero. redũdat ex eodẽ. ¶EX CAP. v. quã earũ in his locis. quã earũ in singulis locis in eodẽ. ¶Vitiari eius oleũ. Verbũ. eius. nõ agnoscit exẽpl. Salmãti. ¶EX CAP. vj. Quare sæpius die decapulãdũ. Archety. Tole. nõ decapulandũ

Capulo verbū [illegible] de capulo cōtra Hermolaū & alios.

Correctiōnē nota

Seruij grāmatici, & aliorū error cōfutat⁹ de trapeti intellectu.

Locū aduerte.

hēt sed crapulandū. Salmāticēse copulandū. Scribo, capulandū. Vnde dicti capulatores. Cato cap. lxvij. Ligna in torculario ne cedāt, oleū frequēter capulēt. De capulo verbū nusquā qđ meminerim legi. Quā ob rē Hermolaus qui in lexico plinianarū castigationū id agnoscit, et post Hermolaū alij, quibus vel Hermolai auctoritas, vel vitiosum Plinij exēplar imposuit, vbi id legerint ipsi rōnē reddāt. ¶ Vt fraces & amurca liquent. Adde dictionē. solide. ex vetere lectione. vt fraces & amurca liquent solide. ¶ Ob id crebrius vasa mūdanda. Scribēdū mutanda nō mundāda ex vtroq; exēplari. rectissime. Cato ca. lxvj. vbi factores vectib⁹ premerint, cōtinuo capulator cōcha oleū quā diligētissime poterit tollat, nec cesset. Amurcā caueat ne tollat. Oleū in labrū primū indito. Inde in alterū doliū indito. De his labris fraces amurcāq; semper subtrahito. & cap. lxvij. cotidie locū oleū cōmutet donec in dolium peruenerit. ¶ Mox trapetis fractæ premerent. iterū premi plusquā cētenos modios nō probāt. Scribendū ita, vt dictio. Iterū. ad priora ptineat. Nō ab re fuerit qñ trapeti mētionē incurrimus cōfutare errabundā Seruij grāmatici & aliorū qui eū secuti sunt opinionē, circa trapeti intellectū. Exponēs. n. versum Virgilianū secūdi georgicō. Venit hiems terit Sicyonia bacca trapetis. Seruius Trapetis inquit, molis oliuaribus. Falsum esse documentū hoc, Columella vt reliquos omittam⁹ nos docet lib. xij. cap. xlix. Oleo inquit cōficiēdo molæ vtiliores sunt quā trapetū, trapetū quā canalis & solea. Est & organū erectæ tribulæ simile qđ rudicula appellat. idq; nō incōmode opus efficit. pro cōditione tñ & regionū cōsuetudine prædictæ machinæ exercent. Hæc Columella. cuius ex verbis elicit cōficiendo oleo quinq; fuisse in vsu machinas. Molā. trapetū. Canalē. Soleā. Rudiculā. ¶ Qđ vero post molā primū est flos. Exēp. Tol. Qđ post molā primū excessum, est flos. ¶ Factus ter geminos fere a quaternis hominibus. Codex. Salmā. Factus tres gemino ferro a quaternis hominibus. vt forte ferrū appellet quē Cato vectē. ¶ EX CAP. vij. Simile est emyrto nigra. & hæc latifolia melior. praua interpūctio sensum alioqui perspicuū, subobscurū & vacillantē reddit. Legendū. Simile est emyrto. Nigra & hæc latifolia melior. Nā quia præmonuerat oleo laurino faciēdo, optimā esse laurū nigrā & latifoliā, adijcit & myrtū similiū accidentiū accōmodatā esse oleo myrtino faciēdo. Cōsule Dioscoridē lib. j. ¶ Nā & cyprinū etiā. E glāde ægytia vt fieret odorū causa dictū est. Exēp. Salmā. Nā e cyprino & e glāde ægyptia. c. ¶ Suis herbis cōponūt inter cappadociā & Seleuciā. Galatiā nō Seleuciā vtrūq; exēplar præfert. Pro eo autē qđ sequitur Seleucinū, Selgiticū hēt exēp. tol. Seleuticū Salmāt. ¶ Cū concoquit. Cū coquit. in. tole. ¶ EX CAP. viij. Amurca subigi areas. Amurcā subijci area. in eodē. ¶ Vt formicæ rimæq; absint. Videt legendū. herbæ. nō rimæ. ex Catone cap. xcj. postea denuo amurca cōspargito, sinitoq; arescat. Si ita feceris neq; formica nocebit, neq; herbæ nascent. ¶ EX CAP. x. mollit semina collocādi. molliter recollocādi. codex Tol. ¶ Harū genus alterū tarētinū digitis fragili putamine. Legendū quidē si macrobio credit terentinū nō tarētinū. Scribit. n. tertio saturnaliū appellatas esse p errorē tarētinas quasi a Tarēto dictas, cū appellādæ sint terētinæ hoc est lingua sabinorū molles. ¶ Quartū pityida. Exēp. Salmāt. pitydia. ¶ EX CAP. xj. Quæ cādidiora. Qui cādidior. exēpl. To. qđ si recipit, legēdū erit cognominat, nō cognominata. ¶ Præcocia vero mustea. Codex Salmā. præcoci nō præcocia, vt repetas prouētu. ¶ Lignū illis in corpore. In eodē codice inuerso ordine. Illis lignū in corpore. ¶ EX CAP. xuj. nigra cādicās. Hordearia appellata. Scribendū sine distinctione. nigra. candicās hordearia appellata. Nā nisi sic legeris, qđ ptinus sequit. Alia eodē colore seriora, maiora. quo referas nō habebis. In his tñ verbis dictio. Alia, desiderat in codice Salmātic ¶ Peculiaris impudētia nucib⁹ est insitorū. redūdat in eodē verbū. est. ¶ Vt vuæ autūno cadis cōdita. Verbū

aŭtŭno,in vtroqꝫ exēplari desideraẽ. ¶Myxis rubescētibus similis.rubētibus nō rubes
cētibus.codex Tol.& paulo ante.e pside aduecta in codē, nō ex perside. ¶EX CAP.
.xiiij.& a colore sericū dictū.Expēde an nō sericū,sed cerinū legendū sit.vt præcēdēte
capite.Sūt & nigra,ac laudatiora cerina atqꝫ purpurea. ¶Et Mālio.Itē Claudio.L e=
go & Mālio.Itē Scādio.Tū ex Macrobio.iij.Saturnaliū & Varrone.j.cap.lix.& colu
mella.v.Scādiana poma celebrāte,tū ex vetere vtroqꝫ exēplari.Nā Scātiana de quibus
infra diuersi sūt generis eidē Macrobio & columellæ.& statim ante. ¶A Matio Ge= Correctio nō spernenda.
stioqꝫ.Videẽ scribendū.Sextio.nō Gestio.ex Columella qui volumine quinto Sex=
tiana poma memorat. Macrobius etiā sextilianorū pirorū meminit. ¶Odor est his
cotoneorū,magnitudo quæ Claudianis. Scribe.odor est his cotoneorū magnitudo
qꝫ.Scādianis,color rubens.ex archety.Tole. ¶Ac neqꝫ id ambitu valuisse.Ac nequis
ambitū valuisse.Vtrūqꝫ exēplar. ¶Claritatis & familiæ.Claritatis e familia,codex sal
māt. ¶Cato adijcit quiriana. Cato ipse capi.vij.quiriniana , Macrobius tū quiriana.
¶Patrias nobilitauere camerina.Lego Amerina ab Ameria vrbe Italiæ vt liquebit ca
pite sequēte.Fauēte etiā columella lib.v. ¶Māmarū effigie orthomastica.rectius am=
bo exēplaria,orthomastia. ¶A cōditione castrati seminis,quæ spadonia appellāt Bel=
gæ.Melofolijs foliū vnū aliqñ & geminū Scribendū reor. A cōditione castrati semi=
nis quæ spadonia appellāt vel gemella a folijs.č. rectiorē etiā lectionē duco. cōtritione
quam cōditione,sunt.n.& castrati nō præsectis sed cōtritis testib⁹, q ob id græce thla=
diæ & thlibiæ vocanẽ. ¶Id peculiare improbitatis & acerbitatis cōuitiū.Archety.Tol.
peculiare improbatis acerbitatis cōuitiū.cætera supfluūt. ¶Dacis ferme vilissimis no=
mē.diuersa lectio exēp.Salmāt.nec dissimulāda.Dat & farina vilissimis nomē. ¶EX
CAP.xv.in ijsqꝫ alia colore nigro domāt Syriæ. Legendū puto.in ijs quæ alij a colo
re nigro vocāt Syria.De Syrijs piris præter cæteros Virgilius secūdo georgicō. Cru=
stumijs Syrijsqꝫ piris grauibusqꝫ volemis.quē locū serui⁹ exponēs. Syrijs inquit idest
nigris.Et Theocritus in edyllio.x.Bōbyca lepida Syriā te oēs vocāt exilē & sole cōbu=
stā. ¶Decumiana,Macrobi⁹,Decimana.Columella.xij. Decumana. ¶Dolobelliana.
Columella rectius.xij. Dolabelliana. ¶Liceriana.Seueriana. Vetustus vterqꝫ codex
Liceriana.Columella libro.v.Lateritana.& Seueriana ijdē codices Seuiana appel=
lāt.Macrobius lib.iij.& columella.v.Neuiana vt puto. ¶Et quæ ex his nata sunt tyrā=
niana.Sic quidē præferūt antiqui codices.Sed mallē turaniana,qñ & a Plinio citetur
auctor Turanius gracula.& ita sane appellanẽ a Columella & Macrobio cū duplici tū
.rr.Turraniana. ¶Fauoniana rubra.Lego cum distinctione Fauoniana.rubra.vt sit.
Rubra.gen⁹ pse qđ Macrobius videẽ appellare Rubile. ¶Lateriana.Columella lib.
xij.cap.x.Lateritana.Macrobius.iij.Lateresiana. ¶Picētina Numātina. Vtrūqꝫ exē=
plar, Picētina minuta. ¶Alexādrina.Numidiana.Codex Tol.Alexādrina,Numinia
na.Salmāt.Alexādrina.numiana. ¶Collo ampullacea.& coriolana. Brutiæ gētilita=
tis cucurbitina. Luxatus est ordo verborū.& verba ipsa nō vacāt errore. Scribo.collo
ampullacea,Cucurbitina.Coriolana,Brutia gētilitatis.Acidula succi.Nā ambo Co=
dices cucurbitina agnoscūt nō cucurbitana. & Salmāti.Brūta legit nō Brutiæ. ¶Ma=
lis platanū,Cerasis vlmū. Ilicibus ulmū nō cerasis vlmū,legerē ego cū Virgilio secun=
do georgicō.Inserit vero ex fœtu nucis arbutus horrida, & steriles platani malos ges=
sere valētes.Castaneæ fagos ornusqꝫ incanuit albo flore piri.glandēqꝫ sues fregere sub
vlmo. Sed forte qui cerasis scripsit decept⁹ est illo poetæ versu. Pullulat ab radice alijs
dēsissima sylua,vt Cerasis vlmisqꝫ.Sed illic res alia agiẽ.quot videlicet modis arbores
proueniant. ¶Neqꝫ omnia insita misceri fas est.insitu legerē ego potiusquam insita.
¶EX CAPI.xvj. Septētrionalibus fenestris Seretio die patere. Scribendum opinor

Septentrionibus fenestras sereno die patere. qđ tũ verba sequẽtia mõstrant, tũ magis
.M.Varro quẽ sequi hac pte videť Plinius. Eius verba lib.j.Cap.lix. Hæc omnia in lo
co arido & frigido suprapoſita palea seruari recte putãt.& ideo Oporothecas qui fa-
ciũt ad aquiloné vt fenestras habeãt atq; vt perflenť curant.& Plinius lib.xvij.cap.iij.
Quidã cælũ terræ parere cogũt.vt quæ in ſiccis ſeranť orienté atq; ſeptẽtrioné ſpectẽt.
Et præſenti volumine cap.xxv. Inter prima hoc e pomis colono gratiã annuã refert, se-
ptentrione frigidisq; gauder. ¶ Stramẽtis, storeis, paleis ue ſubſterni. Scribẽdũ aum-
Attende mo. Ramẽta, Scobes, paleas ve ſubſterni. Plinius cap.ſequẽte. Sũt qui malũt vuas in
ſcobe, ramẽtis ve abietis, populi, fraxini ſeruare. Columella lib.xij.cap.xlv. atq; ea ipſa
nõnulli ſic in aliis generibus vt ſupra iam diximꝰ populnea, quidã etiã abiegna ſcobe
interpoſita mala cuſtodiũt. ¶ EX CAP.xvij.cotoneis interclusis. Codex Salmãti.in-
clusis non interclusis. ¶ Post horã diei tertiã. In vtroq; exẽplari.post horã ceu tertiam.
¶ Sorba vero & in scrobibus gypſato operculo duũ pedum terra ſupinducta. Verba
manifeſte præpoſtero ordine ſcripta, ſicq; vt ſentio reſtituẽda. Sorba vero & in ſcrobi
bus duũ pedũ, gypſato.č. Columella lib.xij.cap.xv. vnde hæc fuiſſe deſũpta apparet
perſpicue. eodẽ tempore ſorba manu lecta curioſe in vrceolos picatos adiicito, & oper-
cula picata imponito & gypſo linito. Tũ ſcrobibus bipedaneis ſicco loco intra tectũ fa
ctis, vrceolos ita collocato vt oblita ora eorũ deorſum ſpectẽt. Deinde terrã congerito
& modice deſuper calcato. Plinius quoq; eam lectioné cõſirmat paulo poſt quũ dicit.
Pleriq; vero in ſcrobe duũ pedũ altitudinis arena ſubſtrata & fictili operculo, deinde
terra operto. Aſtipulať & palladius volumine.ij.Tit.xv. ¶ Eandẽ pomis in vino ſubi-
gũt. præpoſitio.in.ſuperfluit ex codice Salmã. ¶ Columella anetor in puteos ciſternas
ve, in fictilibus vaſis pice diligẽti cura illitis mergi. Liguria maritima alpibꝰ proxima
vuas ſole ſiccatas iunci faſciis inuoluit. Si hæc lectio recipiať, falſum cõtra Columellã
cõterraneũ noſtrũ ſcriptoré ſingulari doctrina & facũdia teſtimoniũ phiberi ſinemus.
neq;.n.Columella in puteos ciſternas ue in fictilibus pice diligẽti cura illitis mergi co-
Correctionem nota. tonea tradit, ſed vuas. Quã obrẽ dictio quæ paulo poſt ſequiť. vuas. ex loco proprio
emota ad ſuperioré aliquãto locũ trãſferẽda eſt, Legendũq; hoc pacto. Columella au-
ctor eſt in puteos ciſternas ve in fictilibus vaſis pice diligẽti cura illitis, mergi vuas. Li
guria maritimis alpibus proxima ſole ſiccatas iunci faſceis inuoluit. maritimis inquã
lego nõ maritima. Nã maritimarũ alpiũ frequẽs eſt apud hũc auctoré mẽtio. vt libro
.viij.capi.xxxix. & circa maritimas alpes quondã effoſſæ. Columellæ antẽ verba ſunt
.M.Columella patruus meus ex ea creta qua ſiũt amphoræ, lata vaſa in modũ patina-
rũ fieri iubebat, eaq; intrinſecus & extrinſecus craſſe picari. Quæ cũ præparauerat, tũc
demũ purpureas & bumaſtos & numiſianas & duracinas vuas legi præcipiebat, pedi
culoſq; earũ ſine mora in feruẽtẽ picẽ demitti, & in prædictis patinis ſeparatũ ſui cu-
iuſq; generis ita cõponi ne vuæ inter ſe cõtingerẽt. Poſt hoc opercula ſupponi, & obli
ni craſſo gypſo. Tũ pice demũ dura quę igni liquata eſſet ſic picari nequis humor trã-
ſire poſſit. Tota deinde vaſa in aqua fontana vel ciſternina ponderibus impoſitis mer-
gi, nec vllã partẽ earũ pati extare. Sic optime vua ſeruať. ¶ Sũt qui malũt vuas in ſco-
be ramẽtis ue abietis, populi, fraxini, ſeruare. Ex Collumella hoc quoq; vt ſupra viſũ
eſt lib.xij.cap.xliij. ſed de abiegna, populneaq; ſcobe mẽtio illi tm̃, de fraxini nulla om-
nino. ¶ EX CAPITE.xviij. vtq; modios.clxx. ſingulæ ferãt. Scribe. vt quæ modios
.c.lxx.č. ex vtroq; exẽplari. ¶ Patriæ nomẽ obtinẽt. Nõ obtinẽt, ſed obtinẽs legit exẽp.
Salmã. ¶ Nã Alexãdrina e nigris eſt, candicãte rima, cognomine delicatæ. In aliis exẽ
plaribꝰ tã ſcriptis quã excuſis. Nã Alexãdrina e nigris eſt, cãdicans, terena cognomine
delicata. Ex quibus verbis poſtremũ, expoſitioné fuiſſe credimus dictionis illius, tere-

na.eundẽ intellectũ græce habẽtis. ¶ Sũt præterea eædẽ serotinæ, & præcoces biferæ.
Verbũ.eædẽ supfluit.ex codice Salmã. ¶ Deprehẽsasq; in his hieme grossos. Idẽ exem
plar addit. scimus. deprehẽsasq; scimus in his hieme grossos. ¶ Serotinæ & a corio ap-
pellatæ duro. Quid si legas nõ Serotinæ sed exigua similis literulæ mutatione. Scro-
tinæ. nota significatione verbi. scrotũ. ¶ Cato de ficis serẽdis ita memorat. Ficus maris
cas in loco cretoso.c. Diuerso ordine in catone legunt̃ hæc verba cap. viij. Fic⁹ inquit
mariscas in loco cretoso aut aperto serito. Africanas & herculanas. Sagũtinas, Hiber
nas, Telanas, atras, pediculo lõgo, eas in loco crasso aut stercorato serito. ¶ Et cũ veniẽ
tiũ flore maturescũt. Lego cõtra omnia exẽplaria, nõ venientiũ sed vernantiũ. ¶ Am-
monet & africæ ad ingẽs documentũ vso eo pomo. Exẽp. Salmãtic. vsi legit non vso.
Vtraq; lectio vitiosa Scribendũ.n. vsæ. vt ad africã referas. ¶ Qñ hoc pomũ dẽptum — Hanc pomũ nota.
putatis ex arbore? Vtrũq; exẽplar. qñ hãc pomũ dẽptã putatis ex arbore. & paulo post,
decerptã in eisdẽ legit̃ nõ decerptũ qđ est notatu dignũ. Itẽ Quãdiu libẽtius legerim
quã qñ. & decerptã putatis quã dẽptã. ¶ Quid primũ in eo miremur? Curã ingenij.c.
Scribendũ puto alio ordine & aliter. Quid primũ in eo miremur? Curã geruli, celeri-
tatẽq; cursus? an occasionẽ fortuitã? an vehementiã viri? ¶ Sup omnia quiddã est quo
nihil equidẽ.c. Dele verbũ quiddã. ex ambobus codicib⁹. ¶ Magisq; ob memoriã eius — Elegans emendatio.
quæ nutrix fuit Romuli ac Remi cõditoris appellata, qñ sub ea.c. Romana impres-
sio, nõ cõditoris appellata præfert sed ruminalis appellata. rectissime. Ficu.n. rumina-
li nihil notius in historia Romana. ¶ EX CAPI. xix. atq; e putrescẽtibus identidem
generat̃ aliquid. Exẽp. Tol. atq; vt e putrescẽtibus gignat̃ aliquid. ¶ Cerealesq; auras
immittũt foribus aptis. cõmodior lectio foraminibus quã foribus, quas paulo post ri
mas appellat. & adaptis hẽt codex Tol. ¶ Honos laudatas seruat in capsis. Leget̃ for-
te aptius. Mos laudatas seruãdi in capsis. ¶ Et obsonij vicẽ habeant recẽtes ficus. Sale
siccatis & casei loco vesci nup excogitatũ est. Lõge aliter Toletanus codex. cũ recẽti fico
salis vice caseo vesci, nup excogitatũ est. ¶ EX CAP. xx. Setania. duo mespili genera
esse, Dioscorides tradit lib. j. alterum in italia nascẽs quod pleriq; epimelida appellãt,
nõnulli sitaniõ, quanquã Marcellus Setaniõ legit. Hermola⁹ vero in Dioscoridis tra
latione Sitaniõ. Idẽ in corollario cap. clxxx. mespilum setaniã a Theophrasto appellari — Contra Hermolaum.
ait falso. si vulgatis Theophrasti exẽplaribus fidẽ habemus. Libro.n. iij. cap. xij. Sata-
niõ vocat penultima pducta a recto Satanios. & Theodorus Satanea vertit. Sicq; le-
gendũ in Plinio puto. ¶ EX CAPI. xxij. quã quia cadẽdo tripudium sonũ ve faciãt.
Particulã. ve. neutrũ exẽplar agnoscit. & Toletanũ summũ legit nõ sonũ. vt forte legẽ
dũ sit tripudiũ solistimũ nõ tripudiũ sonũ. Erat autẽ tripudiũ solistimũ faustũ felix- — Locus notandus.
q; auspicãtibus. De quo Cicero lib. ij. de diuinatione. sed quia cũ pascunt̃ necesse est ali
quid ex ore cadere, & terrã pauire, terripauiũ primo, post terripudiũ dictũ est. hoc qui
dẽ iam tripudiũ. Cũ igit̃ offa iam cecidit ex ore pulli, tũ auspicanti tripudiũ solistimũ
nunciãt. & in eodẽ lib. Si.n. fatũ fuit classes populi romani bello punico primo, alterã
naufragio, alterã pœnis depressam interire, etiã si tripudiũ solistimũ pulli fecissent. L.
Iunio & P. Clodio cõsulib⁹ classes tñ interissent. ¶ Caryõa capitis grauedine, ppter
odoris grauitatẽ cõuenit dictũ. Nucẽ capitis dolorẽ gignere medici oẽs proclamãt. vn
de nomẽ ei inditũ sit caryõ. Fieri tñ id ppter odoris grauitatẽ nullus qđ meminerim p
dit. Quappter tria illa verba. ppter odoris grauitatẽ. cõmẽtitia esse existimo & falso pli
nianæ lectioni inserta. ¶ Duro fragili ue, & tenui ac crasso, loculoso & simplici. Scrip-
ta lectio, duro fragili ue, & tenui aut crasso. loculoso aut simplici. ¶ Abellinas patrio
nomine. abellanas nõ abellinas codex To. ¶ Vmbilicus illis intus in vẽtre medio. Ver
bũ. intus, nõ legit̃ in codice Salmã. ¶ Adijcit pterea auellanas & galbas. Cato cap. viij.

abellanas & caluas. ¶Nunc thasiæ & albẽses celebrant̃ exẽp. Salmá. Albeses legit non albẽses, qđ nõ magno opere displicet. Ná festus albesia appellat scuta quibus albenses vsi sunt qui fuerũt marsi generis. ¶Quæ sunt amplissimæ & minime rotundæ. In eodẽ. geminata cõiunctione. quæ sunt & amplissimæ, & minime rotundæ. Minuta hæc fateor, sed in clarissimo scriptore nihil prætermitti debuit qđ ad eũ restituendũ vel tantulo præsidio esse posset. ¶EX CAP. xxui. Ieiunio fœminarũ. ingenio fœminarũ, in eodẽ. ¶Ná diuus Tiberius postea. c̃. Nomẽ. Tiberius. in neutro exẽplari habet̃. Alioqui a nullo qđ sciá nisi impudenti adulatore diuus appellatus est Tiberius, hõ impurus & omni flagitiorũ genere inquinat⁹, tãto minus a Plinio qui oẽs aduládi Tiberio causas procul habuit. Itẽ paulo post imposuere legit nõ imposuit apogra. Tol. ¶Nec operoso sunt cibo. nec operosæ cibo. in eodẽ. ¶EX CAP. xxiiij. Duobus autẽ hoc nominib⁹ appellát græci. comarõ & memæcylõ. Si lectio hæc errore vacat qđ nõ puto mirádũ est tã diuersum abiisse pliniũ in hac traditione ab aliis auctoribus. Ná Theophrastus lib. iij. cap. xvj. arborẽ comarõ vocat, fructũ memæcylõ. Comaros inquit quæ fructũ esui habilẽ memæcylõ fert, magnitudine nõ nimiũ præstat. Et Dioscorides lib. j. Comarõ ait Romani arbutũ dicũt. Cotoneæ malo similis arbutus est, tenui folio fructu prunorum magnitudine, sine nucleis quẽ memæcylõ vocát. Hesychius glossographos. Comaros inquit plãta quædá est quæ memæcylõ fert. Cõfirmat id quoq; Athenæus lib. ij. Cõsentiũtq; cæteri oẽs. Illud nõ pteriendũ a theophrasto præallegato loco cũ. e. in prima syllaba & æ. diphthõgo in secũda memæcylõ scribi, ab athenæo autẽ & Hesychio cũ. i. in prima & eadẽ diphthõgo iñ secũda mimæcylon. ¶Ex quo apparet totidẽ esse genera & apud nos. Alio nomine arbutus vocat̃. Scribo alia distinctione. Ex quo apparet totidẽ esse genera. Et apud nos alio nomine arbut⁹ vocatur. ¶Plurimũ vero differũt hederæ sambuciq; acini, & figura etiá punici. Duo illa verba. & figura præcedẽtibus adiũgenda sunt. ¶EX CAP. xxvij. Sed & suus quidá & peculiaris. Codex Salmá. Sed & suus ac peculiaris. ¶Siquidẽ inest ei qđ tamẽ iure dici non põt dulce, & pingue, & suaue. Vetus lectio. siquidẽ inest ei qđ tñ iure dicitur põt dulce & pingue. c̃. Legendũ puto. Siquidẽ inest ei qđ tñ iure dici suũ nõ põt dulce & pingue & suaue, obtinẽti tñ lenitatẽ quæ ipsa succedit in saporis vicẽ. Vt illud verbũ. tñ. quod paulo post redũdare videt̃, huc trásferat̃. ita sensus erit dilucidus. ¶Nullus hic aquis, ne succus quidẽ vt tñ eo ipso fiat aliquis. Exẽp. Salmá. Nullus hic aquis ne succus qui dẽ qui tñ reliqua. Scribendũ puto. Nullus hic aquis ne succ⁹ quidẽ qui tñ ex ipsis fiat aquis. ¶EX CAP. xxviij. Ergo succorũ vinosus piro cætera. Scribo vinosi nõ vinosus, tũ ex exẽp. Salmá. tũ ex Theophrasto lib. j. cap. xix. Succorũ vero alij vinosi ceu vitis, mori, myrti. ¶At pinguis. in eodẽ exẽplari pingues, nõ pinguis legas. & eodẽ iure statim. ¶Dulcis & aquosus. Legendum dulces & aquosi. sicq; præfert idẽ exẽplar. ¶Alia siliquis gignunt̃. Verbũ. gignunt̃. plinianũ nõ putamus. constãte sine illo sensu, immo cũ illo nõ constãte. ¶Cũ in pluribus semina placeát, in siliqua dánent̃. Scribo. cũ in pluribus semina placeant, siliquæ dánent̃. ¶Succo vuæ & caryotæ. callo pira & mala. corpore melimela. mora cartilagine. Exẽp. Tol. Succo vuæ & careotæ. callo pira & mala. corpore mola mora cartilagine. Legendũ puto. Succo vuæ careotæ callo. pira & mala corpore. melimela cartilagine. ¶EX CAP. xxix. ¶Arbor ipsa in europæ

Emendatio pulcra

citeriore cœlo. Lego. arbor ipsa in europæ tetriciore cœlo. ex eodẽ rectissime. ¶Patritia multis annis præualuit flaccescẽte plebeia. duo vltima verba deléda, si codici Tolet. credimus. ¶Illa vigens. Verba hæc falso adiecta putamus. ¶Plebeia torrida. Scribo. Plebeia retorrida. ex exẽp. Tol. ¶Flaccescẽte patricia. Flauescẽte patricia. in vtroq; codice nõ flaccescẽte. ¶Exoticá densissimo. Plurimũ hoc loco debemus archety. Salmáti.

cuius beneficio restituit locus pulcherrimus, Legendũ est.ti.ex eo, nõ exoticá, sed Hexastichá, hoc est sex ordinũ, vnde statim sequit, senis foliorũ versibus. Meminit & Columella lib.ij. cuiusdá generis ordei qp vocet hexastichõ, & alterius qd' distichõ. ¶ Atque ita in mulso indita, musto nõ mulso agnoscit codex To. quá lectioné cõfirmát verba catonis cap.cxxiiij. Myrtũ nigrá arefacito, in vmbra vbi iá erit passa seruato ad viṅdemiá in vrna musti myrtæ semodiũ .id oblinito. Vbi desierit feruere mustũ, myrtam eximito. Id est ad aluum crudá.c. ¶ Myrto veneris victricis coronatus incessit. Dionysius halicarnaseus nõ myrto, sed laurea coronatũ tradit volumine.v. ¶ EX CAP. vltimo. ianitrix cæsarũ pontificũq;, quæ sola & domos exornat. Exép. Salm. alio ordine. ianitrix cæsarũ põtificũq; sola, quæ & domos exornat.c. ¶ Baccis gustatu quoque nõ asperis, permutatis verbis exépl. Tolet. baccis quoq; gustatu nõ asperis. ¶ Ex ea lauro quæ ei missa e cœlo minima est altitudine. Et hic etiá alius est verborũ cõceptus in eodé exéplari. Ex ea lauro quæ ei missa est e cœlo, minima altitudine. ¶ Qd' nũc satũ & ibi puenit. Primũ verbũ. qd'. superfluit ex eodé. ¶ Lauriferá telluré illá osculatus ex responso. Titus liuius, Ouidius, & alij auctores nõ explicát vtra fuerit terra quá exosculatus sit brutus, delphica an italica. Plinius delphicá intelligit. Dionysius alicarnasseus .iiij. volu. italicam. Brutus inquit intelligés quid vellet declarare deus, vbi quá celerrime italicá terrá ascédit, pcidés osculatus est terrá. hác esse putans omniũ hominũ matré. ¶ Laurus quidé manifesto abdicat ignes crepitu, & quadá detestatiõe. Exép. tol. testatione legit nõ detestatiõe. rectius vt sentio. ¶ Sed & circa diuũ Augustũ. Vtrũq; exemplar. Sunt & circa diuum Augustum. ¶ Cũ pacta esset illa. cum nupta esset illa. Salmant. codex. ¶ Ex ea triumphans postea Cæsar. Permuta verborum ordinem. Ex ea postea triumphans Cæsar. ex eodem.

¶ EX LIBRO. XVI. EX Procemio.

QVAE Primo victũ mortaliũ aluerũt. primæ nõ primo Archety. to. Cæterũ cõmonere hic lectores libuit, deseri nos in psenti volumine reliquisq; insequétibus a semiueteri illo exéplari bibliothecæ florentissimæ huius Salmáticésis academiæ cuius testimonio in superioribus vsi sum9. Neq;.n. plures quindecim libros illud cõplectit. Reliquũ psidij nobis superesse in vno tm̃ Tol. codice, tátæ tñ integritatis ac in locis numerosissimis tá indubitatæ fidei, vt qd' de Platone dixit Antimachus solus sit instar omniũ. Fuit olim is codex Illustrissimi patris ac memoriæ omni honore & reuerétia psequédæ Egidij Albornozi sacrosãctæ Romanæ ecclesiæ tituli sanctæ Sabinæ presbyteri cardinalis, Toletaniq; archiepiscopi. Qui inter alia magnanimitatis suæ moniméta, celebre illud bononiése prytaneũ qd' vulgus hispanorũ collegiũ appellitat cõdidit, & reditibus amplissimis ditauit ad sustétandá hispaná iuuétutẽ quæ scientiarũ auida italiá peteret. Is dié suũ obiturus magnificentissimá illá ac totius christiani orbis multis titulis nominibusq; facile principé Toletaná ecclesiá huius elegátissimi codicis & multorũ aliorũ reliquit hæredé. Vnde abhinc ferme biennũ vt iá plus semel diximus, cõmeauit ad nos iá ad hæc pdéda accinctos, opera ac beneficio summi viri Ioánis Vergaræ, doctoris theologi, ac eiusdé almæ ecclesiæ canonici. Præceptoris olim in naturali philosophia nostri, sacrarum iuxta ac humanarum disciplinarum cognitione, Græca q; ac latina lingua præcellentis. Ingenio vero adeo extra omnem aleam, & ad omnia quæ cõminisci humana mens queat adeo præsenti, vt qd' de oratore Vinitio Seneca auctore dixit Augustus in numerato illud habere videaẽ. Omitto mores in magna fortuna qd' perrarũ est castissimos. Omitto cõgressus humanissimos facilitaté q; tantá vt cũ dignitate superioribus antecellat, par

Locus restitutus.

Ioánis Vergara Canonici Toletani.

infimis esse videatũr. Prætereo alia huius viri præconia, ne laũdandi materiá quá mi
hi casus & dicédorũ ordo inuexit, vltro quæsisse videar. ¶EX CAP.i.cóplures ea ne
cessitate gẽtes. adde præpositioné.in.ex To.exép.cóplures ea in necessitate gẽtes. ¶Du
biũq́ terræ sit an parte in maris. Idé codex dubiũq́ terræ sit an parté maris. Scribo per
mutatis verbis. dubiũq́ terræ sit an maris parté. ¶Aut tribunalia extructa. cómodior
lectio, vt tribunalia. & excita legit nó extructa codex script⁹. ¶Cũ integát aquæ circũ=
data. Verbũ. circũdata. aut vt alia habẽt exéplaria. circundatæ. adulterinum putamus.
¶Captũq́ manibus. Scribendũ reor captũt ue manibus, vt intelligas piscé. ¶Et rigẽ
tia septẽtrione viscera sua vrũt. suburunt cómodius scribet̃, quá sua vrunt. ¶EX CA
PITE.ij. ¶Roborũ vastitas intacta æuis. itacta in æuis. Idé codex. ¶EX CAP.iiij.
veluti.po.Ro. ipsi corona imposita. In eodem. veluti publicæ.r. ipsi corona imposita.
¶EX CAP.v. Distát fructu, situ, sexu, sapore, Videt̃ nullomó legi posse. fructu. Ná
quattuor hic differẽtias Plinius notat, quas statim singulatim exequit̃, cũ tñ nulla sit
quæ fructui respódeat. Scribendũ igit̃ figura nó fructu, vt cófestim sit manifestum.
¶EX CAP.vj. per genera plus minus cóplectẽte. plus minus ue cóplectẽte. codex. tol.
¶Pro differẽtia generũ breuiora vel lógiora. breuiora lógiora ue in codé habet̃. ¶At
q́ carbone dotata vitijs obnoxia est. Quá ob ré solida vtunt̃ carboni, ærariorũ tñ of=
ficinis. cópendio qm̃.c̃. Scribo. Aspris dolata, vitijs obnoxia est. Quá ob ré solida vtũ
tur. Carboni vtilis, ærariorũ tñ officinis, cópédio.c̃. Theophrastus lib.iij. de Aspri ar=
bore loquẽs. Materies inquit improba. Et laborata quidé inutilis, rũpit̃.n. & cadit, ru=
dis autẽ melior. Obid sic ea vtũtur. Improba etiá ad cremandũ & ad carboné faciédũ.
q̃ppecũ carbo eius omnino inutilis, qđ trásiliat scintilletq́, præterquá ærariorũ offici=
nis. His.n. vtilior cæteris hic habet̃. Qđ.n. flatu desinẽte ꝑtinus extinguit̃ parũ absũ
mi pót. & statim ante. ¶Fortius lignũ quercus hẽt, & incorruptius, ramosa & ipsa pro
cerior tñ & crassior caudice. Legendũ nó quercus sed fagũs, & nó ꝓcerior sed breuior.
Locũ expende. Vtrũq́ euidẽtissime ex Theophrasto lib.iij. cap.ix. cóparat.n. hemerida quá theodor⁹
placidá vertit cũ fago. Náq́ placida inquit nó erecta, nec leuis, nec excelsa est, quippe=
quæ corpore in orbẽ comoso cótorto sinuosoq́ stet, vt nodosa alosaq́ assurgat. Mate
ries robusta, verũ infirmior quá fago. Hæc.n. robustissima putrediniq́ nulli obnoxia
est. Sed nec ipsa erecta, quáquá minus torta quá quercus, caudice vero crassissimo có=
stat vt tota quoq́ breuis species reddat̃. Ná eius etiá corpus in orbẽ comosũ minimeq́
erectum est. ¶Halipleos dicta cui crassissimus cortex atq́ caudex. De cortice nihil
Theophrastus, Proinde statue. Scribendum item haliphloeos cum.œ. diphthógo in
Verba restituta ex alieno loco in proprium. tertia. ¶Eidé raro glás, & cũ tulit amara, quá præter sues nullũ attingit animal, ac ne
cæ quidé si aliud pabulũ habeát. Hæc verba falso hic inserta sũt, falsoq́ haliphlœo tri
buũtũr, ad hemeridé.n. ꝑtinent, & cũ his quæ de illa paulo ante dicta sunt cótinuari
debẽt ex Theophrasto lib.iij. cap.x. hemerida inquit quá alij sterilé dicũt, alij fructum
adeo vitiatũ ferre vt eũ animal nullũ mádere possit præterquá sues & hos cũ aliá nul=
lá habẽt. ¶Querna diffusam & grauissimá & ipsa glandiũ æque dulcissima. Exépl.
Tol. querna diffusam atq́ dulcissimá, grauissima & ipsa glandiũ. ¶Similé hunc lati=
folia, sed læuioré. Scribe cũ diphthógo.æ. læuioré, vt intelligas læuoré, nó leuitaté,
ex Theophrasto. ¶Hæc tingendis vtilior. adde verbũ lanis ex Theophrasto euidenter
lib.iij. cap.ix. Fert inquit & alterá nigrá qua lanas tingũt. ¶EX CAP.vij. Sole de ge
minis exeũte Theophrastus lib.iij. cap.vj. Scirrhophorione mẽse. Theodorus Martio
trástulit. ¶Hoc est vt nucleũ fabæ magnitudine habeat. Scribendũ puto. hoc est cur
nónullæ fabæ magnitudiné habeát. ex Theophrasto lib.iij. capi.vj. Si ab æstu inquit
occupet̃ arescit, augeriq́ amplius nequit. qua de causa earum aliquæ nó maiores fabis
euadunt.

euadunt. ¶Nascuntur in eo & pilulæ nucibus non absimiles intus habẽtes flocculos
,ĉ. nucleis hic legendũ nõ nucibus idẽ Theophrastus docet lib.iij.cap.viij. Fert inquit
& quod quidã pilũ appellant. Id pilula est comã gerens lanaceã mollẽ, nucleo durior,
qua in lucernarũ luminibus vtuntur. ¶Apertis amara inanitas est. Legendum forte
atra potius quã amara. Theophrastus lib.iij.ca.viij. Aperta nigra & fruticans cernit̃.
¶EX CAPI.viij. Tilia, nuce, platano. Theophrastus castanea non platano. libro.iij.
cap.vij ¶Non in cortice modo verũ & e ramis dependentes. Contraria prodit Theo=
phrastus lib.iij.cap.ix. Nascitur inquit idẽ cortice non e surculo vnde glãs. neq; e gem
ma sed e latere supernorũ nodorũ. Quare hic mallẽ legeres e cortice modo, q̃ e ramis.
¶EX CAP.ix. Vasa corbesq; ac patentiora quædã. immo e cõtrario lego. corbesq; ac
patẽtiora quædã vasa. ¶Atq; prætexta tuguriorũ. protecta nõ prætexta exẽplar Tolet.
¶EX CAP.x. vsq; ad bellũ pyrrhi regis. Scribe. ad pyrrhi usq; bellũ. ex eodẽ. ¶Sicut
pinus in uertice. Idẽ exẽplar. sicut pinus e vertice. ¶Vt mista visu discerni nõ queat. &
inde fraꝰ seplasiæ. meliꝰ idẽ codex. vñ fraꝰ seplasiæ. ¶Meliorq; flexu. molliorq; flexu.
Idẽ. ¶Et tenuiora ac magis algẽtia. Legẽdũ vr̃ rigentia. nõ algẽtia. tũ vt opponatur
illis, mollior flexu, tũ quod sequit̃ paulo post. pinguioribus folijs & simplicibus atq;
non rigentibus. Appellat autẽ folia rigentia, subrecta non procliuia in terrã. ex Theo
phrasto lib.iij.cap.x. cecłimena mallõ idest inclinata magis. Simplicibꝰ autẽ intelligo
mollibus ex eodẽ. ¶Mas breuior & durior. addi debet vt opinor verbũ. folijs. ex Theo
phrasto lib. & cap. eodẽ. & marẽ inquit breuiorẽ folioq; duriorẽ, fœminã proceriorem,
folijs pinguem, mollẽ procliuiorẽq;. ¶Ipsaq; materies retorrida & nigrior maribus ra
dix. Dictio. radix. videtur superfluere ex eodẽ theophrasto citato loco. Omnis mas se
curi breuior & contortior operiq; difficilior est, fœmina procerior atq; facilior. ¶EX
CAP.xj. multosq; ad alios vsus. Elegantius in nostro exẽplari. multosq; alios ad vsꝰ.
¶Hoc in Syria cedriũ vocatur. Sensus qui potest ex his verbis colligi, est. Primũ illũ
sudorẽ aquæ modo fluẽtem e canali in Syria vocari cedriũ siue ex teda, seu ex quouis
ligno. At hoc falsum est si dioscoridi fidẽ habemus lib.j.cap. de cedro. Ex cedro nãq;
tantũ cedriũ, aut cedrinus liquor dicitur. Aut igitur legendũ. Hoc e cedro cedriũ vo=
catur, aut additis aliquot verbis. hoc in Syria e cedro cedriũ vocatur. Nã in Syria præ
stantissimas esse cedros Theophrastus auctor est libro quinto capite.ix. ¶Aceto spis=
satur & coagulata brutiæ cognomẽ accepit. Archetypum. Tolet. aceto spissatur vt coa=
gulo, & bruniæ. ĉ. ¶Item terebinthi nam in sartagine referuenti. Longe aliter in eo=
dem exemplari. Item terebinthinam in charta cinere feruenti.
¶EX CAPITE. xij. Quidam arbitrantur in montosis copia præstantiorem fieri,
ac coloratiorem fieri, & dulnorem quoq; & gratiorem dum resina sit. In codice no=
stro. Quidam arbitrantur in montosis copia præstantiorem ac colore & dulciorem,
odore quoq; gratiorem dum resina sit. ¶Sed has & illas serenitate steriliores. Fru=
ctum quædam proximo anno ab incisu largiuntur. Idem exemplar. sed has & illas se=
renitate steriliores fieri. Quædam proximo anno ab incisura largiuntur. ¶Pro=
prium quidam fecere sapium. sapinum non sapium in eodem. ¶Sapinus autem ma=
teries cæsarutu e genere fiat. Apographon nostrum. Sapina autem materies cæsare ge
nerescit. vt forte scribendum sit. Sapina autem materies cæsa regenerescit.
¶EX CAPITE. XIII. Tantaq; est vis vt ne matutinas quidem occidentes
ue vmbras quam sunt longissimæ serpens arboris eius attingat. Verba temere & in
ordinate posita. Videntur enim hoc modo esse legenda. Tantaq; est vis vt ne matu=
tinas quidem occidentes ue vmbras arboris eius quum sunt longissimæ serpens at=
tingat. ¶EX CAPITE. xxj. Aceris mares prius florent. Acerum non Acens in

Tolet. exemplar. & paulo post. ¶ Cætero lenis quies. De cætero lenis quies. in eodem. ¶ Quod in metas emittitur. Scribendũ puto cõtra omnia exẽplaria emitur nõ emittitur. ¶ Syluestre vt credo mitigatũ satu. E syluestri vt credo. c. in eodẽ. ¶ In igne quoq; duritia quæ ferro. Ligni quoq; duritia quæ ferro. Idẽ agnoscit. ¶ EX CAPI. xviij. Descẽdunt etiã in plana. Verbũ. etiã. redundat ex eodẽ. ¶ EX CAPI. xix. Ergo mites quæ fructu. c. In eodẽ. eæ mites quæ fructu. c. ¶ EX CA. xxiiij. Quibus adijcit Cato decidua a populo quercuq; animalibus iubens dari non perarida. Scribendũ puto. & cedua nõ decidua. Cato cap. v. Frondẽ populneã, vlmeã, querneã, cædito. Et per tẽpus cõdito, nõ perarida, pabulũ ouibus. Hæc cato. Cũ igitur Plinius hic scribat animalibus nõ vt cato ouibus, & Cato addat vlmeã qđ in Plinio nõ legitur, adducor vt putẽ scribendũ hic. a populo quercuq; & vlmo ouibus. Indoctus. n. librarius vt conijcio p. vlmo ouibus. scripsit animalibus. ¶ EX CAP. xxv. Cõcipiunt varijs diebus, & p sua quæq; natura. Alia protinus vt animalia, tardius aliqua. Scribo alio ordine. Cõcipiũt varijs diebus, & pro sua quæq; natura vt animalia, alia protin9, tardius aliq. ¶ Quorũ ratio aptius reddetur ab hoc tertio volumine. cõuertenda verba. tertio ab hoc volumine. ex exẽplari Tolet. ¶ Vitis sola bis parturit cũ primũ emittit vuã. Et hic puto erratũ esse in ordine verborũ. legendũq;. primũ cũ emittit vuã. ¶ Sequitur laur9, Illãq; cu pressus. Deme particulã. q;. ex antiquo codice. ¶ EX CAP. xxvj. Quæ se in arbore ipsa diuisere vocanť Zamiæ. cõtrario verborũ ordine, idẽ codex. Zamiæ vocanť. ¶ EX

Aestimãd9 locus.

CAP. xxvij. M. Varro auctor est vitẽ fuisse Smyrnæ apđ mare. Archetypõ idẽ nõ mare habet sed matreã. Quæ dictio nõ temere mutanda fuit. Fortasse. n. Plinius Metroõ scriptũ reliquit hoc est tẽplũ matris deorũ. quale in eli de Pelopõnesi auctor est Pausanias in Eliacis. ¶ Sũma sui parte fertilior est arbutus, quercus inferiore, iuglandes, fici, mariscæ. Emẽdatius antiquus codex. Sũma sui parte fertiliores, arbutus, quercus, inferiore, iuglandes, fici, Mariscæ. ¶ Syluestriora omnia tardiora. Syluestria lege nõ Syluestriora ex eodẽ. ¶ Quædã ex his omnino nõ maturescũt. Significãtius idem codex. omnino nec maturescũt. ¶ Iam quidẽ ex portẽtis, qm̃ maiora sunt precia præposteris. In eodẽ. et portẽtis. Malleq; scriberes præproperis quã præposteris. ¶ EX CAPI. xxviij. Fructibus minime laborans. Fructu non fructibus in eodẽ. ¶ EX CAP. xxix. quoniã omnis infirmitas cælo magis accidit. oboccidit nõ accidit idẽ præfert exẽplar. & statim. ¶ Multæ vero plura gignũt. redundat verbũ. vero. ¶ EX CAPI. xxx. Pluri

Castígatío notanda.

ma vero buxus. Nã & semẽ suũ & granũ qđ Carthegon vocãt. c. Scribendũ nõ. bux9. sed Ilex. manifeste ex Theophrasto libro. iij. capite. xvj. Nihil enim tale quale hic diciť a Plinio fert buxus, ex eodẽ Theophrasto capite. xv. De Ilice vero loco mox ante citato sic tradit. Fert præter glãdẽ granũ quoddã puniceũ & viscũ, atq; hyphear habet. Quapropter vt fructus quaternos habeat interdũ contingit. binos proprios, binosq; alienos, visci scilicet atq; hyphearis. Fert a septentrione viscũ a meridie Hyphear. Quod autẽ sequiť Carthegon. Legendũ quidẽ Crategon sed arbor est nõ granũ eidẽ Theophrasto Crategon, eodẽ lib. cap. xv. Est eiusdẽ nominis herba Dioscoridi lib. iij. ¶ Vt paliurus, myrtus. Itẽ nux auellana. Superfluit particula. Itẽ. ex exemplari. Toleta. ¶ Vt pinus lotos siue faba græca, quam Romæ a suauitate fructus, syluestris quidem sed cerasorum pene natura, lotõ appellant. In eodem. vt pinus, faba græca, quã Romæ. c.

Locus vifendus.

reliqua superfluunt. Item superfluit verbum. natura. ex eodem. ¶ Malis proprium genus, ferarum enim rostra reddunt. Scribendum reor. Malis proprij nodi, ferarũ enim rostra reddunt. Theophrast9 lib. j. cap. xiij. Malo profecto nodi peculiares. faciebus. n. beluarũ similes extãt. Vn9 prægrãdis. alij circa eũ parui cõplures. ¶ EX CAP. xxxj. Alijs leuis vt malo, fico. Scribe cũ diphthõgo. læuis. ex theophr. lib. j. cap. viij. liophloea.

¶Omnibus in senecta rugosior. Scribo. quibus. nõ omnibꝰ. Theophrastus libro. j. cap. viij. Quædã inquit scabro cortice, vt robur, Suber, Palma. Hæc dũ adolescũt læuiori cortice sũt, cũ senescũt crassiori, scabrioriq;. ¶Quibusdã rũpitr̃ spõte vt viti. Scribo. Quibusdã radicis specie vt viti. ex eodẽ Theophrasto & eodẽ loco. Nõnullis cortex radicis specimẽ gerit, vt vitis. Quibusdã etiã cadit, vt portulacæ. vnedoni. arbuto. ¶Apud auctores certe inuenitr̃ abietis plantã cũ trãsferretr̃ octo cubitorũ. Lego plãtæ, nõ plãta, vt repetas radicẽ. Cõsimiliter mox paulo cũ dicit. ¶Visa &. n. est annosa quercus vi tẽpestatis euersa. Legendũ patrio casu annosæ quercus vi tempestatis euersæ. vt rursus subaudias radix. ¶Et familiarissimũ hoc platonis. Cõiunctio. et. superfluit. ex vetusto exẽplari. ¶EX CAP. xxxij. Hocq; alias fastidio. Superuacanea est etiã particula. q;. ex eodẽ. ¶Sacrorũ certe causa laurũ myrtũq; habere. Scribendũ opinor. sacrorũ certaminũ causa. c̃. ¶Et nõ cõtigit. redũdat cõiunctio. et. in codice antiquo. ¶Taracina syluis scatẽte earũ. Sylua nõ Syluis in eodẽ. & paulo ante, in pontũ abire nõ ad pontũ. ¶EX CAP. xxxiij. Fœmina sterilis diu. Legendũ arbitror. spreta. nõ sterilis, Supra enim traditũ fuit Fœminã esse feracẽ, marẽ sterilẽ. Indicant id etiã verba protinus sequẽtia. Metæ demũ aspectu nõ repudiata. ¶Distinguẽdis tñ pinorũ ordinibꝰ. Scribo vinearũ nõ pinorũ. ex. M. Varrone lib. j. cap. xxvj. In omni inquit vinea diligẽter obseruia vt ridica vitis ad septentrionẽ versus figatr̃. & si cupressos viuas pro ridicis inserũt alternos ordines imponũt. c̃. ¶Trahitr̃ etiã in picturas opere historiali. Scribendũ vr̃. Trahitr̃ etiã in picturas operis topiarij. ¶Hæc gignitr̃ protinusq; emicat. In alijs codicibus nõ emicat legitur sed emigrat, minus vitiose. Legendũ. n. vt opinor. emergit quo verbo tanquã Pliniano vsus est Theodorus in tertio Theophrasti lib. capi. ij. non nusquã mõ subegeris mouerisq; solũ familiaria protinus terræ illius emergunt, vt in Creta insula cupressi. ¶EX CAP. xxxiiij. serpentiũ frigori gratissima Legendũ vt sentio nõ frigori sed frictui aut frictioni. ¶Qui vocãtur corymbi. Lego. quæ vocãtur corymbiæ ex Theophrasto lib. iij. cap. xviij. Neq; enim ad ramos referẽda est vox corymbi sed ad ederas fructũ albũ ferẽtes. Est & genus ederæ corymbia Dioscoridi. ij. ¶Primoq; esse helicẽ putãt, fieri ederã vetustate. Verbũ. putãt. superfluit. ex antiquo exẽplari. recte. præcessit. n. statim ante existimãt. Redundat itẽ particula. q;. Ordo etiã diuersus est. primo helicẽ esse, vetustate ederã. ¶Tenuiora folia in ordinẽ digesta. adde cõiunctionẽ. et. & in ordinẽ digesta. ¶Signa eius folia maxima atq; latissima mãnas erigẽtis quæ sunt cæteris inflexæ. Scribendũ arbitror. Signa eius folia maxima atq; latissima, ramos rigẽtes. Theophrastus lib. iij. cap. xviij. manifestã quæ ederascat affirmãt, nõ tñ folijs quæ maiora latioraq; hẽt, sed etiã germinibus, protinꝰ. n. erecta gerit nõ inflexa. ¶Ob id vocata cissos. In quibusdã exẽplaribus. orthocissos habetur. non cissos. ¶EX CAPI. xxxv. vt in poetis libero patre aut sileno quis omnino nescit quibꝰ coronetr̃. Scribo. qui somno nescit quibus coronetur. Ex archetypo toletano. recte, vt licet legere in sileno summi poetæ. Cæterũ hãc cõparationẽ non duco esse plinianam. ¶EX CAPITE. xxxvj. tegulo enim earum domus suas. c̃. Redundat coniunctio. enim. & domos legendum non domus. vtrũq; ex eodem. ¶Crassiore paniculo coma. Paniculæ non paniculo in codem. rectius. vt libro octauo de ceruis. arundineas in paniculas molli plumata lanugine. ¶Aut vbi limosiore callo indũruit. Legendum puto, lignosiore non limosiore. ¶Quanquam præferantur indi. Antiquum exemplar indigi legit non indi. Scribo, indici. ¶Harundo omnis ex vna stirpe numerosa. Atq; etiam recisa fœcundius resurgit. Radix natura vluax geniculata & ipsa. Scribendum opinor & alia lectione & alio ordine. Harundo omnis viuax, atq; etiam exusta fœcundius resurgit. Radicis natura ex vna stirpe numerosa, geniculata

Pulchra correctio

& ipsa. ex Theophrasto lib. iiij. cap. xj. qui viuacitatē harundini tribuit nō radici. Omnis inquit harūdo viuax est atq; adusta melius resurgit. Itēq; stirpe crassa numerosaq; est. ob id mori peruicax. Radix ipsa geniculata est. Astipulaт̄ & columella libro. iiij. cap. xxxj. ¶ Differētias faciūt & folia, nō multitudine verū robore & colore. Valida laconicis & ab vna parte dēsiora. Deesse arbitror dictionē tm̄. & legendū varia, nō valida, & ima nō vna. vt in totū Scribendū sit. Differentias faciunt & folia nō multitudine tm̄ verū robore & colore. Vana laconicis, & ab ima parte dēsiora. Theophrastus libro. iiij. cap. xj. Magnas & folia differētias reddunt, non multitudine magnitudineq; tantū sed etiā colore, quippe quæ laconica cognominaт̄ versicolor est. c̄. ¶ Tertia harūdo est tibialis calami. Alio ordine in codice antiquo. Tertia est harūdo tibialis calamis. ¶ Et cātus quoq; luxuria. Scribe luxuriæ dādi casu ex eodē. ¶ EX CAPITE. xxxvij. ¶ Apud nos quoq; multi totidē nomina imponunt. Adde, generibus, ex eodē. Apud nos quoq; multi totidē generibus nomina imponūt. ¶ Vimineā vocant eandē purpureā. & hic quoq; addēda particula. q;. eandēq; purpureā. ex eodē. ¶ EX CAP. xxxviij. Humor & cortici arborū est, q sanguis earū intelligi debet. Nō idē omnibus. Ficis lacteus. Dictionē. cortici. plinianā nō credimus ducti verbis Theophrasti lib. j. capi. xix. Arborum inquit ipsarū humor varijs generibus cōsumari videtur. Alius enim succus lacteo similis est vt fici, papaueris. c̄. ¶ Mirū hic in moro medicis succū quærēnbus fere hora diei secūda lapide incussus manat. Antiquū exēplar. Mirū hijs in moro medicis succū quærētibus, vere hora diei secūda lapide incisus manat. Vt forte legendū sit, imus, nō hijs. Nā sequiт̄ statim, altius fractus. c̄. ¶ Lignū in lōgitudinē fluctuaт̄. Libētius legerē. fluitat. quā fluctuaт̄. & mox paulo, magis fissilia, nō maxime in eodem habeт̄. ¶ EX CAPI. xxxix. Nāq; qui venabula ex ea faciūt. cōuerso ordine in eodem. Qui nāq; venabula. c̄. ¶ Cædi tēpestiuū quæ decorticenт̄ vt teretes. Scribo. & teretes, non vt teretes. ex Theophrasto libro quinto capite primo. Cædi itaq; tēpestiuū rotundā quidē materiā & omnē quæ decorticādā accipiт̄, cū germinare incipit. ¶ Nequæ dedolādæ arbores sternanт̄. Exēplar antiquū. ne qua dedolāda sternaт̄. reliq̄ superfluūt. ¶ Infinitū refert lunaris ratio. Deest cōiunctio. et. infinitū refert & lunaris ratio. ¶ Prælum e sapino atra potissimū facito. Vlmeā, pineā, nuceā. In ipso catone leges cap. xxxj. Prælū e sapino atra potissimū facito, aut vlmeā, aut pineā vel nuceā. ¶ Lunaq; dimidiata ne tāgas materiē. Tūc ne effodias, aut præcidas abs terra. Diebus quattuor proximis quibus luna plena fuerit optime eximiт̄. in vulgatis Catonis exēplarib⁹, in quodā etiā scripto sic habeт̄. lunaq; dimidiata, materiē ne tāgas. Materiē quā effodies aut præcides ab terra diebus septē quibus luna plena fuerit. ¶ Omnino caueto nigrā materiā ne doles ne cædas, neue tāgas nisi siccā. Scribo. Omnino caueto ne quā materiē doles, neu cædas, neu tāgas si potes nisi siccā. ex eodē Catone cap. xxxvij. ¶ Est pergentiū quoq; regiones in ijs differētia. Lege. est per se gentiū quoq; in ijs differētia. cætera supfluūt. ¶ Deteriores Aeneatica & arcadica, pessimæ parnasia & euboica. Scribo. Aeanica, nō Aeneatica. ex Theophrasto lib. v. cap. iij. Secundā inquit pōticā tradunt. Tertiā Rhyndacicam. Quartā Aeanicā. Deterrimā parnasiā atq; euboicā. Hæc Theophrastus. Est autē Aeane vrbs Macedoniæ Stephano. ¶ EX CAP. xl. Abies admirationis præcipuæ in naui quæ ex ægypto. c̄. Duo hic verba addēda ex Codice antiquo. Abies admirationis præcipuæ visa est in naui. ¶ Vulgoq; auditur octoginta nummorū & pluris. nummum non nummorum in eodem. & mox ante. ¶ Obiter puteolano puluere aduectisq;. Scribendum arbitror. ob id ter puteolano puluere aduecto. Nam cum tres moles altitudine turrium exædificatæ fuerint, optime quadrat ter ob id aduectum esse puteolanum puluerem. De quo Vitruuius secundo.

Lepida castigatio.

¶Calices e terebintho solitus facere torno, p quē probaẽ materies. Omniũ hæc sola.c. Scribendũ videẽ. Calices e Terebintho solitus facere torno. Cor cuius probaẽ. Materies omniũ hæc sola.c. Theophrastus lib.v.cap.iiij.& pocula thericlea tornari quæ a fictilibus secerni non possunt. Verũ cor tm̃ accipi. Et perũgi materiá oportere volunt. Egregi locus.

¶Palma est mollis, & suberis materies spissa, & malus piriusq;. Scribendũ opinor. palmæ mollis & suberis materies, spissæ malus pirusq;, vel, spissa malis pirisq;, moueor auctoritate theophrasti, qui nõ esse spissam suberis materiá prodit lib.v.cap.iiij. ¶Quonam genere materiæ sciẽtia obliterata. In aliis codicibus. cuius qm̃ generis materiæ.c. Scribendũ cõijcio, Thuiæ quidẽ generis materiæ.c. Tũ qđ Theophrastus post Cedrũ & Thuiá tertio loco ponit morũ qđ hic vides fieri itidẽ a Plinio, tũ etiá qđ statim sub iungit Plinius quæ odore præcellát æternitate præstare. & supra Plinius lib xiij.capi. xvj. de Thuia loquẽs. Hác inquit inter odores vri tradit in delitijs circes. Locus notandus.

¶Robur defossum. Et in aquis quercus obruta. Lege alia distinctione. Robur defossum & in aquis, Quercus obruta. Theophrastus lib.v.cap.v. Robur defossum atq; in aquis demersum. putredinis quippe hoc immune omnino vr̃. Ob id fluuijs lacubusq; naues hac etiá materia cõdunt, sed mari putrescit. Confirmat id rursus cap.viij. eiusdẽ libri.

¶EX CAPI.xlj. quorũ quidẽ alij putrescẽte succo. Verbũ quidẽ. demendũ est. ex archetypo. Tol. Ego vero & dictionẽ etiá illá. succo aduẽtitiá esse existimo. Theophrast⁹ lib.v.cap.v. Vermiũ autẽ qui nasci in materie solẽt, alij putrescẽte ipsa materie generari solẽt, alij pariẽtibus alijs vermibus. Pariũt.n. vel in cæsa matẽria vermes, quẽadmodũ in arboribus qui cerastæ vocanẽ. Cũ scilicet tm̃ eroserũt atq; excauauerũt, vt se circũagere possint. ¶Quas.cc. annis durátes inuẽtas. Verbũ. durátes. superuacaneũ putamus. & caueto ne illo. quas. naues referri putes. Theophrastus lib.v.cap.vj. In Tylo autẽ arabiæ insula materiẽ esse affirmant ex qua naues ædificát, quæ mari incorrupta pene perdurat. Quippe cũ annos plusquá ducentos demersa, immunis ab omni offensa seruet.

¶Vitri mõ fragilẽ. Theophrastus fictiliũ mõ fragilẽ. osperta ceramia. Et solidiora apud eundẽ, nõ spissiora.

¶EX CAP.xlij. Et palmæ arbor inualida, in diuersum.n. curuaẽ. At populus.c. Scribo Et palmæ arbor valida, in diuersũ.n. curuaẽ. Ná cũ oẽs in inferiora pãdenẽ, palma ecõtrario fornicaẽ. reliqua falso adiecta sũt. ex Theophrasto lib.v.cap.vij. ¶Frãgiq; se prænũciat strepitu. Scribe. crepitu nõ strepitu. ex exẽpla. Tolet. ¶Firmissima ad tectũ abies. In eodẽ. Firmissima in rectũ abies

¶EX CAPITE.xliij. Cornũ maxime audit sorbus.c. odit legiẽ in eodẽ nõ audit. ¶Durabilia ac sectilia quæ modice humida. Lego dolabilia potius quá durabilia. Theophrastus lib.v.cap.viij. Secanẽ inquit findũturq; facilius quæ humidiora capiunẽ. ¶Gallica vero etiá ad currus flexibilis. Vitẽ æmularẽ vlmus ni põdus esset in culpa. Legẽdũ permutatis dictionibus puto. Gallica vero vlmus etiá ad currus flexilis. Vitẽ æmulaẽ ni pondus esset in culpa. quáquá quinq; verba nouissima aliena suspicor esse nõ Plinij. Porro meminisse oportet, Pliniũ supra capite.xviij. inter genera vlmorũ, secundũ genus fecisse gallicas vlmos. Capite vero.xiiij. vbi de fraxino disseruit, nullá gallicæ fraxini mentionẽ habitam. ¶Facilis & fagus quãquam.c. Legendum videtur. taxus. non fagus. & mox paulo nõ sectilibus, sed plectilibus seu plexilibus. sic.n. magis explicaẽ intellectus verbi græci paracollemata hoc est cõglutinationes. Theodor⁹ vt in Plinio inuenit, sic in Theophrasto trãstulit sectilib⁹. Lege Theophr. lib.v.cap.viij. ¶Ideoq; p ditũ, immo legẽdũ vr̃ cũ minore litera. ideoq; pditi. ¶Cato vectes aquifolios laureos. Desideraẽ verbũ ligneos, ex ipso Catõe cap.xxxj. Vectes ligneos. aq folios, laureos, aut ulmeos facito uti siẽt pati. ¶Dat & aln⁹ ut dictũ est tuber sectile, sic ut citr⁹ acerq;. Scribo permutatis verbis. Dat & alnus tuber sectile sicut citrus, acerq;, vt dictũ est. Et

enim relatũ hoc est lib.xiij.cap.xv.& lib.præsetiti cap.xxxviij. ¶Tẽpestiuæ cæsuræ quã immaturæ in Toletano exẽplari maturæ legitur nõ immaturæ. ¶Sic terebinthũ vinci iubent. sic Terebinthũ vinci iuuat. in codẽ. ¶Iam lignũ emi testudinẽ facit. Aliter idẽ codex. iam lignũ enim e testudine facit. Sed particulã. enim. superuacuam ducimus. cõstat nãq; sine illa sensus. ¶EX CAP. xliiij. In Caphyis Arcadiæ luco. Verbũ. luco. seu vt alij legunt loco redũdare videtur, ex Theophrasto lib.iiij.cap.xiij. vnde hoc acceptũ. ¶Ibi platanus ostẽditur ex qua pepẽdit Marsia victus ab apolline. Lego nõ platanus. sed pinus. Nã e pinu suspensum ab apolline Marsyã auctor est præter cæteros Archias poeta græc⁹ epigrãmatõ sectione.iij. ¶Breuissima vita est. Punicis, fico, malis. Ex his præcocibus quã serotinis, dulcib⁹ quã acutis. & dilutior in punicis. Theophrastus lib.iiij.cap.xiij. Viuũt prædictæ aliæq; cõplures lõgo tẽpore. Breui: profecto punica, ficus, malus, præcipue verna. & dulcis minus quã acida, vt inter punicas quæ nucleo carent interiori. Ex quibus Theophrasti verbis apparet legendũ hic esse non acutis sed acidis. Neque enim acutũ opponitur dulci. immo fieri potest vt aliquid, simul sit & dulce & acutũ, vt de melle supra Plinius lib.xj.cap.xv. retulit. & dioscorides libro secundo. Neq; dilutior lego cũ Hermolao, ex cuius castigatione quis sensus elici possit non video, sed licet dura nimis castigatione. apyrenis. hoc est sine nucleo. ¶Sed e radicib⁹ repullulãt laurus & mali & punicæ. Lego e lateribus nõ e radicibus. ex Theophrasto lib.iiij.cap.xiij. Quædã senescunt quidẽ putrescũtq; velocius, sed ex eisdẽ rursus latere suo germinãt. vt laurus. mali. punicæ. ¶.X. arbores metiens, singulas magnitudinis visendæ. syluãq; sola facit. Toler. exẽplar. X. arbores mittẽs, singulas magnitudinis visendæ, syluã sola faciens. Aestimandũ vero an. mẽtiens. legi debeat, potius quã mittens aut metiens. ¶Est & in Syria herba quæ vocaẽ cadytas. Videtur detrahẽdũ esse verbũ. est. ¶Et quæ dolichos ac serpillũ. Verba hæc adulterina esse apparet ex Theophrasto & Dioscoride & cæteris. ¶Quod dryos hyphear vocant. hæc etiã verba nõ puto esse legitima hui⁹ auctoris vt ex antedictis cõstat. ¶Ac cõditi in aqua putrescunt. Legendum reor. cocti in aqua, non conditi Dioscorides libro tertio. Tunditur autem fructus is. Tum lauatur. Post hæc in aqua decoquitur.

¶EX LIBRO. XVII. CAPITE. I.

CONCEDERE se respõdit. elegãtius antiquũ exẽplar. addicere se respõdit. ¶An tu qui sex arbores æstimes. addendũ puto. tãti. an tu qui sex arbores tanti æstimes. ¶Primo stoloni nomẽ dedit. Verba hæc nullũ hic vsũ præstãt. Sensus. n. integer est sine illis. ¶Futuras ne eas credidisse. vẽturas, nõ futuras in codẽ legas. ¶EX CA.ij. ¶Alit omnia quæ non mundat. Scribendũ reor. alit omnia, neque inundat. inuersis verbis. ¶Quæ aquilonẽ austro vtiliorẽ facit. Expende an sit verior lectio. quã aquilo quã auster vtiliorẽ facit. quoniã vt superius ostendit fruges quoq; peius maturescunt austrinis diebus. & mox paulo hiemẽ aquiloniã esse omnibus satis vtilissimũ est. ¶Et si viti inutile, colono salubre est. Exemplar antiquũ. & viti inutile, colono insalubre est. Scribendũ reor præpostero ordine. viti inutile & colono insalubre est. fauẽte huic lectioni Columella lib.iij.cap.xij. & paulo post. Is nãq; æstatẽ ibi tẽperat. ¶EX CAP.iij. orientẽ ac septẽtriones spectẽt. Legendũ puto occidentem non orientem. Nam cum sol exsiccandi facultate præditus sit, vt statim sequitur, si ea quæ in siccis seruntur locis & rore indigent, in orientem vergant, magis sitiẽt humorisq; magis expertia erũt. ¶Cæteri vero fere. dictio. vero. superfluit ex exẽplari antiquo. ¶EX CAPITE.iiij. Similis & fluminum stagnorũq; ratio. Nebulis adurũt. c. Similiter fluminum stagnorũq; nebulis adutũt in codẽ. ¶Et carbunculus

terra quæ ita vocatur emendari vite maera putatur. Quattuor illa verba. terra quæ ita
vocatur. delenda. Sunt. n. manifeste adiecta a lectore exponēte quid esset carbūculus.
¶Nā tophus scaber natura friabilis. Nā tophus scabra, ac natura friabilis ver⁹ codex.
¶Si quis perite fodiat. si quis peritus effodiat, in codē. ¶In thessalia circa Larissam
emisso lacu frigidior facta ea regio est. Oleæ defecerūt. Aptior lectio. In Thessalia cir-
ca larissam emisso lacu. frigidiore facta ea regione, oleæ defecerūt. ¶Itē vites aduri qđ
nō antea. Hæc verba ad præcedētia spectāt ex Theophrasto lib. v. de causis plantarum
cap. xx. Proinde cū minore litera scribendū. itē vites aduri qđ non antea. Theophrasti
verba sunt. vt apud larissam Thessaliæ. Prius. n. qđ aqua stagnāte pigraq; cāpus reple-
tus esset aer crassior & calidior erat. Postea vero aqua educta colligiq; phibita, aer fri-
gidior est redditus & gelationes plures securæ sunt. cuius rei argumētū afferūt qđ tūc
oleæ tū alibi, tū in larissa oppido magnæ & optimæ aderāt, nūc autē nusquā habent.
& vites quoq; tūc nūquā cōgelabant, nūc pſæpe. Itē lego cōmutatis verbis. vites adu-
ri quod nō ante sensit. Thracia admoto. c. ¶Thracia sensit admoto ebro. Aenos sensit, Locum nota.
nō thracia sensit, vetus præfert lectio. Aenō autē Thraciæ nobilē vrbē ad ebrū fluuiū
sitā, oēs geographi & fere historici celebrāt. Sciendū tñ est locū hūc a theophrasto de-
sūptū lib. ꝓxime citato misere ibi decurtatū esse nō minus in codice græco quā latino,
vnde cōtagiōe morbus Pliniū inuasit. Verba Theophrasti subtexā ex tralatione Theo Theophrasti locus
dori, vt collata cū plinianis pspicuū fiat quomō vtrobiq; legēdū sit. aqua autē nō sem-
per agrū reddi frigidiorē sed etiā his quæ prius iam diximus, argumentū qđ circa eue
nerat. hæc. n. tepidior nūc esse putat quia ebrus amnis ꝓpius. In his Theophrasti ver-
bis desiderari puto ciuitatis nomē. Aenos. legendūq; argumētū qđ circa ænō euenit.
Hæc. n. c. In plinio vero plura adiiciēda ad sensus integritatē. videntur. Quæ autē ea
sint liberum vnicuiq; ius cēsendi esto, mihi satis sit locū indicasse. ¶At in syracusano
agro aduena cultor elapidato luto sole perdidit fruges. In exēplan antiquo elapidato
solo luto. perdidit fruges. Putamus dictionē. luto. expositionis causa adiectam esse.
Theophrast⁹ lib. iii. de causis plātarū cap. xxv. qđ illi euenerat qui ex corintho Syracu
sas, ꝓfectus culturā corinthii agri in syracusano seruauit. cū. n. lapides e segere frugali
legisset reddidit multo deteriorē. Frumentū. n. exarescebat cū exēptis lapidib⁹ nihil ha
beret quo se ꝓtegeret. ¶In qbus perticas pridie relictas gramē operiret. ex. M. Varrone
hoc lib. i. de re rustica cap. vii. ad cuius normā si locū hūc dirigas sic leges. in qbus per-
ticas relictas postridie gramē opiret. ¶EX CAP. v. Terram cariosam caue, neue plau-
stro, neue pecore impellas. Verba hic aliquot vt sētio desiderāt. ex Catōe ipso quē citat
cap. v. Terrā inqt cariosā caueto ne ares, neue plaustrū, ne ue pec⁹ impellas in illā. ¶Re
deamus ad ligni cariē. Scribo redigamus nō redeamus ex scripto codice. ¶Sed natura
sua anus terra. Verbū sua supfluit ex codē. ¶Ad radicē montiū planicie in meridiē ex
currēte. ab radice in codē legit nō ad radicē. forte sub radice legi esset cōmodius ex ipso
catone cap. i. si poteris sub radice mōtis siet, in meridiēq; spectet. ¶Erit igit hæc optima
& operi satior. In codē sic leges. erit igitur hæc optima & operiet sata. Scribendū videt
erit igitur hæc optima & operi et satis. ¶Talis fere est in noualib⁹ cæsa vetere silua. Le
gēdū incæsa vetere silua nō cæsa. ex Theophrasto euidēter lib. vi. de causis plantarū cap.
xxv. his verbis. Siccitas. n. est quæ odores vel omniū vel certe aliquorū facere possit. qđ
obiter in terra quoq; pspicuū est, vbi tēpore æstiuo solo adusto imbres accesserint. Hu
mor enim ad missus feruētiq; pulueri permist⁹ odorē generat. qđ idē in cæteris etiā fa-
cit. Nā & qđ de arcu cælesti referūt, arbores & loca reddere odorata vbicūq; constiterit
tale est. Reddit em̄ nō in omnib⁹ modis odorata sed si qua materia cōbusta, ꝓxime sit.
Nec id forsitā p se agit sed quodāmō p euētū, impluit enim locis vbi cōstiterit. Quippe

materiæ cōbustæ admistus humor vaporē quendā odorēq; excitat. neq;.n. aquæ multū descēdit sed magna pte guttæ irrorāt. Ita vt caliditatis siccitatisq; modus non desit. Hæc Theophrastus. Patrocinat etiā correctioni nostræ Aristoteles duodecima ꝓblematū sectione quæstione.iij. Prouenit inqt odoris ille affectus nō q̄litercūq; se materies habeat, neq;.n. viridi neq; in arida sed in vsta post aquā quæ arcui supuenerit, certā reddi suauitatē odoris pastores referūt. Ex antedictis vtriusq; auctoris verbis patet verba illa quæ statim sequūtur. quæ cōsensu laudat deprauata esse, legendūq; ad hūc maxime modū vel huic cōsimilē. cū sensum impluat. ¶ Cētena quinquagena fruge fertilē cāpū. Meminisse oportet Pliniū lib.v.cap.iij. cētena tm̄ scripsisse. vt in loco alterutro sit error. ¶ EX CAP.vij. Primisq; annis stipula difficult cædit. Verbum. stipula. aduētitiū putamus. ¶ EX CAP.ix. qđ certū est narbonensi ꝓuintiæ & vindemias sic eo coqui quia plus puluis ibi quā sol cōfert. Vetus lectio. Qđ certū est Narbonēsis ꝓuintiæ & vindemias certi⁹ sic coqui, plusq; puluis ibi quā sol cōfert. ¶ Proximū columella colūbarijs, mox gallinarijs facit. Scribo. Primū nō ꝓximū, & addēda. ex. præpositio. Columella lib.ij.cap.xv. Tria igit stercoris genera sunt præcipua. qđ ex auib⁹, qđ ex hominibus, quod ex pecudibus confit. Auium primum habetur quod ex columbarijs egeritur. Deinde quod gallinæ cæteræq; volucres edunt. exceptis tm̄ palustribus, aut nantibus. vt anatis & anseris. ¶ Simulq; præcepta vt inuenio re tali vtendi. Codex antiqu⁹. simulq; præcepta nō inuenio re tali vtēdi. Meliorē item lectionē ducerē recēti quā re tali. Nā sequit ilico, qm̄ & hic vetustas vtilior. ¶ Equino qđ sit leuissimū segetes alēdas. Varrōis verba lib.j.cap.xxxviij. minime bonū equinū sed in segetes, in pra-
Dissentit a Plinio. ta vero vel optimū, vt cæterarū veterinarū quæ hordeo pascunt, qđ multā facit herbā. Plinius verba illa, sed in segetes, accepit esse bonū stercus equinū, ego cōtrario accipio, sed in segetes esse minime bonū, in prata vero quā optimū qđ multā faciat herbā. ¶ Ouillūq; caprino. suillū, nō ouillū præfert. nostrū exēplar. ¶ Omnibus vero asininū. Desiderari hic puto verbū hoc. Columella. vt repetas verbū antedictū. præfert. Sequit.n. e cōtrario vsus aduersus vtrūq; ꝓnunciat. In quib⁹ verbis illud. vtrūq;. nō haberet quo referret, nisi hic adderes. Columella. Præfert autē columella stercus asininū cæteris omnibus quæ expecudib⁹ fiūt, lib.ij.cap.xv. ¶ Lupini segete prius quā siliquetur aratro vel bidētibus versa, manipulis ue circa radices arborum vel vitiū obruti. Castior scripta lectio. Lupini segete prius quā siliqueat, aratro vel bidētibus versæ, manipulis ve desectæ circa radices.c̄. ¶ Sterc⁹ vnde fiat. antiquus codex. Sterc⁹ vnde faciat. Scribo facias. ex ipso Catone capi.xxxvij. ¶ Lupinū, paleas, fabalia ac frōdes ilignas quernasq;. E segetē euellito ebulū. Scribe. Lupinū, paleæ, fabalia & cætera itidē Aceris frōdē, ilignā, & quernā, & segetū stipulas, ebulū, & cicutā.c̄. ex Catōe cap.xxxvij. ¶ Et circū salicta herbā auctā. Cato eodē capi. & circū sata herbā altā. Vetus lectio. & circū salicta herbā mactā. ¶ Frondēq; putridā. Vinea si macruerit. Particula. q;. redundat. Itē multa hic verba desideranī quæ habenī in Catone. cōsulto ne a Plinio omissa an negligētia scriptorū, nō statuerim. Sic.n. in Catone cap.xxxvij. frondem putridā & partē de nucleis succernito & in lacū conijcito, eo aquā addito, permiscetoq; rutro bene. Inde lutū circa oleas ablaqueatas addito. & nucleos itē cōbustos addito. Vinea.c̄. ¶ Vinea si macruerit, sarmēta sua cōburito, & ibidē inarato. Cato eodē loco. Vinea si macra erit sarmēta sua cōcidito minute, & ibidē inarato aut infodito. ¶ Itēq; vbi saturus erit frumentū, ibi oues delectato. Vetus exēplar. Idē. vbi saturus eris frumentū. c̄. Catonis exēplaria aliter hæc verba legūt, cap.xxx. vbi sementim facturus eris, ibi oues delegato. ¶ Hæc omnia segetē exurūt. exsuggūt non exurūt in catone leges. ¶ Fauonio flāte ac luna sitiēte. Scribēdū silēte nō sitiēte ex Catone ipso cap.xxix. ¶ EX CA.x.

aut insito & cõfecto arboris trũco. Lego. aut insito in cõfecto arboris trũco. ex scripto codice. ¶ Myrti genera omnia in Cãpania baccis serunt̃. Romæ propagine Tarẽtina, Democritus & aliomõ seri docet. Scribo diuersa distinctione & lectione. Myrti genera omnia in cãpania baccis serunt̃, Romæ ꝑpagine. Tarẽtinã democritus .c̃. Nã gen⁹ esse myrti Tarentinã supra Plinius docuit lib. xv. capi. xxix. ¶ Aciẽ lateris in aquilonẽ spectare. in fauoniũ nõ in aquilonẽ, columella in lib. de arborib⁹ cap. xxij. ¶ Turba indigesta. Quid si legas. turba indiga seu indigẽs æstu premit̃. ¶ Nullis vero tales pulli prouenĩũt. pulluli nõ pulli vetus exẽplar rectius inde. n. pullulare. ¶ Nõ statim mons est in sua locari. in suo locari ibidẽ nõ in sua. vt lib. ij. ca. v. in suo quæq; cõsistere. ¶ Dũ radici auellit̃ plãta. certior lectio ni fallor. dũ radicis auellit̃ plãta, appellat. n. radicis plã tam, viuiradicẽ. vt in initio huius capitis. aut. n. semine proueniunt, aut radicis plãtis. ¶ Nãq; & huic principio eligi solũ refert. Lego. Nãq; ad id præcipuũ eligi solũ refert. ex vetere codice. ¶ Altitudine hominis ad solẽ recipiendũ. Scribendũ vt reijciẽdũ vel arcẽdũ, nõ recipiendũ. Cato cap. xlviij. Furcas circũ affigito. Eo perticas intẽdito. Eo sarmẽta aut crates stean as imponito quæ frigus defendãt, & solẽ vti subtus hõ ambulare possit facito. c̃. ¶ Vt vix percipi quædã possint. Scribendũ præpostere. vix vt percipi. c̃. ex vetusto exẽplari ¶ Terraq; cribris supercernit̃. In eodẽ superincernit̃, nõ supercernit̃. ¶ Cõtra immane põdus attollere se nõ valet. cõtra mas põdus attollere. c̃. ibidẽ. Scribendũ reor ꝑmutatis verbis. mas cõtra põdus attollere se nõ valet. ¶ Differuntur post annũ dodrãtali filo. Scribe deferunt̃ nõ differunt̃. vt circa initia capitis sequẽtis, Deferendæ ex arcarũ venis post annũ in vlmaria. Et stilũ nõ filũ legẽdũ putauerim. Columella lib. iij. cap. xxij. Omnis nux vnã radicẽ mittit, & simplici stilo prepit. De leuioribus. n. filũ dr̃. vt illud in eiusdẽ horto. tenuiq; corruda simillima filo. ¶ EX CA. xi. serẽda dẽsa in refracto terra sup minutatim cribrata. Vetus lectio. serẽda dẽsa inarefacta, terra sup minuta incribrata. ¶ Aridiores serẽdas in cãpestribus cõuenit. Rariores nõ aridiores exẽplar antiquũ præsert. veriore lectione. Nã raritas spatiũ notat. & dictũ fuit statim ante. interualla ex loci natura sumunt̃. ¶ Quocũq; mõ intueare. recti⁹ in eo dẽ. quoquo mõ intuerare. ¶ Populis eadẽ rõ semine qua vlmos serẽdi. emẽdatius in eo dẽ. Populos eadẽ rõ seminãdi, qua vlmos serẽdi. ¶ Nec e tepidis aut præcocib⁹. nec e tepidis aut præcoquibus in eodem. notanda orthographia. ¶ Aut si conditio largita non sit, ignes in medio fieri ante menses duos. Verbum largita in eodem non habetur. et medijs non medio legitur. ¶ Nusquam vero semipede minus alto. Addendam puto negationem. non. vt legatur. Nonnunquam vero semipede minus altos. ¶ Cato si locus aquosus sit inquit latas pedes ternos. c̃. Locus est deprauatissim⁹ & corrosissimus. Verba Catonis sunt cap. xliij. Sulcos si locus aquosus erit alueatos esse oportet, latos summos pedes tres, altos pedes. iiij. Infimũ latũ pedẽ vnũ & palmũ eos lapide circũsternito. Si lapis nõ erit perticis salignis vindib⁹ quoquo versus collatis cõsternito. Si ptica nõ erit sarmentis colligatis. Postea scrobes simili mõ facito latos pedes tres fcilicet, altos pedes. iiij. c̃. Verba autẽ illa quæ statim sequunt̃. ita vt in altitudinẽ semipedẽ trahant, dubito an sint pliniana. Certe Catoniana. nõ sunt. ¶ Excide inquit radicẽ istã Papyrius cursor ad terroiẽ. Verba hæc ab ordine & instituto rerũ ꝑpositarũ manifeste abhorrẽt. Sũt autẽ. T. Liuij lib ix. ab vrbe condita. qđ vidit & Hermolaus, sed is agnoscit ea ac legitima ducit, magno vt ego puto errore. ¶ Vt altius dimittant̃ ex. dimittant̃ in scripto codice nõ dimittant̃. ¶ Partes quæ se nudauerint terra, Aliq lapides rotũdos. testas, nõ terra in eodẽ habet̃. Porro hæc lapidũ mẽtio & paulo post glareæ, ostẽdit apte sermonẽ hic haberi de satione & cultura olearũ. Patet id ex Columella lib. ij. capi. xvij. Oportet autẽ scrobẽ oleæ quoquo versus pedes quaternos patere. In

Contra Hermolaum.

imũ ſcrobẽ lapidẽ glareãq; abijcere, dein deſup terrã quattuor digitorũ inijcere. Repe
tit hæc eadẽ lib. v. cap. vij. ¶ Et hoc ꝓdent quã plurimũ terræ. Scribe. Ad hæc prodent
quã plurimũ terræ. ex eodẽ. ¶ Procul dubio vtiliſſime quidã ſummã terrã cõtentus eſt
ſubdi. Prima tria verba præcedẽtibus agglutinãda. Dictio vero quæ ſequit̃ quidã. cor
rupta haud dubie eſt. Scribendũq;. Idẽ. nõ quidã, & cũ maiore litera, vt ſit initiũ alte-
rius ſenſus. Refert. n. Catonẽ, cuius eſt qd' ſequit̃ documentũ cap. xxviij In ſcrobe in-
quit cũ pones ſummã terrã ſubdito. Poſtea operito terra. Tradit idẽ Columella lib. v.
cap vij. his verbis. quæ ante quã deponat̃ oportebit ſolũ ſcrobis imũ ſodere bidẽtibus.
Deinde terrã aratro ſubactã, ſi tñ pinguior erit ſumma humus mittere & ſubſternere.
¶ Ficus ſi ſcylla ſerat̃. Adde præpoſitionẽ. in. ex vetere exẽplari. Fic⁹ ſi in ſcylla ſeratur.
¶ Quo vitio nõ carẽt reliqua poma. Supfluit negatio. nõ. ex eodẽ, ſenſu ẽt ſic expoſcẽ-
te. ¶ Radicũ eius magnã adhibẽdũ curã. Verbũ. eius. puto adiectũ eſſe ab aliquo qui
putauit plinianũ documentũ nõ cõplecti oẽs arbores, ſed ficũ tm̃, qd' falſum eſt. ¶ Si-
cuti terrã circa radices fiſtucato ſpiſſandã. Legendũ reor. ſicuti terrã circa radices feſtu-
ca aut vecte ſpiſſandã. aut ſic. feſtuca cõſpiſſandã. Verba ſunt Catonis capi. xxviij. Po-
ſtea operito terra, deinde calcato pedibus bene. Inde feſtucis vectibuſq; calcato quã op
time poteris. Id erit ei rei primum. ¶ EX CAPI. xij. Iucũda & platoni quãquã craſſa.
Scribẽdũ vĩ. Iocũda & platani quoq;. Nã poſtremũ verbũ. craſſa. redũdat ex antiquo
exẽplari. ¶ Qñ quibus que ſatis. Conuerſis verbis in eodẽ. qñ ſatis quibuſq;. ¶ Om-
niũ quæ proiectu ſi õdis ita diffundunt̃. Lego defendunt̃ nõ diffunduntur ex eodẽ.
¶ De qua Catonis italica ſentẽtia eſt. Legendũ exiſtimo. de quo catholica ſentẽtia eſt.
Nã catõis vt legat̃ nullo pacto ꝓcedit, cũ apud catonẽ hoc præceptũ nuſquã appareat.
¶ Etiã in macro ſolo. aut in macro ſolo, vetus codex. ¶ EX CAP. xiij. atq; radicẽ ac-
gri viridẽ. viui radicẽ non radicẽ in eodẽ habet̃. ¶ Ficũ, oleã, punicã, malorũ gña oĩa.
Deeſt. cotoneũ. ex catone cap. lj. ficũ, oleã, punicã, cotoneũ, malorũ genera omnia. Se-
quit̃ cõtinuo. ¶ Laurũ, prunos, myrtos, nuces auellanas & præneſtinas. In eodẽ cato-
ne cap. eodẽ. Laurũ, myrtos, nuces præneſtinas. reliqua ſupfluũt. ¶ Traiectiſq; per va
ſa fictilia vel qualos ramis terraq; circũpactis. Scribe. terraq; circũ fartis ex vetuſto codi
ce. vt infra capi. xiiij. paleato luto libros farcire. ¶ Inter poma ipſa & cacumina in ſ ma
. n. cacumina hoc mõ petunt̃. Minus male in eodẽ. inter poma ipſa & cacuminũ ſum-
ma. &. n. hoc mõ cacumina. petunt̃. ¶ Abſciſſa ꝓpagine & cũ qualis illis ſata. Verbũ. il
lis. nõ legit̃ in eodẽ. ¶ EX CAP. xiiij. Mox inforare auſi medio. Ipſiq; medullæ cala-
Egregi⁹ locus. mũ imprimebãt. Ipſiq; in eo medullæ calamũ imprimebãt. in eodẽ. ¶ Virgilius ex ca-
cumine inſeri vetat. Nihil tale apud Virgiliũ habet̃. Proinde nõ Virgilius hic ſed Hi
ginius cõtenderim legendum. Scripſit hic de agricultura, ſecutuſq; eſt eũ Virgilius.
Quapꝓter Collumella lib. i. cap. j. pædagogũ Virgilij Higiniũ appellat. Porro citari
in præſenti libro higiniũ a Plinio, manifeſtũ eſt ex indice. ¶ Vt luna creſcẽte calam⁹
vtraq; deprimat̃ manu. rectius vetus exẽplar. vt luna creſcẽte, vt calamus vtraq; manu
deprimat̃. ¶ Vt præualide accipiẽtis trũco in media. c̃. ne in præualido accipiẽtis trũco
in media. c̃. in eodẽ. ¶ Poſtea cuneos figũt. findũt, nõ figũt in eodẽ. ¶ Inſeri autẽ præ-
cipit pira ac mala per ver, & poſt ſolſtitiũ diebus. l. poſt vindemias. Cato cap. xlj. Piro-
rũ & malorũ inſitio eſt per uer, & per ſolſtitiũ diebus. l. & per vindemiã. ¶ Oleas tm̃ &
ficos ꝑ uer tantũ luna ſitiẽte hoc eſt ſicca. Scribe luna ſilẽte nõ ſitiẽte. ex Catone capi. xl.
vt ſupra ẽt admonuim⁹. ¶ EX CAP. xvj. ita ne deſcẽdat vltra ſertũ cortici imprimit̃.
Vetus lectio. ita ne deſcẽdat vltra corticẽ, ferrũ imprimit̃. ¶ Quattuor digitorũ longi
tudine & triũ latitudine. Lõgitudinẽ præfinit Cato nõ latitudinẽ cap. xlij. his verbis.
librũ lõgũ facito digitos. tres, & ad eũdẽ modũ oblinito, tegitoq;. ¶ Tot modis inſitã

arborē vidimus.c̄. Verbū.arborē.demēdū putamus. ¶ EX CAP.xvij. Corellius eques romanus Ateste genitus inseruit Castaneā. Scribo inseuit nō inseruit ex vetere lectione. ¶ Corellianā iterū inseruit. Scribēdū rursus inseuit, ex eadē. ¶ Præter quam talea. Legendū vī. præterq; talea. ¶ EX CA. xviij. tripedaneas facito. In Catone decidito leges, nō facito. cap.xlv. ¶ Ne libiū scindas. Cū adijcis.c̄. Scribe cū minore litera cum adigis, & annecte superioribus, ex eodē Catone eodē cap. ¶ Palo prius locū ne feceris. Catonis vulgata exēplaria negationē nō habēt. agnoscūt tñ eam codex scriptus & impressi oēs. Vereorq; vt in Catone sit error. Nā si in loco subacto palo prius fit locus, qd attinet pede taleā opprimere, & si parū descēdat maleo aut mateola adigere. ¶ Eas diuaricato supra terrā ne plus quattuor digitos trāsuersos vel oculos emineant. Scriptū exēplar, easq; diuaricato supra terrā ne plus quattuor digitos trāsuerso semine vel oculis seruato. Scribo, easq; diuaricato, Supra terrā ne plus quattuor digitos trāsuersos emineāt gēma vel oculo seruato. ex Catone loco citato. ¶ Calcare bene nequid noceat. Catone ibidē. calcato bene, ne aqua noceat. ¶ Ex eo die dies. xl. recte putabis. Cato cap. xliiij. nō. xl. hēt sed. xlv. ¶ Qua locus recte ferax erit, qui, nō. Qua. in Catone eodē capite. & paulo post eodēmō legito. ¶ Id plus cōcidito. eo plus cōcidito. in eodē catone. ¶ Circū oleas autūno ablaqueato. Vetus lectio. stirpesq; leues facito. circū oleas autūnitate ablaqueato. ¶ Et eo in radices vires oleæ abibūt. Pronomē. eo. delēdū ex eadē. ¶ Quæ genera olearū vel in quo genere terræ. Dele, itē cōiunctionē. vel. ex his quæ dicta sunt lib. xv. cap. v. ¶ In crasso aut humido aut subriguo. Vetus codex sub riguoso non subriguo. vt forte additiōe vnius syllabæ legendū sit subriguo solo. ¶ Post æquinoctiū xl. diebus ad vergiliarū occasum. xiiij. soli dies sunt quibus. c̄. Scribendū videt̄. viij. nō. xiiij. Nā teste plinio libro. xviij. ab æquinoctio autūnali ad occasum vergiliarū dies sunt. xlviij. & sensus est præteritis post æquinoctiū. xl. diebus superesse. octo. in quibus seri noceat. ¶ Quadā æternitate cōsenescūt proxima adoptioni virga emissa. Lego cū minore litera, quadā æternitate cū senescūt, pxima adoptione virga emissa vt infra capite. xx. & hæ autē senescētiū propagine sarciūt locū. ¶ Atq; ita alia arbore ex eadē iuuenescēte. Scribo viuescēte non iuuenescēte ex vetere exēplari. Vtit̄ hoc verbo alias plinius perlæpe vt in præcedētibus ostēsum est. ¶ Nō inhumare taleas, aut siccare. insumare, nō inhumare in eodē habet̄. ¶ Itē muscū circundare radici. Itē muscū radici circūfodi in eodē. ¶ Verū naturæ potius indagātibus. totius scribendū nō potius ex eodē. ¶ Et vbicūq; imbres æstiui nō sunt. redūdat negatio. ex eodē. ¶ Ergo tria tēpora eadem. Videtur superfluere verbum eadem astipulante etiam Catone. ¶ Quædā tamē statutum tempus anni habēt. Verior mihi vī lectio. statū. quā statutū. & si vetus exēplar refragetur. ¶ EX CAPI. xix. qd' euenire trimæ, atq; vtiq; quinquēni. Vetus lectio. quod euenire trimæ, aut vtiq; quinquēni. ¶ Defigi in crure fici custoditum vinculis, ne. c̄. Scribendū videt̄ cōstrictu nō custoditū ex Columella lib. iij. cap. xxvij. Ex cuius auctoritate credo verba illa. in crure fici cōstrictū vinculis, ne curuatura fugiat. errore librariorū e pprio loco auulsa esse, & in totū legēdū sic. cūq; omni interim tēpore edomari meditatione curuādi in crure fici cōstrictū vinculis ne curuatura fugiat. Postea fico adepta vires. c̄. Columellæ verba apponā vt lectoribus quærēdi labor adimat̄. In scrobem deinde fici arbusculā deponito, diligentiāq; adhibeto vt robusta & nitida fiat. Post trienniū aut quinquénniū cū iam satis amplū incrementū ceperit ramū oliuæ qui videat̄ nitidissimus deflecte, & ad crus arboris ficulneæ religato, atq; ita amputatis cæteris ramulis ea tñ cacumina quæ inserere voles relinque. Tū arborē fici detrūca, plagāq; leua & mediā cuneo finde. Cacumina deinde oliuæ sicut matri cohærēt vtraq; pte abrade, & ita fissuræ fici insere. c̄. ¶ Haud mihi certe satis cōperta. Scribe, aut mi Locus notandum.

hi certe satis cõperta. vt repetas negationẽ nõ. ex vetere exẽplari. ¶ Et de arboribus hæc quidẽ fructus gratia serẽdis inserẽdisq́ in vniuersum sint dicta. Scribe. & de arborib⁹ quidẽ fructus gratia serendis inserẽdisq́, in vniuersum dicta sint hæc. ex eodẽ. ¶ EX CAP. xx. Hinc restat earũ ratio quæ ꝑpter alias serunť, vineas maxime. Verbũ. Hinc demito. & adde ꝑticulã. ac. Restat earũ rõ quæ ꝑpter alias serunť, ac vineas maxime. ex eodẽ. ¶ Terra superiniecta duorũ cubitorũ crassitudine. duũ, non duorũ in eodẽ vt paulo post. interuallo duũ pedũ. ¶ Hoc signũ qđ tẽpestiuã hẽt cæsurã. Scribo. Hoc signũ tẽpestiua hẽt cæsura. ex eodẽ. & statim ante. ¶ Tẽpus inserẽdi prius quã oculi intumescãt. Lege cõserẽdi nõ inserẽdi. ex eodẽ. ¶ Et hãc autẽ quoties & vineã fodiendã putãt. Dele dictionẽ. autẽ. ex eodẽ. ¶ Cædũt & decrescẽte luna. supfluit cõiunctio. et. ex eodẽ. ¶ Quærit solũ facile nec nõ arenosũ. nec tñ arenosũ. in eodẽ. ¶ Recusat eadẽ gallicã Rubricã. ĉ. galeã in eodẽ habeť nõ gallicã vt forte legẽdũ sit glareã. ¶ EX CAP. xxj. nisi inutile & deputatũ in sarmẽto. Opputať autẽ quicqđ ꝑximo tulit fructũ. Lege nisi inutile & deputatũ in sarmẽta. Amputať autẽ. ĉ. ex eodẽ. ¶ In aq̃ pluri b⁹ diebus reuiuiscãt. reuirescãt in eodẽ nõ reuiuiscãt. ¶ Quaternorũ pedũ serramẽto. q̃ternũ nõ q̃ternorũ scribe ex eodẽ. ¶ Fossatũ purgari & extẽdi. fossũ nõ fossatũ in eodẽ. ¶ Surculi serunť & in scrobe & in sulco lõgiore. In eodẽ & in scrobe & in sulco lõgiores hoc. ¶ In de materia emicat cũ aqua. xxxvj. mẽse. Vetus lectio. tũ legit nõ. cũ. & verbũ. aqua supfluit. ¶ Vuãq́ fert & omniũ corporũ suorũ acinos. In eadẽ. vuaq́ fert omniũ corporũ suorũ acinos. ¶ In hoc vero numerosior tñ. His vero tribus seriť modis. in hoc vero numerosior, tñ vero seriť modis antiquus hẽt codex. Lego. in hoc vero numerosior. tribus vero seriť modis. ¶ EX CAP. xxij. & intra se pascit suffecturas oneri. suffectura nõ suffecturas in eodẽ legiť. ¶ Id vtrũq́ fructũ tardũ. ĉ. in eodẽ vtrinq́ habeť. lego vtriq́ hoc est palmiti tã exoculato quã reciso. ¶ Sic duo gñá palmitũ. Scribo. Sed duo gñá palmitũ. ex Columella lib. v. ca. v. ¶ Qđ e duro exit materiãq́ in ꝑximũ annũ promittit pãpinariũ vocať, aut vbi supra cicatricẽ est. fructuariũ alterũ ex ãniculo. ĉ. Quinq́ illa verba. aut vbi supra cicatricẽ est. videnť mihi non esse legitima auctoris. Patetq́ id ex Columella lib. v. cap. v. his verbis. Sed ipsorũ palmitũ duo gñá sunt, alterũ qđ ex duro ꝓuenit, qđ quia primo anno plerũq́ frondẽ sine fructu affert pãpinariũ vocant. Alterũ qđ ex anniculo palmite ꝓcreať, qđ quia ꝓtinus creat fructuariũ vocãt. ¶ Fertili solo cũ tribus gẽmis, graciliore quinis. Ratio ipsa ꝓclamat legendũ hic esse binis non quinis, nec res cõfirmatione indigebat, nihilo⁹ assertorẽ hẽt hæc correctio eũdẽ Columellã lib. de arborib⁹ cap. x. In agro inquit crasso validaq́ vinea plures gẽmas & palmas relinquito, in exili pauciores. ¶ In latifundijs nõ legitima naturæ festinatio. Romana impressio, & quædã alia exẽplaria. In latifundijs vero legitima. ĉ. quæ lectio magis mihi probať ex Columella lib. iiij. cap. xxiiij. ¶ Acie falcis exacta plagaq́ cõuelata. Lego. acie falcis exacuta, plagaq́ cõleuata. Nã scriptores rei rusticæ frequenter admonent leuandã esse plagã. quorũ verborũ intellectũ Columella ostẽdit lib. de arboribus cap. x. Vindemia inq̃t facta statim putare incipito ferramentis q̃ã optimis & acutissimis. Ita plagæ leues fiẽt, neq́ in vite aqua cõsistere poterit. Quæ simulatq́ immobilis est corrũpit vitẽ, vermesq́ & alia creat animalia quæ materiã erodũt. ¶ Quoniã e vitiosa materia vtilis nõ exeat. Vetus exẽplar. qm̃ e vitioso vtilis materia nõ exeat. ¶ Capita vitiũ putata circũfodito. Locus est mutilatus. Scribo. Capita vitiũ ꝑ semẽtim ablaqueato. Vineã circũ fodito. ex ipso Catone cap. xxxiij. ¶ Vites teneras quã primũ propagato. Veteres quã minimũ. Aestimandũ an legi debeat, nõ quã minimũ sed quam plurimũ, quia aduersať quã minimo qđ statim sequiť. Itẽ expẽde an diuersa distinctione legenda sint verba paulo post, hoc ordine. castrato potius, si opus fuerit deijcito.

Verba suspecta.

Plagã leuare quẽ intellectum habeat apđ scriptores rei rusticæ.

¶Tū erit tēpus vbi valebit.codex antiquus.tutū erit tēpus vbi valebit.In Catone tñ vt
in impressis. ¶Aut aliqd horūce. In Catone cap.xxxiij. aut aliquid horū quo rectius
valeat. ¶Pāpinos teneros alligato leuit porrigitoq;. Quæ vbi recte steterint, vbi vua
varia fieri cœperit.Cato loco citato pāpinos teneros alligato leniter corrigitoq; vti re-
cte spectet.Vbi vua varia.c̄. ¶Et caue radices ne sancies.cōuersis verbis in eodē. & ca-
ue ne sancies radices. ¶EX CAP.xxiij.Sarsenæ patri filioq;.Scribo Sasernæ nō Sar-
senæ.Columella lib.j.cap.j.Iā nūc.M.Catonē cēsoriū illū memoremus,qui eā latine
loqui pmus instituit. Post hūc duos Sasernas,patrē & filiū.qui eā diligētius erudie-
rūt.Meminit Varro quoq; vtriusq; Sasernæ lib.j.de re rustica capi.ij. ¶Et etiā oleā si
nō sit.redūdat cōiunctio.et.ex vetere lectione. ¶Cornu,populo,tilia.acere. Legendū
vt, opulo,tilia.c̄.ex eodē columella lib.v.cap.vj. ¶Venetia salice ,ppter vliginē soli.Ni
hil decerno, Solū noto posse etiā legi. Quin etiā salice ,ppter vliginē soli.ex eodē auc-
tore eodē loco. ¶Nulla fere.xx.pedū altiore arbore. Legendū.xv.nō.xx. ex Columel-
la lib.v.cap.vj. ¶Serere tripedaneo scrobe.Scribo.quadripedaneo ex eodē Colnmella
lib.de arboribus cap.xvj. ¶Palmites autē earūdē ad meridiē. Antiquus codex.palmi-
tes autē earū meridiē. ¶Seriora fere anno ad fructū arbusta,quā vitis iugata.Scribē-
dū cū minore.seriore anno fere ad fructū arbusta vite quā iugata.vt annectas præcedē-
tibus ex eodē. ¶Imis inferant̄ scānis.ingerant̄ nō inferant̄.in eodē. ¶Sub ramo vin-
culo suspēdēdi.adde verbū.vitē.sub ramo vitē vinculo suspēdēdi.ex eodē. ¶Liberam
quoq; vinculo.Liberatā nō liberā in eodē. ¶Nihil est in opere naturæ. Adde pticulā
.q;. Nihilq; est in ope naturæ.ex eodē. ¶Etsi tñ frumēti rō nō exigit. In eodē.tāta &
si frumēti rō nō exigit. Scribo.tametsi frumēti rō nō exigit.Et in fine capitis.sit facil9
abscōdere.in eodē cū negatione.nō est facilius abscōdere. ¶EX CAP.xxiiij.sideratio
& dolor mēbrorū.Scribendū puto neruorū nō mēbrorū,sequit̄.n.nō multo post.Ve
rū vt hominū neruorū cruciatus sic & arbori. ¶Iā quidē & in hoc luxuria esse cœpit.re
ctius antiquū exēplar.Iam quidē & hoc in luxuria esse cœpit. ¶Nocet plerūq; vitibus
atq; oleis nimia & fertilitas.cōuerte ordinē.& nimia fertilitas.ex eodē. ¶Postremo ta
bes morbusq;. Lego.postremo tabes morsq; ex eodē. ¶Nā si rariores fuere perfundūt
arborē nō scalpūt scabie. Cæterū si cadūt siue imbres nimij fuere. Locus est miseris mo
dis vitiatus.Verū cū e Theophrasto desumptus sit ipse nos docebit quomō curandus
sit.Sūt igit̄ verba Theophrasti lib.de causis plātarū.v.cap.xiij.ad hūc modū. Sūt qui Locus egregius
scabiē alia quoq; rōne fieri posse arbitrant̄, cū pluuia lēta vergiliis exorientibus fuerit.
tūc.n.humor vitiatus ille referuentat̄,& referuescēs erūpit vt pustulæ.At si copiose aq̄
incesserit,causa quæ scabiē creat eluet̄.forsitā & interdū detrusa introrsus abolet ac de-
finit.Eandē sentētiā totidē ferme verbis inuenies lib.de historia plātarum.iiij.cap.xv.
Apparet ergo ex his Theophrasti verbis scribēdū in Plinio esse hoc mō aut certe huic
simili.Nā si rariores fuere pfundūt arborē scabie. Cæterū si cadūt imbres nimij eluūt
rorē aut scalpūt. ¶Alio mō ficus laborat. Dispice an sit lectio sincerior. alio malo ficus
laborat,vt præsenti cap.infra.Nascit̄ hoc malū tēpore humido & lēto. ¶Altera vt no-
tauit Theophrastus in supinū excisis. Nō intelligas germinibus excisis sed vitibus ip-
sis.ex eodē theophrasto loco mox āte citato.Nec excisis haber scripta lectio sed recisis.
¶Nascit̄ hoc malū tepore humido ac lēto.Fit aliud ex eodē si sol acrior insecut9 inus-
sit ipsum vitiū,ideoq; mutauit.Locus rursus fœde deprauatus. Theophrastus de cau
sis plātarū lib.v.cap.xiiij.vnde hæc mutuatus est Plinius. Quippe inquit apud Mile-
tū cū florēt,si aer austrinus serenusq; sit erucæ variū gen9 creat̄,quarū aliæ frōdē ero-
dūt,aliæ florē.Iuuat cōtra hoc si æstus sit cōsecutus,oēs.n.disrūpunt̄ & pereūt.Ex his
theophrasti verbis liquet aliť in plinio quā præferūt exēplaria legendū esse.Emēdabit

ergo vnusquisq; pro captu ingenij sui. Mihi ad præsens sic occurrit. Nascit̃ hoc malũ tẽpore humido ac lẽto. sed valet in id, si sol acrior insecutus inussit eas, atq; enecauit, vt duo illa verba. ipsum vitiũ. supfluãt, adiecta a lectore expositionis gratia. ¶ Qñ subeunt nati fructũ adimũt. Legendũ vr̃. qñ sub cutẽ nati fructũ adimũt. Theophrast⁹ de causis plãtarũ lib. v. cap. xiij. Oliuæ si sub cute vermes nascunt̃ pereunt qm̃ penitus adimunt̃, sed seipso nucleo, augent̃. ¶ Qm̃ in vlcus penetrat omnis a foris iniuria. Superfluit præpositio in. ex eodẽ. ¶ Quæ iniuria hominũ cõstãt secũdas habẽt causas. scũ. nõ secũdas, codex scriptus. ¶ Similẽ & decacuminatio rõnẽ hẽt, cupressi, piceæ, cedri. Aliquot arbores hic omissas puto indiligẽtia librarij. Theophrastus de causis plãtarũ lib. v. cap. xxiiij. Quippe inquit decacuminatione abies, pinus, larix & palma dũtaxat pereũt. Quidã & cedrũ & cupressum annumerãt. ¶ Quædã hac iniuria moriuntur, aliqua deteriora. c̃. Scribendũ proculdubio. incuria. nõ iniuria, & pronomẽ. hac. aduentitiũ est. Theophrastus de causis. plant. lib. ij. capi. xx. Euidẽtissima inquit & cõmunissima mutationis plãtarũ causa est negligẽtia. Omnia nãq; fere neglecta immitescũt. Interdũ etiã fit vt quasi mãca læsaq; fuerint, in deterius trãsẽãt, cũ scilicet principio nascẽs quicquã diminuit̃. Ceu amygdala, hæc. n. amara ex dulci, & dura ex molli sic redditur. Nõ tñ desunt quæ diminuta posse meliorescere dicũt vt de piro phocide Chij referũt. ¶ Aliqua deteriora fiũt vt amygdalæ. Omissa est dictio. tm̃ Aliqua deteriora fiũt tm̃. ex scripto codice. ¶ Et tãgi odore mirũ in modũ. In codẽ. extingui odore mirũ in modũ. Neutrã lectionẽ probo. placet magis legas. & angi odore mirum in modũ. ¶ EX CAP. xxv. Inuenimus. n. sine folijs natas vitẽ & malũ punicam a stirpe fructũ tulisse. c̃. Tria illa verba. sine folijs natas. supuacanea esse Theophrastus mõstrat lib. ij. cap. iiij. et si inquit aliqñ ita fit, in fructibus potius discrimẽ quã in totis arborib⁹ percipit̃. Nã talis quoq; rei temeritas fructibus nõnunquã cõtingit, vt fic⁹ poma auersa ramulis ferat, & punica vitis in caudice suo fructificẽt. Ad hæc vitis fructũ absq; folijs, pduxit. Olea folijs amissis fructificauit. ¶ Et in Boeotia de rosæ a locustis fic⁹ iterum germinauere. Vetus lectio & in Boeotia derosæ a locustis cytisi regerminauere. Theophrastus loco citato neq; ficũ neq; cytisum nominat, sed opera ait derosa a locustis regerminasse. Theodorus nõ opera sed germina vertit. ¶ Quidã & sorbũ si in calidiora loca venerit sterilescere putãt. Hæc verba falso hic inserta sunt, nec ad præsens institutũ ptinẽt, sed ad materiã capitis pporis de sterilitate arborũ. ¶ EX CA. xxvj. Itẽ succo emisso quibusdã veluti detractio sanguinis. Emendatius vt sentio legeret̃. Itẽ succi emissio. c̃. ¶ Autũno varia. Et hoc est ex natura loci. Vetus exẽplar. autũno varie & e natura loci. cæteta supfluũt. ¶ Asperiora vina rigari vtiq; cupiunt in sulmonẽsi italiæ agro. c̃. Puto legendũ cõmutatis verbis. Asperiora uina rigari cupiũt, vtiq; in sulmonẽsi. c̃. ¶ Sed idẽ æstate vix tolerãdi rigoris. eodẽ æstate vix tolerãdi rigoris vetus codex. ¶ EX CAP. xxvij. ppetuis incisuris deducũt. didurũt rectius. ¶ Magnaq; ex pte similis hominũ medicina & arborũ est, qñ earũ quoq; terebrant̃ ossa. Quinq; vltima verba supfluũt ex vetere lectione. Prima, alio ordine in eadẽ scripta sunt. magnaq; ex pte similis est hominũ medicina & arborũ. ¶ Pomiferis quæ germinãt nec ferũt fructũ, fissa radice inditur lapis fertilesq; fiũt. Hoc idẽ & amygdalis e robore cuneo adacto. Puto duas dictiones præpostere locatas esse. & amygdalis ponendum, ubi pomiferis posuere & e cõtrario. Itẽ fisso cortice legendũ nõ fissa radice, utrũq; ex Columella lib. de arboribus ca. xxv. & lib. v. ca. viij. Amygdala inquit si parũ ferax erit forata arbore lapidẽ adijcito. & ita librũ arboris inolescere sinito. ¶ Subnascunt̃. n. quæ serius maturescũt. Et hic puto erratũ esse in ordine verborũ, legẽdũq;. subnascuntur. n. seriusq; maturescũt. ¶ Nã caprificatione maturata, in ea culices. c̃. Vet⁹ lectio. Nã caprificatio

Verba superuacanea.

Verba falso inserta.

Verba redundant.

Dictiões præpostere locatæ.

maturat. In ea culices. &c. ¶ Aut pede relicto aut pēna pariter erūpant. Scribo. aut pede relicto, aut pennæ pte erūpant ex eadē, licet ibi pinnæ non pēnæ legatur. ¶ Cōtra quas remediū defodere italicā lētiscū. In eadē nō italicā lētiscū, sed italiā lētisci habetur. Scribo, taleā lētisci. Ex Columella lib. de arboribus cap. xx. Sed ne tinea inquit molesta sit semini⁹ ficulneis in imū scrobē taleā lētisci ita vt cacumē eius deorsū spectet obruito. Præterea Plini⁹ li. xv. ca. vij. & c. xxvj. vbi de lētisco disserit nullā facit mētionē italicæ lētisci, nec vllū assignat discrimē inter italicā lētiscū & cætera lētisci, genera. ¶ Qm̄ frumēta plurima habeat. Scribēdū reor farcta nō frumēta. Columella lib. de arborib⁹ ca. xxj. Sēper cum simulac folia agere cœperit ficus rubricā amurca diluere & cū stercore humano ad radicē infundere. Ea res efficit vberiorē fructū & farctū fici speciosi⁹ & pleni⁹. His Columellæ verbis adductus psuasum habeo hūc locū pmutato verborū ordine sic esse legendū. Vberrimas autē ficus rubrica amurca diluta & cū fimo infusa radicib⁹ fiōdere incipientū facit, qm̄ farcta plurima habeat. Caprificorū laudantur maxime nigræ & in petrosis. Caprificatio ipsa post imbrē. ¶ EX CAP. xxviij. Nec nō ignis aliquid prodest, aliquibus nō aliquid in vetere exēplari. ¶ Huius præcipue veterē terrā adagerari radicib⁹. Scribo. vere. non veterē, ex Catone ipso cuius verba sunt cap. xciij. Fici vt grossos teneāt facito omnia quæ mō oleæ, & hoc ampli⁹. cū ver apparet terrā adagerato bene. Si ita feceris & grossi nō cadēt, & fici scabræ nō fiēt, & multo feraciores erūt. Scriptū itē exēplar. vere. palā præfert nō veterē. ¶ Rursus cū bituminis tertia pte & sulfuris quarta sub dio coqui qm̄ exardescat sub tecto. Scribo tertiarū nō tertia pte, & quartarū nō quarta, & excādescat nō exardescat. Cato cap. xciiij. Postea sumito bituminis tertiarū & sulfuris quartarū. Cōterito in mortario pse vtrūq;, postea infriato minutissime in amurcā caldā, & simul rudicula misceto & denuo coquito sub dio. Nā si in tecto coquas, cū bitumē & sulfur additū est excādescet. ¶ Priuatim autē cōtra erucas ambiri arbores singulas. Legēdū reor areas nō arbores ex columella lib. xj. Sed & democritus inquit in eo lib. qui græce inscribitur peri antipathion. affirmat. has ipsas bestiolas necari si mulier quæ in mēstruis est, solutis crinibus & nudo pede vnā quāq; areā ter circūeat. Post hoc. n. decidere omnes vermiculos & ita emori. Et in carmine de hortorū cultura idē Columella. At si nulla valet medicina repellere pestē dardaniæ veniūt artes, nudataq; plātas fœmina quæ iustis tū demū operata iuuētæ legib⁹, obscœno manat pudibūda cruore, sed resoluta sin⁹, resoluto moesta capillo ter circū areolas & sepē ducitur horti. Quæ cū lustrauit gradiēs, mirabile visu, nō aliter quā decussa piuit arbore nimbus vel teretis mali vel tectæ cortice glādis voluitur ad terrā distorto corpore cāpe. ¶ Cuius verba inserere nō equidē serio ausim, quāquā a Catone prodita. In antiquo exēplari pditis legitur nō pdita. quæ locutio apud alios rara, apud hūc auctorē frequēs est. ¶ Cuius sacri rationē notionēq;. Idē exēplar recreationē hēt, nō notionē. Forte scribendum deprecationem, ex eodem Catone capite. cxxxviij. & paulo ante. ¶ Cōtra luxata membra iungenda arundinum fissuræ. In eodem. contra luxata membra & iungenda. Item fissura legere mallem quam fissuræ.

Locus [illegible]

Scri[illegible]

Locus [illegible]

¶ EX LIBRO. XVIII. Ex procemio. Capite primo.

GENVIT venena, sed quis inuenit illa præter hominē? Elegantius scripta lectio. ecquis inuenit illa præter hominē? ¶ Sciātq; ad nocendū se præparare animalia. Scribe diuerso ordine. præparare se animalia ex eadē. ¶ Nos & sagittas vnguimus. tinguimus. nō vnguimus in eadē. ¶ Ipsū quoq; quo viuitur aerē Ipsū que quo viuitur aerē in eadē rectius. ¶ Quæ quidē quæ præpararēt cōtra serpētiū dimicationē, quæ post prælīū ad medēdū excogitarēt indicauim⁹. Paucioib⁹

verbis & correctius in eadẽ. Quæ præparẽt cõtra serpentiũ dimicationẽ, quæ post præ
liũ ad medendũ excogitẽt, indicauimus. ¶ Quid nõ & hominis quidẽ vt venena nas-
cuntur. Scribendũ reor. Quid nõ & homines quidã vt venena nascuntur? ¶ Tabesqꝫ
animi cõtrectata adurit contacta nõ cõtrectata. vetus codex. ¶ Tenebris quoqꝫ suis. ꝯ.
Verbũ. suis. superfluit. ex eodẽ. ¶ In his quæ iuuãt alũtqꝫ. in iis quæ fouẽt alũtqꝫ, in eo
dem. ¶ Relictis æstuationi suæ istis hominũ turbis. exustioni nõ æstuationi in eodẽ,
qđ & melius. dixit. n. paulo ante. tabesqꝫ contacta adurit. Nec turbis in eodẽ legiť sed
rubis. ¶ Quo operæ nobis maior. q̃m operæ nobis maior. ꝯ. in eodẽ. ¶ Sed quibus vi-
ta honosqꝫ apud priscos maximus fuerit. adde verbũ. cõstet. ex eodẽ. sed quibus vita cõ
stet, honos. ꝯ. ¶ EX CAP. ij. in sacerdotio ei pro religiosissimo insigni data. præposi
tio. in. desiderať in eodẽ. ¶ Quo seruos paulo ante principis. Neronis contẽptis huius
spacij viridarijs. Scribo cũ nota interrogationis. quo seruorũ paulo ante principis Ne
ronis cõtẽto huius spacij viridarijs? ex eodẽ. ¶ Gratũqꝫ si nõ aliquẽ. ꝯ. gratũqꝫ sinũ ali-
quẽ in eodẽ habeť. ¶ Seiãqꝫ a serẽdo, Segestam a segetibꝰ appellabãt. Scribendũ arbi
tror. Seiã quã a serẽdo. ꝯ. ¶ EX CAP. iij. in quo boues agerenť cũ arať. aratro nõ ara
tur vetus exẽplar agnoscit. ¶ Lẽtulorũ, Ciceronũ. Lentinorũ nõ Lẽtulorũ in eodem
haud minus ꝓbãda lectione. ¶ Iuniorũ familiæ bubulcũ nominauerũt qui bubꝰ opti
me vtebať. Scribendũ arbitror. Iuniorũ familia a bubulco nomẽ inuenit qui bubꝰ op-
time vtebať. ¶ Vt nõ inuita ea & indigne ferẽte credať id fieri. Sed nos miramur er-
gastulorũ nõ eadẽ emolumẽta esse quæ fuerũt imperatorũ. Legendũ puto cũ maiore
litera & cũ interrogatione. Et nõ inuita ea & indigne ferẽte credať id fieri. Et nos mi-
ramur. ꝯ. ¶ Hiero, Philometor, Attalus, Aestimãdum, sint ne duo auctores Philome
tor & Attalꝰ, an vnus tm̃. Nã Plinius hic duos accipere vť vt apparet etiã ex indice præ
sentis libri, vbi tã in exẽplari scripto quã in impressis sic habetur. Externis. Hesiodo.
Locꝰ dili-gẽter exa-minatus. Theophrasto. Aristotele. democrito. Hierõe rege. Philometore rege, Attalo rege. Vť
etiã Columella huius esse opinionis lib. i. cap. i. Siculi quoqꝫ inquit nõ mediocri cura
negociũ istud prosecuti sunt. Hierõ & Epicharmꝰ discipulꝰ, Philometõr & Attalus.
At. M. Varro lib. i. capi. itẽ. i. vnũ tm̃ intelligit philometorẽ Attalũ his verbis. Hi sunt
quos habere in cõsilio poteris cũ quid cõsulere voles. Hiero Siculus, & Attalus philo
metor. A Varrone autẽ magis sto. Nã Attalus rex asiæ, studiosus rei rusticæ, amicꝰ po
puli Romani quẽ post mortẽ reliquit heredẽ philometor cognominatus est ob pieta-
tẽ puto erga matrẽ vt colligiť ex Strabone lib. xiij. & Trogo Põpeio lib. xxxvj. ¶ Non
ingrate nominãdo. M. Varrone. Antiquus codex. nõ in grege nominãdo. M. Varro-
nẽ. ¶ Qui octogesimũ primũ vitæ annũ agẽs. ꝯ. octogesimũ tm̃, nõ octogesimũ ꝓmũ
Varro ipse de se ꝓdit in ipso statim operis ingressu. cogitãs inquit esse properãdũ. qđ
vt dr̃, si est hõ bulla, eo magis senex. Annus. n. octogesimꝰ admonet me vt sarcinulas
colligã ante quã ꝓficiscar e vita. ¶ EX CAP. iiij. quibꝰ vis oratoribꝰ potius quã agri
colis, Verbũ. oratoribus redũdat ex vetusto codice. ¶ A certissimo die maximeqꝫ veri
dico. ꝯ. Scribendũ. deo. nõ die. Deũ. n. appellat vsum. quẽadmodũ & Menãder Cæron
Elegãs lo-cus, hoc est opportunitatẽ seu occasionẽ deũ appellat auctore Pallada primo epigrãmaton
tomo. Notũ & posidippi epigrãma in occasionẽ & pœnitentiã qđ latine vertit Auso-
nius poeta, in quo occasio deã se appellat. Sum dea quæ raro & paucis occasio nota.
¶ EX CAPI. v. Tunc quoque cunctãter. optimũqꝫ est vt vulgo dixere aliena insania
frui, sed ita vt villarũ tutela nõ sit oneri. In ordine verborũ peccatũ est vt reor, scriben-
dũqꝫ. Tũc quoqꝫ cũctãter & ita vt villarũ tutela nõ sit oneri. Optimũqꝫ est vt vulgo di
xere aliena insania frui. Eũ tm̃ qui bene habitet. ꝯ. ¶ Fronteqꝫ domini plus ꝓdesse quã
occipitiũ nõ mẽtiunť. Eadẽ sententia diuersis tamen verbis apud Catonẽ capi. iiij. Frõs

occipitio

occipitio prior est. Quapꝑter hic forte melius legeret. Frontéq; domini prioré esse quá
occipitiū nó métiunt. ¶ EX CA. vj. minus arare quá verrere. Scribe vertere nó verre-
re. vt in fine capitis, iūcos⁹ ager verti pala debet. ¶ Neq; aduerso amne. neq; ex aduerso
amne. ex vetere lectione scribe. ¶ Catonis maxime verbis, aut ego fallor, aut fefellit Pli Lapsus Plinij
niū memoria in citádo auctore. Catoné. n. citate cū Columellá debuisset. Cuius verba
sunt lib. ij. cap. ij. Sed citra hoc experimétū multa sunt quæ & dulcé terram & fruméti s
habilé significent, vt iūcus, vt calamus, gramé & trifoliū. ebulū, rubi, pruni sylue stres,
& alia cóplura. ¶ Et fortassis incredibile penitus existimet. Lego. fortassis incredibile
ni penitus existimet. ex vetere exéplari. ¶ Alioquin domino aliqs messes colligere non
expedit. Deest verbū. colēte. ex eodé. Alioquin colēte domino aliquas. ē. ¶ Sūmū pru-
détiæ illorū fuit. Castior lectio. Sūma prudentiæ. ē. vt cap. priore. Sūma omniū in hoc
spectádo fuit. ¶ Ne familiæ malæ sint. Castigo. ne familiæ male fit. ex Catone capi. v.
Familiæ male ne fit, ꝓuideat. Ne algeat, Ne esuriat. ¶ Humidioré agrū fossione sicca
ri atq; cócidi. Fossis nó fossione in eodé habet. quá lectioné cófirmát verba quæ statim
sequunt. Fossas autē cretosis locis apertas relinqui. ¶ Ora vtrinq; lapidibus statumi-
nari. Vetus lectio. ora autē earū binis vtrinq; lapidib⁹ statuminari. ¶ EX CA. vij. Dif
ferētia vero notior quá vt indicari deceat. Lege debeat, nó deceat. & verbū. vero. detra-
he. ex eadé. ¶ Vergiliarū occasu ferunt. Scribe a vergiliarū occasu ferunt ex eadé. ¶ Se
mentica autē triticū hordeū. Semétiua nó Semética in eadé. ¶ Legumina omnia sin-
gulas habēt radices, præt fabá, easq; surculosas quia nó in multa diuidunt. Altissimas
autē cicer. Loc⁹ ex lib. viij. ca. ij. Theophrasti de historia plátarū tralat⁹, cui⁹ hæc sunt
verba. Legumina oía singulas habēt radices, easdéq; lignosas. & ramulis ꝑtenuibus
mó capillamentorū fibratas. Omniū vt ita dixerim altissimá cicer agit. & mox paulo.
&. n. legumina radice singulari subnixa multos fupne ramos ex caulib⁹ gerūt, fabis tá
tū exceptis. Ex qbus Theophrasti verbis manifeste apparet Pliniana verba tū deprauata
esse tū ordine nó legitimo locata. Legēdū igit ad húc modū vr. Legumina oía sin
gulas habēt radices, easq; surculosas, quæ in ramulos diuidunt. Altissimas autē cicer
præter fabá. Ceterū verba hic aliquot desiderant ad integritaté sentētiæ. aut certe hæc,
multos ex caulib⁹ ramos gerūt, aut similia. Tū seq. ꝑter fabá. Ita Plini⁹ ad suū Theo-
phrastū quáꝑxime accedet. ¶ Legumina quarto vel cū tardissime septimo. Scribo vel
cū tardissime. v. ex Varrone lib. j ca. xlv. & Theoph. lib. viij. ca. j. ¶ Faba a. xv. die ad. xx.
Ver⁹ lectio. faba a. xv. aut. xx. Ná verbū. die. supfluit ex eadé. ¶ Cæteris seminib⁹ eadé
pars & radicé & floré. Scribédū reor. Cæterū leguminibus eadé pars. ē. Theophra. lib.
viij. cap. ij. At faba cæteraq; legumina nó eodé mó mittere cósueuerūt, sed eadé ex parte
radicé fundūt & caulé. ¶ Verno tépore fastigiant. Scribo fastigant, non fastigiant. vt
sæpe admóui. Sic. n. semp in scriptis codicib⁹ legit. Nec alit a doctis enūciat. ¶ Olum
satorū fruct⁹. satiuorū nó satorū ꝑfert átiquū exéplar. ¶ Mámoso e pano. Desiderat ꝑ-
positio. e. in eodé. ¶ L x. n. pódo panis e modio reducūt Scribédū reor nó reducūt sed
reddit. vt ifra hoc cap. qđ fere qternis libris pl⁹ reddit panis quá aliud far. ¶ Qui vt spé
sui fecit. Scribo. quæ. nó qui vt referat spicá. Theophr. lib. viij. cap. ij. Mox folliculo ab
soluta quarto aut quinto die florere tá tritici quá hordei incipit. ¶ Varro quater noue
nis diebus fruges absolui tradit. Scribo quinquies nouenis diebus. hoc est. xlv. die-
bus. Varro lib. j. cap. xxxij. quarto interuallo inter solstitium & caniculam pleriq; mes
sem faciunt, quo frumentū dicitur. xv. diebus esse in vaginis. xv. florere. xv. exarescere.
Vel lege Varro terquindenis diebus. ē. ¶ Fabæ in folia exeūt, ac deinde caulem emit-
tunt. nullis distinctum internodijs. Videtur superuacaneum esse verbum. nullis.
Nam Theophrastus libro octauo, capite tertio contradicit his verbis. Item caulis alijs

geniculatus atq̃ inanis vt fabæ. ¶ Leguminũ vnicaulis faba sola. Vnꝰ & lupinis.cæte
ris ramosus p̄tenui surculo. Cũ sit nõ exigua differẽtia int̃ ramosũ & surculosũ vt mõ
strãt verba quæ statim ante p̄cesserunt. Dixit.n. Reliqua legumina surculosa sunt. Ex
his ramosa cicer, eruũ, lẽs, qua rõne cõsistet hæc sentẽtia. Cæteris ramosus p̄tenui sur
culo. Vident̃.n. verba int̃ se repugnare. Nimirũ inuerti debẽt vt arbitror dictiones. le
gendũq̃. Vnus & lupinis p̄tenui surculo, cæteris ramosus. ¶ Maturant̃q̃ cũ plurimũ
diebus.xl.p̄ficiunt̃. Sincerior antiqua lectio. maturãtq̃ cũ pluribus diebꝰ.xl. Verbum
aũt. p̄ficiunt̃. supuacaneũ est ex exẽplari vetere. ¶ Tunicæ frumẽto plures. Hordeũ ma
xime nudũ & alica, sed p̄cipue auena. Ex Theophrasto vnde hic locꝰ acceptus est mani
Locus haud spernendus. festũ fit, p̄postero ordine legẽda esse verba hæc. Tunicæ frumẽto plures & alicæ, sed p̄
cipue auenæ. Hordeũ maxime nudũ. Theophrasti verba sũt lib.viij ca.iiij. Ad hæc tri
ticũ tunicis cõtegit̃ multis, ordeũ nudũ cõsistit. Id.n. omniũ maxime caret tegumẽto.
Tipha quoq̃ & siligo & oĩa humõi multiplici folliculo includunt̃, ac omniũ vt ita lo
quar maxime auenã natura operuit. Porro illud noscẽdũ, in græcis Theophrasti exẽ
plaribꝰ nõ auenã scriptũ esse vt Theodorꝰ vertit sed crocã. ¶ Et alia differẽtia est. Vetꝰ
codex. Est alia differẽtia. ¶ Verriꝰ tradidit. Varro nõ Verriꝰ idẽ codex p̄fert. ¶ Quip
pe nõ excedũt in modiũ vicenas libras, siq̃s granũ ipsũ põderet. In eodẽ quippe nõ ex
cedit modij vicenas libras sicli granũ ipm põdere. ¶ Occasione lucrãdi vilissimũ. Le
gendũ puto nõ vilissimũ sed inutilissimũ. Nã & codex antiquꝰ vtilissimũ hẽt. cui dic
tioni si adiungas p̄positionẽ. in. quæ paulo ante p̄cedit parũ ibi necessariã, locus erit re
cte castigatꝰ. Cõfirmat hãc correctionẽ Plinius ipse lib.xxiij.cap.j. his verbis. In p̄mis
igit̃ vinũ marina aqua factũ inutile est stomacho, neruis, vesicæ. ¶ Vnicalamũ præte
rea nec vsquã capax. addẽdũ puto verbũ. põderis. indiligẽtia librarij ni fallor omissum
vt sit. nec vsquã capax põderis, ex Theophr. lib.viij.ca.iiij. his verbis. Tria vero p̄multa
& vbiq̃ habent̃. Leuia hæc & parũ fœcunda & vnicalama sunt atq̃ in totũ infirma.
¶ Est & bimestre circa Thraciũ sinũ. In scripto exẽplari non Thraciũ sinũ, sed Thracia
Locꝰ eximius. sanũ habet̃, vt scribẽdũ putẽ, Thraciæ ænũ. Aenus.n. celebris est vrbs Thraciæ. Porro
Theophrastꝰ vnde plinius hæc hausit nõ in æno sed in Euboea nasci hoc genus triti
ci tradit qđ.xl. die quã serat̃ maturescat. Eiꝰ verba sunt li.viij ca.iiij. quibꝰ & trimestriũ
genus annumerari par est & bimestrium & siquid intra pauciores dies valeat cõsuma
ri. & in Euboea genꝰ quoddã intra quadraginta dies crassari perficiq̃ posse affirmãt.
Idẽq̃ firmum esse ac põderosum nec mõ trimestris leue. Quã ob rẽ famulis id preberi
inquiunt, etenim nec multum in hoc furfuris esse volũt Quibus ex verbis liquet dees
Theophrasti locꝰ. se in Plinio cõiunctionẽ. et. Est & bimestre, & circa Thraciæ Aenõ, qđ quadragesimo
die quã satum est maturescit. Expẽdẽdum igit̃ an in Theophrasto tã græco quã latino
Locus nõ malus. scribẽdum sit nõ Euboea sed æno, vt Pliniꝰ & Theophrastus cõsentiãt. ¶ Vt singula
spicas nostras æquẽt. Scribẽdum reor. vt singula oliuæ nucleos æquẽt ex eodẽ Theo
phrasto & eodẽ loco. Nã & asiæ inquit vltra bactra quodã in loco adeo grãde frumẽ
tum fieri tradunt vt nucleos oliuæ sua æquiperẽt magnitudine grana singula. ¶ Qua
drupedũq̃ tradidit refectibus. Ptisanæ inde vsus validissimus saluberrimusq̃ tanto
opere probatur. Lõge aliter scripta lectio quadrupedũq̃ fere cibus est cũ ptisanæ inde
vsus validissimus saluberrimusq̃ tanto opere probetur. ¶ In Boeotia & africa In eadẽ
nõ Boeotia sed Betica habet̃ ¶ Proximũ e trimestri quodã minime põderoso tritico.
Scribo. proximũ trimestri qđ e minime põderoso tritico, ex eadem vt sit sensꝰ, primas
tribui amylo qđ fit ex trimestri. Dixit n. paulo ante. Amylũ vero ex omni tritico ac sili
gine, sed optimũ ex trimestri. Scđas vero a trimestri tribui amylo qđ fiat e tritico mini
me põderoso. ¶ Ita vt misceat̃ parit̃ emollitũ p̄usquã acescat. Linteo aut sportis siccatũ

tegulæ in fundit̃ illitæ fermēto. Scribēdū diuersa distinctiōe & lectione.ita vt misceat̃ parit. Emollitū ꝑusquā arescat, linteoq; aut sportis siccatū tegulæ infūdit̃. Nec siccatū vt legēdū sed colatū ex Diosco.lib.ij. ex cuiꝰ verbis apparet locū hūc abustū esse & cō plura in eo desiderari verba. ¶Vltimo ad polētā & cōtra tēpestates cādido maxima in firmitas. Lego.vltimo ad polētā,& cōtra tēpestates quā cādido maior firmitas. Theo phrastꝰ lib.viij.ca.iiij. & hordeorū ipsorū aliud rotūdiꝰ minusq;, aliud oblōgiꝰ ma- iusq; atq; in spica rariꝰ. Itē aliud cādidū, aliud accedēs ad purpurā qđ & farinā redde re copiosiꝰ credit̃,& cōtra hyemē & flatꝰ & in totū cōtra cœli mutationes cādido vali- diꝰ esse vt. ¶Seri nō valet nisi in sicca. Scribe,seri nō vult nisi in sicca.c.ex scripto exēpla n. ¶EX CA.viij. Sed & trās alpes in allobrogū tm̃ aruernorūq; agro. In eodē non ar uernotū legitur sed Remorū.qui populi sunt galliæ Belgicæ Plinio in.iiij. & cæteris. ¶EX CAP.x. eiusdē naturæ & horminū a græcis dictū,sed cymino simile,serit̃q; cū sesama. Hoc Irione nullū aĩal vescit̃ viretibꝰ. Scribēdū puto. Eiusdē naturæ & hormi nū a græcis dictū sed Cymino simile,serit̃q; cū sesama. His & Irione nullū aĩal vescit̃ viretibꝰ. Theophr.lib.viij.cap.vij. Sesamā viridē nullū aĩal mādit,neq; lupinū. An ve ro neq; irionē neq; geminalē quærēdū. Nā ea quoq; amara sūt. ¶Cōcidant̃ grana fer- roq; frāgant̃. Vetꝰ codex.cōcidant̃ grana ferrūq; frangat̃. ¶Magonis ꝓponet̃ sentētia Magōs ꝓponemꝰ sentētiā.in eodē. ¶Et ipsa aūt quæ euallunt̃. Quædā exēplaria eual nant agnoscūt nō euallunt̃. Scribēdū vt̃ euānant̃ hoc est vānis purgant̃. M. Varro lib. j.ca.lij. Ita fit vt qđ leuissimū est in eo atque appellat̃ acꝰ,euānet̃ foras extra areā,ac fru mentū qđ est pōderosū,purū veniat ad corbē. Suffragat̃ & Noniꝰ Marcellꝰ. Nihiloꝰ diligētiore locꝰ hic cēsura indiget. Nā videri pōt aliud esse eualli, aliud euānari. Eual- lunt.n. frumēta cū spirāte vēto purgant̃ in area. Vallis.n. aut vētilabris eodē Varrone teste cū vētꝰ spirat frumētū subiactat̃ a terra purgat̃q;. Vānis aūt cū aura oĩs silet. Co- lumella lib.ij.capi.xxj. ipsæ aūt spicæ meliꝰ fustibꝰ tūdunt̃ vānisq; expurgant̃. & mox paulū. At si cōpluribꝰ diebꝰ vndiq; silebit aura vānis expurgent̃ ne post nimiā vētorū segnitie vasta tēpestas irritū faciat totiꝰ anni laborē. Discordare itaq; vident̃. M. Var- ro & columella. ¶Vt maiore in terrarū pte. Vetꝰ lectio.in maiore terrarū pte.redūdāte particula.vt. ¶Panico galliæ quædam, præcipue. Aquitania vtitur. In eadem. Pani- co & gallia quidem, præcipue.&c. ¶Vetant ea inter vites arboresq; frugiferas. Scribe. arbores ve frugiferas seri.ex eadē. ¶EX CAPITE.xj.e musto albo triduo maturato subactis ac sole siccatis. Vetꝰ exēplar nō maturato legit sed macerato.vt legēdū putē.e musto albo triduo macerans,subactis,ac sole siccatis. ¶Cū similagine seminis. In eo- dē.cū similigenis eminis. vt scribēdū videat̃.cū similaginis heminis. ¶Quē aquaticū vocāt qm̃ aq̄ trahit̃,tenuē,& spōgiosa inanitate. In eodē.qm̃ aqua trahitur ad tenuē & spōgiosa inanitatē. ¶Ipsi pane faciebāt qrites,mulierūq; id opꝰ erat. Adde verbū.ma- xime.mulierūq; id opus maxime erat.ex eodem. ¶Quæ palma frugum indubitanter italiā cōtingit.indubitata nō indubitant̃ in eodē. ¶Cāpꝰ est subiacēs mōtibꝰ nimbo- sis totis quidē.melius cōuerso ordine.nimbosis qdē totis. ¶Gratia terræ eius vt proti nus soli natura dicat̃. Scribo. Terra eius vt ptinus soli natura dicat̃. Nā verbū. Gratia. desiderat̃ in antiquo exēplari. ¶Quātū aūt vniuersas terras cāpus circūcāpanꝰ antece dit. Verbū circūcāpanus redūdat ex eodē. ¶Nā lapidis durīa cōterit̃.vel lapidis duri tia in eodē & verbū cōteritur cū maiore litera scriptū initiū præstat sequentibus.& pro verboq; q' sequit̃.nobilius.mobili ꝑfert antiquū exēplar. ¶Adiecitq; causam afferēdi. Si verbū afferēdi Plinianū est qđ dubito,magis est vt legat̃ anferendi. ¶EX CA.xij. Fabacia fue religionis dijs in sacro est.fabata fue, nō fabacia fuæ in antiquo exēplari. ¶Prævalēs pulmētarij cibo & hebetare sensus existimata,aptior lectio, sed hebetare sē

Locꝰ dili- gēti cēsu- ra dispi- ciendus.

sus existimata. ¶ Nec genicula hēt molli calamo. octona genicula habēt, sed molli ca-
lamo. in codice antiquo. ¶ Cruda & omnino decocta. In codē. cruda & omni mō co-
cta. ¶ Ex leguminib9 aūt nouēbri serunt̃. ē. In codē. Ex leguminib9 autūno vere serū
tur. ¶ EX CA. xiij. neq3 aliud id cibis tingui decet. Legēdū reor pingi nō tingui. qa
p̄cessit paulo ante. ēt colorib9 picta. ¶ Tertiā speciē syluestrē appellauere in lōgitudinē
radice p̄currēte, raphani similitudine & folio anguloso scabroq3, succo acri. Qui circa
messē except9 oculos pū gat, medet̃q3 caligini admixto lacte mulierū. Laps9 hic est Pli
Plinij error, memoriæ. nij nostri haud dubi9, sed memoriæ ob idq3 venia dign9. Nā qđ Theophr. lib. vij. ca.
vj. & Dioscor. lib. ij. tribuūt lactucæ syluestri, Plini9 rapo syluestri tribuit. Erroris cau
sa fuit qđ de vtroq3 Theophrast9 parit̃ disserit a quo frequēter in hac plātarū cōmenta
tione mutuo accipit Plini9. Ei9 verba sūt. Rapa vel radice lōga & mō raphani breuiq3
caule cōsistit. Lactuca folio breuior quā satiua est idq3 cōsumatū aculeat̃ & caule simi
li mō breuiore pficit̃. Succū acrē ac medicatū hēt. Nascit̃ int arua. Liqt̃ p messē tritici,
& purgare aquā intercutē dr̃ & caligīnē arcere ab oculis & argemā auferre cū lacte mu
lieris. ¶ Int̃ duorū numinū dies festos Scribēdū reor. intra nō int̃. sequit̃. n. nō multo
post. intra p̄dictū tēpotis spatiū. ¶ Quota luna p̄cedēte hyeme. Sincerior & veræ pro-
pior lectio p̄cedēte quā p̄cedēte. Nā satur9 plātā, prætetita obseruat poti9 quā futura,
quæ sūt auctore isocrate ĩcerta. ¶ Totidē luminū die. numinū lego nō luminū. Nā sta
tim ante dixit, intra duorū numinū dies festos. ¶ EX CA. xiiij. Nec vlli9 quæ serunt̃
natura assēsu terræ mirabilior est. Duo illa verba. assēsu terræ. opinor nō esse legitima.
¶ Protin9. serit̃ ex aruo. Scribo area nō aruo. Theophr. lib. viij. cap. vltimo. lupinū in-
quit licet robustissimū sit, tñ nisi p̄tin9 ab area terræ mādaueris male p̄ueniet queād-
modū dictū est. & Collu. lib. ij. cap. x. sparguntr̃ statim ex area. ¶ Qñ ēt impositū puero
rū vētrib9. Scribo. Quinetiā impositū ē. ¶ EX CA. xvj. ¶ Deterrimū & tñ ad arcēdā
famē vtile. Teterrimū nō deterrimū. recti9 credo, vt p̄tin9 sequētia indicāt. ¶ Qđ Cato
ocimū vocat quo sistebāt albū bub9. Legēdū reor ciebāt nō sistebāt vt patebit. ex. M.
varronis verbis quæ paulo post inserā. ¶ Id erat e pabulis segete viridi defecta antequā
gelaret. Antiquū exēplar. Id erat e pabuli segete viride desictū antequā gelaret. verissi
ma lectiōe. Sūt. n. desūpta verba ex. M. Varrone lib. j. cap. xxxj. Hoc ampli9 inqt dictū
ocimū qđ citat aluū bub9 & iō ijs dat̃ vt purgent̃. Id est pabuli segete viride sectū ante
quā generat siliq̃s. Ex q̃bus Varronis verbis liq̃t, verba quæ statim sequunt̃. ¶ Ante-
Locum nota. quam gelaret vitiata esse. legēdūq3 antequā siliq̃ret. ¶ Vt cū vno satu ampli9 quā trice-
nis annis duret. Scribo denis nō tricenis. Collumel. lib. ij. ca. xj. Sed ex his quæ placet
eximia est herba medica. Qđ semel serit̃. x. annis durat. cōfirmat id Palladi9 li. v. titu. j.
Itē cōmodi9 legit̃. vt quæ vno satu quā vt cū vno satu. ¶ Vnū de ea & cytiso volumē
Amphiloch9 fecit cōfusim. Verbū. fecit. desiderat̃ in vetusto exēplari. Quare in locū se
quētis dictiōis. cōfusim. substituēdū reor cōposuit. ¶ Alias pruinis obnoxia. Op9 est
dēsitate seminis oīa occupari, intnascētesq3 herbas excludi. Id p̄stāt in iugeta modia vi
cena. Cauēdū ne adurat̃, terraq3 p̄tinus integi debet. Si sit humidū solū herbosum ve
euincit̃ & desciscit in pratū. Ideo p̄tin9 altitudine vnciali herbis omnibus liberāda est.
Cōfusa & pmixta oīa ac velut de industria ad euertēdū Pliniū sic posita. Scribo. Alias
Verba cōfusa & pmixta p̄pr. ordini reddita. pruinis obnoxia. Cauēdūq3 ne adurat, terraq3 p̄tin9 integi debet altitudine vnciali, in
ternascētesq3 herbas excludi. Op9 est dēsitate seminis oīa occupari. Id p̄stant in iugera
modia vicena. Si sit humidum solum herbosum ve euincitur & desciscit in pratum,
Ideo protinus herbis omnibus liberanda est. ex Collumella libro secundo capite. xxxi.
¶ In semen maturescere prohibendū est. prohibenda non prohibendū. vetus exēplar.
¶ Verno seri debet. Nullo mō vr̃ legi posse. seri. Nā dictū ante est seri mēse Maio qui

æstatis mẽsis est nõ veris. Quapropter sarriri legẽdũ esse arbitror non seri. ¶ Remediũ
vnicũ est aratio sæpius vertẽdo donec.c. Scribo. Remediũ vnicũ est aratro vertere do-
nec.c. ex antiquo exẽplari. ¶ Ne repellere sanguinẽ necesse sit. In eodẽ nõ repellere legi
tur sed replere. Lego deplere. ¶ Cuius in pte de vitijs quoq; dicat. de morbis quoq; di
cat, in eodẽ. ¶ EX CAP. xvij. quippe cũ germaniæ populi edãt eã. seruãt nõ edãt, in eo
dem vt forte scribẽdũ sit sedãt. ¶ A spica euanescit quodã abortiuo. Idẽ exẽplar, in spica
euanescit quodã abortu. ¶ Cũ spicæ in pluuijs calor inferuescit. In eodẽ. cũ spicæ plu-
uius calor inferuescit. ¶ Imber in herba vtilis tm̃, florẽtib⁹ autẽ frumẽto & hordeo no
cẽt. In quibusdã antiquioris impressionis codicib⁹. imber in herba vtilis q̃rto. florenti
bus.c. Lego imber in herba vtilis, q̃n florẽt aũt frumẽto & hordeo nocet. ex antiquo
exẽplari. ¶ Et hæc quidẽ cõplexu necãt. Apud Philippos autẽ.c. Duo verba redũdãt ex
eodẽ. quidẽ. & autẽ. ¶ Nascit̃ & Phalãgi⁹. Phalãgio in eodẽ, nõ Phalãgi⁹. ¶ Virgili⁹
nitro & amurca pfundi iubet fabã. Virgilij vers⁹ sunt p̃mo georgicõ. Semina vidi eq-
dẽ multos medicare serẽtes & nitro p̃mũ & nigra pfundere amurca grãdior vt foet⁹ si-
liqs fallacib⁹ esset. Vbi vr̃ sũm⁹ poeta vniuersal'r pcipere de seminibus omniũ legumi-
nũ, nõ tm̃ fabæ. Sicq; intelligit Serui⁹ grãmatic⁹. Sed falli Seruiũ, Pliniũ vero recte Error Seruij.
ad fabã virgilianũ carmẽ astringere, ostẽdit columella lib. ij. cap. x. his verbis. Priscis ru
sticis nec min⁹ Virgilio pri⁹ amurca vel nitro macerari eã & ita seri placuit. Nos quo-
q; sic medicatã cõperim⁹ cũ ad maturitatẽ pducta sit, min⁹ a curgulione ĩfestari. ¶ Sic
ẽt grãdescere pmittit. Vet⁹ exẽplar. pmittẽs nõ pmittit. ¶ Præcipue adolescere putãt.
præcipui⁹ forma cõparatiua & quidẽ notãda in eodem. ¶ In tegulis nascẽs tabulis ue.
nõ min⁹ recte legeret̃, tubulis ue. ¶ Vulgo vero si dulcedo noceat.c. Scribẽdũ arbitror Locus attende.
Vulgo vero si sedũ nõ sit. ¶ Deinde sarrire. si in articulũ seges ire cœperit, rũcare ne her
bæ vincãt. Hæc verba vident̃ mihi nõ ptinere ad p̃sentẽ locũ. Nec. n. aut præcedẽtibus
aut sequentibus bene cohærẽt. ¶ Retõsarũ vero ẽt semel. Deme pticulã. vero. ex scripto
exẽplari. ¶ Si vero nebulosus sit. Idẽ raphanũ, miliũ, panicũ. Adde verbũ. rapa. ex Ca-
tone ca. vj. Idẽ rapa, raphãos, miliũ, panicũ. ¶ Lẽtẽ in frutectoso & rubricoso. Scriptũ Locus notandus.
exẽplar & reliq codices ĩmpssi nõ frutectoso legũt sed fruteto. Scribo. rudeto, Cato ca
pite. xxxv. Lẽtim in rudeto & rubricoso qui herbos⁹ nõ siet serito. ¶ Quæ nõ multo
indigẽt succo. In eodẽ codice nõ succo sed suctu legit̃. ¶ Leuior terra dẽsiorq; tritico.
Scribendũ puto lætior nõ leuior. vt paulo ante dixit ex catone seri. Nã leuior & dẽsior
vident̃ int̃ se repugnare. ¶ EX CA. xviij. Euagari incipit vt dixim⁹ a solstitio aut no-
ua luna. Particula. aut. supfluere vr̃. ex Plinio ip̃o li. v. ca. ix. Incipit inqt crescere luna no
ua q̃cũq; post solstitiũ est. ¶ Culẽ vocat̃ p̃dẽsã.c. Addit antiquũ exẽplar dictionẽ. ĩfelix.
culẽ vocat̃ ĩfelix. vt forte scribi possit, Culẽ vocat̃ in filicẽ. vel culẽ vocat̃ difficilẽ, p̃den-
sã.c. quia subdit paulo post. Tertiũ in solo facili. ¶ Sed exacutior, in mucronẽ fastigia
ta. Dele verbũ. sed. & scribe fastigata vt millies iã dictũ est. ¶ Galliæ vero duas addide
re rotulas. Detrahe verbũ. vero. ex codice ãtiquo. ¶ Vno iugo boũ cẽseri ãno.c. cõseri nõ
cẽseri, in eodẽ. ¶ EX CA. xix. Quid ẽ p̃mũ. agrũ bene colere. Quid scd'm: bene arare.
Quid tertiũ? stercorare. In vulgatis Catõis exẽplarib⁹ alit. Quid est agrũ bene colere?
bñe arare. Quid scd'm? arare. Tertio stercorare. ¶ Ibi meli⁹ calorib⁹. nõ meli⁹. sed medi
js, in scripto codice. ¶ Tenue valde & aridũ paulo ãte satiõis tẽp⁹. In eodẽ, valde tenue
& aridũ paulo ante sationẽ. ¶ Hoc in nouali atq; reqeto necessariũ est. Duo illa verba Locus pulcherrimus.
atq; reqeto r̃ũdarãt in eodẽ. ¶ Securiculã insitiuã pẽdere. In eodẽ, insitiuiã. Scribo in
stiua. ¶ Ibi itaq; caueatur vbi inuentum est. Ibi vtiq; caueatur.c. Vetus lectio. ¶ EX
CAPITE. xx. Hæc quoq; vbi cõsuetudo patitur. Scribendũ puto. Occa quoq; vbi.c.
¶ Crate dẽtata. Vet⁹ lectio nõ dẽtata sed cõtẽta præfert, vt scribẽdũ forte sit. contexta,

Verba auté quæ mox paulo sequunẽ.operiétes semina, aduẽtitia arbitramur. ¶ Vel incipiéte culmo cũ iá is bina terna ue emiserit folia. In eadẽ. vel incipiéte culmo vel tũ iá si ad bina terna ue emiserit folia. ¶ Resenerũt resarriẽtes cápos mẽse martio. In eadẽ. resciuerũt ẽt cápos mẽse martio. ¶ EX CAP. xxi. soli tristitiá laxat téporib⁹ vernis. teporib⁹ verior lectio quá téporib⁹. pcessit. n. hiberno rigore. ¶ Leguminũ cicer eadẽ quæ far desiderat Faba nõ far vet⁹ exéplar. ¶ At in bactris, africa, Cyrene. in eodẽ Cyrenis nõ Cyrene. ¶ Et a seméte nõ nisi nonis messib⁹ in areá redeũt. In eodẽ. & a seméte nõ nisi messib⁹ in areá redeũt. ¶ Nocturno tactas rore nutriẽs. nõ tactas in eodẽ, sed tectũ habeẽ, vt scribẽdũ puté. tñ. ¶ EX CA. xxii. ¶ Aquarũ quoq̃ differẽtia magna riguis est. In Narbonẽsi puintia nobilis fons Orge nomine est. Scribo. Aquarũ quoq̃ differẽtia magna riguis. Est in Narbonẽsi puintia nobilis fons, Orge nomine. Ná verbũ. est. in fine positũ nõ legiẽ in antiquo exéplari. ¶ Sed illas in aqua nascétes. aqs nõ aqua in eodẽ. ¶ Ergo quisq̃ suá terrá a quáq̃ nouerit. cõuerte verba ex eodẽ. Ergo suá quisq̃ terrá. c. ¶ EX CAP. xxiii. eo cõdito raphanus. Lego. eo condito. rapa. ex eodẽ. ¶ His sublatis hordeũ vel triticũ. Adde verbũ. rurs⁹. his sublatis hordeũ rursus vel triticũ. ex eodẽ. ¶ Nec nõ min⁹ pinguis. Desideraẽ in eodẽ. Nec nõ. ¶ Autũno aliqd saturus septẽbri mẽse fimũ inaret post imbrẽ. Vtiq̃ si verno erit satur⁹. Verbum. Vtiq̃. cũ minore scriptũ superiorib⁹ adiũge. ex eodẽ. ¶ Priusquá arescat aut iacto semine. verbũ. aut. deest in eodẽ. ¶ Si hæc omissa sit stercoratio, sequẽs est pus quá serat ante pul-

Elegans correctio

uerẽ. Scribẽdũ cõiicio. Si hæc omissa sit stercoratio, sequẽs est pus quá sarriat iact⁹ pulueris. Ducũt me in hác correctionẽ verba Columellæ lib. ii. capi. xvi. Si tñ inquit aliq causa tẽpestiuá stercorationẽ facere, phibuerit, secũda rõ est antequá sarrias more seminátis ex auiariis puluerẽ stercoris p segetẽ spargere. Si is non erit caprinũ manu iacere, atq̃ ita terrá sarculis pmiscere. Ea res lætas segetes reddit. Cõsirmat hoc ipsum Palladi⁹ lib. x. titu. i. Sed omnino verba hic aliquot desiderari videnẽ vt Plinio cum vtroq̃ auctore conueniat. ¶ Iustũ est singulas vehes fimi denario ire in singulas pecudes mi-

Locũ aduerte.

nores, in maiores denas. Lego nõ denario, sed die triceno. Columella lib. ii. cap. xv. Parũ autẽ diligẽtes existimo esse agricolas apud quos minores singulæ pecudes tricenis diebus, min⁹ quá singulas. Itẽq̃ maiores denas vehes stercoris efficiũt. ¶ EX CAP. xxiiii. Religiosũq̃ inde pmũ colonis auguriũ. Scribẽdũ reor. Religiosũq̃ id, & pessimũ colonis auguriũ. Theophrast⁹ lib. viii. ca. vi. quáquá dici soleat alias plus alias minus eádẽ recipere segetẽ, infaustoq̃ augurio capiát cũ plus receperit. Terrá. n. esurire atq̃ esitare ptin⁹ semẽ existimát. Addit aũt exéplar antiquũ, verbũ vr. Religiosũ id vr, & pessimũ. c. ¶ Atq̃ nõ cõcipiẽs vanescat. euanescat in. eodẽ. nõ vanescat. ¶ Milii, panici, sextarios. iiii. Sex non q̃ttuor in eodẽ legiẽ. ¶ In dẽso aut cretoso aut vliginoso solo tritici aut siliginis modios sex. Scribo modios quinq̃. Columella lib. ii. capi. ix. Siliginis autẽ vel tritici si mediocriter cretos⁹ aut vliginos⁹ ager est ẽt pl⁹ quá vt pns iá dixi quinq̃ modiis ad sationẽ opus est. At si siccus & resolut⁹ loc⁹ est idẽq̃ vel pinguis vel exilis est q̃ttuor. idẽ error corrigẽd⁹ paulo post. ¶ In soluta terra & nuda & sicca & læta. Duo illa verba. & nuda nõ sunt in uetere exéplari. ¶ Macies. n. soli maior nisi rarum culmũ habeat. Dictio. maior. redũdat ex vetere exéplari. ¶ Pinguia arua ex vna seminis radice. Pinguia arua ex vno semine. in eodẽ. ¶ Alii quinq̃ nõ min⁹ seri plures ue recipiunt. præcipiunt non recipiunt. in eodem. ¶ Custodiri enim semen corrumpente

Insignis correctio

humore & a proximo imbre vno die erumpere. Scribo. custodiri enim semen incorruptum vt horreo, & a proximo imbre. c. Columella libro secundo capite octauo. sed si quod euenit nõnũquam seri sunt imbres, quáuis sitienti solo recte semen committitur, Idq̃ etiá in quibusdam prouinciis vbi status cæli talis est vsurpatur. Ná quod sie-

co solo ingestű & inoccatű est, proinde ac si repositű in horreo non corrũpit. atq; vbi venit imber multorű dierű semētis vno die surgit. ¶ Inter oēs autē cõuenit circa brumã serendű non esse. Legendű vr̃ alterutro mõ. aut citra brumã serendű esse, aut vltra brumã serendű nõ esse. M. Varro lib. j. cap. xxxiiij. Post brumã nisi quæ necessaria causa coegerit nõ serere. qđ tñ interfit vt ante brumã sata. vij. die, post brumã sata q̃dragesimo die uix exeant. ¶ Quam male in autũno. quã malo autũno. antiquus codex. ¶ Quidã omissa cælesti cura vt inutili tēporibus definiűt. Quidã omissa cælesti subtilitate tēporibus definiűt, in eodē. ¶ Ac siderű mores. aptior lectio, ac siderű moras. ¶ Miscerr posse cælestē diuinitatē imperitiæ. addēdű verbű. rusticæ. ex codice scripto. imperitiæ rusticæ. ¶ EX CAP. xxv. prouētű corű ter repetito frigore extinctű. Elegãtius & magis ex cõsuetudine pliniana casu auferēdi. prouētu corű ter repetito frigore extincto. & verba quæ paulo ante præcedűt. ob infirmitatē animalis, nõ esse Pliniana existimo sed expositionē sup verbű extincto. ¶ His addidit apud nos quartã Cæsar dictator. alio ordine vetus lectio. His addidit quartã apud nos cæsar dictator. ¶ Quã quã diligētior esset cæteris. Supfluit verbű. esset. ex eadē. ¶ Maximeq; hæc erit italiæ ratio. Dicemus tñ & aliorű placita. Id q̃m nõ vnius. c̃. Dele coniunctionē. q;. & pronomen. Id. ex eadē. ¶ Vt legētes tñ meminerint. Dele etiã pticulã. vt. ex eadē. ¶ Ad hesperű iacētes terras. vesperã nõ hesperű in eadē. ¶ Nota ex his terris quas nominauimus sűpta cõuexitate circuli pertinētis ad quas quisq; quæret terras, & ad earű siderű exortus. Scribo. Ergo ex his terris quas nominauimus sűpta cõuexitate circuli ptinētis ad quas qsq; quæret terras, ijdē erűt siderű exortus. ex eadē. ¶ Ardores suos habere quadrinis annis. Legendű reor, cardines nõ ardores, vt paulo post. cardo tēporű quadripartita anni distinctione cõstat. ¶ Alio mõ quo die apparere incipiűt. Scribendű reor. cű die, nõ quo die. ¶ Prout alterutris eorű mane. c̃. alterutri nõ alterutris codex script9. ¶ Diebus. xciij. horis. xij. vsq; ad æquinoctiű autűni. Et tű æquata die. Scribe, dieb9. xcij. horis. xij. Deinde diminuit vsq; ad æquinoctiű autűni diebus. xcj. horis. xij. Et tű æquata. c̃. Tű ex Plinio ipso hoc præsenti lib. infra, numerãte ab æquinoctio verno ad solstitiű dies. xcj. & a solstitio ad æquinoctiű autűnale. xcij. tű ex rõne calculi id deposcēte. ¶ Procedit ex eo ad brumã dieb9. lxxxix. horis. iij. Scribēdű. xcij. nõ. lxxxix. Alioqui nõ efficiet debita sűma dierű ãni. ccclxv. & horarű. vj. Astipulãte ēt mox Plinio ipso. ¶ Ab. viij. calēdas ianuarij fere. In codice vetere. ad. viij. calēdas ianuarij fere. ¶ Fidiculæ occasus q autũnű inchoat dieb9. xlv. Verior lectio quorű dã exēplarű. xlvj. Nã a solstitio ad æqnoctiű autűni dies sunt. xcij. & statim antedixit. Rurs9 hi cardines singulis ēt nű articulis tēporű diuidunt p media oēs dierű spatia. ¶ Vergiliarű matutin9 occasus hiemē die. xliij. Lego. xliiij. ex ipso Plinio lib. ij. ca. xxvij. Post id æquinoctiű dieb9 fere q̃ttuor & q̃draginta Vergiliarű occasus hiemē inchoat. Repetit hoc ipsum lib. præsēti, infra. ¶ Ab æquinoctio verno initiű æstatis die. xlviij. Vergiliarű exortus matutin9. Scribo. die. xlvj. nõ. xlviij. Nã æquinoctiű vernű Plinio in sequētib9 ē. viij. calēdas aplis hoc est. xxv. die Martij. Exorti9 autē vergiliarű matutinus est. vj. id9 maias hoc est. x. die maij. Sűt ergo a. xxv. die. Martij. ad. x. diē maij dies. xlvj. Præterea ab æqnoctio verno ad solstitiű dies sűt. xcij. quorű pars dimidia sunt. xlvj. & ostēdit paulo ante cardines anni singulis etiam nű articulis temporum diuidi per media omnes dierum spatia. ¶ Longo decedat spatio. decidat non decedat in antiquo exēplari hoc est occidat. ¶ Adueniente coronæ exortu. breuius in eodem. a coronæ exortu. ¶ Hoc ipso vergiliarum occasu fieri putant. Aliqui ad tertium idus nouembris vt diximus seruãt quoniam id sidus etiam vestis institoris est. Scribo. Hoc ipso vergiliarum occasu fieri putant aliqui, ad tertiű idus nouembris vt diximus. Seruãtq; id sidus ēt vestis

institores.ex eodē codice. Legere tñ mallē hoc ipsum, quā hoc ipso, & obseruāt potius quā seruāt. ¶ Quibus est cura insidiādi negociatotis auaritia. Scribēdū reor negociatoribus nō negotiatoris, & verbū.auaritia.falso adiectū puto. ¶ Indocilis cæli agricola. Verbū.cæli.supuacaneū est.ex codice scripto. ¶ Vt cæli locicꝫ efficit natura. afficit nō efficit in eodē. ¶ EX CAP.xxvi.nō vticꝫ sexto idus februarij. Legendū vr̄.vij.id⁹ nō.vj.ex.M.Varrone lib.j.cap.xxiij.& Columella lib.xj.cap.ij.quoiū traditionē vr̄ refellere. ¶ Antequā ver præuenerit. Codex scriptus caret voce illa.ver. & præuerat legit nō præuenerit, vt forte scribēdū sit.præuernet. ¶ Serant̄ vero vlmi, populi, platani vti

Locum nota. dictū est. Lego fraxini non platani.tū quia superius lib. xvij.cap.xj. de populo, vlmo, fraxino disseruit.quē locū vr̄ hic demōstrare cū dicit, vti dictū est tū quia patet eudēt desumptū ex columella hūc locū lib.xj.cap.ij. Populos inquit & salices & fraxinos p̄us quā frōdescāt, plātasq́ꝫ vlmorū tūc ponere vtile. Porro verbū.vero.superfluit ex codice antiquo. ¶ Faba vero nō antequā triū folioꝝ. Scribo. faba vero nō ante quā quattuor digitorū ex Columella lib.xj.cap.ij.his verbis. Sed & faba eandē curā exigit si iam coliculus eius in quattuor digitos altitudinis creuerit. ¶ Scrobes fieri, seminaria propagati. Vitiatissimus locus, & omissis nō paucis verbis mutilatus. Mōstrat hoc Cato ipse cap.xl. Per ver inquit hæc fieri oportet. Sulcos & scrobes fieri. Seminarijs vitiarijsq́ꝫ locū verti. Vites propagati. In locis crassis & humectis vlmos, ficos, poma, oleas seri oportet. Ex quib⁹ verbis liquet paulo infra post verbū oleas addendam esse vocē.seri. ¶ Prata stercorati luna sitiēte.silēte nō sitiēte, Cato ipse cap.l. ¶ Ab afflatu fauonij defendi.a flatu fauonij defendi exēplar scriptū. ¶ Ficus interpurgari. Scribe.interputati. Cato cap.l.ficos interputato. Eodē verbo vsus est Varro lib.j.cap.xxx. Oleā seri inter

Locus nō vulgaris. putaricꝫ oportet. ¶ Hæc antequā vinea florere incipiat. Lege. Hoc antequā vineā fodere incipiat. Cato cap.l. Seminaria facito & vetera resarcito. Hoc facito antequam vi

Loc⁹ alt̄. neā fodere īcipias. ¶ Postea vticꝫ grauissima & aquosissima ita postremo arato. Scribo. vti quæcꝫ nō vticꝫ.& crassissima nō grauissima. Cato eodē cap. Verno arare incipito, & loca primū arato quæ siccissima erūt, Et quæ crassissima & aquosissima erūt ea postremū arato, dū ne prius obdurescant. ¶ Qd̄ nostri a similitudine cognominis.c̄. Verbū. Quod.puto delendū esse. ¶ Auspicio tñ detestabiles vident̄. Puto hæc verba adulterina esse. ¶ Alitis tēporarij quē cuculū vocāt.alitis tēporariæ quā.c̄.in codice scripto. ¶ Estq́ꝫ signū illius maturitatis & horū sationis cōmune. In eodē. Signū illi⁹ maturitati & horū sationi cōmune.cætera desiderant̄. ¶ EX CAP.xxvij.cur cælū intueris agricola? Cur sidera quæris rustice? Cur cælū intuearis agricola, cur sidera quæras rustice.in eodē, festiuiore lectione. ¶ Iā te breuiore.c̄.cū interrogationis nota legenda hæc verba ex eodē. ¶ Spargo peculiares stellas. Elegātius in eodem.peculiares spargo stellas. ¶ Secūcꝫ lucē habeat & noctē.nocte auserēdi casu in eodē. ¶ In certis hæ dieb⁹ ꝓueniūt, durātcꝫ sœdere sidetis huiusce. Partiūcꝫ eas illius esse certū est. Castior vt sentio eiusdē lectio cōiunctim. Incertis eæ diebus ꝓueniūt durātcꝫ, sed esse syderis huius partū eas certū est. ¶ Postridie arcturi occasus matutini.in eodē matutinus habet̄ non matutini. ¶ Italiæ.vj.et.iiij.idus.postremū verbū redundat ex eodē.recte, præcessit.n. paulo ante. ¶ Vuj.calēdas Iulij vero.aliter in eodē.viij.calēdas vero iulij ꝓpius veritatē. Scribēdū puto.viij.vero calendas iulij. Et paulo post.curat̄cꝫ.supfluit pticula.cꝫ.ex eodē. ¶ Faba metit̄.deinde cōcutit̄. Legēdū ex eodē cudit̄, nō cōcutit̄, astipulāte etiam comici ꝓuerbio, in me hæc cudet̄ faba. ¶ EX CA.xxviij. Quidā p̄die rigant vbi sunt rigua. Noctibus roscidis.secari meli⁹. Alit̄ in eodē. Quidā pridie rigāt. Vbi nō sunt rigua, noctibus roscidis secari melius. ¶ Cato fœnū inquit nō seces prius quā semē maturū sit, Catōis verba sunt cap.l. Fœnū vbi tēpus erit secato, cauetocꝫ ne sero seces. Pri⁹

quã semen maturũ erit secato. ¶ Itali fœnum ex dextera vna manu secãt. Vetus lectio. Italus fœniſex dextera vna manu secat. Expendẽdũ tñ an ima potius quã vna legi expediat. Nãquia paulo ante dixerat in galliæ latifundijs herbas medias secari qđ fieri nequit nisi sublata & celsa manu, ideo subdit, in italia fœniseces ima manu secãt herbas. ¶ Suũ cuiq; cõsiliũ dabit optimũ, maxime quadrigarũ quæstus. Scribo. suũ cuiq; cõsiliũ dabit opimo maxime quadrigarũ quæstu. Nã & antiquũ exẽplar optimo hẽt, nõ optimũ. ¶ In hoc vsq; a bruma dies creuerũt sex mẽsibus. Sol ipse ad aquilonẽ scãdens ac per ardua enixus. Alit in eodẽ. In hoc vsq; tẽpus a brũma crescũt dies, creuit & sol ipse ac per ardua emensus. ꝛc. quæ postrema verba vitiosissime scripta sic pro tẽpore corrigo. Creuit & sol ipse, ac peractis sex mẽsibus. cui correctioni videnť fauere verba mox paulũ sequẽtia. aucturus noctes alijs sex mẽsib⁹. ¶ Ne in salt⁹ deuiosq; mõtes. ꝛc. vt in salt⁹ deuiosq; mõtes. in antiquo exẽplari. ¶ Quãquã & in his illa visanť. In eodẽ quãquã & his & in villa visendis. ¶ Et huius folia circũaguntť. Breui⁹ & elegãtius in eodẽ. & huius circũagã. ¶ Palũbiũ vtiq; exaudi gemit⁹. Scribe. Palũbiũ vtiq; exaudis gemitus. ex eodẽ. Paulo etiã post palũbẽ agnoscit nõ palũbũ. ¶ A solstitio vsq; ad fidiculæ occasum. Particula. vsq;. redũdat. Ex eodẽ. ¶ Sed vt vera ratio id fieri inuenit. vj. idus eiusdẽ. Sed vera rõ id fieri inuenit. vj. idus easdẽ. ex eodẽ. ¶ Nõ cõparanť huic malo grãdinis procellæ, quæq; vnquã. ꝛc. Scribo. Nõ cõparenť huic malo grãdines, ꝓcellæ, quæq; vnquã, ex eodẽ. ¶ Ferũt Democritũ qui ꝑmus intellexit. ꝛc. Thaleti hoc nõ Democrito tribuit vt Hermolaus ꝓbat ex Aristotele & Cicerone. Potuissetq; ẽt citare Diogenẽ libro. j. ¶ Præuisa olei caritate ex futuro Vergiliarũ ortu. puto luxatũ esse verborũ ordinẽ, legendũq;. præuisa olei caritate futura ex virgiliarũ ortu. quãquã verbũ. futura. adiectũ puto. ¶ Ostẽdemusq; iã plenius. Vetus lectio plani⁹ nõ plenius. qđ & rectius, quia sequiť paulo infra. quas equidẽ miscebo aggrestibus negocijs quã potero dilucide atq; perspicue. ¶ Restituisse mercedẽ anxiæ & auidæ dominorũ pœnitẽtiæ. Lego mercẽ, nõ mercedẽ ex eadẽ. & paulo post assectatoribus nõ sectatoribus in eadẽ. & ita sane loqui magis plinius cõsueuit. ¶ Quas equidẽ miscebo aggrestibus negocijs. notis præfert eadẽ nõ negotijs. ¶ Omnẽq; vredinẽ frigore tñ innoxio cõstare sole. Conuerte verba, omnẽq; vredinẽ frigore tñ cõstare, innoxio sole. ex eadẽ. ¶ Causa euidens sed alia reddiť a fabiano. Causa euidẽs, sed alia quã reddiť a fabiano. in eadẽ habetur. ¶ Nisi cũ facta sunt. Publica hæc & magnæ differẽtiæ a prioribus. Lego, nisi cũ facta sunt publica, sed magnæ differẽtiæ a priorib⁹. Ex eadẽ. ¶ EX CAP. xxix. Si luna qua dictũ est rõne. Elegãtior lectio. Si in luna qua dictũ est rõne. ¶ Sicut tũc ferebat ratio. In scripto exẽplari. sic, nõ sicut habeť. ¶ Qđ post dies vndeuiginti ab æquinoctio verno. Scribo vndetriginta. nõ vndeuiginti. Nã æquinoctiũ vernũ vt supra ostẽsum est cap. xxvj. cõficiť. viij. calẽdas apriles hoc est. xxv. die Martij. a quo trãsactis. xxix. dieb⁹ occurret tibi. xxiiij. dies aprilis, postquẽ ad quartũ diẽ calẽdas maias hoc est ad. xxviij. diẽ aprilis reliqui sunt dies quattuor qđ est Plinij quatriduũ. Opinor autẽ hæc verba alio ordine scribenda esse hoc pacto. qđ post dies duodeuiginti ab æquinoctio verno in. iiij. calẽdas maias, id quatriduũ varia gẽtiũ obseruatiõe canis occidit. ¶ Aliud hoc quatriduũ est qđ neq; rore sordere velint, exhorrẽt. n. frigidũ sidus arcturi. ꝛc. Vetus codex. Aliud hoc quatriduũ est qđ neq; rore sorbi deuelim. exhaurit. n. frigidũ sidus arcturi. Scribendũ forte Aliud hoc quatriduũ est quo neq; rura herbida velim. Exurit enim. ꝛc. ¶ Itẽ. xuj. calẽdas augusti cũ aquila occidit. Codices parmẽsis impssionis. iiij. legũt nõ. xiij. verius. subscribit ijs vet⁹ arati latin⁹ interpres. sed magis est vt. iij. scribať ex Columella lib. xj. cap. ij. Qđ autẽ sequiť. ¶ Vsq; in. x. calẽdas eiusdẽ. Scriptus codex aliť hẽt, vsq; in calẽdas easdẽ, vt supra ẽt notauimus. ¶ Et varro a fidicula incipiente. ꝛc.

Scribe alio ordine. Varro & a fidicula incipiēte.c. ex eodē. ¶ Ad.vj.idus augusti ser-
uatur.obseruatᷣ in eodē nō seruatᷣ. ¶ Neq₃ negauerim posse eā pmutari arbitrio legen-
tiū,locorū æstimantiū naturas. Deprauatissimus loc⁹. Imprimis verbū illud.arbitrio.
expungendū reor tanquā falso insertū. Reliqua sic scribo. Neq₃ negauerim posse ea p
mutare algentiū locorū æstuantiū q₃ naturā. Nā & antiquū apographō. æstuātiū hēt
non æstimantiū. ¶ Et in hoc mirabilē admirari benignitatē naturæ succurrit. Breuior
& magis Pliniana eiusdē lectio. Et in hoc mirari benignitatē naturæ succurrit. cætera
supfluūt. ¶ Earū quoq₃ lege diuisum. Scribendū reor. horarū tiō earum. Vocat.n.ho
ras quattuor illa anni tēpora vulgo nota, vt alias dictū est. Correctionē hāc cōprobāt
statim sequētia. Aestate interlunia, hyeme plenilunia. ¶ Diebus nō idē valere. diebus
nō ita valere in scripto exēplari. ¶ Ipso die nō apparere donec occidat. Adde cōiunctio
nē.et.ex eodem.et donec occidat. ¶ E diuerso vireonē prodire ipso solstitij die. Scribo
Chlorionē nō vireonē,tū ex eodē exēplari tū ex ipso Plinio lib.x.cap.xxix. Aristoteles
quoque lib.ix.cap.xxij.de natura animaliū Chlorionē vocat. Theodorus vireonē ver-
tit.vnde nata est occasio deprauādi Plinij. ¶ Vt carbūculi non noceāt. Lego numero
vnitatis,vt carbūculus nō noceat ex eodē. ¶ Leuitᷣ vri a vēto vt per totā vineā fum⁹ di-
spergatᷣ. Scribendū arbitror alio ordine. leuitᷣ vri vt a vēto p totā vineā fumus dispgatᷣ.
¶ Si fictili nouo obruatᷣ rubeta rana. vltimū verbū nō esse auctoris existimo, sed expo
sitionē præcedētis a lectore insertā. ¶ Areā ad messem creta præparare Catonis senten-
tia amurca tēperata. Scribo terra, nō creta. ex Catone ipso cap.cxxviij. Areā vbi frumē-
tū teratᷣ sic facito. Cōfodiatᷣ minute terra. Amurca bene cōspergatᷣ & cōbibat quā pluri
mum cōminuito terrā. et Cylindro aut pauitula coæquato. Vbi coæquata erit nec for
micæ molestæ erūt, et cū pluet lutū nō erit. Ex his Catonis verbis cōijcio verba Plinij
hoc ordine cōcipiēda esse. Areā ad messē præparare terra amurca tēperata Catonis sen-
tētia. ¶ EX CAP.xxx. atque inter duas mergites spica distringitᷣ. Legendū reor. Ali
bi inter duas mergas spica distringitᷣ. Columella lib.ij.cap.xxj. Sūt autē metendi gene
ra cōplura. Multi falcibus vericulatis atq₃ his vel rostratis vel dēticulatis mediū culmū
secāt. Multi mergis. Alij pectinibus. De mergis autē Sextus Pōpeius. Mergæ furculæ
sunt quibus aceruí frugū fiūt, dictæ a volucrib⁹ mergis. quia vt illi se in aqua mergūt
dū pisces persequūtur, sic messores eas in fruges demergūt vt eleuare possint manipu-
los. ¶ Qđ qui faciūt, pscindere se.c. Quicq₃ id faciūt.c. antiquus codex. ¶ Pectine ma-
nuali sigillatim legūt galliæ, manali in eodē nō manuali & alio ordine. Panicū & mi-
liū sigillatim pectine manali legūnt galliæ. ¶ Siliginis & tritici ētrō in area horreoq₃.
Legendū forte. Siliginis & tritici eadē rō.c. ¶ Sūma autē rō. Scribe. Sūma autē eius
ratio. ex exēplari scripto. & mox statim. ritus diuersos, nō rit⁹ diuersitatē. & raritas ope
rarū, nō caritas. ¶ Horrea oposa tripedali crassitudine. oposi, nō oposa in eodē, recti⁹.
& paulo post pceperēt, nō pceperint. ¶ Sūt q in beta rana. Rursus hic & vbicūq₃ post oc
tauū librū adiecta fuerit vox rana psuasum habeo supfluere. Neq₃.n.est breuitatis Pli
nianæ cū abūde in octauo descripsent rubetā ranā, toties in sequētibus inculcare, rube
ta rana, rubeta rana. quasi de industria vellet tūdere. ¶ Inimica innasci necesse est. vitia
innasci nō inimica archetypū nostrū legit. cui subscribit Plini⁹ ipse in calce huius capi
tis. Sed breuissima obseruatio qđ vitijs carere velis. ¶ Qui pro humore sufficit tm̄ vt
sisamæ. Quid si legas cōuersis verbis. qui pro humore sufficit vt sisamæ tm̄. ¶ Itē fabā
a Pyrrhi regis ætate. Scribo. Idē. nō. Itē. vt referat Varronē. ex vetere codice. ¶ Sūt qui
vrceis cinere substratis.c. legendū forte in orcis, nō vrceis. ¶ Alij qui in salsamētarijs ca
dis gypso illinant. Alij q lentē aceto laserpitiato respergāt. Permuta locū verbi illi⁹. lē-
tē. vt legas sic. Alij qui lentē in salsamētarijs cadis gypso illināt. Alij qui aceto laserpi-

Castigationē aduerte.

tiato respergát. Columella lib. ij. ca. x. de lente differẽs. Tũ in sole siccat̃, & radice silphij trita cũ aceto aspergat̃, defricet̃ æque. Ita rursus in sole siccata & mox refrigerata cõdatur, si maior est modus in horreo, si minor in vasis olearijs salsamẽtarijsq;. Quæ repleta cũ cõfestim gypsata sunt, quãdocũq; in vsus prompserimus integra reperiemus. ¶ EX CAP. xxxij. His interuallis significat̃. significát, nõ significat̃, vetus codex. & versu sequẽte. vesperi nõ vespera. in eodẽ. ¶ Stella quæ vindemiator appellat̃, vindemitor non vindemiator in eodẽ. Idẽ vitiũ mox paulo corrigẽdũ. ¶ Eius argumẽtũ erũt acini colore mutati. Scribo. Eius argumentũ erũt vinacea colore mutata. Columella lib. xj. capite. ij. Naturalis autẽ maturitas est si cũ expresseris vinacea quæ acinis celant̃, iam infuscata & nõnulla ppe modũ nigra fuerint. Nã colorẽ nulla res vinaceis põt afferre nisi maturitas, præsertim cũ ita in media parte acinorũ sint, vt & a sole æstuãte & a vẽtis ptegant̃, humorq; ipse nõ patit̃ ea præquoqui atq; infuscari nisi suapte natura. ¶ Democritꝰ, Eudoxus, Ion. Postremũ auctoris nomẽ redũdat. ex codice antiquor, recte. Nã cum cæteri hic citati in indice & elẽcho libri memorent̃, ionẽ nequaquã inuenies. ¶ Asiæ & cæsari. v. calẽdas heniochꝰ occidit. Ex rõe ipsa calculi ẽt si refragent̃ cũcta exẽplaria legendũ est vtrobiq; nonas non calẽdas. Sed cõfirmat id ẽt Columella lib. xj. capite. ij. ¶ Postridie occidũt hœdi vesperi. Scribo, oriunt̃ nõ occidũt. Columella lib. xj. cap. ij. Pridie nonas octobris hœdi oriunt̃ vesperi. Octauo idus octobres Coronæ clara stella exorit̃. quæ verba sicũ Plinianis cõferas nihil desiderabis. ¶ Napos, raphanos serere quibus diximꝰ diebꝰ. Vetus codex nõ napos, raphanos legit, sed paĩaphos. vt forte scribi possit, rapa, napos. Nã subdit. Vulgus agreste rapa post discessum ciconiæ male seri putat. ¶ Vuã calidã ne legito hoc est in eius siccitate. In eodẽ. Vuuã calcaridã ne legito, hoc est in ea siccitate. ¶ Ac nisi imber interuenerit. Hanc ne legito rorulentã. In eodẽ. ac nisi imber interuenerit vuã rorulentã ne legito. ¶ Acino plurimũ refert crescẽte luna vindemiare. Acinos pluris refert. ẽ. in eodẽ. ¶ Sæuitia insidiantiũ caritati ciuili. Sed æqui patris familias modus est annonæ cuiusq; anni vtilitate. In eodẽ. sæuitia insidiãtiũ caritati ciuilis æqui. Patris familias modus est annona cuiusq; anni vti. Scribo, sæuitia insidiãtiũ caritati. Ciuilis & æqui patris familias modꝰ est annona cuiusq; anni vti. Posset etiã legi. Ciuilis & æqui patris familias modus est annonæ cuiusq; anni vilitate. vt vilitas respõdeat caritati, cui dixit quosdã insidiari. ¶ Id peræq; lucrosissimũ. Deest verbũ. ẽt. ex eodẽ. Id peræq; ẽt lucrosissimũ. ¶ EX CAP. xxxij. Democritu secutus ostẽtationẽ. Mirũ est omissam hac in pte a Plinio Hesiodi mentionẽ. quẽ secutũ esse virgiliũ in digestiõe quorũdã operũ in nũeros lunæ ex pmo georgicõ volumine notũ est, & confirmat Seruiꝰ grãmaticꝰ. Quare æstimandũ hic est legi ne debeat nõ ostẽtationẽ sed & hesiodi rõnẽ. ¶ Quoties ab ortu solis oriet̃. Scribo, occasu nõ ortu, hoc est post occasum solis. ¶ EX CAP. xxxiij. hoc est in decimo pede. melior lectio. hæc est in decimo pede. vt sit schema parẽthesis. ¶ Quæq; alia præcipimus. Scribendũ haud dubie præcipiemꝰ, nõ præcipimus. reseruat. n. præceptũ in caput pximũ, vt ex eo cõstabit. ¶ Materiã vineãq; agricola ne tractes. vinũ nõ vineã in antiquo exẽplari. ¶ Aestate cõtra hẽte se vmbra, pecudẽ a sole in opaca ducito. Aliter in eodẽ. æstate cõtra hẽte se vmbra solis, pecudes in opaca ducito. ¶ Cũ æstate pasces in occidentẽ specta. Nõ specta. in eodẽ sed spectẽt habet̃. ¶ Sicut hieme & vere si in rorulentũ duceres. Ne cõtra septẽtrionem paueris supradictũ. Clodiũt ita lippiũt ue ab afflatu, & aluo cita pereũt. Morbũ hũc lippitudinis seu grauedinis & alui citæ, nõ flatui septẽtrionis sed rori hyemis verisq; Columella tribuit lib. vij. cap. iij. Quapp ter suspicor verba hæc vitioso ordine ab allucinãte librario scripta esse. disponẽdaq; & legenda hoc mõ. sicut hyeme & vere si in rorulẽtũ duceres, lippiũt. n. & aluo cita pereũt. Ne cõtra septẽtrionẽ

Verba vitioso ordine reposita in priorẽ restituta.

pauceris supradictũ, Clodiũt ita ab afflatu. Columellæ verba subtexui. Hieme & vere
matutinis tẽporibus intra septa cõtineantur, dũ dies aruis gelicidia detrahat. Nã prui=
nosa his diebus herba pecudi grauedinẽ creat, ventrẽq; pluit. ¶ Qui fœminas concipi
voles in hũc vẽtũ spectãtes iuuri cogito. Scribẽdũ. Qui mares cõcipi voles. &c. Alioquin
Locũ ele-gans. cõmittes Pliniũ cũ Columella, & qđ grauiꝰ est cũ Aristotele. Ex quibꝰ Columella lib.
vij. cap. iij. At si res inqt exigit ut plures mares ꝓgenerandi sint, Aristoteles vir calidissi
mus rerũ naturæ præcepit admissuræ tẽpore obseruare siccis diebus halitus septẽtriona
les, vt cõtra ventũ gregẽ pascamus, & eũ spectãs admittatur pecus. At si fœminæ gene
rãdæ sunt, austrinos flatus captare vt eadẽ iõe matrices incãtur. hæc Columella. Aristo
teles aũt libro de generatione animaliũ. iiij. cap. ij. sic disserit. flatibus itẽ aquilonijs ma
gis quã austrinis mares gignũtur. et mox paulo. Nec nõ pastores aiũt interesse ad ma
ris ac fœminæ pecoris fœturã nõ solũ si ita accidit vt initus aquilonijs austrinis ve fla=
tibus fiat, sed etiã si cũ pecus coit spectat ad aquilonẽ aut austrũ. Probat id quoq; auc=
toritate Didymi herõ græcus auctor lib. geoponicõ. xviij. Nec tantũ a prædictis scrip=
toribus Plinius dissentiret, sed ꝙ esset intolerabile a se ipo; qui capite sequẽte mares aq
lonijs flatibus, fœminas austrinis ꝓcreari tradit. Sed ꝑsuasum habeo verba hæc Plinia
na nõ esse. Cur. n. anticipasset hic Pliniꝰ quod statim cap. ꝓximo dicturus erat? ¶ EX
CAP. xxxiiij. præstringit enim atq; ꝓcellit hic radices arborũ. prægelat, nõ ꝓcellit vetꝰ
præfert codex. ¶ Præmonitus esto. prædictus nõ præmonitus in codẽ. Cui lectioni vi=
detur Plinius ipe fauere scribẽs paulo post. Ad quæcũq; aquilo prædicitur. &c. ¶ Ratio
nẽ cõuexitatis mũdi reddit quia cõtrarius aqlo africo flat. Legẽdũ arbitror. quia cõtra
riꝰ hic nõ aquilo africo flat. Nã Aristoteles scđo meteorõ illos dũtaxat vẽtos cõtrarios
esse ait qui ex diametro distẽt, nõ eos qui e regione positi se mutuo spectẽt. Itaq; secun=
dũ eũ nõ erit cõtrarius Cæcias Argestæ, neq; Eurus libi, sed Cæcias libi et eurus argẽ=
stæ. ¶ Ac quacũq; aquilo prædicitur, tãto pernitiosior septẽtrio est. Scribe. Ad quæcũq;
aquilo prædicitur, tãto ꝑnitiosior est septentrio. ex codice antiquo. ¶ A græcis apeliotẽ
dictũ apheliotẽ in codẽ nõ apeliotẽ, magis ex etymologia. ¶ EX CAP. xxxv. Et enim
prædicta rõe ventorũ. Scribendũ reor. Et iam prædicta ventorũ ratione. hoc. n. ordine
verba posita sunt in vetusto codice. ¶ In ipsam messem. In ipsa messe auferẽdi casu, in
codẽ. ¶ Cũ orientis atq; occidẽtis radij rubẽt coire pluuias. Lego. cũ occidẽtis atq; oriẽ=
tis radij videtur coire, pluuias. ex codẽ. ¶ Quod si in exortu fiet ita vt rubescãt nubes.
Quod si in exortu aut occasu fiat, ita vt. &c. ex codẽ. ¶ Aut si cursitabunt certos. Si id in
pluribus partibus fiet incõstantes vẽtos effũdẽt. In alijs exẽplaribus. At si circa puresta
bũt. &c. Lego cõiunctim. ac si in certã cursitabũt certos, sin id in partibus pluribus fiet. &c.
¶ Circuli noui circa sidera aliq. Antiquꝰ codex. circulus nubis nõ circuli noui. ¶ Cũ
sereno cœlo fulget. fulgurat in codẽ nõ fulget. ¶ Nubes cũ sereno cœlo ferũtur. Nubes
cũ sereno in cœlũ ferũtur. in codẽ. ¶ Appropinquãte sole discutiẽtur. Et hoc si ab aq=
lone fiat. Lego. appropinquãteq; sole discutient, & hoc ab aqlone fiat ex codẽ. ¶ Aquã
in triduũ præsagiẽt. In codẽ nõ in triduũ sed in pertriduo. ut forte scribẽdũ sit, in poste
rũ diẽ. ¶ Si cacumina pura fiẽt disserenabit. dies serenabit nõ disserenabit in codẽ. &
mox paulũ. flatũ nõ ventũ. ¶ Vel in uallibus sedẽtes. verior lectio sidẽtes, vt illud oui=
dianũ subsidere ualles. fauet & vetus exẽplar. ¶ Item cũ in eo pendẽtes coaceruãtur scin
tillæ. In codẽ. Item cũ in eone pendẽtes. &c. scribendũ forte nõ eone sed fune. ¶ Mare si in
trãquillo portu a cursu stabit et murmurauerit intra se. Mare si trãquillo in portu cursi
stabit. murmurauerit vt intra se, idẽ præfert. Scribendũ arbitror. Mare si tranquillo in
portu cursitabit, murmurauerit ue intra se. Hoc verbo cursito non multo ante vsus est
Pliniꝰ. Itẽ exẽplaria quædã cõposita forma cõmurmurauerit habẽt nõ murmurauerit.

¶ Si identidē et hyemē & imbrē. In eodē. Si id hyeme, & imbrē. ¶ Littoris ripæqꝫ si resonabūt trāquilla, asperā tēpestatē. Scribo. Littora, ripæqꝫ, si resonabūt trāquillo. c. ex eodē. ¶ Flatuqꝫ altiꝰ solito. cōmodiorē lectionē duco fluctu quā flatu. ¶ Eqdē & montiū sonitꝰ. Lego. Et quidē mōtiū sonitus ex eodē. ¶ Cæteræqꝫ aquaticæ aues cōcursātes. cōcurrētes in eodē, nō cōcursantes. ¶ Grues in mediterranea festinātes. Fugiētes nō festinātes idē agnoscit. ¶ Mergi maria aut stagna fugiētes. In eodē. Mergi, cauiæ, maria aut stagna fugiētes. Lego gauiæ nō cauiæ. Auis genꝰ est græce laros Aristoteli. ex eodē. ¶ Sic noctua in imbre garrula. Sicut noctua. c. in eodē. & paulo post, a pabulo nō a pabulis, & mox paulo ꝓfundētesqꝫ sese, & statim post fugiētes nō fugitātes. ¶ Nec nō & in cōuiuijs mēsisqꝫ nostris. Lego. Nec nō & in cibis mēsisqꝫ nr̄is ex eodē.

¶ EX LIBRO. XIX. EX Procemio.

SIDERVM quoqꝫ tēpestatūqꝫ rō. Scribo. Sydeꝝ quidē tēpestatūqꝫ ratio. ¶ Nō minꝰ cōferūt rura dephēdēdo cœlo quā sideralis sciētia agro colēdo. Proximā multi hortorū curā fecere. Error est in suppūctione verborū. Scribo nō minꝰ cōferūt rura dephendēdo cœlo, quā syderalis sciētia. Agro colēdo ꝓximā multi. c. ¶ Miramurqꝫ quosdā sciētiæ gratia eruditionis suæ gloriā ex his petētes. Scribendū. Miramurqꝫ quosdā sciētiæ gratiā, eruditionis ve gloriā. c. ¶ Quæ gadis ab herculis colūnis. vij. die ostiā afferat. Legēdū reor. quæ gadis ac herculis colūnas septimo. c. ¶ Audax vita, scelerū plena, aliqd seri vt vētos procellasqꝫ recipiat. Scribe. Audax vita & scelerū plena. Aliqd seri vt ventos ꝓcellas ve capiat. ex antiquo apographo. ¶ Sed quāuis amplitudini antēnarū singulæ arbores sufficiāt. Legēdū reor. Sed cū vix amplitudini. c. ¶ Tā gracili auena tā nō alte a terra tolli. In codice vetusto tā gracili auena tā alte a tellure tolli. & mox paulo fractū nō passū. ¶ Vrit agrū deterioréqꝫ ipsū facit. Scribe. vrit agrū, deterioréqꝫ ēt terrā facit ex eodē. & paulo ante, præmonuimꝰ in eodē hēt, nō ꝑcipiebamꝰ. ¶ EX CA. j. Nā dudū ex eadē hispania zœlicū venit. Nō dudū in eodē legit. ¶ In rhodiorū insula ostēdi in tēplo mineruæ. tēdi nō ostēdi præfert idē exēplar, vt forte non tēdi scribēdū sit sed lyndi, quæ est vna ex celebratis Rhodi tribꝰ vrbibꝰ. Camiro. lalyso. lindo. ¶ Mox quinqꝫ alijs inter se versis fasciū cacumiuibꝰ. In eodē. mox quinqꝫ alijs cōtrarijs inter se versis. ¶ Illisum crebro in silice ex aqua. Scribo. illisū crebro silici ex aqua. ex eodē. ¶ Pectit ferreis hamis. in eodē. enis legitur nō hamis. vt forte posset nō absurde legi crenis. ¶ Flatu versicolori implēte. flatu versicoloria pellēte in eodē. ¶ Velis forū vmbrauit. velis forū inūbrauit. in eodē. ¶ Per rudētes terra ēt in amphiteatris ꝑncipis Neronis rubēte in cauis ædiū. per rudētes iere ēt in amphiteatris Nerōis ꝑncipis. Rubent in cauis ædiū, in eodē. ¶ EX CA. ij. Nūc iā in hyeme nix. Legendū reor. sic ēt in hyeme nix. ¶ Facillime tñ ab idibꝰ maijs. tm̄, nō tñ aptior lectio. ¶ Minꝰ. xxx. M. pass. a littore charthaginis nouæ, minusqꝫ in lōgitudinē esse reperient. Scribo. minꝰ. xxx. M. pass. in latitudinē a littore carthaginis, Nouē minusqꝫ in lōgitudinē ex eodē. ¶ Lōgiꝰ vehi impēdia ꝓhibēt. ire nō vehi in eodē. ¶ Ex qua mapalia vestesqꝫ quædā cōficiant. Theophrastus podia cōfici ait lib. vij. ca. xiij. Pliniꝰ si fidelis est codex mapalia. at Theodorus togas vertit. ¶ Anne vitiū? neqꝫ .n. aliud intelligi pōt. Ea ꝓtinꝰ globet magnitudine qua futurū est, & viuāt ne an nō, haud facile arbitror intelligi posse. Scribēdū. an ne vitiū id terræ? neqꝫ. n. aliud intelligi pōt. Ea ꝓtinꝰ globent magnitudine qua futurū est, & viuat an ne, nō facile arbitror intelligi posse. Cætera redūdant ex codice antiquo. ¶ Primos dētes inflecteret. reflecteret in eodē nō inflecteret. ¶ EX CAP. iij. ꝑcipuū suauitate, odore, ac sapore. præcipuū suauitate odoris ac saporis. in eodē. Athenæo tñ mison. est non Mysi. ¶ Et qd' in

Locum nc ti.

Thracia Ceraunitũ. Legendũ vr. Craniũ nõ Ceraunitũ ex Theophr. lib. j. cap. x. nisi qd inquit radice penitus careat, vt tuber, fungus, Craniũ. Est etiã Athenæo lib. ij. species fungi geraniũ. ¶ Quibusdã locis acceptant riguis & ferunt sicut Mitylenis. Scribendũ reor. Quibusdã in locis accepta tñ riguis ferunt. c. ¶ A græcis dicti pezicæ. Athenæus pezices quinta inflexione. ¶ Cuius succum vocãt laser. Cuius succus vocatur laser in uetusto codice. ¶ Capra sternutãte. Scribo. capra sternnẽte ex codẽ. ¶ Gũmi aut sagapenio. Scribe sagapeno. ex Dioscoride. iij. & Plinio infra & omnibꝰ. ¶ Apud auctores græciæ euidẽtissimos. Lego. apd' auctores græciæ vetustissimos. ex codice scripto. ¶ Caule ferulaceo haud simili crassitudine. Scribo. haud dissimili crassitudine. Theop. li. vj. ca. iij. Caulis quãtꝰ ferulæ, & crassitudine fere pximus. ¶ Et hæc duo erãt noĩa. Scribẽdũ reor. æq̃ duo erãt noĩa. ¶ Radice cortex niger. Meliꝰ dãdi casu. Radici cortex niger. Theop. li. vj. Radix nigro cortice tegit, eũq; detrahere solẽt ¶ Supernato caule quẽ magydarim appellãt. Dissentit a Theophr. lib. vj. ca. iij. cuius verba sunt. Alij radicẽ laserpitij cubitalẽ fieri tradũt aut paulo maiorẽ. Hãc in medio extuberare in caput qd' sublime penitus extat, vt fere sup terrã esse appareat, vnde pmũ qd' lac appellat erũpit, Deinde caulis assurgit ex qua Magydaris. Dioscori. lib. iij. esse nõnullos ait qui laserpitij radicẽ magydarin vocẽt. ¶ Perq; omnia adulterat rei saluberrime. c. Scribe, p quæ omnia adulterat. e. ex vetere codice. ¶ Et tingẽti quicqd sit, cũ quo decoq̃t. vnguẽti in eodem non tingẽti. credo melius, vt illud. vngue vngue puer caules. ¶ EX CAPI. iiij. ac regũ Adonis & Alcinoi. In codẽ Alcini nõ Alcinoi. rectius. Nã poetæ p cõmodo suo, & integro & cõtracto vtunt, oratores cõtracto solũ. ¶ Quippe ẽt Supbus Tarquiꝰ. Quippe & supbus in codẽ. reliq̃ redũdant. ¶ Aues vltra Phasidẽ amnẽ peti & fabuloso quidẽ terrore tutas. Phasin nõ Phasidẽ in codẽ, emẽdatiore lectiõe. Itẽ scribẽdũ puto. & ne fabuloso quidẽ terrore tutas. ¶ Mirũ esset nõ licere pecori carduis vesci, nõ licet plebei. Geminant in antiquo exẽplari verba illa. carduis vesci ad maiorẽ diuitibus cõflãdam inuidiã. Mirũ esset nõ licere pecori carduis vesci, carduis vesci nõ licet plebei. ¶ Nihil itaq; homini sic quomõ rerũ naturæ placet. In codẽ. Nihil vtiq; homini. e. ¶ Etiã ne herba aliqua diuitijs tñ pascit. Existimo hæc verba nõ esse huius loci, sed cõtinuãda cũ paulo ante præcedẽtibus. Etiã ne in herbis. vt scribẽdũ putẽ. Etiã ne in herbis discrimẽ inuẽtũ est? Etiã ne herba aliqua diuitijs tñ pascit? ¶ Mors .n. certe æquabit. quos pecunia supauerit. Vera quidẽ sententia, vulgaris tñ ac indigna plinião ingenij acumine. Codex antiquus Mox hẽt, nõ Mors. vt scribẽdũ putẽ. Mos. sicuti quædã ẽt præferunt exẽplaria impressa. & sepauerit legit in eodẽ codice nõ supauerit. ¶ Et quæ minime accẽderẽt ad d'sideriũ panis. Scribẽdũ reor. veneris. nõ panis. Causã erroris puto fuisse, dictionẽ. veneris. cõpendiose scriptã pro qua ineptus castigator suffecit panis. ¶ Si cõtingat pfluo amne. pfluo nõ pfluo vetus exẽplar. ¶ In autũnũ pparandũ est. legẽdũ reor ppalãdũ est. Nã statim sequit. Octo iugerũ operis palari iustũ est. ¶ Alia cortice, alia cute aut cartilagine. Scribo. alia cortice; aut cute aut cartilagine ex codice vetere. ¶ EX CA. v. Quin & lacte mulso semine eorũ biduo macerato. Scribẽdũ arbitror. Quin & lacte aut aqua mulsa semine eorum. c. Colu lib xj. ca. uj. Cucumis tener & iucũdissimus fit si ante quã seras semẽ eius lacte maceres Nõnulli ẽt quo dulcior existat aqua mulsa idẽ faciũt Sed quia Plinius antiquorũ græciæ auctorũ testimonio vtit pterire nolui Theophrastũ non esse ex eorũ nũero qui Pliniũ iuuãt. Cuius verba sunt lib vij cap j. Quã ob rẽ nõnulli semẽ cucumeris lacte aut aq̃ pmaceratũ serũt, quo celerius exeat ¶ Et citrini aut nigri Lego cerini non citrini ex apographo sæpe citato. ¶ Nõ insalubres tñ plurimũ Natura oleũ odere mire. naturæ in codẽ nõ natura. Scribẽdũ puto maturi vt iũgas cũ superioribus. ¶ Columella tra-

Locꝰ notatu dignus.

ditſuũ commentũm. Scribo. Columella tradit mendeſium commentum. Columellæ verba ſunt libro.xj.capite tertio. Nos autem leuiore opera iſtud fieri apud ægyptiæ gentis populum Mendeſium legimus, qui præcipit aprico & ſtercoroſo ſolo alternis ordinibus ferulas, alternis rubos in hortis cõſitos habere. Deinde eas confecto æquinoctio paululum infra terram ſecare, & ligneo ſtilo laxatis vel rubi vel ferulæ medullis ſtercus immittere, Atq; ita ſemina cucumeris inſerere, quæ.ſ.incremẽto ſuo coeãt rubis & ferulis. Nam nõ ſua ſed quaſi macerata radice alunt̃, Sic inſitã ſtirpẽ frigoribus quoq; cucumeris præbere fructũ. ¶ Laconicũ, Scythalicũ, Boeoticũ. Theophr. li.vij. ca.iiij. Scythaliã nõ Scythalicũ. ¶ Atq; ex eo in totũ natura diuerſa. Redũdat ꝑticula .q;. ex codice ſcripto. ¶ Cibos ſalubres ac leues pluribus modis exiſtimãt qui ꝑfici humano vẽtre.c̃. Cibus ſaluber ac leuis pluribus modis. Ex his tamẽ qui ꝑfici.c̃. in eodẽ. ¶ Quæ lateribus craſſas breuioreſq;. Adde ꝓpoſitionẽ.in.quæ in lateribꝰ craſſas.c̃. ex eodẽ. ¶ Cõdẽdis hortẽſiorũ ſeminibus. Lego hortẽſiũ nõ hortẽſiorũ, vt mox paulo, & omnibus fere hortẽſibus. ¶ Niſi medici maſculini generis faceret in his rotũda. Legendũ reor non medici ſed græci. Innuit.n. Theophraſtũ, cuius eſt ea traditio lib.vij. ca.iiij. Sic paulo poſt. Genera raphani græci tria fecere. & nõ multo ante. Cucumerũ genera græci tria fecere. ¶ Ad cõdiendũ faciliora quæ ſæpius ſata. cõdendũ nõ cõdiẽdũ in codice antiquo. & illud. quæ. ſuꝑfluit ex eodẽ. & lego ſpiſſius nõ ſæpiꝰ ex Theophraſto manifeſte lib. vij. cap. iiij. Rapæ inqt alij eſſe, alij nõ eſſe diuerſitatẽ generis putãt, ſed mare tm̃ fœminaq; differre. naſciq; ambas ex eodẽ ſemine. Sed vt effœminent̃ raras deponere oportere. Nã ſi dẽſe poſitæ ſunt, oẽs maſculeſcere. ¶ Iidẽ naporũ.v. genera fecerũt. Corinthiũ, Cleonæũ, Liothaſ.ũ.c̃. Lego.iiij.genera nõ.v. & liothalaſſiũ nõ liothaſiũ. & verba quæ ſtatim ſequunt̃. & qđ ꝑſe viride dixerũt. falſo adiecta putamus. Eſt.n. locus deſũptus ex Theophraſto ad verbũ lib.vij.ca.iiij. his verbis. vt radicis gña. Corinthiũ, Cleonæũ, Liothalaſſiũ, Boeotiũ. Ampliſſime Corinthia adoleſcit, quæ vel ſtirpe cõſtat detecta. Hæc.n. ſurſũ verſus ꝓtrudit̃ nõ vt cæteræ in terrã amphari ſolita eſt. Liothalaſſia quã Thraciã vocãt validiſſima aduerſus frigora tradit̃. Boeotia dulciſſima eſt, & figura rotũda nec vt Cleonæa ꝓlõga. Quibꝰ folia læuia dulciores ſuauioreſq; ſunt, quibꝰ autẽ ſcabra acriores. Genꝰ præterea reddit̃ qđ folijs erucæ ſimile cõſtet. Hactenus Theophraſtus. ex cuius verbis poſſet quis nõ abſurde coniĩcere verba illa. & qđ ꝑſe viride dixerũt. nõ eſſe detrahẽda. ſed corrigẽda potiꝰ, vt ad exẽplar Theophraſti legat̃, & qđ ꝑſimile erucæ dixerũt. vt ſubintelligamus verbũ folijs, aut potiꝰ omiſſa ſit ea vox incuria librarij. ¶ Quorũ tenuiora folia ipſi quoq; dulciores. Nõ tenuiora in codice vetere ſed tenuia. Scribo. læuia. ex theophr. vij. ca. iiij. Quibus inqt folia læuia, dulciores ſuauiores que ſunt. Quibꝰ autẽ ſcabra acriores. ¶ Criſpi atq; leuis & tertiũ ſyluestre. Scribe læuis cũ diphthõgo.æ. Theophraſtꝰ leiõ. ¶ Ad eliciẽdas aluos. ciẽdas ſcribẽdũ reor, vſitatiore dicẽdi mõ apud Pliniũ & oẽs medicos. ¶ Hæc vitia nõ cadũt niſi in criſpa folia. Particulã. niſi. ſuperfluere arbitror ex Theophraſto. In totũ inqt criſpa ſucci bonitate & folij amplitudine læui ꝑſtãtior eſt. ¶ Propter olei fertilitatẽ. cõuerſo ordine. olei ꝓpter fertilitatẽ in archetypo noſtro. ¶ Quẽ in hoſpitio legatis aurũ repudiaturo afferẽtibꝰ. In eodẽ nõ. in hoſpitio. ſed. hoſpitũ habetur. vt legẽdũ videat̃ alterutro mõ. aut hoſtium. aut ſamnitũ. Nota eſt hiſtoria. ¶ Staphylinꝰ græce dr̃. Deſiderant̃ hæc verba in eodẽ. ¶ Alterũ ſerit̃ radice vel ſemine. Alterũ ſerit̃ græciæ radice.c̃. in eodẽ. ¶ Et hæc autẽ ſerit̃ & ſiſer. Verbũ. ſerit̃. ſuꝑfluit, ex eodẽ. ¶ Nulla ve minꝰ quã ternorũ pedũ. Scribo. Inula ne minꝰ quã ternorũ pedũ. tm̃ ex citato exẽplari, tũ ex Colu. lib. xj. ca. iij. Paſtinaca, ſiſer, atq; inula cõualeſcũt alte paſtinato & loco ſtercorato, ſed quã rariſſime ponẽda ſunt vt maiora capiãt incremẽta. Inu

Locꝰ elegans.

Locꝰ inſignis.

lã vero interuallo triũ pedũ seri cõuenit, qm̃ vastos facit frutices. Astipulaẽ ẽt Palladi⁹
lib.iij.titu.xxv. ¶ Genera græci hæc fecere. Buluinẽ, Setaniõ, Pythiõ Acrocoriõ, ægi-
lopa. De Setanio in hoc intellectu nihil comperi. Cætera sic lego. Bolbinẽ, Opitiona,
leucoiõ, Cyica ex Theophr.lib.vij.ca.xiij. ¶ Est inter gña qd' in ægypto.c̃. Deest cõiũ-
ctio. et. Est inter gña & qd' in ægypto, ex codice antiquo. ¶ EX CA.v. Syluestri mi-
nores, tumidæ. Syluestri minor & humida. in eodẽ recte. Theophr.li.vij.ca.ij. omniũ
maxime vni stirpẽ rumicẽ esse putaueris. Laterales.n. crassas nullas penitus agit sed tm̃
p̄tenues. Nitiẽ altissima omniũ radice, maiore nãq; semipedib⁹ ternis. Syluestris bre-
uiorẽ agit. Multicaulis atq; ramosus cõsistit, & tota forma cũ pfecta est betæ ꝓxima sa-
ne cerniẽ. Diuturnitate quoq; syluestrẽ & in totũ vt dicta loquar oĩa olera vincit. Per-
durat quantũ vis tẽporis vt aiũt, carne plena atq; humecta cõsistit. Qua de causa effos-
sa, diu viuere põt. Hæc Theophrast⁹. Porro distincte pliniana verba legẽda cẽseo. vt
duo illa verba Syluestri minor parẽtheseos nota claudanẽ, & omnino legaẽ sic. vt quæ
descendat ad tria cubita (syluestri minor) & humida effossa quoq; diu viuere potest.
¶ Omnibus corp⁹ tutũ pinguitudinis earũ chartilagine. Vetus lectio totũ legit nõ tu-
tũ. Scribendũ in vniuersum puto sic. Omnib⁹ corpus totũ pene tunicarũ cartilagine.
Vide lo-cum. ¶ Etenim velut steriles sunt ab radice. Sterilescũt nõ steriles sunt in eadẽ. ¶ Samo.n.
& sardibus cãdidissimæ. amisso in eadẽ nõ Samo. Substituo pro amisso apud issũ ex
Theophr.lib.vij.cap.iiij. Differũt inquit & colore nõnullæ, etenim apud issum cætera
qdẽ cãdidis similes cõstãt sed colore cãdidæ admodũ prouenĩũt sardianisq; similiter fe-
re affirmãt. Est autem issus, vrbs nemini ignota, in Cilicia, clara victoria Alexandri
Verbum quod de erat resti-tutum. aduersus Dariũ. ¶ Gallica. Tusculana. Amiternina. Scribe. Gallica, Tusculana, Asca-
lonia, Amiternina. ex vetusto codice. Astipulãte ẽt Theophrasto. ¶ Cũ sectiuo nuper
auctoritatẽ dederit princeps Nero. cũ sectiuo auctoritatẽ nup fecerit princeps Nero. in
eodẽ. ¶ Mox orchiæ atq; ariciæ. mox ostiæ atq; ariciæ. in eodẽ. ¶ Alterũ genus suauio-
ris folij. in eodẽ nõ suauioris sed fauidioris. vt scribendũ fortasse sit validioris q̃a præ-
cessit statim ãte, herbaceũ foliũ. ¶ Vlpicũ quoq; in hoc genere græci appellauere alliũ
Correc-tio egre-gia. cypriũ, Alij antiscorodõ. Scribo. Aphroscorodõ nõ antiscorodõ hoc ẽ. alliũ africanũ.
vnde & alio nomine appellatũ esse punicũ Columella docet lib.xi.capi.iij. Vlpicũ inq̃t
ꝙ quidam alliũ punicũ vocãt græci aphroscorodõ appellãt lõge maioris est incremẽti.
¶ Tritũ in oleo & aceto mirũ quantũ increscat spuma. Verba illa, in oleo & aceto, fal-
so inserta videnẽ ex Theophr.lib.vij.ca.iiij. his verbis. Cypriũ vocatũ maxime tale est.
quod nõ decoquũt, sed in myttotis vtunẽ. & cũ tundiẽ mirũ quantũ spuma increscat.
¶ Sed intorqueri caput satiotus gratia, satus non sationis, in codice antiquo vt mox
paulo, melioraq; vsui sed satu sterilia. ¶ Capita intingẽda sunt. & hic rursus, vnguen-
da, nõ intingẽda, antiquũ præfert exẽplar. ¶ Etsi paulũ cõmorauere sopitæ. cõmoue-
re nõ cõmorauere in eodẽ. ¶ EX CA.vij. Blitũ, napus, eruca. Legendũ vẽ radix, non
napus. Theophr.lib.vij.ca.j. Omnia pari tẽpore nequaquã ꝓueniunt. sed alia celerius,
alia serius quæ.s. ꝓuentu contumaciora cõsistunt. Celerrime ocimũ, blitum, Eruca, &
de hibernis radix. die nãq; vt ita loquar tertio erũpit. Ex his Theophrasti verbis liq̃t,
alio ordine pliniana esse disponẽda. Celerrime ocimũ, blitũ, eruca, radix. ¶ Cortice ob
ducta bliti, betę, Scribe obductũ nõ obducta ex vetusto exẽplari. ¶ Nihil ocimo fœ-
Castiga-tio exi-mia. cundius. cũ maledictis ac ꝓbris serẽdũ præcipiũt. Legẽdũ proculdubio nõ ocimo sed
cumino. Theophr.lib.vij.ca.iij. Omnia seminis germinisq; large fœcunda, sed fœcũ-
dissimũ omniũ cuminũ est. Peculiare ẽt qd' de hoc dicunt. Imprecari nãq; & maledice-
re serẽdo oportere affirmãt, quo lætius copiosiusq; proueniat, repetit idẽ lib.ix. ¶ Et cu
minũ qui serũt p̄canẽ ne exeat. Sicuti statim ante ocimo legebaẽ vbi cumino scribẽdũ

erat,

erat, ita hic cōtraria rōne ocimū scribendū fuit, vbi cuminū positū est. Sciēdū autē verba quæ statim p̄cedūt, post ea quæ posui locāda esse, nō ante, hoc mō. & ocimū q serūt p̄canī ne exeat. Sato pariī terra. Colu. lib. xj. ca. iij. Fere ēt his dieb⁹ ocima serunī, quorū cū semē obrutū est diligēter īculcaī paulcula vel cylindro. Nā si terrā suspensā relinquas plerūq; corrūpiī. & in carmine de hortorū cultura. Tū quoq; p̄scisso riguoq; inspersa nouali ocima cōprimite & grauibus dēsate cylindris, exurat sata ne resoluti pulueris æstus. ¶ Cū p̄uenit ad palmi altitudinē. cū p̄uenit ad palmū altitudinis, vet⁹ exēplar. ¶ Et si quoꝝ radicē omniferoꝝ relinquūt. In alijs exēplarib⁹. & si quoꝝ radicē minimi florū relinquūt. Scribēdū. & si quorū radices, minime caules relinquunī. Theophrast⁹ lib. vij. ca. ij. Radice nasci ēt ea possunt quorū radices plus tēporis durāt, quā quā ānuo cōstēt caule. ¶ Fruticāt alia & nō capite. melior lectio. Fruticāt alia & nō capitata. Theophr. eodē lib. & ca. quædā ēt nō capitata verū diutiniora germinare posse cernunī, vt apiū, beta. ¶ Exceptis quæ nō scabrū caulē habēt. Legēdū reor crebrū nō scabrū. ex Theophrasto eodē loco. Theodor⁹ secaulia vertit quæ theophrast⁹ apocaula appellauit. ¶ EX CA. viij. Heliosclinū vocaī. Lego heleoselinū hoc est apiū palustre seu paludapiū ex Dioscor. lib. iij. & Theophr. vij. & omnib⁹. ¶ Vno folio nec hirsutū. Scribo raro folio, nec hirsuto. Theophr. vij. lib. ca. vj. heleoselinō. n. qđ apud aquæduct⁹ & in paludib⁹ p̄uenit folio raro nec hirsuto cōsistit. ¶ Rursus in siccis hipposelinū plurib⁹ folijs simile heliosclino. Verbū. plurib⁹ adiectitiū puto Theophra. lib. antedicto. Hipposelinū folijs vicinū heleoselino est. ¶ Purpureas, crispas, cappadocas, Scribendū. cappadocias. nō cappadocas. Tū ex codice antiquo, tū ex Colu. lib. xj. ca. iij. At Cappadocia quæ pallido & pexo dēsoq; folio viret mēse februario. c̄. Corrigēda non multo post eadē mēda. ¶ Et ideo lactucæ nomē adeptæ. In eodē exēplari. & iō nomē lactucis adiectæ. Scribendū forte. & inde cognomē a lacte eis inditū. ¶ Prudētia Musæ medici cū p̄ores eā ob religionē minime cōmāducarēt. In eodē prudētia musæ medici iudiciū p̄oris cameli religio minime omnē caret. Legendū arbitror prudētia musæ medici sui cū p̄ores eā medici minime cōmēdarēt, reliq̄ supfluere puto. ¶ Hiemis impatiētiores. Immo Scribēdū. hiemis patiētiores. Columella in p̄sa hortorū eadē rō intubi nisi qđ hiemē magis sustinet. Ideoq; vel frigidis regionib⁹ p̄mo autūno seri potest. ¶ Cādoris sane discrimine p̄ferentes & lactucæ. Legēdū vī vt lactucæ. qđ patet ex paulo ante dictis. & recētiora ēt exēplaria sic p̄ferūt. ¶ Vernū & autūnale a tēporib⁹ satiuis. Scribo. vernū & autūnale a tēporib⁹ satuq; ex vetere codice. & mox paulo. p. pādūt. expandūt in eodem leges. ¶ Cādidis solui aluos. cādidis aluū elici in eodē. ¶ Modice nigris inhiberi. immo legēdū, immodice. Dioscor. lib. ij. Duplex betæ gen⁹ est. nigra altera quæ cū lēte cocta aluū efficacissime cōpescit, multoq; magis radix. Cādida alta est quæ bonā facit aluū. ¶ Si terrā fugiētes cauliculos seces. in scripto exēplari nō seces habet sed seq̄ris. ¶ Folio numerosi⁹ q̄z tenui⁹. folio numerosi⁹ q̄m tenui⁹ in eodē. ¶ Hoc vtilissimū existimaī. Inutilissimū in eodē, nō vtilissimū. & paulo infra in orbē correcti, nō porrecti. ¶ Nūquā plātæ habitū excellētib⁹. In alijs exēplarib⁹. nō nūquā. ¶ Viridib⁹ adseruatis. viridis adseruari, in scripta lectione. ¶ Statim defecti ne humū atinguāt in cados olei quā p̄xime siccatos obturatosq; cōdunī. Desideraī particula. si. & defecta nō defecti in scripto codice, legiī. & opitulatos nō nō obturatos. Lego igiī sic. si statim defecta ita ne humū attinguāt in cados olei quā p̄xime siccatos opculatosq; cōdunī. ¶ Nitro ve trito qđ trib⁹ digitis capiaī. nitri ve triti qđ trib⁹. c̄. ex eodē recti⁹. ¶ Omniū hortēsiorū lautissima. Legēdū. hortēsiū nō hortēsiorū vt p̄monuimus. In scripto tn̄ codice. Omniū in hortis rerū legiī. & paulo post hortēse nō hortēsiū scriberē. ¶ Tēpore ip̄o fastigat⁹. Verbū. ip̄o. redūdat ex eodē. ¶ Grana bina aut trina paxyllo dimitti.

Verba in uersa in debitū ordinem re posita.

rectius in eodē paxillo demitti, suffragantibus etiam Catonis ipsius verbis capite.clx.
¶ Ac post annos nouem. prima dictio superfluit ex eodē. ¶ Ouillo fimo nominatim
vti, quoniā aliud herbasceret. Scribo quoniā aliud herbas creet. ex ipso Catone capite
proxime citato. ¶ Eadē ocimo natura nisi quod difficili⁹ crescit. Hæc verba haud du
bie ad alium locum pertinent, hic enim falso inserta disturbant interrumpuntq; rutæ
tractatum. Sed considerandum cur dicat difficilius ocimum crescere, quod est contra
Theophrastū septimo de historia plantarū capite primo his verbis. Omnia pari tem-
pore nequaquā proueniunt, Sed alia celerius alia serius. celerrime ocimum, blitū, eru-
ca. nisi quis dicat aliud esse crescere, aliud nasci & erūpere e terra. Nunquid legendum
hic non crescit sed arescit vt vetus codex & alia nonnulla habent exemplaria ex eodem
Theophrasto eodē libro septimo capite tertio, sic scribēte. difficile vt ita loquar omnia
exsiccantur, cumino excepto. Nec modo frumenti consistunt, quod cū primū in ple-
Pulchra num creuerit, mox exsiccatur & decidit. Sed quæ cortice continentur difficilius exicā-
correctio tur. & inter ea maxime ocimū. ¶ Non sine difficultate prouenientibus. Scribo non si
ne difficultate pruritus seu pruriginis tū ex vetere codice, tū ex Columella libro.xi. in
prosa hortorū. Sed velata manu debebit runcari. quā nisi contexeris pernitiosa nascun
tur vlcera. Si tamen per ignorantiā nuda manu runcaueris, & prurigo atq; tumor in-
cesserit, oleo subinde perungito. ¶ Honos ipsi in Achaia. Verbū. ipsi. non habetur in
eodē. ¶ Minus hæc humido gaudet. Aestimandum an legendum hic sit non, minus.
sed nimis, ex dioscoride prodente mentam dulcem desiderare vliginem. & paulo ante.
¶ Durata runcatur non sine difficultate. Scribo. delata. non durata. Columella lib.xi.
capite.iij. Rutā autūno semine satā, mense martio deferre oportet in apricū, & cinere
aggerare runcariq; donec conualescat ne herbis enecetur. Sed velata manu debebit rū
cari, quā nisi contexeris pernitiosa nascuntur vlcera. ¶ Hipposelinū græci vocant, alij
Smyrneū. In scripto exēplari. Zmyrniū nō Smyrneū. notanda orthographia pro grā
maticis. ¶ Folijs laurinis sed mollibus. folijs lauri sed mollius in eodē. ¶ Vsusq; eius
non sine lacte. Deme particulā. q;. ¶ Sicut in Thracia vbi aquæ deferunt ex his auulsos
ramos. Verbū. aquæ. superfluit vt opinor. Locus. n. est e theophrasto tralatus lib. vij.
capite vltimo, sed pessime a librarijs deprauat⁹. Lego igitur sic. Serpyllo mōtes lociq;
scatent sicut in Thracia. Alibi deferūt ex his auulsos ramos, feruntq; vt in Sicyone ex
suis mōtibus & athenis ex hymetto. Theophrasti verba sunt. Serpylli etenim syluestre
genus est, qđ deferētes ex mōtibus serūt, vt apud Sicyonē fieri solet, atq; ēt athenis ex
mōte hymetto apud alios vero vt in Thracia mōtes & plana oīa serpyllo scatēt. ¶ EX
CA.ix. quo dēsior est eo tenerior. tenuior non tenerior antiquū exēplar. ¶ EX CA.x.
Alias ꝑuatim cymini morb⁹ scabies. Scribo. Ali⁹ nō Alias. ex eodē. ¶ Quo si omisso
iā natæ sint. Lege. Quo si omisso enatæ sint. ex eodē. ¶ In totū vero nec erucas. Scri-
be. in totū vero necat vrucas. ex eodē. æstimāda nomēclatura, semp. n. in illo. vruca. nō
eruca. ¶ Sūt q sanguineis virgis tāgāt, Cōsidera an sit cōmodi⁹ legi salignis quā san-
guineis. ¶ EX CAP.xi. Nā qđ ad permutationē seminū attinet. Scribendū puto per
durationē, nō permutationē. De duratione. n. seminū hic agit̄ nō permutatione. ¶ Et
æstiua omnia hybernis magis durāt. aut tollēdū est verbū. durāt. tanquā adulterinū,
aut legēdū minus durāt, vnde statim subiūgit minime aūt Gethyū. Theophr. lib. vij.
ca. vj. infirmiora vero gethyū, id. n. durare neqt, a triplex, ocimū, cucurbita. Cucumis.
In plenū æstiua magis quā hiberna. Aut igit̄ loc⁹ mēdos⁹ est & vt dixim⁹ castigādus,
aut Plini⁹ alit̄ theophrasti verba accepit atq; ego ītelligēda puto. ¶ Cunilis & vltta tē
Loc⁹ lepi de casti- gatus. pestiua sūt. Scribo culinis nō cunilis ex Theoph. li. vij. c. vj. Nullū inqt vltra q̄drimatū
durare pōt, ita, s. vt ad sementē vtile sit, sed bima sane meliora, Trima nihil fere deterio-

ra, Quadrima iá deteriora, verũ ad vſum cibariũ diutius permanẽt. ¶Minus vtilis e ſtagno, & quas elices inducũt qm̃ herbarũ ſemina inuehũt. Cõtra Theophr. libro. vij. cap. v. Aquarũ optimæ quæ dulces & frigidæ ſunt. Peſſimæ quæ ſalſæ & rarefactu difficiles notanť. Ob id quæ ductu ferunť perutiles, herbarũ. n. ſemina inuehũt. Legit nimirũ apud Theophraſtũ Plinius achreſta hoc eſt inutiles, nõ euchreſta id eſt vtiles vt vulgata nũc habẽt exẽplaria. Quã recte, alij decernãt. ¶EX CAP. xij. His horæ rigã di matutina atq; veſpera. Lego matutino nõ matutina ex codice vetuſto. ¶Et circuitu ſit aquæ. Locus eſt vitiatiſſimus. Sed ni fallor minus vitioſe legeť. vt, ciceris tm̃ cuti. Theophr. lib. de cauſis plãta. vj. Sũt quorũ ſummã partẽ dũtaxat ſalſugo quædã obducit vt cicer. ¶Murrha myrrhæ. Scribo Smyrniũ Myrrhæ, vt liquet ex ſequentibus. Item dioſcoride, & Plinio alibi, & omnibus.

An plini⁹ deceptus ſit.

¶EX LIBRO. XX. EX Procemio.

QVOD græci ſympathiã appellauere. Omiſſæ ſunt hic euidenter a librarijs duæ dictiones. Legẽdũq;. qđ græci ſympathiam & antipathiã appellauere. Nã præter quã qđ ſequiť ſtatim, quibus cũcta conſtãt, Plinius ipſe ſatis oſtẽdit ita eſſe lib. xxxvij. capi. iiij. de diſcordia inquit rerũ cõcordia que, quã antipathiã ac ſympathiã appellauere græci, nõ aliter clarius intelligi põt. c̃. ¶Aquã ſole deuorãte Melius in exẽplari antiquo. aquas. nũero multorũ. præceſſit. n. aquis reſtinguẽtibus. Porro duo quæ ſequũtur verba. luna pariẽte. non duco Pliniana. ¶Et alio rurſus abigẽte a ſeſe. Puto legendũ ſine cõiunctione. alio ruſ⁹ a ſeſe abigẽte, vt pronomina & participia pari loco poſita mutuo ſibi reſpondeant, ſeruetur q; ratio ſchematis homo eoteleutõ. ¶Adamãtẽ opũ gaudiũ infragilẽ omni cætera vi inuictũ. Scribẽdũ reor. Adamantẽ omni cætera vi inuictum. reliqua falſo inſerta puto. Codex autẽ antiquus Adamãta agnoſcit non Adamantẽ. ¶Paria vel maiora mira. miratũ nõ mira in eodẽ habeť. ¶Tantũ venia ſit a minimis ſed a ſalutaribus ordienur. cõmodius legeť. Tantũ venia ſi a minimis. c̃. ¶EX CAP. j. ita vt protinus ab exitu rapiať extra domũ. Scribo enixu nõ exitu. ex apographo ſcripto. ¶Et ſemine & elaterio. & ad purgandũ vterũ aluoſq;. Scribe. et ſemine et elaterio, & ad purgandũ vtroq; aluũ ex eodẽ. ¶EX CAP. ij. Quo decocto ſparſa mures de eius medicina nõ attingũt. Verba illa. de eius medicina, delẽda ex eodẽ. ¶Multi eadẽ oĩa ſatiuis attribuũt. Magnũ ẽt in eis momentũ. Scribẽdũ. Multi eadẽ oĩa ſatiuis attribuũt, magni ẽt ſine his momẽti. ex eodẽ. ¶Itẽ millepedæ, ſepa græci vocant. multipedæ nõ millepedæ idẽ præfert. ¶EX CAPI. iij. Vtilior pallida quando eius ſunt medicinæ. Deme poſtrema quattuor verba, ex eodẽ. ¶Sic tutiſſiẽti infundiť obolis. iiij. lõge diuerſa antiqua lectio. Sic tutiſſimo infundun tur obolis. iiij. ¶Prodeſt & ſtomacho farinæ aridæ pillulis. Adde. ex præpoſitionẽ. ex farinæ aridæ pillulis. ex eodẽ. ¶Febribus ſanare dicunť quas græci periodicas vocãt. mederi nõ ſanare in eodẽ. ¶Et ignes ſacros deſtrigmẽtis vel his impoſitis, vel ſeminibus. Cõmuta ordinẽ verborũ. & ignes ſacros vel his deſtrigmẽtis impoſitis vel ſeminibus. ex eodẽ. ¶Itẽ frigus pellit e pedibus aqua decoctũ. Et ius ſeruẽs podagris ẽt frigidis medeť Quinq; prima verba ſuperioribus agglutina. Reliqua ſic legito. Aqua decocti eius feruens podagris. c̃. ex eodẽ. ¶Democritus in totum abdicauit in cibis. Scribe Democritus in totum abdicauit ea a cibis. ex eodem. ¶EX CAPI. iiij. toſtum tritum in aqua calida, in ſere particulã. q;. tritũ toſtũq; in aqua calida ex eodem. ¶Pituitã extenuãt, vrinã concitãt. Eſt & ſatiui vſus in Italia & armoraciã vocant ſatiuã. Antiqua lectio. pituitam extenuant, vrinam concitant. Cætero æſtuoſus in italia armoraciam vocant. Scribo Cætero æſtuoſus ipſe. Italia armoraciã vocat. Dioſcorides lib. ij.

Duæ dictiones omiſſæ librariorũ incuria reſtitutę.

Agreſtis vero raphan⁹ quã Romani armoraciã vocãt folia ſatiuæ ſimilia hẽt multo-
q̃ magis lapſanæ. Radicẽ hẽt gracilẽ, mollẽ, ſapore acri. Coquũtur oleorũ mõ folia &
radix in cibos. Eſtq̃ illi calefaciendi & vrinam ciendi vis. veruntamẽ ipſa æſtuoſa eſt.
¶ Liuori vero recenti corticem cum melle. aliter in eadem. liuiri vero recẽti cum melle.
Nota locum. ¶ Cætero & ſcorpionibus aduerſatur. In eadem. Cæteras eis ſcorpionibus aduerſat̃.
Scribo Ceraſtis & ſcorpionibus aduerſatur. ex Dioſcori de libro. ij. & contra Cera-
ſtæ inquit morſus cũ vino vtiliter bibitur. ¶ Pliſtonicus & colicis. cœliacis non colicis
in eadẽ. ¶ Et aliq pliſtolochiã. legẽdũ arbitror vel poſtpoſita cõiunctione. Aliq & pli-
ſtolochiã, vel ſine illa. Aliq pliſtolochiã. ¶ Quidã ad hũc vſum auro effodiẽdã cẽſent.
antiquus codex. Quidã ad hũc vſum aurora effodiẽdũ cẽſent. ¶ EX CA. vj. ſangui-
nẽ vero excreãtib⁹ & phthiſicis diſtillationib⁹ lõgis. Dele cõiũctionẽ &. ex eodẽ. ¶ Et
ſine alia mixtura dari iubet, Dele ruſ⁹ illď verbũ. alia. ex eodẽ. ¶ Pulmõis & arteriæ ſa
nat vitia. recti⁹ in eodẽ pulmonis & arteriarũ ſanat vitia. Nã canalẽ illũ qui gulæ cõiũ
ctus eſt quoq̃ meat ſpiritus & Cicero in libris ad Herẽniũ & præter Ciceronẽ alij, ar-
terias numero multorũ libẽtius quã nũero vnitatis appellãt. ¶ Datũ in ſorbitione pti-
ſanæ. Poſtremũ verbũ nõ habet̃ ĩ eodẽ. ¶ Vel ſi purulẽta excreẽt̃, pura nõ purulẽta in
eodẽ. ¶ Aluũ ſiſtit & inflationes veteres. in eodẽ. aluũ ſiſtit efflunctiões veteres. caſtigo.
aluũ ſiſtit & fluctiones veteres. ex Plinio alias vtẽte ſæpe ea dictione. ¶ Vel ſi in veſic-
cas ĩtumuerint. lege ꝑpoſtero ordine. vel in veſiccas ſi intumuerint. ex eodẽ. ¶ Phthiri-
aſes & prurigines potũ. porrigines non prurigines in eodẽ. ¶ Tuſum itẽ cũ aceto & ni
tro. Itẽ infuſum cũ aceto & nitro, in eodẽ. ¶ Tenaſmo in pulte medet̃. Scribo Teneſmo
Teneſmos ſeu tineſmos, nõ tenaſmos. nõ Tenaſmo tũ ex archetypo noſtro, tũ ẽt ex Galeno in diffinitionibus ſi legitima eſt
fœtura & Iſagoge. Itẽ ex Paulo tertio & Dioſcoride ſæpe, omnibuſq̃ gregatim medi-
cis, ne citãdo tũdã. Dici vero põt & Teneſmos & Tineſmos a verbo græco teineſthæ.
hoc eſt intẽdi. Paul⁹ lib. citato elegãter vt oĩa hũc morbũ diffinit his verbis. Teneſmus
eſt cõtinua & implacabilis deſidẽdi cupiditas, qua nihil ꝑter modica cruẽta vel muco
ſa egerit̃. ¶ Aut ſanguis ẽt excreet̃ vel purulẽta. nõ purulẽta ſed pura in eodẽ. vt ſupra ẽt
notatũ eſt. ¶ Etiã harũdines cũ pice. Scribo hirudines hoc eſt ſanguiſuggas nõ harũ-
dines ex eodẽ. ¶ EX CA. vij. Caule & folijs cõtuſis. Adde verbũ vero. Caule vero &
folijs cõtuſis. ex eodẽ. ¶ Eadẽ trita ex aceto colluta. In eodẽ cõlota nõ colluta. ¶ Alterũ
eſt gen⁹ quod græci eſopõ vocãt. Alterũ gen⁹ eſt quod græci ſepaſon vocãt. idẽ ꝑfert.
¶ Quarto infectores lanarũ vtunt̃ qď glaſtũ vocant. tria vltima verba ocioſa ſunt, nec
in vetuſto exẽplari habent̃. ¶ Niſi q̃ plura hẽt & nigriora. Elegãtius in eodẽ. niſi plu-
Egregia caſtigatio. ra hẽret & nigriora. Elegãtius in eodẽ. niſi piura hẽret & nigriora. ¶ Sanat oĩa oculo
rũ vitia cũ lacte mulierũ. Arcer nubeculas cicatrices. &c. In eodem nõ Arcet nubeculas ha
bet̃, ſed Arcet manubeculas. Scribo Sanat oĩa oculorũ vitia cũ lacte mulierũ. Arge-
ma, nubeculas, cicatrices. &c. ¶ Peculiares earũ vires ꝑtim iã dictæ ſunt. In eodẽ. pecula
res earũ effect⁹. Cætera ſupfluũt. ¶ Nõ paucæ reſtãt. pauci in eodẽ nõ paucæ, vt referat
effectus. ¶ Crnditatẽ ipſæ nequaquã faciũt. Cruditates ipſæ nũquam faciũt. in eodẽ.
¶ Semine trito ex vino poto & libidinũ imaginationes in ſomno cõpeſci. potũ nõ po
to, & cibo nõ ſõno, in eodẽ. ¶ EX CAPI. viij. Albæ ſuccus epiphoras ſedat. Alba epi-
phoras ſedat in eodẽ. ¶ Validi⁹ cocta fluctuationes ſtomachi ſiſtit. Lego fluctiones
ex eodẽ nõ fluctuationes. freques eſt vt dixi apud pliniũ verbũ hoc. ¶ Guttãna aſtrin-
gũt. Scribo. guſtãtiũ os aſtringunt ex eodẽ. ¶ Ambugiã appellauere. ambubulã idem
exemplar agnoſcit, non ambugiam Cornelius Celſus ambubeiam vocat. Quidam &
in eo in Plinio ambuleiam legendũ cẽſent, quod ea vox congruat cũ erratico intubo.
¶ Mulierũ quidẽ decoctũ purgationibus, ꝑpoſteta lectio. Scribe. Mulierũ quidẽ pur-

gationibus decoctũ.ex eodẽ. ¶ Qd' quidẽ ꝑpter singularẽ salubritatẽ. Lege. Qñ quidẽ ꝑpter.c.ex eodẽ. ¶ Et syluestre genus alij hedypno id appellãt. Scribo. Est & syluestre genus alterũ, Hedypnoida vocãt ex eodẽ. Nã indicatũ est alterũ genus betæ syluestris quã limoniõ dicũt, & sequiť paulo infra. Rupta & cõuulsa vtroq; genere iuuãtur ¶ Vtraq; tñ stomacho vtilissimæ. Lego. Vtraq; tñ amara. Stomacho vtilissimæ. ex eodẽ. cõfirmãte ẽt antiquã lectionẽ dioscor.ij.lib. ¶ Petroni⁹ Diodotus q antilegomena scripsit. Rectior antiqua lectio antholegomena hoc est florilegia. Posset ẽt nõ minus bene legi anthologumena. ¶ EX CA.ix & Dieuches.& Diocles in eadẽ. Põt autẽ vtroq; mõ legi vt patet ex Elencho. ¶ Morbisq; articularijs illui. Lego articularibus non articularijs.ex eadẽ. ¶ Quæq; discuti opus sit. quosq; discuti opus sit. in eadẽ habeť. ¶ Itẽ ad tenasmõ & renũ causas. Legendũ tenesmon seu tinesmõ vt supra monuimus. semp q; id vitiũ ita castigãdũ, ne sit necessariũ eadẽ toties inculcare. ¶ Chrysippus auctor est. Et alij vero. Dictio.vero.expũgẽda, & cõiunctionẽ. Et.cũ minore litera scriptã adiũge ꝑcedẽtibus ex codice antiquo. ¶ Folia cocta spleneticis in cibo data. splenicis nõ spleneticis & hic & alias semp in eodẽ legiť. ¶ Viriũ brassicæ vnũ & magnũ argumentũ addemus & mirabile. crustæ si occupẽt intus vasa omnia. Locus est corruptissimus, quẽ si nõ emẽdauero, suggerã tñ alijs emẽdãdi materiam. In antiquo exẽplari ad hũc mõdũ legiť. Viriũ brassicæ vnũ & magnũ argumẽtũ addemus. a mirabile crustæ occupãt intus vasa omnia. Legendũ fortasse, nõ a mirabile, sed Ab atra bile. ¶ Scilla quæ cãdissima fuerit.c. Primũ verbũ desiderať in eodẽ. ¶ Qd' reliquũ e vino est. Legẽdũ reor. qd' reliquũ e medio est. vt non multo post. Tosta quoq; purgať & mediũ eius iterũ in aqua coquiť. Vť quoq; suffragari dioscor.lib.ij.de Scylla agẽs. Sumiť ex ea abiectis extimis cũctis ꝑtibus qd' maxime intimũ est. Sequiť statim ¶ Cõsutũ suspẽdiť lino. Antiquus codex nõ cõsutũ hẽt, sed consecutũ. Scribo cõsectũ. Tum quia sequitur statim. Postea arida frustra, Tum ex Dioscoride. Siccatur inquit in vmbra etiã in taleolas secta Scylla. Tũ funiculo traiecta sic ne taleolæ inuicẽ se tangant ꝑ interualla suspenditur. ¶ Pythagoras Scyllã in limine quoq; ianuæ suspensam malorũ medicamentorũ introitũ pellere tradit. Aliter in eodẽ & si eodẽ sensu. Pythagoras Scyllã quoq; in limine ianuæ suspensam cõtra malorũ. cætera. Hæc lectio si recipitur scribendũ erit in fine clausulæ non pellere sed pollere. Nihilominus existimo locũ esse corrosum truncatũq; omissis aliquot verbis, atq; adeo alijs inuersis. Apponam verba Theophrasti vnde hausit plinius. Deinde aperiã sententiã meã. Is igitur auctor lib.vij. capite.xij. ita scribit. Omnia igitur capitata radice viuacia maiorẽ in modũ sentiunť, sed præcipue Scylla, vt pote quæ suspẽsa viuere possit & quidẽ plurimũ tẽporis. Potest etiã fructus recondendos seruare, vt poma punica detracto pediculo, & satorũ nõnulla celerius apud eã germinant. Traditur & ante portas satã remedio esse contra veneficiorũ noxã. Ex his theophrasti verbis apparet aliquot in Plinio verba deesse. Lacunosum igitur locum ad hunc modũ fortasse restituemus. Pythagoras Scyllã suspensam diu viuere. In limine quoq; ianuæ satã contra malorũ medicamentorũ introitũ pollere tradit. Nec me mouet citari a Plinio Pythagorã non Theophrastũ, potuit.n. idẽ ab vtroq; prodi. ¶ Cæterũ bulbi ex aceto & sulfure vulneribus in facie medẽtur. Scribo. Cæteri bulbi ex aceto & sulfure vlcerib⁹ in facie medenť. ex vetusto exẽplari. ¶ Acq; vitia quæ sunt in facie. Prima dictio nõ habeť in eodẽ. ¶ EX CA.x. Vtilissimus stomacho cibus asparagi. Inter vtilissimos stomacho cibos asparagi. in eodẽ. ¶ Asparago trito cũ oleo perunctũ. Scribo. Asparago trito ex oleo perũctũ. ex eodẽ. ¶ Syluestrẽ asparagũ aliq corrudã, aliqui libicũ. Duo illa verba. aliqui corrudã, nõ habentur in eodẽ. ¶ Ad idẽ & semẽ valet cũ anetho ternis vtrũq; obolis. Scribo. Idẽ & semẽ valet cũ ane

Lacunosus locus refartus.

tho, ternis vtriusq; obolis. ex eodẽ. ¶EX CA. xj. Largis portionibꝰ per iura innatãt. actis potionibus per rura innatãt. in eodẽ. ¶Mẽstrua ac secũdos partus. Scribo. & mẽstrua ac secũdas partꝰ. ex eodẽ. ¶Cũ oui albo illitũ. cũ vino albo illitũ in eodẽ. quã lectionẽ cõfirmãt verba quæ paulo infra sequunť. Semẽ dať & arquatis ex vino albo. ¶Poto semine torminibus interaneis medetur. potatum non Poto. in eodem. vt cum minore litera scriptum adiungatur superioribus. ¶Radix eius in vino decocta. radix in vino cocta. in eodem. cætera superfluunt. & paulo post particula. eius. redundat. Legendũq; succus algentes calefacit potus. ¶Palmum alto frutice. Dictio palmum non habetur in eodem. ¶EX CAPI. xij. prævalere contra serpentes potum & litum. potu & linitu in eodẽ. ¶Cõmãducatũ & in sole positũ vermes afferre. Afri vero si eo die. c̃. Scribo cõmãducatũ & in sole positũ vermes. Affirmant vero si eo die. c̃. ex eodẽ. Memorãda correctio. ¶Nec minꝰ quã mẽtã & rutã. Castigo. nec cuiquã mẽtẽ emotã. ex eodẽ. memoranda correctione. vt negari nõ queat locũ hũc ex postremis orci penetralibꝰ vitæ redditum. Chrysippꝰ affirmauerat ocymum insaniã facere. Secuta ætas acrit resistẽs negauit vsu eius cuiquã mẽtẽ emotã, hoc est alienatã vt cap. sequẽte. cõmotas mentes sedat ex aceto sumptũ. ¶Addito aceto exiguo. festiuiꝰ ac magis ex nitore Pliniano. addito aceti exiguo. ex eodẽ. ¶Inflationes & ructũ ex aceto dissoluere sumptũ. Alvũ sistere impositũ, vrinã ciere. Lego. Inflationes ructu dissoluere. Ex aceto sumptũ alvũ sistere, impositũ vrinã ciere. ex eodẽ. ¶EX CA. xiij. cõtraq; bestiarũ morsus radix in vino est efficacissima. Cõtra bestiarũ morsus e vino radice efficacissima. in eodẽ. ¶Cũ lomẽto strumis illitũ. c̃. Strumis cũ lomẽto illitũ in eodẽ. ¶Visum clarificat. Visum cõpurgat in eodem. ¶Capitis dolores cõtrito & alopecias emẽdari. In eodẽ capitis dolori cõtraire, alopecias emẽdare. ¶Succus exprimiť tusa ea & aspersa modice aqua. Verbũ. ea. delẽdũ ex eodẽ. ¶Succo vero perũctos, aut eã habẽtes negãt feriri ab his maleficijs. meliꝰ in eodẽ. Succo perũctos, aut ẽt habẽtes negãt feriri ab his maleficis. & paulo post potatã legitur nõ potã, & sæpe alias sic. ¶Epiphoras cũ polẽta imposito. Lenit autẽ capitis dolores. Scribo. Epiphoras cũ polẽta imposita lenit. Itẽ capitis dolores. ¶Sic & sãguinẽ sistit interiorẽ & nariũ indita. Desiderať verbũ tussim. & nariũ indita tussim. Minꝰ vero male legeť cõmutatis verbis, deinde ẽt correctis. Sic & sanguinẽ sistit nariũ, & intra os indita tussim. ¶Dederũt & cũ bitumine infractã potioni, infriatã nõ infractã in archetypo nostro. ¶Testiũ vero epiphoris cũ ramis laureæ teneris. Verbũ. vero. delendũ. & lauri lege nõ laureæ. ex eodẽ. ¶EX CA. xiiij. differẽs specie foliorũ quasi figura ocymi. Scribo. differẽs specie foliorũ quæ sunt figura ocymi ex eodẽ. ¶Itẽ aduersꝰ scolopẽdras ius decocti. Hæc verba nõ habenť in eodẽ. ¶Potũ fœminas purgat a partu, sed partus necať. Rursꝰ duo illa verba. a partu. supfluũt ex eodẽ. ¶Orthopnoicis. torminibus. Choleris. Lego ruptis cõuulsis. Orthopnoicis, torminibus. c̃. ex eodem. ¶Syriatiõ & vomicas. Syriationẽ in eodẽ nõ Syriatiõ. ¶Voci succus sub certamine vtilis dũtaxat. Lego. Voci succo vtilis, sub certamine dũtaxat, ex eodẽ. ¶Vlcera in capite infantiũ. capitibus in eodẽ nõ cap. ¶Ad recreãdos defectos animo. Sẽsus idẽ, diuersa tamen verba, ad recreandos defectus animi. in eodem. ¶Dignior e pulegio corona vertigini quam cubiculis nostris e rosis pronunciata est. Varroni, non vertigini in eodem habetur. ¶Est autem hæc flore purpureo. Detrahe pronomen. hæc. ex eodem. ¶Sic & pectoris ac ventris dolorem. Duo illa verba. & ventris. non habentur in eodem, ¶Stomachi autem ex aqua item rosiones. torsiones non rosiones in eodem, quo verbo & infra vtitur capite. xvij. Priuatio eius vsus contra torsiones stomachi. ¶Intestinorum vitia melle decocta. c̃. Complusecula hic verba addenda ex eodem. Lege igitur. Aluũ soluit ex sale & aceto & polenta, Intestinorũ vitia melle decocta. c̃.

¶ Salsitudines corporis si cũ vino tradat̃. Salsitudines corporis si omnino tractet̃. in codẽ. Quid si legas, si cõfricet̃ nõ si omnino tractet̃. vt paulo post his verbis. ¶ Cũ sale & aceto & melle cõf. icat̃ opisthotono. Deest ꝑpositio. in. ex codẽ. confricat̃ in opisthotono. ¶ Bibit̃ ad serpẽtiũ ict⁹ decoctũ. In codẽ, vetus decoctũ. ¶ Ad tussim efficax habet̃. habẽtis nõ habet̃ in codẽ. Scribo habẽti. hoc est si dũtaxat habeat̃ vt sæpe alias Plinius. ¶ Syluestri eadẽ vis efficacior est, qđ simile est origano. Lego. Syluestri ad eadẽ vis efficacior. Simile est origano. ex codẽ. ¶ Vnde quidã græci literas mutãtes blechõ vocauerũt. Scribo. Vnde qdã græci litera mutata blechonẽ vocauerũt. ex codẽ. recti⁹. Vna. n. tm̃ litera est quæ mutat̃. g. in. b. glechõ. n. vulgo dicta, ab alijs blechon vocata. Est aũt loc⁹ ex Dioscoride sũptus. Cuius interp̃tes Hermola⁹ & Marcellus verba Plinij deprauata verbis dioscoridis imiscẽtes cũ in græcis exẽplarib⁹ nõ habeant̃ haud sane recte fecerũt. Neq̃. n. fidus int̃pres humõi licẽtiã sibi assumere debet ꝑnitiosam literis & mali exẽpli. Quo nomine a Marcello Hermola⁹, & Marcell⁹ ab alijs nec iniuria rephẽsi sunt Illud vero notãdũ, in codicib⁹ Dioscoridis impressis p̃mæ & secũdæ æditionis. Itẽ in Aetio lib. j & galeno. vj. de simpliciũ facultate mẽdose glichõ cũ. i. in p̃ma syllaba scriptũ esse, cũ scribi debeat cũ. e. glechõ. Sicq̃ habeat Paul⁹ Aegineta pergamena charta script⁹ & vet⁹ lib. vij. & Oribasius lib. ij. ẽt script⁹, quo vtroq̃ vtor domesticis. Theophrast⁹ quoq̃ Glechõ nominat cũ. e. in. vij. Quã dictionẽ cur Theodorus in tactã reliq̃rit nescio, cũ in alijs vertẽdis sit pl⁹ nimio audax. Deniq̃ & Marcell⁹, & Hermola⁹ tã in Dioscoridẽ quã in corollario, & docti oẽs nõ alit̃ ꝓferũt ¶ In tussi ex pfrictione fricari ante balnea cõuenit. Scribe. Tuso in pfrictiones fricari. c. ex codẽ ¶ Epaticis cũ melle & sale bibẽdũ datur. In codẽ nõ e paticis legit̃ sed pasticis Lego spasticis hoc est cõuulsis Dioscor lib. iij. capi. de pulegio. Cũ melle inqt & aloe pulmonũ vitia exscreabilia facit. Cõuulsis succurrit. ex q̃bus Dioscoridis verbis adducor vt putẽ legendũ hic poti⁹, aloe, quã sale. ¶ Radix cõtra increscẽtia vlcera recens potẽtissima. Verbũ. recens. supfluit ex apographo nostro. ¶ Itẽ pulegio est nepetæq̃ societas. Scribo. Iterũ pulegio est. c ex codẽ. recte. Refert̃. n. illud iterũ, ad uerba quæ ante in hoc capite dicta sunt. Magna societas ad recreãdos defect⁹ animi pulegio. ¶ Cuminũ syluestre est ꝑtenue. Scribendũ. Cuminũ est & syluestre, ꝑrenue. ex codẽ. ¶ EX CaP. xv. Aethiopicũ maxime in posca illinit̃. Alit̃ in codẽ exẽplari. His æthiopicũ maxime in posca & in ligmate. Scribo, & in eclegmate. ¶ In dulci tritũ vino. postrema dictio redũdat. ex codẽ. ¶ Videlicet quia efficacius in ægypto iudicauit. ꝑpositio. in. nõ habetur in codẽ. quare sic lego videlicet qa, efficaci⁹ ægyptio iudicauit. ¶ Nã & panibus alexãdrinis subigit̃. Subijcit̃ nõ subigit̃ in codẽ. ¶ Tritũ ex acero semẽ decoctũ vl̃ mãducata radix. adde cõ iunctionẽ. vel. tritũ ex aceto semẽ vel decoctũ, vel mãducata radix. ex codẽ. ¶ Iocineris quoq̃ malis medet̃. Nõnulla hic verba addẽda sũt a librarijs ꝑtermissa. Iocineris dolorib⁹ tusa cũ farina ordeacea imponit̃. Vesicæ quoq̃ malis medet̃. ¶ Sũt et q cunilã bubulã appellauerint, ꝑmuta dictiones. Sũt q & cunilã. c. ex codẽ. ¶ EX CAP. xvj. Cõtra serpẽtes quoq̃ in vino bibit̃, ac tritũ plagæ imponitur. Itẽ testudines cũ serpẽtibus pugnaturæ hac se muniũt. Puto erratũ esse in ordine verborũ, scribẽdũq̃ ad hũc modũ. Cõtra serpẽtes quoq̃ in vino bibit̃, ac tritũ plagæ imponit̃. Itẽ testudines cũ serpẽtib⁹ pugnaturæ hac se muniũt vulneraq̃ ab his facta hac pfricãt. Nã & antiqu⁹ codex perfricãt legit nõ pfricãtur. ¶ Sedat & tumores, & virilium mala sicca vltimũ verbũ redundat, ex codẽ. ¶ Cum farina, oleo, & aceto, in sorbitionem temperata. cum farre, oleo, & aceto, sorbitione temperata. in codẽ. ¶ Manipulo quoq̃ eius abiecto In codẽ obiecto legitur. ¶ Pulices etiam contritæ cum aqua sparsæ necant. Deest coniunctio, et. ex eodem. Pulices etiam contritæ, & cum aqua sparsæ necant.

Locus Dioscoridis Aetij & Gale.

¶EX CA.xvij. Castore taliter demõstrate. Castor & aliter demõstrabat in eodẽ. Scri
bendũ puto. Castor eã talit̃ demõstrabat. ¶ Vnlis gingiuis. Vtilẽ gingiuis idẽ agnos
cit, nõ vtilis. & infra paulũ. cunilæ dãdi casu, nõ cunilam accusandi. ¶ Cõtra araneos,
scorpionesq́ in vino albo. Dele dictionẽ. cõtra. ex eodẽ. ne repetat̃ inutilit̃. ¶ Et pleuri-
ticis & peripneumonicis. rectius in eodẽ. & pleuriticis & peripleumonicis, attico more.
¶ Proximũ Smyrnæum. Deinde Heracleoticũ ad potũ vtilius. In eodem. Proximũ.
Zmyrnũ odorius, Heracleoticũ ad potũ vnlius. Legendũ vt̃ odoratius nõ odori⁹.
¶ Quibus ẽt & cãdorẽ facit. Deme verbũ ẽt ex eodẽ. ¶ Furũculos aperit cũ fico trita. to
sta in eodẽ, nõ trita. ¶ Simil̃r largi⁹ venenũ est. Simil̃rq́ largior venenũ est. in eodẽ &
paulo infra, deligatis, melius quã alligatis & mox, coctũ nõ decoctũ. ¶ Omnib⁹ quæ
cõdiunt̃, quæq́ intingunt̃ desideratũ. Scribe. omnib⁹ quæq́ cõdiũtur, quæq́ intin-
gunt̃ desideratũ. ex eodẽ. ¶ Saccis quoq́ addit̃. Cũ amaris nucibus vina cõmendat.
Scribo. Saccis quoq́ additũ cũ amaris nucibus, vina cõmẽdat. ex eodẽ. & paulo post.
iuueniorẽ in eodẽ legit̃, nõ innuiorẽ. & olesaciãt pro olfaciãt. ¶ Epiphoris oculorũ radi
cẽ eius tusam imponit iollas ipsum cũ croco pari mõ & vino. In eodẽ. Epiphoris oculo
rum euenenor radicẽ eius tusam imponit. Iolas ipsum cũ croco. c̃. Legendũ puto. Eue
nor, nõ Euenenor. & nomẽ auctoris accipio, quãuis in elẽcho nõ inneniã. Cõstabit id
quoq́ paulo infra. ¶ Nariũ quoq́ carcinodes cõsumit. carnes non carcinodes in eodẽ
habet̃. ¶ Et ternis diebus sumunt̃. & ternæ diebus sumunt̃, in eodẽ. quã lectionẽ cõfir
mãt verba mox paulo sequẽtia. Aliqui addũt & oppiũ pilulis in die ternis lupini ma-
gnitudine. & aliquãto post. in tenesmo, nõ in tenasmo, vt supra monuim⁹ nec semel.
¶ E vino radicẽ & ad renes. & venor, in eodẽ nõ e vino. Legẽdũ puto vt dixi Euenor.
quo nomine pictor ẽt celeber fuit Plinio. xxxv. lib. ¶ Phreneticis quoq́ illinũt. Illini-
uit in codice antiquo nõ illinũt, vt referas ad eundẽ Dalionẽ. ¶ Strãgulationes vuluæ
si mãducet̃. Scribe. Strãgulatus ex eodẽ, nõ Strãgulationes. solita Plinij cõsuetudine
quæ alij nomina alijs vsurpãt inflexionib⁹, quarta semp vsurpãdi. ¶ Pari mẽsura tri-
nũ digitorũ. Scribe ternum, nõ trinum. ex eodẽ, & paulo post. ternis digitis nõ trinis.
¶ Sũt & qui aspidũ venenis. Cõuertenda verba. Sũt qui & aspidum venenis. ex eodẽ.
¶ Stomacho tñ inutile est. Detrahe verbũ. est. ex. eodẽ. ¶ EX CAP. xviij. Singultus
cohibet semẽ. Scribe. Singult⁹ cohibet & semẽ ex eodẽ. ¶ Sed satiui albi calix ipse teri-
tur. Scribẽdũ. E satiuis albi calix. c̃. ex eodẽ. ¶ E nigro papauere sapor gignit̃. Lege so
por, nõ sapor ex eodẽ, vt paulo ante. bibit̃ somni causa, & paulo post, non vi soporifera
mõ. Qnorũ verborũ ordinẽ inuertendũ cẽseo legẽdũq́, nõ soporifera mõ vi. ¶ Sic sci
mus interẽptũ Licinij Cecinnæ p̃torij viri patrẽ in hispania baiuli cũ valetudo impati
bilis odiũ vitæ fecisset Romana & parmẽsia & quædã alia recẽtiora exẽplaria sic legũt,
in hispania baiulicũ, qm̃ valitudo impatibilis. c̃. Legendũ fortasse in totũ hoc pacto.
Sic scim⁹ interẽptũ post. Licinij Cecinnæ p̃torij viri patrẽ in hispania. Babiliũ cum ei
valetudo impetibilis odiũ vitæ fecisset. Nã codex antiquus, post Licinij legit. & impe
tibilis legit nõ impatibilis, ab impetu videlicet nõ a panor. De Babilio vero, aut hoc,
aut alio eiusdẽ nominis, Plinius. vij. capi. de mortib⁹ repẽriris. Bebius iudex dũ Babi-
lium differri iubet. Et paulo ante. ¶ Hora diei sereni. Vetus exẽplar. hora serena diei.
¶ Multoq́ magis quas vocãt lexipyretas. rectius in eodẽ lexipyretus, ex instituto græ
cæ linguæ, qđ sit adiectiuũ cõpositũ. Expende porro an sit cõmodior lectio alexipyre-
tus, hoc est febris expultrices ¶ Satiuũ omne magis rotundat capita. In eodẽ. Satiuũ
omne maius. Rotunda capita. ¶ Quia nebula manat, nubecula, nõ nebula in eodem.
¶ EX CA. xix. Inter satiua & syluestria mediũ genus. Adde verbũ. est. ex eodẽ. est me
diũ genus. ¶ Diacodiõ & asteriace vocat̃. Decadiõ & arteriace vocat̃ in eodẽ. Cõsidera

an ſit verior lectio. Dodecadiō hoc eſt duodenariū, qđ ſit ex duodecim rebus cōflatū.
de quo infra. ¶ EX CA. xx. Sagittarū venena & ſerpentiū hæmorrhoidū & ꝑſterū
reſtringi. Ante caſtigationes Hermolai. hæmorrhoidū & præſigrū legebať, Ipſe pro
verbo illo. preſigrū, preſterū ſubſtituit, qđ mihi nō probať. Potius ſcribendū credo ꝓ
& preſigrū, ait petrichus, vt ſit nomē auctoris cuius in elēcho fit mētio, vitioſe tñ in im
preſſis omnibus codicibus Petridiꝰ legiť pro Petrichus. patet id tū ex antiquo exēpla-
ri, tū ex Nicādri interpte in Theriacis Petrichū in ophiacis citāte. Vtiť & eius teſtimo-
nio Piiniꝰ infra ca. xxiij. qui & cū nicādri interpte ophiaca eū cōpoſuiſſe in elēcho tra-
dit. Itē reſtingui in exēplari vetuſto habeť, nō reſtringi. Cæterū ꝙ attinet ad ꝑſteras vt
vix fidā caſtigationi meæ facit ꝙ lib. xxxij. capi. iij. circa finē rurſus preſigrū fit mētio.
Quāquā ibi pro ꝑſigras præſteras correctores ſcripſerint. Quā ob rē amplio iudiciū.

Contra Hermolaum.

Locꝰ nō vulgaris.

¶ Itē hyoſciami pota e paſſo expreſſo ſucco. potæ, non pota in eodē. ¶ Quidā adiecere
paulū muriæ. Nā & mobiles dētes ſtabilit. Codex citatꝰ. Quidā adiecere paulū mure-
nū. Mobiles dētes ſtabilit. Legendū forte nō paulū murenū, ſed paulū murrhini, hoc
eſt vini myrrha cōditi, de quo ſupra. ¶ Tenaſmis aūt cocta, Et comitialibꝰ c̃. Dele ver
bū. et. ex eodē. ¶ Prætorij viri pať eſt hiſpaniæ ꝓnceps. Duo poſtrema verba redūdant
ex eodē. ¶ Etita liberatū incōmodo omni. Detra he primū & nouiſſimum verbū ex eo
dē. ¶ Præcipuū tñ eſſe cōſtat ægyptiū. Deme rurſus verbū. tñ. ex eodē. ¶ M. Varro co-
riādro ſubtrito cū aceto carnes. c̃. In eodē. M. Varro coriādro ſubtrito cumino acetoqꝫ
carnes. c̃. ¶ EX CA. xxj. E ſyluestribꝰ cui grāde foliū & radices albæ althea vocať. ab
excellētia effectꝰ a quibuſdā Ariſtalthea. Diuerſa eſt codicis antiq lectio & diſtinctio.
Scribo igiť ſic. E ſyluestribꝰ cui grāde foliū & radices albæ Althæa vocať ab excellētia
effectus. Quibuſdā Pliſtolochia. Nā ab excellētia effectus dictā eſſe Altheā ſatis indi-
cat Dioſcor. lib. iij. nomē illi aſſerēs a multiplici poteſtate & vſu eſſe ſactū. Scribiť autē
ea dictio cū. æ. diphthōgo in ſecūda ſæpiꝰ, deduci. n. vř a verbo græco althæno quod
apud nos medeor valet. apud galenū autē. vij. de ſimplicibꝰ & Theophraſtū. ix. de plā
tarū hiſtoria cū. e. ſimplici ſcriptū inuenio. qđ pōt tolerari, vt deſcendat a verbo. altho.
eiuſdē qua althæno ſignificationis, & ſi alias apud eūdē Theophraſtū cū. æ. diphthō-
go inueniať. Porro Althæā vocatā eſſe alio nomine Pliſtolochiā Pliniꝰ ſupra oſtēdit
hoc ipſo lib. ca. iiij. his verbis. Paſtinacæ ſimile hibiſcū qđ molochē agriā vocāt, aliqui
Pliſtolochiā. Molochē autē agriā & Althæā idē eſſe, & Dioſcor. iij. & theophra. ix. au
ctores ſunt. Hermolaꝰ tñ Ariſtalthæā vocē vt nos putamꝰ adulterinā & cōmētitiā, in
corollario in Dioſcoridē agnoſcit ꝓ vera & legitima a Plinio tñ deſumptā, ꝑperā vt
cēſemꝰ. Certe in exēplari nřo Pliſtolochia nō Ariſtalthæa legiť, & neqꝫ Dioſcorides,
neqꝫ Galenꝰ, Paulꝰ ve aut medicorū qđ ſciā vllus eius vocis meminit. Pro pſuaſo ve-
ro habeo ſciolū aliquē eā cōmētū eſſe, qđ græcæ linguæ ignorātia, ne ſciret quomodo
hæc vox Althæa excellētiā effectus ſignificaret, nouā igiť ipſe excogitauit. ſatis euidē-
ti exēploquāto diſciplinarū periculo indocti audeant ſeſe corrigēdis libris immiſcere
& receptā priſcāqꝫ antiquorū codicū lectionē mutare. ¶ Huic cōtra oēs aculeatos ictꝰ
efficacior vis. Aliť in eodē & breuius. Cōtra oēs aculeatos ictus efficaces. ¶ Valēt & cō
tra venena. Valēt & cōtra pſitim venena, in eodē. vt forte legēdū ſit nō pſitim ſed pſimi
thij hoc eſt ceruſſæ, quā venenatā eſſe & Dioſcorides & Nicāder & medici oēs teſtāť.
Valere autē cōtra ceruſſam maluæ decoctū dioſcorides tradit lib vltimo. ¶ Vero deco
ctæ cū radice ſua leporis marini venena reſtringūt. Scribo. decoctæ vero cū radice ſuc-
co leporis marini venenū reſtringuiť. ex eodē. ¶ Si quotidie quis ſucci. Siquis quoti-
die ſucci, in eodē. ¶ Dentē qui doleat pūge. pūgit in eodē nō pūge. & paulo poſt. pun-
git citra vulnꝰ, nō purgat. ¶ Vulnꝰ & cibo & infuſione mollit in oleo, ſuccꝰ decoctæ

Locꝰ egregie reſtitutus.

Althæa & Althea dici pōt.

Contra Hermolaū, Ariſtalthæa cōmentitiā vocē agnoſcētem.

pori meatus suaues facit. Quāto verior lectio codicis scripti, Vuln⁹ & cibo & infusione mollit. Oleū succus decoctæ pmixt⁹ suaui⁹ facit. ¶ Et asmaticis ac dysentericis in vino. c. in eodē spasticis legitur, nō asmaticis. ¶ Mirū aquā radice ea addita addēsari sub

Loc⁹ non spnend⁹.

dio atq; lactescere. Multo etiā fidelior hac in pte codex noster. Mirū aquā radice ea addita addēsari sub dio, atque glaciescere. Theophr. lib. ix. cap. xix. Spinā. n. quandā enarrāt quæ aquā iniecta cōgelet. & radicē Althææ posse addesare aiūt si tritā inieceris sub dioq; humorē posueris. Quæ Theophrasti verba inuenies a Dioscoride tralata tertio eius lib. cap. de Althæa. ¶ Est & alterū genus fere oxylapathō appellāt satiuo idē simili⁹. Legēdū reor feri hoc est sylùestris, nō fere. Vet⁹ quoq; codex. itē. legit nō idē. ¶ Radix aceto decocta si coleť, succus dētibus auxiliatur. Scribe. Radix aceto decocta si colluātur dētibus auxiliať, ex codē. Quæ lectio fautorē habet Dioscoridē li. ij. de lapatho sic prodentē. Decoctis in vino etiā rumicibus in dolore dētes & aures vtilit colluūtur. ¶ Priuatim vngues scabrosos detrahūt. in eodē scabros nō scabrosos. ¶ Radice meliceras & lepras curāt. Scribo. lichenas & lepras ex eodē. suffragāte etiā Dioscoride. lib. ij. Sanant inqt rumicū omniū radices in aceto cocte crudæq; mox emplastri modo im-

Contra Hermolaum.

positæ. lepras, impetigines, scabrosq; vngues. Sic n. meli⁹ legetur quā vt Hermolaus castigauit, qui pro. cherias. vt antea in codicibus excusis legebať, meliceras ipse substituit. Quod & si Dioscorides quoq; scribat, tamē accedēte ad alterā eius sentēnā fide antiquissimi & emēdatissimi codicis, nullus relinquiť dubitationis locus. esse autē lichenas græce, quæ a latinis impetigines dicātur, apertius est quā vt expositione egeat. ¶ Potu ex vino. pota, nō potu in eodē. ¶ EX CAP. xxij. Sensus atq; sternutamētis caput purgat. Scribo Sternutamētis sēsus atq; caput purgat. ex codē. ¶ Et hydropicis imponitur. Dele coniunctionē. et. ex codē. ¶ Vel si vehemēter vrigo timeať. vstio, nō vrigo in eodē. ¶ Scapis eius cū panico aqua decoctis. Scopis non scapis, idē præfert exēplar. ¶ Ex aqua bibit & ad iocinerū dolores. desiderū in eodē nō dolores, quę locutio familiaris ē Plinio. ¶ Qđ in sicco ortū. Deme verbū. ortū ex eodē, recte. ¶ Sedāt vtraq; capitis dolores. Itē epiphora. Excusa exēplaria oīa & itē apographō nostrū, Sedāt vtraq; capitis dolores. Itē epiphoras. ¶ Vt Plinius tradit. Scribēdū reor vt Phyllin⁹ tradit. Nā eius auctoris mentionē habet elēchus inter alios qui hoc volumine citantur a Plinio. ¶ Sic & fracta ossa. sic effracta ossa in codice antiquo. ¶ EX CAP. xxiij. Radicibus multis & obnigris, quibusdā altissimis. In eodē Radicib⁹ multis & obliqs, quibusdā altis. ¶ Hominū quoq; caliginē præcipue eo releuari. leuari nō releuari in eodē. & ilico addēda coniunctio. et. & in sole sicať. c. ¶ Et ex semine recēti. fit etiā & e radicib⁹. Scribo, & e semine. fit & radicib⁹. Reliqua supfluūt ex eodē. ¶ Nasciť in calidis sed saxosis. Nasciť in calidis & saxosis. in eodē. ¶ Vrinā excitat. Lege. Vrinā ciet ex eodē. ¶ Prodest & hydropicis radix ex vino cocta. Scribe. cū vino cocta ex eodē. vt paulo post. siue ad fouēdū radice cū vino cocta. ¶ Siue cōtrita in oleo illitū. cōtritū nō cōtrita, in eodē. ¶ Petridi⁹ qui ophiaca scripsit Scribendū Petrichus nō Petridi⁹ vt supra ostēsum est, ex Nicādri interprete & antiquo exēplari. ¶ Et Mictiō qui Rhizotomumena. Scribo Mictō nō Mictiō, & Rhizotomica nō rhizotomumena ex nicādri interprete inthenacis Mictonē citāte in rhizotomicis. ¶ Nigriore folio & asperiore. Nigrior & folijs asperior. vetus codex. ¶ Cōmendanturq; musto ac melle. murta nō musto in eodē legiť. ¶ Stomacho vtiles, sin plures sumpti. c. Stomacho vtiles. Hi plures sumpti. in eodem. ¶ Succus ferulæ aluū sistit. soluit nō sistit in eodē. ¶ Ita. n. Chæreas atheniēsis scripsit, & glaucias qui circa. c. Breuius in eodē. Ita certe Glaucias scripsit qui circa. c. reliqua supfluūt. ¶ EX CAP. xxiiij. Trifolij pōd⁹ denarij. Trifolij seminis pōdus denarij in eodē. ¶ Fœniculi seminis & anisi & āmij. Duo illa verba et anisi redūdāt si eidē credim⁹.

¶EX LIBRO. XXI. CAPITE.I.

IDEOq; sæcula annosq; tribuit ijs. Flores vero odoresq; in diẽ gignit. Secus in codice vetere. Ideoq; sæcula annosq; tribuit. His vero flores odoresq;.c̃.vt ꝓnomẽ. His.referat coronamẽta & paulo post, celerius nõ celerrime in eodẽ habeť. ¶EX CAP.ij. & illa prouocãs variaret.meli⁹ sine cõiunctione in eodẽ. ¶Paulatimq; & Romæ subrepsit appellatio.surrexit, nõ subrepsit in eodẽ. ¶EX CAP.iij.& seruos suos quosq; mittebãt. cõcinnior lectio. & seruos quoq; suos mittebãt. ¶Qui coronã parit, ipse pecunia ve eius virtutis ergo arguiť. Vetustũ exẽplar.qui coronã parit ipse pecunia ve eius,virtuti suæ ergo diuidiť ei.Scribendũ reor. Qui coronã parit,ipse pecunia ve ei⁹,virtutis suæ ergo duiť ei.vt sit antiquo more dictũ.duiť.pro dať. Nã sexto Põpeio auctore,duis dicebãt pro dederis. ¶Vt ipsi mortuo parẽtibus ve eius dũ intus posit⁹ esset foris ve.c̃.In eodẽ,merito legiť,nõ mortuo. & imposit⁹ nõ int⁹ posit⁹.Quid si legas nõ impositus, sed in potib⁹ hoc est cõuiuijs. vt infra hoc cap.In potu atq; hilaritate ꝓcipue odorũ vi surrepẽte. ¶Ingẽs & hinc seueritas.huic,nõ hinc,in eodẽ. ¶Ex auctoritate senat⁹ in carcerẽ adduct⁹.missus,non adduct⁹,in eodẽ.Cõfirmãt eã lectionẽ verba quæ statim sequunť.nõ ante finẽ belli emissus est. ¶Mnesthe⁹ atq; Callimach⁹.Mnesitheus nõ Mnesthe⁹ idẽ ꝓfert. ¶Odorũ vi surrepẽte fallaciť.Scelerata Cleopatræ solertia.Scribẽdum puto nõ fallaciť, sed fallacis &,iungẽdaq; ea verba inferiorib⁹.vt in totũ legať sic.Fallacis & sceleratæ cleopatræ solertia.Nãq; in apparatu belli actiaci.ita.n.in codice vetere habeť. ¶Ferť pauore ei⁹ lusisse.Sicquidẽ exẽplar antiquũ.sed placet magis legať.pauori ei⁹ illusisse. ¶En ego sũ inquit illa chare Antoni.Nõ chare legit idẽ exẽplar,sed in arce.Lego Marce. ¶De floribus extra supradictos. Romana & Parmẽsis & reliquæ impressiones, nõ De Floribus habẽt,sed de coronis.At exẽplar nostrũ·De floribus ꝓfert,sicq; omnino legendũ. Cæterũ verba illa mox paulo sequẽtia. ¶Flores ꝑsecutus est nemo. emẽdãda erũt,scribendũq; est viceuersa,coronas ꝑsecutus est nemo.Vocũ igiť ꝑmutatio facta est.Nã si legam⁹,flores ꝑsecutus est nemo,qd obsecro in libris quos statim ante memorat, inscriptis anthologicõ hoc est florilegiorũ tractabať nisi flores? ¶EX CAP.iiij. nec cui latissimũ maximũq; foliũ.Scribe.nec cui latissimũ,maximũ ve foliũ. ex scripto exẽplari. ¶Folia oleacea habens.folia oleæ habẽs,in eodẽ. ¶Præterea locis oĩs siccis quã humidis odoratior.Verbũ locis redũdat ex eodẽ. ¶Cõtẽta raris. Scribẽdũ puto.cõtenta ruderib⁹.vnde & statim subiũgit. ¶Proprieq; ruderatũ agrũ amat. Legẽdũ ruderaceũ nõ ruderatũ,ex vetusto codice. & mox paulo nouissima, nõ nouissime in eodem. ¶Subest ipso flore.est sub ipso flore,in eodẽ. ¶Qui præcocẽ faciũt. Supfluit primũ verbũ ex eodẽ. ¶EX CA.v.tenuiq; filo & semine. Vr̃ scribẽdũ,stamine nõ semine,vt ex sequẽtibus paulo infra patet.Itẽ pilo nõ filo ꝓfert idẽ exemplar. ¶Inuẽta est & in his ratio inserẽdi. Forte nõ inserẽdi sed inficiẽdi legẽdũ est vt liquet ex his quæ in sequuntur,præsertim ex vltimis capitis verbis. mirũq; ita tingui aliquid vt nascatur infectũ. ¶Colliguntť nãq; scapi arescẽtes,liliaq; suspẽdunť in fumo.Scribo. Colliguntur nãq; scapi arescẽtis lilij qui suspẽdunť in fumo.tũ ex scripto exẽplari,tũ ẽt ex græco auctore de re rustica,quẽ alij cõstantinũ alij heronẽ appellãt geoponicõ lib.xj. qui hoc idẽ docet eisdẽ ferme verbis. ¶EX CA.vj. Sed satiuis maxima auctoritas luteis. Scribo e satiuis.c̃.nõ Sed satiuis.ex eodẽ. ¶Gñia ijs tusculana In eodẽ, gñia aũt tusculana.& paulo post, calatina nõ Calathiana. vt forte neutro mõ scribẽdũ sit sed caltiana ꝑmutatis literis,a similitudine caltæ,vt sequẽtia statim ostendunt. Nisi quis deduci malit a calatho. ¶Nec hæc sunt tm̃. Primũ verbũ redũdat ex eodẽ. & statim. ¶Sed eorũ quoq;

Locũ ęstima.

Attende correctionem.

Expende locum.

ettor corrigẽdus est. rursus redũdat particula. Sed. ex eodẽ. ¶ Sed multo leuius degenerãs. Sed neq̃ vbiq̃ fœcũdũ ẽt cyrenis. Aliter in eodẽ. sed multo leni⁹ degenerãs vbiq̃, nec fœcundũ etiã cyrenis. ¶ Et ibi in Coryco monte. Supfluit dictio. ibi. Ex eodẽ. ¶ Dein Lycio mõte olympo. Dein Lyciæ olympo, in eodẽ. ¶ Aliqui Phlegræo secũdũ locũ dedere. Vocẽ Phlegræo. agnoscit in Plinio Hermolaus in corollario Dioscoridis. In archetypo tñ nostro nõ Phlegræo legit̃ sed hereo. Legendũ puto ægeo ab Aegis ætoliæ vrbe. ex dioscor. lib. j. qui p̃mã bonitatẽ tribuit croco corycio. Secundã Lycio. tertiã ei qđ est ex Aegis vrbe ætoliæ. Quare in Plinio malim legere. tertiũ locũ dedere quã secundũ. Hermolaũ aũt p̃fiteor me demirari, q in Dioscoridis tralatione, ab ægybus vrbæ ætoliæ scribat, cũ. y. in secũda, & tertia inflexione, nõ ab ægis vt rectius cõuertit Marcellus. p̃sertim cũ constet ex stephano & alijs Aegas p̃mi ordinis Aetoliæ esse vrbẽ, Aegys autẽ tertij nõ ætoliæ sed laconiæ. ¶ Si manu p̃lata ad ora. breuius & doctius in eodẽ. si relata ad ora. ¶ Blãdissimũ vulgo, cũ sit medio cãdidũ dialeucõ vocãt. Omissa est a librarijs dictio. qđ. Legẽdũq̃, blãdissimũ, qđ vulgo cũ sit. ĉ. ex eodẽ. & paulo post, breuis capilli, nõ breuib⁹ capillis & in fine capitis. iuxta semitas fontesq̃ lætissimũ. ¶ EX CAPI. vij. Odorato sapor raro vlli. Odoratis nõ odorato in eodẽ. ¶ Flores triti oẽs amariores quã intacti. Lego ex eodẽ. Flores oẽs triti. Et puto scribẽdum acriores, nõ amariores. de odore. n. hic agitur & odoris acrimonia nõ de sapore. ¶ Drilonis & Naronæ. Legendũ Naronis nõ Naronæ, vt ostẽdit Nicãdri versus ab Hermolao citat⁹, & ostẽdũt oẽs geographi, aut si magis placet. Narone. auferẽdi casu. ¶ Optima quæ sternutamenta tactu mouet. tractatu non tactu in vetere codice. ¶ Caulẽ hẽt cubitalẽ & rectũ. erectũ scribo, nõ & rectũ ex eodẽ. ¶ Floret diuersi coloris specie. Floret versicoloris specie, in eodẽ. ¶ Et fossuri trib⁹ ante mẽsib⁹. effossuri scribẽdũ, nõ et fossuri ex eodẽ. ¶ Iãpridẽ. n. & serit̃. Nũc e Pãphilia. Legendũ forte cõmutatis verbis. Iãpridẽ. n. & nũc fert̃ e Pãphilia. ¶ Atq̃ septẽtrionale. Scripta lectio. atq̃ e septẽtrionalib⁹. ¶ Saliũca foliosa quidẽ est sed breuis & quæ necti nõ possit. In eadem. Saliũca folio quidẽ subbreui & qđ necti nõ possit. ¶ Sic & apud græcos poliõ. Sicut apud græcos poliõ in eadẽ. ¶ EX CAP. viij. Vnũ in cocco qui in rosis micat Grati⁹ nihil tradit̃. aspectu & in purpuras tyrias dibaphas. Locus est vitiatissimus & insanabile cacoethes. Vetus codex sic legit. q̃ a rosis migrãte gratia nihil trahit̃ suspectu. Scribi posset min⁹ fortasse male. qui rurs⁹ migrãte gratia trahit̃ in species. In purpuras. ĉ. ¶ Luteũ semẽ includẽte. includẽtia, nõ includẽte idẽ p̃fert, vt referat semina. ¶ Palmi altitudine est. Dele verbũ. est. ex eodẽ. ¶ EX CA. ix. trãseat rõ ad eas coronas. ĉ. transit rõ in eodẽ. vt putẽ legẽdũ. trãsiri rõ. ¶ Et in ijs quoq̃ colos. ĉ. Scribe Sed in ijs quoq̃ colos ĉ. ex eodẽ. ¶ Et cneori duo gñ̃a. Deme cõiunctionẽ. et. ex eodẽ. ¶ EX CAPI. x. Quid nõ tẽtauere homines. Adde. sed. p̃ticulã. Sed qđ nõ tẽtauere homines. ex eodẽ. ¶ Et vix flore v. ti docemus satũ. corruptissima verba. Quid si legas. sed vix floruit decies satũ, vel decimo satũ, vel decimo satu. ¶ Sed alia rõ naturæ obstitit. Obsistit in codice vetusto nõ obstitit. & paulo post. Thymo quidẽ non Thymis. ¶ Mas odore grauior, fœmina acriot. acutior nõ acrior in eodẽ. ¶ Abrotonũ odore iucũde graui. Vr̃ legendũ, acri, nõ graui ex Theophr. lib. de causis plãta. vj. ca. xxij. & Plinio supra hoc ipso lib. ca. vij. Ammonuitq̃ nos de hac re priusquã in Pliniũ q̃ppiã scribere aggrederemur, orosci⁹ noster ĩsignis philosoph⁹ ac medic⁹ latineq̃ ac græce egregie doct⁹. Sed põt tolerari. graui, ex Dioscor. lib. iij. cap. de Abrotono. Nascit̃ inquit æstate odoratũ cũ grauitate aliq̃. Ergo cũ dicit Plini⁹ Abrotonũ acrẽ hẽre odorẽ, Theophrastũ secutus est, cũ grauẽ, Dioscoridi cõsẽtit. ¶ Cacumine suo se p̃pagat. Vet⁹ exẽplar. cacumine suo p̃pagat̃. ¶ Serit̃ autẽ semine meli⁹ quã radice aut surculo. Ex Theophrasto hoc

Locum nota.

Contra Hermolaum.

Oroscij insignis philosophiae ac medici laus.

ad verbū lib.vj.cap.vltimo, et tñ vult hæc verba de prauare Ruelli⁹. Sed videt̃ Theodori tralatio decepisse hominē quæ diuersa abit a græca lectione, quā sequit̃ Hermola⁹ in corollario cū Plinio. Itaq nihil hac in parte dicit Ruelli⁹. ¶ Plātaria trāsferūtur. Sic & Adoniū. Vtrūq æstate. Locus de mortuus iā, cōploratusq. Restitui autē forte poteritsic. Plātariū trāsfertur, sicut Adonidis horti æstate. Theophr. lib. vj. cap. vltimo. Semine n. difficulter exit, & hoc testis ante vinii radicis causa intimato quēadmodum Adonidos ortulos emoliūtur. Seritur æstate, friget. n. vehemētissime atq in totū morbo obnoxiū est ēt vbi sol vehemēter illucet. Ex quib⁹ Theophrasti verbis liquet verba etiā quæ sequūtur p singularē potius quā per pluralē esse scribēda alsiosum. n. ad Modū est, & sole tñ nimio læditur, sed vbi cōualuit. c. Erroris vero in numero, causa fuit putasse correctores de duab⁹ herbis hic Pliniū loqui Abrotono & Adonio. ¶ Ritu vitis fruticat. Scribēdū, rutæ vice fruticat ex antiquo exēplari, cōfirmāte eā lectionē Theophr. lib. & capite proxime citatis, his verbis. sed cū cōualuerit creueritq, magnū robustū atq arboraceū cōstat quemadmodū ruta, nisi qd' hoc lignosius & siccius & squallidius est. Viderunt hoc ante me alij, sed pmus omniū Hermolaus in secūda æditione.

Contrā Ruelliū.

Locus de mortuus ac cōploratus forte restitutus.

¶ EX CAP. xj. & odore melius. mollius in codē nō melius. Astruitur ea lectio Theophrasti auctoritate lib. vj. cap. vltimo. & iucūdi inqt odoris semē est & quidē mollioris odoris. ¶ Coloris ignei. Coloris hijs gigni in codē. Scribendū puto. coloris hisgini. de quo Plini⁹ lib. xxxv. ca. vj. ¶ Ab alijs nictilopa. meli⁹ in codē nyctalopa. & cōfestin verbū. tamē. redūdat. ¶ Florū pma ver nūciantiū viola alba. c. in codē. Florū ver nūciāthi. Viola alba. c. ¶ Postea quæ appellātur purpurea. In codē. Postea quæ lilia appellantur, purpurea. c. ¶ Codiaminō bis anno. Cyclaminos nō Codiaminō in codē. Sed nō placet lectio. Theophr. lib. vj. cap. vltimo. cū narcisso, lirio & alijs herbis quę hic referūtur a Plinio, codiō bulbi, reddit. Theodorus bulbi florē vertit. Proinde nō absurde hic codiō legi posset, nō codiaminō. & verba illa quę paulo post sequūt̃. Est autē hic sylvestris būlbi flos. alieno ibi loco posita, hic debēt subijci. Neque enim anemonæ ylla ratione cōgruere possunt. ¶ Seniores supradictis aliquādo Narcissus & liliū trās maria in italia. c. Scribo Seniores supradictis aliquādo Narcissus & liriū. Transmarina in Italia. c. ex codē. astipulāte etiā Theophrasto loco citato, vtiq qd' attinet ad liriū. Illud noluí præterire Narcissum & liriū idē esse. Sed ab alijs hoc, ab alijs illo nomine appellari, auctore codē Theophr. lib. vj. cap. vj. ¶ Si & vnguenta sumātur ex auro. Primas duas dictiones cōuertēdas puto. & si vnguēta. c. ¶ Et alterū gen⁹ lilij. Lego lirij nō lilij ex theophrasto loco sæpe citato. ¶ Qui fere nascit̃ in tumulis qm̃ forti⁹ durat. Theophrastus ibidē. quo vtūtur circa tumulos, qd' & forti⁹ durat. ¶ Sēper viret in modū lineæ. lilij nō lineæ vet⁹ codex. ¶ EX CAP. xij. Melissophyllō. Cerinthē Theophrast⁹ libro antedicto Cerinthū enūciat, nō Cerinthē. Virgili⁹ tñ. iiij. georgicō prima inflexione protulit. cerinthæ ignobile gramē, si exēplaria vulgata vitio carēt. certe ab aldo impressa sic præferūt. ¶ Nā flore eius degustato aluo cōcita moriūtur. Scriptū exēplar. flore eius degustato aluo cita moriūtur. reliqua supfluūt ¶ Ad naues quotidie remeāt mutātes locū Duo nouissima verba falso adiecta suspicor. ¶ EX CAP. xiij. per excrementa ad canes etiam peruenire. excreamenta non excrementa in codice antiquo. ¶ In eodem ponto gente sannorum. Lege. in eodem ponti situ gente sannorū ex eodem. ¶ Quidamq a parte. quidamq ad partem in eodem. ¶ Sicut contra serpentes psyllis Marsisq inter homines. Nouissima duo verba Pliniana non puto. ¶ EX CAPI. xiiij. Aluearia optima e cortice. Alu⁹ optimæ e cortice, in exēplari scripto. ¶ Multi ea & speculari lapide. Pronomē. ea. non habet̃ in codē. ¶ Vt proferat̃ intus si magnus sit aluus. prospiciat̃ nō proferatut ibidē. ¶ Fallēte opis incremēto. argumēto nō incremēto

ibidẽ. forte aũt legẽdũ augmẽto. ¶ Alnearia hieme stramẽto opiri. Aluos nõ Aluearia in eodẽ. ¶ In eã flãmã sese ingerũt. Detrahe pronomẽ. eã. ex eodẽ. ¶ Gallinarũ ẽt crudas carnes. nudas non crudas in eodẽ legiẽ. ¶ Vasa mellaria aut fauos. Vasa mellaria & fauos, in eodẽ. ¶ Habere quãdã vim medicaminis putaẽ. aliquãtã nõ quandã in eodẽ. ¶ Subdio siccãt sole lunaq;, hæc. n. cãdorẽ facit, siccãtes, ne liquefaciãt protegũt tenui linteo. Scribo. sub dio siccãt sole lunaq;. Hæc. n. cãdorẽ pstat, Sol siccat. & ne liquefaciat. c̃. ex eodẽ. ¶ Parietũq; ẽt & arborũ tutelã. Desiderãtur verba hæc in eodẽ. ¶ EX CAP. xv. sed vt sola ijs carere possit. sed vt prope sola. c̃. in eodẽ. ¶ Batin marinã. batin hortẽsianã. hortẽsiã in eodẽ nõ hortẽsianã. & duo pma verba in eodẽ nõ legunẽ. ¶ Arachidna quidẽ & aracos. Aracnide, nõ Arachidna in eodẽ. ¶ Et æqnoctio nascẽs aphace, acinos quã epipetrõ vocãt. Alit in eodẽ. Et ab æquinoctio nascẽtes Aphacea, Cynopos epipetrõ vocãt. Scribo. Et ab æquinoctio nascẽtes Aphace, Acinos, quã epimetrõ vocãt. ex Dioscor. lib. iij. & Theophr. vij. ca. viij. Habeẽ nihiloꝰ in Theophrasto loco signato herba nomine cynops, quã Theodorꝰ tralato vt cõsueuit nomine canariã appellat. ¶ Quædã spinosa foliata. Adde verbũ sunt. & distingue. Quædã spinosa, foliata sunt. ex eodẽ. ¶ Aliq̃ & secũndũ spinã habẽt foliũ. Legẽdũ reor. Aliq̃ & secũdũ spinosum habẽt foliũ. Est aũt illud. secundũ. nõ pposítio sed numerale nomẽ. Theophrastꝰ. vj. de historia plãtarũ ca. j. Alia folijs cõstãt aculeatis, vt acanũ. eringiũ. Cnecũ. Quædã ẽt iuxta foliũ aculeatũ, alterũ quoq; foliũ habẽt vt ononis, tribulus, Phleꝰ, quã nõnulli stoebã appellãt. & ca. iij. eiusdẽ libri, qm̃ distinctũ sit superiꝰ aliud totũ esse spinosum foliatũ, seorsũ de vtroq; dicẽdũ, atq; tertiũ illud addẽdũ qđ iuxta aculeũ foliũ gerit. Phleꝰ. n. tribulꝰ, capparis, peculiare nimirũ optinẽt vt nõ solũ caulẽ aculeatũ, sed ẽt foliũ habeãt hispidũ. At si mauis vt illud. secundũ. pposítio sit, necesse erit addere alterũ verbũ. vt legaẽ, aliq̃ & secũdũ spinã habẽt foliũ alterũ. ¶ Quædã in folio habent & in caule. Vetꝰ codex. Quædã in folio nõ habẽt & in caule habẽt. Sed vtrocũq; mõ verba hæc leganẽ, adulterina mihi & ab aliquo argutatore falso adiecta videnẽ. Nã Theophrastꝰ nihilo plꝰ tribuit Phleo quã ononi & tribulo, vt cõstat ex illiꝰ verbis paulo ante allatis. Legaẽ meo periculo sic. Aliq̃ & secũdũ spinã habent foliũ alterũ vt tribulus, Ononis, & Phleos quã aliq stoebẽ appellauere. Cætera delẽda. ¶ Tributa pprietas qđ & fructũ spinosũ hẽt. In eodẽ exẽplari nõ Tributa legiẽ, sed Tributi. Scribo Tribuli ex

Locꝰ insignis restitutus. Theophrasto eodẽ lib. & cap. Tribulꝰ inqt vel fructu aculeatꝰ est, hẽt. n. in fructu aculeum. Qua de causa id quoq; propriũ ei vt sic loquar præ omnibꝰ licet vtiq; adnotare. ¶ Quæ dr̃ cania acrior. canina nõ cania ĩ eodẽ. ¶ Sed mordacitas nõ ptinꝰ cũ ipsa herba gigniẽ. Verbũ. herba. supuacancũ est. ex eodẽ. ¶ EX CA. xvj. Carduus & folio & caule spinosas lanugines hẽt. In eodẽ. Carduꝰ & folia & caulẽ spinosæ lanuginis hẽt.

Locꝰ alẽ. ¶ Chalceos. Cnidos. Scribo. cnecos nõ cnidos. ex Theophrasto, Galeno, Aetio, Paulo. Dioscoride & omnibꝰ. Ex qbus. Theophrastꝰ, Paulꝰ, Aetiꝰ. Cnecos. scribũt cũ. e. lõgo. Dioscorides & Galenꝰ cũ. i. Scribẽdũ vero hoc loco esse cnecos, seu cnicos, non cnidos, vt putat Hermolaꝰ, cõstabit aptissime legẽti cap. iij. lib. vj. Theophra. de histo

Contra Hermolaum. ria plãta. ¶ Chamæleõ in folijs nõ hẽt aculeũ. Est & illa differẽtia, quod quædã ex his multicaulia ramosaq; sunt vt. carduꝰ. Vno aũt caule, nec ramosum cnidos. Mẽdosa vt conijcio verba & ppostere locata. Scribo Chamæleo in folijs non hẽt aculeũ. Est & illa differẽtia qđ quædã in his multi caulia ramosaq; sunt vt cnecos. Vno aũt caule & ramosum vt carduꝰ. Nã pticula negatiua. nec. in vetere codice nõ legiẽ. Theophr. lib. vj. cap. iij. verũ hæc oĩa eiusmodi sunt, leucacãtha, Chalceos, cnecos, Polyacãtha, atractylis, Onopyxos, Ixine. Chamæleo, verũ hæc nõ hẽt folia aculeata. Sed pter pdicta discrimina distãt inẽ sese, qđ alia multis cõstãt caulibꝰ ramosq; fundũt vt. cnecos. ¶ Quæ

dá cacũine tm̃ spinosa sũt vt Eryngiũ. falsũ est eryngiũ cacũine tm̃ spinosũ esse auctore
Dios. li. iij. Quappe nõ eryngiũ hic arbitror legẽdũ sed rhuthrũ ex Theophra. loco ci=
tato. alia inqt supius cacumine tm̃ spgunt quẽadmodũ rhutrũ, & alia ptinus pmis im
brib⁹ germinát, alia post. Nõnulla ẽt æstate, vt quæ tetralix a qbusdá vocata est, & hel
xine. Pari mõ & flores differentiá faciũt, Scolym⁹. n. pulchre & diu floret. ¶ Acorna
colore tm̃ ruffo distinguit & pinguiore succo. Scribẽdũ reor. Acorna colore tm̃ ruffo
& pingui distinguit a cneco. Theophr. lib. vi. ca iiij. Acarna colore tm̃ ruffo & nitido
distinguit a cneco. Ná verbũ. liparõ. nitidũ ego vertissẽ nõ pigue. ¶ Radice foliosa. ve
tus codex a radice foliosa. Sicq; apud Theophrastũ vertit Theodor⁹ verbũ græcũ rhi=
zophyllos. ¶ Cuius in terra serpũt caules radice emissi. In codẽ. in terra serpũt caules a
radice missi. cætera supfluũt. ¶ Nec fastidiũt in cibis inueteratos quoq;. Vnũ caulẽ re=
ctũ habẽt quẽ vocát pternica. Idẽ exẽplar. Nec fastidiũt in cibis inueteratos. Cõdũt mu
ria. Caulẽ rectũ habẽt. &c. Theophr. lib. vi. ca. iiij. & reseruare eos aqua salsa cõditos con= Locum nota.
sueuerũt. ¶ Alteri harenaceũ. Theophr. lib. antedicto. sesamodes. idest sesamaceũ. Vtri
igit incuriæ crimẽ intẽdem⁹: librario ne qui pro, sesamaceũ arenaceũ scripsit, an Plinio
nostro q cũ in theophrasto sesamodes legisset, postea memoriæ lubrico putauit nõ se- An lapsus sit Plinius in vertendo Theophrasto.
samodes legisse, sed ammodes, & harenaceũ trãstulit. ¶ Apposito folio. Theophrast⁹
eodẽ lib. epetio folio, hoc est annuo spatio durãte græce dixit. Forte qs sup verba ãnuo
spatio. qbus Plini⁹ verterat dictionẽ græcá, verbũ theophrasti posuit. epetio. Postea li
brari⁹ seu corrector indoctus pro epetio, apposito scripsit derasis latinis dictionibus.
¶ Sequit a frugib⁹ aratro inimica. Loc⁹ vr mutilat⁹. In vetere codice sic legit. sequit ra
rata frugib⁹ inimica. Scribẽdũ reor. Nascit terra arata, frugib⁹ inimica. Theophrast⁹
loco antedicto. Nascit lẽto plenoq; solo, & pcipue in segetib⁹ atq; cultis, qua de causa
agricolis inimica exit. ¶ Vt eius quá coronopõ vocát. E diuerso stát Anchusa inficien=
do ligno arisq; radice apta. Est aũt mitior Anthemis, Phyllãthes. &c. Legẽdũ puto. vt
eius quá coronopõ vocát, & Anthemis, & Anchusa & Phyllãthes. &c. reliqua falso inser
ta puto. Theophr. li. vij. ca. ix. Ab radice foliata. Coronop⁹, Anthemõ, Anchusa, Poa,
Anemone, Phyllãthes, Apargia, Arnogiossõ. Apate. Ex qbus Theophrasti verbis cõ=
stat. Apate. in Plinio legẽdũ esse, nõ vt pperá scriptũ est. Aphace. Apaté theodor⁹ frau Loc⁹ correctus.
dem vertit. Patet ẽt ex eisdẽ Theophrasti verbis, vitiata esse hæc quæ sequuntur verba.
¶ Caule foliato est & crepis & apate. Scribẽdum. n. est nõ Apate cui⁹ paulo ante habi=
ta est mẽtio sed (qd' mireris) Lotos, sic. n. antiquũ pfert exẽplar & cõfirmat Theophra- Locus ad miratiõe dignus.
stus loco antedicto. In caule inqt tm̃ foliata, Crepis, Anthemõ foliosũ, Lotõ, Leuco=
iõ. &c. ¶ Angulis incisuris, odore, flore, Addẽda duo verba ex codẽ. Iá vero angulis, in=
cisuris. &c. ¶ EX CA. xvij. ac sic eá nasci. ac sic ẽt nasci. in codẽ. ¶ Tria tẽpora sationũ ostẽ Locus nõ cõtemnẽdus.
dẽs. Scribo arationũ nõ sationũ. ex codẽ. astruẽte ẽt eá lectionẽ Theophr. lib. vij. ca. xij.
¶ Amara & Aphace & quæ picris nominat, & ipsa toto anno florẽs. Nomẽ ei amari=
tudo imposuit. Qm̃ Hermola⁹ deprauare hác lectionẽ vult, subuereri se dicẽs, vt apate Contra Hermolaũ deprauare Pliniũ volẽtem.
legẽdũ sit nõ aphace, admonere lectores libuit Aphace nõ vt putat Hermolaus scribẽ=
dũ esse, tũ ex antiquo apographo, tũ ẽt ex Theophr. lib. vij. cap. xj. Enimuero tẽperare
mihi hac pte nequeo quo min⁹ dicá risũ mihi excitare Hermolaũ. Inquirit. n. tãquá rẽ
subtilis indaginis, cur Theodorus herbá apaté fraudẽ verterit. Tádem colligit, ob id a Hermola⁹ rẽ risu dignã facit.
Theodoro inditũ nomẽ. fraus. qd' edẽtes amaritudine fallat. ceu vero Theodor⁹ in ple
risq; nominibus vertẽdis aliá rõnẽ quá etymologiæ sequat, vt in picris quá amarago,
& onopyxos quá bux⁹ asinin⁹, & cynops quá canis ocul⁹. & hypochoeresis quá porcel
liá vertit, & alijs huiusmodi multis in qbus & lusit & lusus est. ¶ Asphodel⁹ mandit Theodor⁹ lusit & lusus est.
& semine tosto & bulbo, sed hoc in cinere tosto deinde sale & oleo addito, pterea tuso

cũ ficis ꝑcipua voluptate vt vr̃ Hesiodo. Loc⁹ est ex. vij. Theophrasti sũpt⁹ vt innumeri alij in hoc ope, sed aliquot verbis adiectis vl̃ a plinio ipso vl̃ a lectore, quã recte iudicẽt legẽtes. Nos verba Theophrasti subijciem⁹ ex ꝑdicto lib. cap. xij. Qui albucũ tostũ in cinere mãdit̃, & semẽ torrefactũ vsui est. Sed radix tusa cũ ficu in vsu maxime omniũ venit, & iucũditatis plurimũ auctore Hesiodo ꝑbet. ¶ Eadẽ est & caulis acinosi. tria ꝑma verba supfluũt, ex antiquo exẽplari. ¶ Albuco est scap⁹ cubitalis, ãpl⁹, pur⁹, leuis. In eodẽ. Albuco scap⁹ cubitalis, ãpl⁹, pur⁹, leuisq;. ¶ Itẽ pistanã dicit a græcis vocari. Scribo. Idẽ nõ. Itẽ. vt referat Magonẽ, ex eodẽ. ¶ EX CA. xviij. Magisq; etiãnũ terti⁹. Lego. Magis magisq; etiãnũ terti⁹, ex eodẽ. ¶ Qm̃ & florũ odorũq; generi est magn⁹ vsus in medicina. Deme dictionẽ. magn⁹. ex eodẽ. ¶ Firmioresq; sicẽt fieri. firmioresq; sicẽt in diẽ fieri. in eodẽ. ¶ Radix aduers⁹ serpẽtiũ ictus & scorpionũ ꝑsertim remedio est. Scribo. Radix aduers⁹ serpẽtes, & scorpionũ ictus ꝑsentis remedij est. ex eodẽ. ¶ Vt expellat eas. Scribe vt & expellat eas ex eodẽ. ¶ Capitisq; dolores facit at q vocat̃ holoschœnos eius quæ ꝓxima sunt radicis cõmãducant̃ aduers⁹ araneorũ morsus. Emẽdatior antiqua lectio. Capitis dolores facit q vocat̃ holoschœnos. Quæ proxima sunt radici. &c. ¶ Ob id & odorati iũci medicinæ dicent̃. Legẽdũ forte. Ob it odorati iũci. &c. ¶ Laudatissim⁹ ex Nabatea iũc⁹. Deme verbũ iũc⁹ ex vetere codice. ¶ Quidã & salẽ admiscẽt, & Anchusã nõnulli. Muta verboꝝ ordinẽ. Quidã & salẽ admiscẽt. Nõnulli & anchusã. ex eodẽ. ¶ EX CA. xix. vs⁹ succis ad aures, oris vlcera, gingiuas, tõsillas, gargarizat⁹. Verbũ succis detrahẽdũ est ex eodẽ. & gargarizatis legit, nõ gargarizat⁹. vt legẽdũ putẽ gargarizati & repetẽdũ vini. & paulo post. liniũt habet nõ leniũt. Et vno post versu. tantũ. nõ quãtũ. ¶ Semẽ his optimũ crocinũ. Scribo. Seminis optimũ crocinũ. & stati siccatũ nõ siccat̃ ex eodẽ. ¶ Alopecias mirifice emẽdat. Aduerbiũ. mirifice. desiderat̃ in eodẽ. ¶ Narcissi duo gñ͂a, in vsu medici recipiũt. Lego medicinæ nõ medici ex eodẽ. vt infra hoc ipso cap. Baccar in medicinæ vsu aliq ex nostris perpẽsã vocãt. & paulo ante. ¶ Et mẽstruis fœminarũ. mẽsib⁹ habet̃ in eodẽ nõ mẽstruis. ¶ Ambustis ꝓdest cũ exiguo melle. Sic & vulnerib⁹, & luxatis. Panis vero cũ melle & auenæ farina. Sic & infixa corpori extrahit in polẽta trit⁹ oleoq; cõtusus Diuers⁹ verborũ cõcept⁹ in eodẽ. Ambustis ꝓdest exiguo melle & auenæ farina. Sic & infixa corpori extrahit in polẽta. Sic & vulnerib⁹ & luxatis. Panis vero cũ melle trit⁹ oleoq; cõtusus. Medet̃. &c. ¶ Ad emolliẽdas duritias, calefaciẽda quæ alserint. Adde verbũ. easdẽ. ex eodẽ. ad easdẽ, emolliẽdas duritias, & calefaciẽda quæ alserint. ¶ Aurib⁹ est vtilissimus. In eodẽ. Aurib⁹ vtilissimũ, sine verbo est. ¶ Violæ syluestres sunt & satiuæ. Purpureæ refrigerãt. In eodẽ. Violæ syluestres & satiuæ purpureæ, refrigerãt. ¶ Oculorũ ꝑuatim epiphoris. Verbum priuatim. redundat ex eodẽ. & paulo infra. mẽses. non mẽstrua, vt supra notatum est. & statim post. minor uis est recentibus. Deme verbum. est. ¶ Mãmis tumẽtib⁹. Deest verbũ. imponit̃. ex eodẽ. Imponit̃ mãmis tumẽtib⁹. ¶ In tussi vetere radices eius tres quattuor ve. rami quidẽ in eodẽ legit̃ nõ radices. Sed Dioscorides nos admonet impssã lectionẽ veriorẽ esse. ¶ EX CA. xx. crapulã nõ sentiũt. ebrietati eo resistũt. Illud. eo. nõ habet̃ in eodẽ. Sequẽtia duo verba putam⁹ ẽt nõ esse Pliniana, sed expositionẽ ꝓxime ꝑcedẽtiũ. ¶ Ex eo quoq; expsso vnguẽto crocino qđ croco magma appellãt. Lego fex quoq; expssi vnguẽto crocino. &c. ex eodẽ. cõfirmãte ẽt eã lectionẽ Dioscor. lib. j. ¶ Tinearũ ve vino laborãtib⁹. Redũdãt hæc verba, si eidẽ exẽplari fidẽ habem⁹. ¶ Cũ vino ad clauos vel verrucas. Terit̃ in vino ad clauos vel verrucas, in eodẽ. ¶ Vitia quæ sanauerint. rebellauerint nõ sanauerint in eodẽ. Credo tñ legẽdũ esse debellauerint. ¶ Dignationis gr͂a gloriæq; auidos. expũgendũ verbũ. gr͂a. ex eodẽ. ¶ Et epiphoris illinitur. cõiunctio. et. redũdat ex eodem. ¶ Cũ ruta syluestri & si terat̃

Locum nota.

Loc⁹ pulcher.

ex aqua

ex aqua cœlesti.redundat rursus coniunctio.et ex eodem. ¶ Cum fece vero vini crema
ta in polenta.scribe & polenta,non in polenta ex eodem. ¶ Si perungantur aluearia nõ
fugient apes.alui non aluearia legit idem exemplar. ¶ Copia istius examina facillime Locus nõ malus.
continentur.Scribe scopis eius examina.č.ex eodem. ¶ Contra ictus earum,vesparũq;
& araneorum. In eodem. contra ictus earum, vesparumq; & similium sicut araneorũ.
¶ Oculis medetur cum lacte aut cum lini semine.Scribe oculis medetur cum luteo oui Locus egregius
aut lini semine,tum ex eodem exẽplari,tum ex dioscoride libro tertio ad verbũ. ¶ EX
CAPITE.xxj.contra serpentium ictus & scorpionum.permuta ordinem verborum.
contra serpentium & scorpionum ictus ex eodem. ¶ Præterea celebratis auctoribus.
Deest præpositio.a.Præterea a celebratis auctoribus.ex eodem. ¶ Ergo non aliter quã
contra venena.č.Scribendum.Ego,non Ergo.ex eodem. ¶ Quamuis aluum sistunt.
qua vi aluum sistunt in eodem. ¶ Item si lateralis dolor sit.Scribo lateris.non lateralis,
ex eodem. ¶ Prodest & orthopnoicis & anhelationi.in eodem nõ anhelationi sed ha-
lenatorijs vt legendum putem,anhelatoribus. ¶ Articularibus morbis & luxatis.arti
culanjs non articularibus idem codex præfert. ¶ Prædicatum ab homero quod tristi-
tia omnis aboleatur. In eodẽ aboleretur rectius quam aboleatur. ¶ Hoc fœminam,
illud marem intelligi volumus. Hoc fœminam, Illud marem intelligentibus volunt,
idem legit, vt putem scribendum.Hoc marem,illud fœminam intelligi auctores vo-
lunt. ¶ Minor est eidem poto vis.Detrahe verbum est.ex eodem.č. ¶ EX CAPITE.
xxiij.vnde & nomẽ accepit.accepere lego,non accepit ex eodem. ¶ Decocta oculorum
epiphoras.adde duo verba.& cicatrices.ex eodem.Decocta oculorum epiphoras & ci-
catrices. ¶ Postea alligari florem panno roseo.non roseo in eodem sed russeo legitur.
¶ EX CAPITE.xxv. Heliochrysum quod alij chrysanthemon vocant.Dele verbũ.
quod.ex eodem. ¶ EX CAPITE.xxvj.mangonicis venalitijs pulchre cognita.man
gonis,suis venalitijs probe cognita.in eodem. ¶ Scorpionibus adeo contraria vt visa
ea torpescant.In eodem.Scorpionibus tam contraria vt visa torpescant. ¶ Qua alliga-
ta oculo.postrema dictio redundat ex eodem. ¶ EX CAPITE.xxvij. Illinitur poda-
gricis tosta & contusa.Illinitur podagricis cruda & contusa in eodem. ¶ Ciet menses
& vrinas.adde cõiunctionem.et.Ciet & menses & vrinas ex eodem. ¶ EX CAPITE.
xxix.& ex rosaceo ac lacte imposita & vulneribus.In eodem.Ex rosaceo & lacte impo-
sita & vulneribus. ¶ EX CAPITE.xxx.Siccatum cum melle & aceto positum bilem
trahit.In eodem.Sicca cum melle & aceto imposita detrahit bilem. ¶ EX CAPITE.
xxxj.cui acini coccinei granosi folliculi. In eodem. cui acini coccinei granosi , infol-
liculis , forte legendum . cui acini cocci grano in folliculis. ¶ Qui parcius spectaue-
rant, manicon cognominauere. In eodem non spectauerant sed inspectabantur legas
Scribo. Qui parcius in ijs peccabant manicon cognominauere , vt per gradus crescat Loc⁹ singularis.
oratio. Primo innocẽtissimi. Deinde parcius peccantes. Vltimo nequiter occultantes.
Significat autem illud.in ijs.ex his auctoribus. ¶ Mira obliuione innocentiæ,quippe
præsentaneum venenum.č.Parmensia exemplaria,& nonnulla recentiora.inducentes
legunt non innocentiæ.Ego hunc locum sic scribẽdum reor.mira obliuione hi.Docẽ-
tes quippe.č.claudicãte alias sensu. ¶ Ad dentium mobiles firmandos si colluerentur
halicacabo vni exceptionem addidere.Vetus exemplar.non halicacabo vni,sed halica
cabon vino , præfert. Scribo si colluerentur halicacabo in vino. ¶ Delirationem enim
gigni.Nec demonstranda remedia.č.Puto luxatum esse ordinem verborum.Legen-
dumq;.delirationem gigni.Neq; enim demonstranda remedia.č. ¶ Licet præferatur
hortensis saporibus.hortensium,non hortensis in apographo nostro. ¶ Vt vel profu-
tura de ijs commemorare fas putem.In codẽ. vt id pletura nos de ijs.č. Scribo. vt ideo

læsura nos de iis.c. ¶Calida potui data.calida potu, in eodẽ. Verbũ autẽ.data.superfluit. ¶EX CAPTE.xxxii.Præcordiis vt ferũt vtilis.in eodẽ. præcordiis ferũt vtilẽ. ¶Verbosi⁹ dici par esset ægyptia herba ni magnũ præberet. c. In eodẽ. verbosius dici par esset ægyptiá herbá magnũ cõtra venenata animalia præbere auxiliũ. Legendum reor. Verbosi⁹ dici par est, quá ægyptiá herbá magnũ cõtra venenata animalia præbere auxiliũ. & paulo post, herbá eá, nõ retro.eá herbá. ¶EX CAPITE. xxxiiii. semel in hoc loco ponemus. Permuta locum præpositionis. semel hoc in loco ponemus. ex eodẽ. ¶Cyathus pẽdet per se drachmas.x. Duæ illæ particulæ.per se.nõ legũt in eodẽ.

¶EX LIBRO. XXII. Ex procemio.

COMPLEsse poterant miraculũ sui natura atq; tellus reputantium vel prioris tantũ voluminis dotes. Tria illa verba, vel prioris tantũ. non habent in antiquo codice. Reliqua mutato ordine sic lego. Cõplesse poterát miraculũ natura atq; tellus reputantiũ voluminis sui dotes, totq; genera.c. ¶EX CAP.ii. Stás & in sicco carpit quo frugi mũdos exsculpat. His alioqui fulgẽtibus. c. Deprauatissima verba.& codex etiá antiquus deprauatus, in quo sic leges. Stás & in sicco carpit frugẽ qua mũdus sine culpa nõ absit.& fulgẽtius præfert exẽplar antiquũ nõ fulgẽtibus. ¶Nec cõmittemus vt subiiciẽdo vtiliora.vilioras in eodẽ habetur nõ vtiliora.quá lectionẽ approbat quod statim sequitur, luxuriá vilitate circũscribamus. ¶Interim fortius augetur auctoritas. Scribendũ puto auctoritate nõ auctoritas, & agetur nõ augetur vetus legit codex. ¶Ac semper & legati cũ ad hostes.c. Scribo ex eodẽ. ac semper e legatis cũ ad hostes.c. ¶EX CAP.iiii.graminea nunquá nisi in desperatione suprema cõtigit vlli, nisi ab vniuerso exercitu seruato decreta. Scribe.graminea nũquá nisi in desperatione suprema cõtigit. Nulli nisi ab vniuerso.c. ¶EX CA.v. Hic Decius postea cõsul imperioso collega.imperio nõ imperioso in scripto codice legitur. Neutra lectio placet. Potius reor verba esse falso inserta. ¶EX CAP.vi.exclusam ab hoc legionẽ suá. Scribo ab hoste, nõ ab hoc ex eodẽ.vera lectione, subiungit enim.per castra hostiũ erũpere.& inclusam legerẽ libẽtius quá exclusam. sequit̃ náq;, legionẽq; eduxit. Itẽ alio mõ verba disponerẽ. inclusam ab hoste legionẽ suá hortatus per castra hostiũ erũpere, tribunũ suũ dubitantẽ interfecit. ¶Ipsum augustũ cũ.M. Cicerone filio cõsule.c. Lege ex eodẽ. Ipsum Augustũ.M. Cicerone filio cõsule.c. Sic paulo ante. Aemilianũ quoq; scipionẽ Varro auctor est donatũ obsidionali i africa mãlio cõsule cohortibus seruatis. ¶Addidere viuẽdi precio delitiæ luxusq;. Scribendũ arbitror. abdidere viuẽdi pcia delitiæ luxusq; hoc est ablegauere, sustulere. ¶Proh bonis ipsi fruimur voluptatibus. Lego. probrosis ipsi fruimur volutatibus, sequitur enim ilico.&
Locum attende.
quo nihil equidẽ probrosius duco. ¶Magna quáquá immẽsi laboris solatia. Magno nõ magna codex vetus, vt legatur paulo post, solatio. ¶Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas & tactu truces. Verbũ. Inde. superfluit ex eodẽ, & tractatu non tactu legitur ibidem. ¶Vocẽ ipsius fingentis illas. Duo postrema verba falso addita videntur. Alias non haberet locum pronomen reciprocum. se. quod sequitur continuo. ¶EX CAP.vii.& clara in pmis aculeatarũ Eringe est. Dele cõiunctionẽ ex scripto exẽplari. ¶Omnibus vero contra toxica.c. Dele item verbum.vero.ex eodẽ. ¶EX CAP.viii. Multæ circa hoc non magorũ solũ vanitates. Scribo. Multa circa hoc nõ magorũ solũ vanitate, ex eodẽ.& paulo post medicinæ nõ medico in eo legit̃. ¶Renib⁹, opisthotonicis, spasmis. In eodẽ, opisthotonis scriptũ est, non opisthotonicis. vt sit nomẽ morbi ipsi⁹.opisthotonos, ægrotátis opisthotonicos. ¶EX C.ix. pstátissima in Cilicia, põto scd'a, exẽplaria qdá nõ Cilicia pfert sed Sicilia. Scribo Scythia. Ná circa Mæoti paludẽ
Notãda castigatio.

nascitur, vnde & Scythica radix vocatur teste Theophrasto libro.ix.capi.xiij.& Dios=
coride libro.iij. ¶ Capitur ea vergiliarũ occasu. Scribendũ puto.carpitur a vergiliarũ
occasu. ¶ Meliorq; nigra. Codex vetus, nigri, vt repetatur.coloris.& mox paulũ deco
ctæ non decocta. ¶ EX CAPITE.xij. locupleti diuinitate ad gerenda præsidia. Le=
go generanda nõ gerenda.& paulo post auxilia nõ auxilium ex eodẽ. ¶ EX CAPI.
xiij. Itẽ aduersari hyoscyamo & serpẽtibus & scorpionibus. Scribe.Itẽ aduersari hyos=
cyamo & serpentium scorpionibus ex eodẽ. ¶ EX CAPITE.xiiij. ea quoq; nũ quá la
miũ.c.Particula.nũ.superfluit ex eodẽ. ¶ Autumnalis vrticæ radice. Addenda cõuin
ctio.ct.Et autumnalis vrticæ.c.ex eodẽ. ¶ EX CAPITE.xv. Ex argumento nomen
accepit scorpius herba. Scribo scorpio non scorpius ex eodẽ, confirmantibus eá lectio=
nẽ Theophrasto libro nono & dioscoride quinto. ¶ EX CAPI.xvj. Eadẽq; ruptis cõ
uulsis medetur.alio ordine idẽ exẽplar. Eadẽ ruptis cõuulsisq; medetur. ¶ EX CAP.
xviij. odore grauissimo.in eodem odore graui. ¶ Hic succus occidit & canes suesq; in
polenta. Addita aqua & oleo contrahit in se mures ac necat. Idẽ codex. Hic succus oc=
cidit & panos in polenta & canes suesq; addita aqua.& oleo.cætera redundant. Error
vt puto est in situ verborum, scribendũq;.facit ad difficultatem vrinæ, panosq; hic suc=
cus. Occidit & canes, sues, muresq; in polenta addita aqua & oleo. Nã & Dioscorides
libro tertio misceri scribit medicamentis quæ exedẽdo sunt, vt non absurde credi pos=
sit facere etiá ad panos. Et quod attinet ad canes, sues, muresq; eiusdẽ Dioscoridis ver
ba sunt libro prædicto. Quin & canes suesq; ac mures in polenta simul omnibus hy=
drelæo maceratis enecat. ¶ Quare a quibusdá vlophonon vocatur. Scio apud Dios=
coridẽ tertio vlophonon etiam legi, sed cum apud eundẽ auctorem varia nomina her
barum ab alijs adiecta, non ipsius Dioscoridis legitima censeantur, potiorẽ in hac par
te habeo veterẽ lectionem, in qua vlophytõ scriptum est non vlophonon. ¶ EX CA=
PITE.xxj. Id quod maius est polytrichon, aliud trichomanes vocant. In eadem non
aliud legitur sed alij. ¶ EX CAP. xxij. sed purgat aluũ Detrahe verbum. sed.ex eadẽ.
¶ Asphodelon de clarissimis herbarum quá heroum aliqui appellauerũt. Scribo. As=
phodelum de clarissimis herbarum, vt quod Heroum aliqui appellauerunt ex eadem.
¶ Hesiodus & in sylius nasci dixit. fluuijs non syluis in eadem habetur. ¶ Coquitur
autem hoc ciborum gratia. Radix tormina discutit. c. Scribe. Coqui autem hæc ci=
borum gratia. Radice tormina discuti.c.in eadem. Cui lectioni subscribit dioscorides
libro primo. Coquuntur inquit folia eius olerum modo in cibos. ¶ Folijs in rotundi
tate longis, laudatum in cibis. Videtur legendum. folijs in rotunditatem longis lau=
datis in cibos. ex verbis Dioscoridis. ¶ Acantbos est topiaria & vrbana herba, elato
longoq; folio, crepidines marginum, assurgentiũq; puluinorum toros vestiens. Duo
genera eius sunt. Scribo. Acanthi topiariæ & vrbanæ herbæ, lato longoq; folio, crepi=
dines marginũ assurgentiũq; puluinorũ toros vestiẽtis, duo genera sunt. & mox pau=
lo mulierũ nõ fœminarũ. ex scripto exẽplari. ¶ Quá nõ aliter magis accẽdi putant quá
potu. In eodẽ nõ potu leges sed postea. Scribẽdũ arbitror, pota ea, aut potu eius. ¶ Sic
cádaute in eos vsus pri9 est, ne succo suo madeat qui cõtra serpẽtiũ ictus nõ facit eá de
teriorẽ. In eodẽ, nõ in eos vsus sed in eo vsu habeť. In quibusdá vero exẽplaribus nega
tio desiderať, recte. Ná si recipiť, duo postrema verba demẽda habebis. ¶ Si tenuiora
folia & odoratiora haberet. teneriora in eodẽ scriptũ est, nõ tenuiora. ¶ Stomacho per
quácõmodat9. Stomacho pquácõmẽdat9 in eodẽ. ¶ Sicut petrei9 in carmine suo sig=
nificat. Scribe Petrich9 nõ Petrei9, tũ ex antiq̃ exẽplari tũ ex Nicádri interpte nõ semel
tũ citátevt alias admonuim9. Codices ẽt nõnulli impssi Petrichus agnoscũt. ¶ Alb9 q
el acte nitor, vtilis orthopnoicis. Verbũ. Alb9, cũ minore litera scriptũ pcedẽtibus atte=

xendum censeo. Item nidor magis arridet quam nitor. ¶ Lactucarũ modo Erasistratus calculos per vrinam pelli eo monstrat. Longe aliter nostrum apographon. Lactucarum modo ex embammate calculos per vrinam pellit. eo monstrat & oris graueolentiam commanducato corrigit. vt forte pro illo. eo monstrat. legẽdum sit Erasistratus. ¶ Veneno Tiberio Claudio principe per hanc occasionem a coniuge Agrippina dato. Idem apographon. veneno cibi claudio principi. &c. Legendum arbitror alio ordine. Veneno Claudio principi per hanc cibi occasionem a coniuge agrippina dato. ¶ Ante omnes Neronem suum. Neroni suo in eodem. quæ lectio potest etiam tolerari. Nero enim miseranda & ipse morte perijt. ¶ Illa pernicialia prorsus improbanda. Si enim caligans. &c. In eodem aliter. Illa permittit alia quod probandi alia alias. Scribo Illa pernicies alia, quod probandi alij alias. Si enim. &c. & statim post affuit non affuerit, in eodem habetur. ¶ Atq; qui colligunt ducunt ipsi alia vitia. Verbum. ducunt. desecãdũ ex eodem. & pro nomen. ipsi. superioribus agglutinandum. Quod autem sequitur. ¶ Alia vitia. Nunc quidem si serpentis. Scribendum opinor alia etiamnũ quidem. Si serpentis. &c, vt intelligas. Alia etiãnum pernicies. Sic puto minus male legetur. ¶ Nec ante decidentia. Scribe ex vetusto codice, aut ante decidentia. ¶ EX CAPITE. xxiij. His aberit veneni argumentum. Hic habebit veneni argumentum in eodem. ¶ Hi fluxionibus alui quas rheumatismos vocãt medentur. fluctionibus albis idem codex agnoscit non fluxionibus alui, vt pro eo quod sequitur. rheumatismos rhus leucus. scribẽdum putem hoc est fluctiones albas, ex galeni diffinitionibus. & Paulo ac Dioscoride libro primo capite de thuris cortice. Quo in loco cum Virgilius Marcellus vir singulari doctrina & diligentia explicet copiose quid in fœminis sit rhus, & quot accidant coloribus, laborem inquirendi tradendiq; nobis ademit. ¶ Ettum aquam bibẽtibũs. Cauendũq; nequa intus sit exulceratio. Secus in eodem. & cum aqua bibẽtibus cauendum nequa intus sit exulteratio. cætera redundant. ¶ Tempestiue enim datum cauterij vim obtinet. Lego permutatis syllabis non cauterij sed Theriacæ. ex Dioscoride libro tertio. Bibitur inquit idem, inungiturq; contra eorum omnium iniurias

Castigationem aduerte.

quæ morsu ictu ve venenum relinquunt, & venenatas telorum cuspides. Contra scorpionum ictus oleo dilutus inungitur. ¶ Clauis pedum qui vulgo morticini appellantur. quattuor postrema verba Plinij non puto. Nam & paulo ante clauos pedum ipse appellauit sine tali additamento. & Cornelius Celsus & alij clauos pedum vocant, nulla vulgaris appellationis mentione. ¶ Ante subactum. Carnes replet cum vino & croco. &c. Scribo ex archetypo nostro. Alopecias nitro ante subactas replet cum vino & croco aut pipere ac murium fimo & aceto. Dioscorides libro tertio capite de laserpitio. Cõtra capillorum defluuia quæ alopecias dicunt ex vino additis pipere & aceto vtiliter inungitur.

Vide castigationẽ alterã.

¶ Aeque ex aceto his qui coagulum. &c. Primum verbum redundat ex eodem. ¶ Lenit transitum spiritus & molliores facit meatus ne scindãt. aptius in eodem cum minore litera & iunctim cum præcedentibus. lenito transitu spiritus & molliore facto meatu ne scindat. &c. ¶ Ex austero factum. non implet stomachum. Scribe inflat, non implet ex eodem & postremam dictionem arbitramur superfluere. Dioscorides libro quinto capite de mulso. Primam bonitatis habet æstimationem mulsum quod ex vetere & austero vino probatissimoq; melle cõfectum fuerit. Minus. n. inflat quod tale fuerit & celerius absolutum in vsum venit. ¶ Multi senectam longam mulsi tãtũ nutritu tolerauere. Lege ex eodẽ intrita nõ nutritu. qđ noto illo martialis versu roboratur. Circũlata diu mẽsis intrita secũdis. cõtra criticos qui aliter eũ locũ legũt. ¶ Celebri Pollionis Romuli exẽplo. Scribẽdũ arbitror Vedij Pollionis nobili exẽplo. De hoc Vedio Pollione Augusti amicicia nobilitato Plinius supra lib. ix. & Seneca in libris de

Martialis locus.

Elegans correctio

beneficijs, & Varro de re rustica. ¶ EX CAPITE. xxv. etiam si fricẽtur. commodius vetus exemplar. etiam si refricentur. & mox paululum, multipedæ non multipedum. ¶ Aut intestinorũ vel laterũ vel viriliũ dolores cũ papauere aut meliloto. Duo illa verba, vel virilium, nõ agnoscit nostrum exẽplar & vt colligitur ex Dioscoride recte. Is libro secũdo capite de hordeo sic ait. Cum meliloto & papauerum vasculis in lateris dolore indolentiam facit. Illinitur & contra intestinorum inflationes cum lini fœnogræcíq; semine. ĉ. quæ ibi leges. ¶ Locorum ratione a farina hordei distat. medicorum nõ locorum in eodem habetur. ¶ Contra quanto innocentior est alica. Superfluit verbũ. contra & scribe. quanto innocentiore alica. ex eodem. & statim. ¶ Hippocrates tãtum sorbitionis. tamen non tantum in eodem. ¶ Item pustulas & fluxiones sanguinis. pusulas & hic & alibi semper non pustulas, & fluctiones non fluxiones in eodem. Idem vitium paulo post castigandum. ¶ Semuncia amyli cum ouo & passi tribus ouis sufferuefacta. Videtur legendum obolis non ouis. ¶ Et vini in saccos additus. viri nõ vini in nostro archetypo rectius, vt sit patrius casus a virus, quo & alias vsus est Plini9. *Nota locum.* Intelligit autem graueolentiam quam sacci contrahunt ex vinis quæ colantur. ¶ In quo vsu melius semper torrere aut tũdere. Scribe in quo vsu melius torrere semper ante & tundere ex eodem. ¶ Est syluestris & elisphacos dicta a græcis. ĉ. Lego. est & syluestris elisphacos dicta a græcis ex eodem. ¶ Hæc mitior. Verba hæc errore ni fallor hic inserta sunt, pertinent. enim ad elisphacum auctore Theophrasto libro sexto de stirpibus capite secundo discrimẽ assignante inter elisphacum & elelisphacum. illud enim esse satiuum, hoc agreste. his verbis. Sphacelus & Saluia inter se distant quasi alterum vrbanum, alterum genus syluestre dixeris. Sphacelo folium læuius, contractius, minusq; squallens. Saluiæ scabrius & odore grauiore. Legendum igitur sic. Elisphacos dicta a græcis, alijs phacos, satiua lente læuior & folio minore, hæc mitior. Est & alterum genus syluestris odore graui, folia habet cotonei mali effigie. ĉ. reliquæ autem particulæ redundant. Ex codice antiquo. ¶ Farina eius vt ait varro maculas toto corpore emendat. Longe diuersa & verior eiusdem codicis lectio. Farina eius varos Sed & maculas cutis toto corpore emẽdat. Quam lectionem castam legitimáq; esse Dioscorides comprobat libro secundo capite de eruo, his verbis. Lentigines asperam & discolorem ceu a sole cutem. Labes quas græci pilos dicunt, & toto corpore maculas exterit. ¶ Lentigines & fouentium cutem corrigunt. alio ordine in eodem. lentigines & cutem fouentium corrigunt. ¶ Cum oxymelite. Curatio hæc a cæteris differt. Lege, in oxymelite. Ratio hæc. cætera superuacanea sunt ex eodem. ¶ Aceti sextario vno dilui mellis vncias duas. Verbum. vncias. putamus superfluere. & legendum. duos. non duas. alioquin non haberet locum quod statim subijcitur. Ita temperatis sextarijs tribus. ¶ Decocta farina lolij sextarijs duobus. decoctæ farinæ lolij sextarios. & verbum duobus redundat ex eodem. Expende vero an sit commodius legi in totum sic. Aceti sextario vno dilui mellis duos iustum. His ita temperatis sextarijs, tres decoqui farinæ lolij sextarios vsq; ad crassitudinẽ. ĉ. ¶ Calidumq; ipsum imponi dolentibus membris. Verbum. ipsum. detrahe, ex eodem. ¶ Estur & per se & in patinis cum tenera est decocta. in eodem. Estur & per se & in patinis cum tener est decoctus. vt referat caulem non ipsam orobanchẽ. ¶ Solifugarum generis. solipugarum in eodem legitur non solifugarum, rectius. vt a pungendo nomen adeptæ sint, quod statim sequitur.

Verborũ ordo correctus.

Egregi9 locus.

¶ EX LIBRO. XXIII.

Ex prooemio.

ODORúq; gratia proueniunt. Melius in eodem. odorum ve
Locus nō postrem.
gratia proueniunt. et mox paulo, inuerte verba, legitoq; ar-
borum vmbra alere. &c. ¶ Ergo hercule artes in primis dedit
vitibus. Scribendum reor. Ergo hercule partes primas dedit
vitibus. Nam dixit in calce prioris libri. præstat ad viui tran
sire mentionem, atq; a vite ordiri medicinas arborum, & se-
quitur paulo post. Plurimum inquit homini voluptatis ex
me est. Ego succum vini, liquorem olei gigno. ¶ Vt quan-
do quanto ve labore cibi fiant Scribendum puto. vt quan-
doq; tāto labore cibi fiant. Nam præcessit statim ante. Neq;
vt tellus omnia per labores. &c. ¶ Nec curuo adorāda aratro.
antiquus codex non agnoscit hæc verba. ¶ Maximeq; aqua quam virides accensæ.
Scribo maximeq; cum virides accensæ. &c. ex eodem. ¶ Et intertrigines & pilos absu-
mit. Lege & intertrigini, & iunge superioribus. ex eodē. ¶ Frangitur vehemētia eius.
mitigatur, non frangitur in eodem. ¶ EX CAPITE. j. morbūq; lethargicū faciūt.
lethargum, non lethargicum in eodem. ¶ Proximæ sunt pensilibus in palea seruatæ.
Lego. proximæ a pensilibus in palea seruatæ, ex eodem. ¶ Nam & vinaceis seruatæ.
Nam e vinaceis seruatæ in eodem. ¶ Hydropicis cum ardore febri ægrotantibus. hy-
drope non hydropicis in eodem. ¶ Mammarum inflationi triti cum sale vtiles. inflā-
mationi non inflationi in eodem. astipulante etiam Dioscoride libro quinto capite de
vuis. Seruātur inquit eatum vinacei, imponunturq; emplastri modo cōtra mãmarū,
durities, Inflāmationes, & nimiam lactis abundantiam. ¶ Sanant epinyctidas & dy
Duo verba librarij īcuria omissa, restitura & castigata.
senteriā. Duo verba omissa sunt ab incurioso librario ex eodem. Ea sunt. & teria. Scri-
bo autē non, teria, sed ceria. hoc est fauos. Dioscorides eodem libro & capite. In verru-
carum genere quas epinyctidas, carbunculos, fauos, & articulorū exedentia vlcera. &c.
¶ Rectis folijs. erectis folijs non rectis in codē. ¶ Alij cedrostin. Emēdatior lectio. alij
agrostin. Dioscorides libro quarto capite de vite alba. Sūt inquit qui psilothron, qui
Archezostin, aut agrostin vocent. ¶ Succo rubente postea croci. Scribe. succo ruben-
te, postea crocino. Ex antiquo exemplari, ¶ Eadēq; præstant decocta in oleo. Decoctæ
datur & comitialibus potus. Verbū. Decoctæ superfluit ex eodem. ¶ Qui illitus per
se & cum eruo, lætiore quodā colore & cutis teneritate mangonizat corpora. Non sic
in eodem. qui illinitos per se & cū eruo, lætiore quodam colore & cutis teneritate man
gonizat. Nā verbū. corpora. qđ finit clausulā nō habetur in codē ¶ Potu statim auxi-
liū sit aut venenū. In codē. potū statim auxilio sit aut venenū. ¶ Qui vero postea de vo
lumine illo disseruere innumera. In codē. qui vero post eū de volumine illo disseruere,
innūeri. illud aūt volūme expositionis loco a lectore adiectū arbitror. ¶ Hoc non rigi
do potu stomacho vtile, non item calido. Et in diutina siti sorbetur merum. Scribo.
Non rigido potu stomacho vtile, non itē in calido. Diutinæ siti sorbetur merum. reli-
qua redundant ex eodem. ¶ Tristitiæ cura hebetatur. Lego tristitia & cura hebeta-
tur ex eodem. ¶ Iam & patres familias ætatem ademere his. &c. Non ademere in eodem
habetur sed addi. ¶ Itemq; iugi superbibere ebrietati, quam quidem frigidæ potus
ex templo discutit. Scribēdum reor. interq; iūgere, ac superbibere. vt hæc verba ad præ
cedentia pertineant. Deinde sequat̃ aliud cæsū. Ebrietatē quidē frigidæ potus ex tēplo
discutit. sic enim præfert antiquum exemplar. ¶ Neu palpebris coeuntibus. palpebris
ve non coeuntibus in codem. ¶ Item mixtura. Atq; vulgo satis putant. &c. Scribo. item
mixtura aquæ. Vulgo satis putant. &c. ex eodem. ¶ Vini etiam vitiū transit in remedia.
Deest, coniunctio, et, Vini etiam vitium transit & in remedia. ¶ Plurimum fotu mede

tur post vredines. Locus si quis alius in historia naturali pessime a librarijs habitus, Loc⁹ si quis
& qui dedita opera videri possit deprauatis verbis & ordine luxato obscuratus vel po ali⁹ in historia na-
tius perditus. In primis verbum illud. fotu. cum præcedentibus legédú, vt sic verba có- turali vi-
cipias. Oculis quoq; illo modo saluberrimũ fotu. Deinde verbum medetur sequenti tiat⁹ pri-
bus applica. Medetur item lepris, furfuribus. &c. Reliqua ergo sunt. Plurimum post stino sta-
vredines. Exemplar vetus non vredines præfert, sed hirundines. Scribo pellit potum tui reddi-
hirudines. Dioscorides libro quinto capite de aceto. Pellit haustas hirudines potum tus.
acetum. ¶ In sanguinis fluxione. fluctione legendum non fluxione, vt alias notatum
est. ¶ Neq; altero os colluunt venena exsuggentes. aliter non altero vetus lectio. ¶ To
sto pane aut vino. tosto pane aut cum nitro in eadem. rectius. sequitur enim. vtiq; sale
compescitur. ¶ Vnius medicorum portentosa scientia. Quid si legas non. vnius me-
dicorum, sed musæ medici. ¶ In acerrimo impetu morbi. addũt quædam exemplaria.
euasit. alioqui imperfecta videtur oratio. ¶ EX CAPITE. ij. vertiginosis. vuluarum
strangulationibus. Vertigini, vuluarum strangulationibus. codex antiquus. & paulo
post Diocles in eodem legitur non Dieuches. ¶ Salis marini pondo thymbræ qua-
drantem. libram, non thymbræ in eodem. Et sane apud Dioscoridem libro quinto ca
pite de aceto mulso in confectione oximelitos nulla mentio thymbræ. Quapropter
probo scriptam lectionem. pondo libram quadrantem. Qua locutione alicquin fre-
quentissima vsus est Columella libro. xij. capite. xxxuj. Scyllæ inquit aridæ pondo li-
bram & quadrantem. ¶ Deferuescente cortina. deferuente, non deferuescente in eo-
dem. Et paulo post fex vini. redundat. vini. ¶ Et testium, mammarum inflammatio-
nes. In eodem inflationi, non inflammationes legitur. quod magis probo. Dioscori-
des libro quinto. Capite de fece. Cruda fex inquit per se, & cum myrtho tumores repri
mit. ¶ Cum expirauerit quoq; lauandis corporibus & vestibus. permutato loco verbi
illius. quoq;. legitur in eodem. cum expirauerit lauandis quoq; corporibus. &c. ¶ EX
CAPITE. iij. procidentiq; pupillæ efficax. pupulæ non pupillæ in eodem. ¶ E radice
oleæ quá tenerrimæ cortex derasus in melle crebro gustatu. &c. In eodem. E radice oleæ
quam tenerum derasum in melle crebro gustatum. &c. ¶ Casuros dentes extrahit. Cau- Locus fe-
sarios non casuros in eodem rectissime, quo significatu & causaria missio apud iuris stiuus.
cósultos, & causarij milites Liuio. Res nota nec dicéda verbosius. ¶ Cú decocto lupi
no & chamæleóte. lupinorũ nó lupino in eodé. ¶ Cruda amurca podagris foueri. po
dagros in eodé non podagris. ¶ EX CA. iiij. & os quoq; colluit illo ad détiũ firmita
té. In eodé & de eo os quoq; colluit illo ad détiũ firmitaté. Scribo. Ideo os quoq; col-
luit illo. &c. ¶ Coloré détium custodit magis quá aliud. In eodé nó aliud legit sed albi.
Scribédũ reor albat. ut in pcedétib⁹ & his quæ insequunt, ruffat vsurpauit & nigrat.
¶ Venena omnia. Venenata nó venena in eodé. ¶ Cótra omnia supra dicta laudatissi
mum. Et lassitudinum perfrictionũq; refectio est. Duo illa verba. laudatissimum Et.
non agnoscit exemplar antiquum. Reliqua sic legenda censeo. Supra omnia supradi-
cta lassitudinum. &c. ¶ Bubus infusum per nares donec ructent. In eodem non ructent
legitur, sed rictent. vt sit frequentatiuum a ringo. ¶ Etsi vetusti non sit occasio redũ-
dat coniunctio. et. ex eodem. ¶ Oleum cicinũ bibitur ad purgationes ventris. De hoc
cicino oleo Plinius supra libro. xv. capite. vij Proximũ fit & ecici arbore in ægypto co
piose. Alij crotonem, Alij Rhibin, Alij sesamũ syluestre appellant. De eodem & Dios-
corides libro primo proprio capite. Cæterũ in hoc Plinij loco non cicinũ scribi debet,
sed cnicinũ hoc est factũ ex cnico herba. quá Dioscorides libro. iiij. & Theophrast⁹. vi. Locus in
memorant. De cnicino vero oleo Dioscorides libro. j. capite peculiari sic disserit. Con- signis.
ficitur & cnicinum oleũ similiter. Vis illi eadé quæ ex grano gnidio confecto oleo est,

Quæ verba mire quadrãt cũ illis Plinij verbis quæ aliquãto post sequuntur hoc ipso
capite. Ex gnidio grano factum eãdem vim habet quam cnicinum. sic enim legendũ,
non cicinum. Confirmat etiam correctionem nostram quod Dioscorides tundi semẽ
Contra Hermolaum. cnici tradit, dariq; expressum ex eo succum ad purgandam aluum in aqua dulci. quæ
hic ferme verba Plinius repetit Magna Hermolai allucinatione, qui cicinum hic pro
cnicinum agnoscit. In quem errorem incidit etiam Marcellus Dioscoridis interpres li-
Virgilii. marcelli Dioscoridis interpretis temeritas. bro quarto capite de ricino frutice. Cuius falsam traditionem ne dicam temeritatem
quominus profitear me demirari temperare mihi non possum. Scribit enim hoc ipso
capite de ricino, oleum cicinum seu ricininum in nullo sanitatis vsu esse. Quod neq;
in græcis duarum impressionum Dioscoridis exemplaribus habetur, neq; Hermola⁹
aut Ruelli⁹ Dioscoridis interp̃tes tale quippiã in suis tralationib⁹ posuerunt. Nã lib. j.
multos ei in re medica vs⁹ Dioscorides assignat. vt in prõptu est legere volẽtib⁹. ¶ Cæ
terũ iners & graue sapore. Cæterꝶ iners & graui sopore ĩ vetusto exẽplari. ¶ Enimuero
siquid in nucleo putridi fuerit totus modus deperit. Verbum. modus. putamus super
fluere. ¶ Eandem vim habet quam cicinum. scribẽdum vt dixi cnicinum ex Dioscori-
de ad verbum. ¶ Pissino oleo vsus est passim ad quadrupedum scabiem. Secus in an-
Locus elegans. tiquo exemplari & vt puto emendatius. Pissino oleo vsus est ad tussim & quadrupe-
dũ scabiẽ. Et prodesse quidẽ ad quadrupedũ scabiẽ oleũ pissinũ Diosc. auctor est lib. j.
peculiari cap. De tussi tacet. Easdẽ tñ illi vires inesse dicit quib⁹ pix liquida prædita sit,
quam ad tussim accõmodatam esse priore capite dixerat. Et paulo post. corpus alunt,
in eodem legitur non augent. ¶ Cum cotoneis & cera. Hæc verba ad præcedentia per
tinent. ex Dioscoride libro primo capite de palma. Ex cuius auctoritate suspitio mihi
inijcitur, hunc locum nec integrum nec sincerum esse. Verba illius sunt. Illinuntur vti
liter eædem contra vesicæ vitia cum cotoneis malis & labruscæ floribus cõfecto oleo
subacta cera. ¶ EX CAPITE. vj. vt qui facit dicat quæ capit & cuius causa. Vetus
codex. quare capit non quæ capit habet. & ego aptiorem lectionem duxerim, vt qui ca
pit, quam vt qui facit. ¶ Sic adalligata strumis medetur. siccata non. sic. in eodem.
¶ Decocto eorum. colluto. colluti non colluto in eodem. ¶ Operculo indito. Illito nõ
indito, in eodẽ. ¶ Mox in os additum deuorauerit. redũdat vocula illa. mox. ex eodẽ.
¶ Cibo aut potione inspersi. In eodem. cibo aut potionibus per se. ¶ EX CAPITE.
vij. Folia & quæ non maturuere fici strũmis illinuntur. In eodem. folia quæ non inar-
uere, & fici. ¶ Ob id autumno insalubres quoniam sudantia huius cibi opera corpo-
ra perfrigescunt. In eodem. Ob id autumno insalubria quoniam sudentia huius ci-
bi corpora refrigescunt. vt verbum illud opera redundet. Quod tamen ad sensus inte-
gritatem aut aliud simile necessarium videtur. Et insalubri lego potius quam insalu-
bres. Quid si legas. Ob id autumno insalubri, quod affluentia huius cibi corpora re
frigescunt ¶ Et furunculos. panos, parotidas decoctæ illinuntur. Scribo. ad furuncu
los. c. tum ex vetere exemplari, tum etiam ex Dioscoride libro primo capite de ficis.
Quin etiam inquit coctæ mox concisæ ad discutiendas durities illinuntur. Strumas
& quas græci parotidas dicunt emolliunt. panos maturant. ¶ Efficacius calce aut ni-
tro admixto. In eodem. Efficacius calce, aut nitro, aut si admixto. Locus est vt sentio
hians & truncatus. Potest tamen vt puto iactura ex Dioscoride resarciri, vt sic legatur.
Efficacius calce aut nitro aut iridis radice admixta. Diosc. lib. et cap. citatis. Panos ma
turãt multoq; magis additis radice iridis, aut nitro, aut calce. ¶ Et peripneumonicis.
In eodẽ. ac pleumõicis, attice. pleumona. n. illi vocãt, quẽ cõis lingua pneumona vt grã
matici notãt. ¶ Hydropicis coctæ in vino cũ absinthio & farina hordeacea nitro addi
to, Aluũ sistũt mãducatæ. Loc⁹ est mẽdosissim⁹, tũ verborũ distinctiõe luxata, tũ ipsis

Loc9 nõ cõcinnẽ cius.

verbis depranatis. Scribe ergo sic. Hydropicis coctæ in vino cum absynthio & farina hordeacea. Nitro addito manducatæ aluum soluunt. Dioscorides libro primo capite de ficis. In vino decoctæ additis absynthio & hordeacea farina vtiliter contra subeuntes aquas illinuntur. & alio loco. Aluũ molliunt cum nitro & cnico tusæ & in cibo sumptæ. ¶ Cinis non ex alia arbore aciem purgat acrior, conglutinat, replet, astringit. Breuior & verior antiqua lectio. Cinis non ex alia arbore acrior. purgat, conglutinat, replet, astringit. Dioscorides loco ꝓxime citato, de lixiuia facta ex cinere ramorũ eius arboris. purgat enim glutinat, & carne explet, nec minus concernit quam ea quæ cruentis vulneribus imponitur. ¶ Corticem eius impubescentem puer impubis si defracto ramo detrahat dentibus medullam. Cortice, non Corticẽ. defractura, non defracto ramo in eodem legitur. Nam non multo post. Idem inquit præstare & ramus dicitur luna plena defract9. Item verbum. impubis. non habetur in eodem. ¶ Præduratum vas sole torrebant. Scribo. præduratum ad solem torrebant. ex eodem. ¶ EX CAPITE. viij. Capitis dolori illinuntur, maximeq; in febri, si ab ebrietate ex aceto & rosaceo & aquæ sextario. Et sanguinem sistunt. Cum amylo & mẽta lethargicis comitialibusq; prosunt Scribendum reor alia distinctione & lectione. Capitis dolori illinuntur, maximeq; in fronte & temporibus ex aceto & rosaceo. Ex aquæ sextario sanguinẽ sistunt cum amylo & mẽta. Lethargicis comitialibusq; prosunt. Dioscorides libro primo capite de Amygdala. Capitis doloribus succurrũt. fronti temporibus ve ex aceto aut rosaceo illitæ Et contra sanguinis exscreationes cum amylo & menta sumuntur. Bibuntur eadem in aqua aut cum terebinthina resina. Sed quoniam infra paulo subiungit, quinis fere præsumptis ebrietatem non sentiri, hæreo subdubitoq; legendum ne sit, maximeq; in febri si ab ebrietate, an vt dixi. Itaq; liberũ sit vnicuiq; censendi ius. ¶ Prosunt ecligmate iocineri, tussi, & colo cum elelisphaco modice addito. In melle sumitur nucis auellanæ magnitudo. Scribendum reor. Prosunt eclegmate iocineri, tussi, colo, cum melle & lacte modice addito, nucis auellanæ magnitudine. cætera redundare opinor Dioscorides loco ꝑdicto. In eclegmate auellanæ nucis magnitudine, additis melle & lacte, iocinorosis, tussientibus & maioris intestini quod colon dicunt inflationibus opitulantur. Antiquum quoq; exemplar magnitudine legit nõ magnitudo. Præterea in capite de Elelisphaco Dioscorides assignat ei herbae easdem vires quas illi tribuit hoc loco Plinius. ¶ Etenim arborum ipsarum foliorũq; vires in cerebrum penetrant. Scribendum. Etenim arborum ipsarum foliorũq; virus in cerebrum penetrat. ex eodem exemplari. ¶ Siccæ vnguinosiores & stomacho inutiles. In eodem non vnguinosiores sed vinosiores habetur. Legendum puto virosiores. Nam cum paulo ante tribuerit arbori & folijs virus quod in cerebrum penetret, & nucleos idem facere sed minore momento, subiunxit recentes esse iucundiores, siccas virosiores. a prima positione virosus. qua vsus est eminentissimus poeta, virosam appellans pontum. ¶ Et pinguitudini corporis conferunt plus quam sit verisimile. In eodem. Corpori & pinguitudini conferunt plus quam sit verisimile. ¶ Pistacia eosdem vsus & effectus habent. Duo illa verba. & effectus redundant ex eodem. ¶ Item serpentium venenis resistunt, maxime sepis. Non sepis sed sepos terminatione genitiui græca in eodem. ¶ Eadem prosunt suspirijs trita cum melle. Verbum. prosunt. superfluit ex eodẽ. ¶ EX CAPITE. ix. quæ inspergitur vlceribus aut hæmorrhoidæ. nõ hæmorrhoidæ in eodem sed hæmorrhagiæ. ¶ Appositum fotu & illitu. In eodem. apposi tu, fotu, & illitu. vt sint tres ablatiui. ¶ Capillorum nigritiam, malarum perfusiones. mãmillarum in eodẽ nõ malarum. ¶ Præcipueq; crassæ & grauiter olenti. præcipueq; crassæ & granecolenti in eodem. ¶ Semen cum vino potum aut oleo aut aceto, aut oleo & aceto, in eodem.

¶EX LIBRO. XXIIII. EX Procemio. & Capite. j.

SED ad singula illius discordiæ atq; concordiæ miraculis occursantibus. Aliter in eodem. sed ad singula illis discordiæ miraculis occursantibus. reliqua redundant. Placet nihilominus magis impressa lectio. ¶Concordia valent. cum pix oleo extrahitur. Commodior lectio. concordia valentium. Pix oleo extrahitur. ¶Quæ suis locis dicētur assidue. Postremum verbum aduentitium putamus. ¶Ac sine impendio ex quibus viuimus. Legendum reor. ac sine impendio eorum quibus viuimus. Significat autem pecunias quæ vt hesiodus ait vita sunt miseris mortalibus. ¶Magnitudo populi romani perdidit ritus. Verbum. romani. non legitur in scripro exemplari. ¶Parem⁹ externis & vna artium imperatoribus quoq; imperat. Idem codex. imperauerūt habet, non imperat, vt repetas externi. ¶EX CAPITE. iiij. Cocum ilicis vulneribus ex aceto recentibus imponitur. Permuta verba. Cocum ilicis vulneribus recentibus ex aceto imponitur. ex eodem. ¶Celerrime in vermiculum se mutans. In eodem non vermiculum habetur sed vltimis. vt putem legendum vlicem. De quo libro. xxxiij. capite. iiij. Frutex est vlex roris marini similis, asper, aurumq; retinens. & paulo post. Vlex siccatus vritur & cinis eius lauatur. c̄.

¶Quod ideo scolecion vocant. stultilum non scoletion antiquus codex ostentat. scribendum puto exulicem. ¶Excrescentium in corpore tollit. In eodē tollunt non tollit. rectius quia sequitur. prosunt gingiuis. ¶Quo nihil est glutinosius. Superfluit pronomen. quo. ex eodem. ¶Vnguium scabritias expolit. expellit non expolit in eodem. ¶EX CAPITE. v. magni ad lumina usus, ni capitis dolorem inferret. magni ad volumina vsus ni capitis c̄. in eodem vt illud ouidij in tristibus. Nec titulus minio nec cedro charta notetur. sed refragatur auctoritas Dioscoridis oculorum medicinæ vtilē prodentis. libro primo capite de cedro. ¶Abortiuum fieri in venere ante perfusa virilitate. Scribendum arbitror. abortiuum fieri, in venere vncta prius virilitate. Dioscorides loco proxime citato. genitalibus ante coitum inunctus sterilitatē facit. ¶EX CAPITE. vj. Victoriati pondere in vino finit. Alia exemplaria non finit legunt, sed sinit. Lego sanat ex codice antiquo. ¶Cum honore & pityusa simili de causa dicetur. Duo prima verba superfluunt, ex eodem. ¶In potiones amygdalis amaris. impetigines nō

Locum attende. in potiones in eodem habetur. Sanari vero impetigines pice Dioscorides auctor est libro primo capite de pice liquida. ¶EX CAPITE. vij. Tedæ decoctæ in aceto. Adde verbū æque. ex eodem. Tedæ decoctæ æque in aceto. ¶Siue cum aqua virilia foueantur. siue cū aqua vt ita foueantur, in eodem. ¶EX CAPITE. viij. melanias quoq; veteres. c̄. alandrias nō melanias in eodem scriptum est. ¶Aceris radix contusa iocineris doloribus efficacissime imponitur. adde duo verba. e vino. Aceris radix contusa, e vino, iocineris. c̄. ex eodem. ¶Caules teneri minoris sambuci. mitioris non minoris in eodem. ¶Excalfacit, extenuat, cedro assimilis. et eius duo genera. Verbum. extenuat. codex antiquus non agnoscit. Scio tamen haberi in Dioscoride latino ex tralatione Marcelli, sed in græcis exemplaribus desideratur. Cætera in eodem exemplari sic leguntur. excalfacit cedro alias similis. Et huius duo genera. ¶Illinitur et oculis in epiphotis Rectius in eodem. Illinitur & oculorum epiphoris. ¶In serpentiū metu. in serpentiū ictus. in eodem. ¶EX CAPITE. ix. Hic ad purganda quæ obstent oculis. Hic ad expurganda quæ obsistunt oculis. in eodem. ¶Græci lygon vocant, alij agnon. Scribe. Græci lygon vocant, alias agnō ex eodem. ¶Sic & lassitudines dissoluere. sicut lassitudines dissoluere. in eodem. ¶Aut cinctu. aut in cinctu in eodem. ¶Non multum a myrice differentem. In eodem, non multum bulice differētem. Scribendum forte nō

multum ab vlice differentem. De frutice qui vlex dicatur supra disseruimus ex aucto-
ritate Plinij libro. xxxiij. capite quarto. ¶ Nondum enim fuisse africanum vel hispa-
num spartum. Lege. Nondũ enim fuisse hispanum africanum ve spartum ex eodem.
¶ Myricen quã & tamaricẽ vocat lenæus. In eodem. Myricẽ camericẽ vocat Lenæus.
Scribo. Myricẽ chamæricẽ vocat Lenæus. Nam Erice fruticosa est arbor tamarici simi
lis multo tamen breuior auctore Dioscoride libro primo capite de Erice. Vocabat igit
Lenæus Myricẽ propter hanc similitudinẽ cũ Erice & alludens ad ipsum Myrices no-
mẽ, non Myricẽ sed Chamæricẽ hoc est secundariã Ericẽ & imitatricẽ erices. ¶ Arbi-
trantur quidam hanc esse tamaricẽ. In eodem. Eandem esse arbitrantur quidam tama
ricem. ¶ Corinthus & quæcirca est regio bryoniam vocat. Lego Corinthus & quæ Pulchra
circa est græcia Bryam eam vocat, tum ex citato semper exemplari, tum ex ipso Plinio castiga-
libro. xiij. capite. xxj. Myricẽ inquit & Italia, quam alij tamaricẽ vocant. Achaia autem tio.
Bryam. ¶ Ad dentiũ dolorem auriũq; decoctũ. In eodẽ. Dentiũ dolori auriũq; deco-
ctum. c. ¶ EX CA. x. Itẽ contra intertrigines folia ve. Scribo. Itẽ contra intertrigines
vel folia ex eodẽ. ¶ Neruis intus nocet. Iisdem neruis adhibita foris prodest. Duo illa
verba. iisdẽ neruis. superfluũt ex eodẽ. ¶ Trahunt & menses appositi. In eodem appositi
tu legitur non appositi. ¶ Illinitur decocta in vino. Illinitur decocta quæcũq; in vino.
in eodẽ. ¶ Psilothrũ est, phthiriasinq; tollit. psilothrũ est. Phthiriasin æque tollit. idẽ
legit. ¶ Moxq; cõburunt. Particula. q;. superfluit ex eodẽ. ¶ Sunt qui & incidant suc-
ci gratia Conuerte verba. Sunt & qui incidant. c. ex eodẽ. ¶ Trinis digitis flore capto.
ternis non trinis in eodem. ¶ Tantãq; vim accipiunt vt sanguinem vrina detrahant.
Scribendũ arbitror. tanta vi vt sanguinẽ vrina detrahãt. Reliqua superuacanea puto.
¶ Alterũ immortalitati proximũ conuallibus opacis. Scribendũ reor. Alterum in mõ
tanis ali aut proxime. c. quoniã sequitur. Alterũ genus culta amare ¶ EX CAPI. xj.
non aliter euidentiore illa natura quã continuis his voluminibus tractamus. Exẽplar
antiquũ. non aliter euidentiore illã naturæ vt quã continuis. c. Lego. non aliter euidẽ-
tiore illa naturæ vi quã continuis. c. ¶ Efficacia & geniculata. Scribe efficaciora geni-
culata ex eodẽ. ¶ Efficacius & cõtra ignes sacros. Legẽdũ efficacibus ex eodẽ. ¶ Mul-
tum enim & ipsam harundinẽ valere tradunt. Aliter in eodẽ. multa enim de ipsa harũ
dine tradunt. cætera superfluunt. ¶ Ad laxandas siccandasq; fistulas, & in tumescẽdo
ad introitũ medicamentorum aperiendas. Verba præpostere locata, legendaq; vt sen-
tio sic. ac laxandas aperiendasq; fistulas ad introitũ medicamentorũ, siccandasq; in tu
mescendo. ¶ Samie conspecto omnino frutice eo siccari. Posset legi. Sanitatẽ suspenso
omnino frutice conciliari. Vel sic. fascino suspẽso omnino frutice occursari. Dioscori-
des libro. iij. capite de alysso. Quin etiã domi suspensum sanitatẽ creditur facere, fasci-
nationesq; omnes ab hominibus pecoreq; omni auertere. ¶ Medetur morbo regio &
ipsa decocta eius potu. Vet9 codex. Medetur morbo regio & ipsa decocta & ius potũ.
¶ Altera tamaricæ similis folio est. In eodẽ. Alia tamarici folio similis. reliq̃ supfluunt.
¶ Illinitur igni saero & carbunculis. Cũ melle & vino pota regio morbo medetur. Ali
ter vt opinor distinguenda verba & scribenda. Illinitur igni sacro & carbunculis ex vi-
no. Cũ melle pota regio morbo medetur. Dioscorides libro primo capite de herba sabi Locum
na. ex melle itidẽ illita nigredines abstergunt sordesq; alias cutis. Carbunculorũ cru- æstuma.
stas ex vino imposita exterunt. ¶ Similis herbæ huic sabinæ est. Scribe. Similis herba
est huic sabinæ. c. ex vetere lectione. ¶ Nec alibi quã in canali deponere, ibiq; cõtere po
turis. Aliter in eadẽ. nequaquã in canali d'ponere ibiq; cõtinere poturis. ¶ Itẽ ambustis,
Arteriæ vitijs. Inutilẽ vrinam ciẽt. Lego alia distinctione. Itẽ ambustis. arteriæ vitijs
inutiles. Vrinã cient. Nã quoniã præcesserat dẽtibus inutiles esse, interpositis his q̃bus

prosunt, redit rursus ad incõmoda, aitq; inutiles esse ambustis & arteriæ vitijs. ¶ Astrictis cæteris. Quę ex amygdala amara est spissandiq; viribus efficacior. Scribendum arbitror. Astringit plus cæteris quæ ex amygdala amara est, spissandiq; viribus efficacior. vt in initijs capitis sequentis. & ipsa stringit spissatq;. sic enim legitur in scripto exemplari. ¶ EX CAPITE. xij. ad remedia opisthotoni bibuntur. opisthotonis non opisthotoni in eodem. ¶ Est & acacię spina. Fit in Aegypto alba nigraq; arbore. Item viridi. In eodem. Et acaciæ spina fit in ægypto alba nigraq; arbor. Est itidem viridis, sed longe. &c. ¶ Fit & in Galatia tenerrima. deterrima non tenerrima in eodem. ¶ Foliorum succus & galatiacæ acaciæ nigerrimus improbatur. Foliorum succus acaciæ & galaticæ nigerrimus improbatur in eodem. ¶ Oculorum medicamentis ante alias vtilis. ante omnia, non ante alias, in eodem. ¶ Lauantur in eos vsus pastilli ab alijs, torrẽtur ab alijs. Idem exemplar. Lauantur in eos vsus pastilli. ab alijs torrentur, ab alijs peruruntur. ¶ Abundantiam mensium fœminis sistunt. adde præpositionem. in. abundantiam mensium in fœminis sistũt. ex eodem. & in calce capitis. oris vlcera non oris vitia. ¶ EX CAPITE. xiij. Vulgaris quoq; hæc spina ex qua cortinæ fulloniæ implẽtur. Potior lectio. Vulgaris quoq; hæc spina est, qua cortinæ fulloniæ implentur. Nec cortinæ habet nostrum exemplar sed lanæ. ¶ Sed & frutex humilior. In eodẽ. Est frutex humilior. ¶ In Nisyro & rhodio℞ insulis. sincerior lectio. in Nisyro & rhodo insulis. ex Dioscoride libro primo capite de Aspalatho. Nascitur inquit ad Istrum & nisyrum. in Syria quoq; ac rhodo. ¶ Alij adipsatheon siue dipsicon siue diacheton. Scribi posset. Alij sphagnõ siue phasganon, siue diaxylon ex Dioscoride libro primo capite de Aspalatho. ¶ Sanguinem reddentibus medetur decoctum eius. Aluum sistit cortex. Vocabulum. cortex. non est in antiquo exemplari Ego vero & paulo ante superfluere puto. Dioscorides loco ante allegato. Sistit aluum & sanguinis excreationes potum decoctum eius. Soluit præterea inflationes & strangurias. ¶ Flore eius aquã glaciari Pythagoras tradit. econtrario in nostro codice. florem eius aqua glaciari. &c. ¶ Recubitu propius allabi. Quid si legas non recubitu sed rei petitæ. ¶ Caules eorum tenduntur teneri. Lege Caules eorum teneri tunduntur. ex antiquo exemplari. ¶ Potus aut illitus. In eodem. intelligitur potus aut illitus. Quæ verba ego adiecta a lectore, non legitima auctoris duco. ¶ Cauliculorum ex vino decoctum vel præsentaneũ remedium est. in alijs exemplaribus calculorum scriptum inuenias nõ caulicorum haud omnino spernẽda lectione. Nam in fine capitis alterum genus rubi tradit qui gignit pillulam castaneæ similem præcipuo remedio calculosis. Sed quoniã Dioscorides succum ex folijs caulibusq; expressum, mox in sole densatũ multos in medicina vsus habere tradit quod & Plinius paulo ante dixit, rem in medium relinquo. ¶ Eadẽq; compositione. particula. q;. delẽda ex vetusto codice. ¶ EX CAPITE. xiiij. rarioribus calamis innocentioribusq;. Non calamis habet nostrum exemplar sed folijs. Neutra lectio placet. Verior esset. rarioribus aculeis innocentioribusq;. Dioscorides libro quarto capite de rubo idæa. Spinas habet breues. Inuenitur & sine spinis aliquando. ¶ Cãdidior & fructicosior. Is floret ramos spargens rectis aculeis. In eodem. candidior & fructicosior & ramos spargens, erectis aculeis. ¶ Alterq; ille candidior. Cõiunctio. q;. eradenda ex eodem. ¶ Spuma eius ac flos quidam medicamentis oculorum additur. quidem, non quidam in exemplari antiquo & nonnullis excusis. Scribendum igitur cõmutatis verbis. Spuma eius ac flos medicamentis quidem oculorum adduntur. &c. ¶ Vlcera recentia & serpentia ac putrescentia. Verbum recentia nõ habetur in eodem. recte. Dioscorides libro primo capite de Lycio. Reduuias idem, putrescentiaq; & quæ serpunt vlcera sanat. ¶ In naribus clauos suppurationes, auribus in eodem nõ naribus.

Veriore lectione. Dioscorides eodem loco. facit ad purulentas aures, tonsillas, exulceratas gingiuas. &c. ¶ Ad eadem omnia vtile est. postremum verbum redũdat ex eodem. ¶ Pollini thuris similem, cum quadã acrimonia dulcem. Cum vino tusa sistit fluxiones. Scribo. pollini thuris similem, cum quadam acrimonia dulcem, gumminosam, sistit fluctiones. tum ex vetere exemplari, tum ex Dioscoride qui libro. iij. capite de Sarcocolla. adulterari admixto gummi prodit. Plinius quoq; supra libro. xiij. capite. xj. in gummi genera sarcocollam numerat. ¶ Illinitur infantibus. Vetustate & hæc maxime nigrescit. Scribe. Illinitur infantibus maxime. Vetustate & hæc nigrescit. ex eodẽ exemplari. ¶ Stomachiq; viria. stomatice non stomachi. & in calce capitis arbores, nõ arborum in eodem. ¶ EX CAPITE. xv. Faciunt & pastillos terentes eam ex aqua. At supradicta sanat et vomicas. Lege faciunt & pastillos terentes eam ex aqua ad supradicta. Sanat & vomicas. ex eodem. ¶ Excalfacit perunctione. Deest coniunctio. et. Excalfacit & perunctione. ex eodem. ¶ Quoquomodo collectam. Adde verbum vero. Quoquomodo vero collectam. ex eodem. ¶ Claritati oculorum & contra suffusiones vtilissima. & cicatrices. caligines, nubeculas in vino cocta inuncta. Si dioscoridem audimus libro quarto non cum vino cocta inuncta legemus, sed cum melle inũcta. Claritati inquit oculorum, & contra caligines, suffusiones, incipientes nubeculas, cicatricesq; litus cum melle vtilis est. Qui locus a Marcello interprete negligenter latine versus est. ¶ Chamæcissos spicata est. tritici modo ramulis quinis fere, foliosa. Locus est in Plinio viciatissimus. Quem si ad libellam Dioscoridis exæquare velis sic leges. Chamæcissos spithamæis est ramulis. quinis fere folijs. Lege Dioscoridem libro quarto capite de Chamæcisso. Hac dictione. spithamæus. pro dodrãtali Plinius supra vsus est libro septimo capite secundo. Super hos inquit extrema in parte montium spithamæi pygmæi narrãtur ternas spithamas longitudine hoc est ternos dodrantes non excedentes. Nec audiẽdus Hermolaus qui in Dioscoridis corollario supradicta verba pro veris plinianisq; agnoscit. ¶ In vini cyathis duobus septem diebus admodum amara potione. Longe hoc a Dioscoridis placitis diuersum est. Proinde non dubito quin aliqua hic verba librariorum incuria prætermissa sint. Nam in Dioscoride tres sunt cyathi non duo, & ab Ischyadicis hanc potionem insigniter amaram. xl. aut. l. diebus bibendam præcipit, ab his autẽ qui regio morbo laborant. v. aut. vj. diebus non. vij. Verba eius subtexui ex libro quarto capite de Chamæcisso seu terrestri hedera. Contra coxendicis dolores trioboli pondere in aquæ cyathis tribus. xl. l. ve diebus folia eius vtiliter bibũtur. Quin etiã fellis suffusiones quinq; aut sex diebus pariter pota emendant. ¶ Per infundibulum imbibitur in veteri tussi. Lego per infundibulum bibitur inueteratæ tussi. ex scripto exemplari. ¶ Palmi altitudine. Dioscorides libro tertio duorum palmorum altitudine. ¶ Itali centunculum vocant, rostraris folijs ad similitudinem. &c. Verbum. Itali. delendum. Reliqua sic legito. Centunculum vocant nostri. folijs ad similitudinem. &c. ex antiquo codice. ¶ Græci autem clematidem. Est eius egregius effectus ad sistendam aluum. Tria illa verba. græci autem clematidem. in codice nostro desiderantur & quidem recte. Centunculus enim gnaphalion a græcis vocatur, auctore Dioscoride, non clematis. Cætera sic scribe. egregij effectus ad sistendam aluum ex eodem codice. ¶ Tritus cum oxymelite aut aquæ calidæ cyathis quinq;. In eodẽ. tritus oxymelitis, aut aquæ. &c. ¶ Sed græci clematidas & alias habent. Scribendum censeo. Græci clematidas duas habent. vt reliqua deleantur. ex dioscoride qui duas clematidis species agnoscit libro quarto. ¶ Et pedales foliosos non dissimiles scamoneæ ramos habet. Detrahe coniunctionem. et. Cætera mutato ordine sic lege. ramos habet pedales, foliosos, non dissimiles scamoniæ. ex eodem. ¶ Ex aceto dentium dolores sedant,

Locus egregius.

Locus a Marcello Dioscoridis interprete negligẽter versus.

Hermolaus nõ audiendus.

Pulcher locus.

Locum aduerte.

Venerem stimulant. In eodem. ex aceto edentium venerem stimulant. Cætera superfluunt. Dioscorides tamen libro quarto clemandem dolores dentium mitigare prodit. & in calce capitis. polygonitis non polygonitides in eodem. ¶EX CAPITE. xvi. epiphoris elixum imposuere. Verbum elixum redundat ex eodem. ¶Infundens aurium dolori. infunditur & aurium dolori. in eodem. ¶Et purulenta excreantibus farina permixtum. pura in eodem vt sit pluralis numerus a singulari. pus. non purulenta, & farinæ non farina. ¶Hippocrates quaslibet ad collectiones. In eodem. Hippocrates vtralibet ad collectiones. c. ¶Dari potu in vino nigro putant vtile. Verbum. potu. superuacaneum est ex eodem. ¶Prodesse in potu aiunt. prodesse potum aiunt. in eodem. ¶Item combustis ac fistulis. ambustis non combustis idem habet. ¶Myrrhis quam alij Smyrrhizam, alij myrrham vocant. Myris quam alij Myrizam. alij Myran vocant. in eodem. ¶Subuenit & phthisicis in sorbitione. Adde verbum data. in sorbitione data. ex eodem. ¶Phalangiorum morsus restringit. Scribo restringuit nõ restringit ex eodem. ¶EX CAPITE. xvij. cuius decocto in aqua sicco. decoctæ lege, non decocto ex eodem. ¶Eundéq; effusum in herba. Cõiunctio. q;. demenda. ex eodem. ¶Insanabiles perire. in sanabili leto perire. in eodem. ¶Florente aproxi. brassica non aproxi in eodem. ¶Pythagoræ pertinax fama antiquitasq; vindicant. Verum pythagoræ pertinax fama antiquitasq; vindicauit in eodem. ¶Et id ipsum auctoritatem voluminibus affert. non volumitubus in eodem legitur, sed voluminum, vt scribendum putem volumini ei. ¶Cum alia suo & nomine æderet. muta locum coniunctionis. cum & alia suo nomine æderet. ex eodem. ¶Democriti certe chirocineta. In eodem hirocmeta quasi sacros labores dixeris, nota illa græcorum in inscribundis operibus felicitate. ¶Marmaritin vocari. Magos vtiq; ea vti. Marmoritin vocari. Hac magos vti. & paulo post Achemenida non Achemenidon in eodem. ¶Nasci in tardastilis indiæ. Scribendum fortasse. in Taxilis indiæ. de quibus Plinius libro sexto capite. xx. & cæteri. ¶Eandem hipophoriiada appellat quoniam equæ præcipue caueãt eam. Equi non equæ vetus lectio. Et si inditum est ei nomen quod equi

Nota correctionẽ.

caueant eam hippophobada scribẽdum esse in aperto est. ¶Pauonis picturis similem. pauoni non pauonis. in eadem. ¶Arianidem in Arianis gigni. Arianida antiquus codex rectius, vt paulo ante hippophobada & Adamantida. & infra Meroida potius quam Meroidem legerem. ¶Quæ ob id nomine alio potamautis appellatur. Scribendũ videt potamitis non potamautis hoc est fluuialis seu fluminea. ¶Ni potis nucleis. nisi potis nucleis vet⁹ exẽplar. ¶Sissitieterida a cõuictu. Hestiaterida in eodẽ nõ Sissieterida, non minus probãda lectione. ¶Casignetem quoniam secum ipsa nascatur, nec cum alijs vllis herbis. Deesse puto præpositionem negandi. a. vt legatur acasignetẽ hoc est sine fratribus, quoniam sequitur. nec cum alijs vllis herbis. sic enim scribendum ex eodem. ¶In themiscyra regione & Ciliciæ montibus. In antiquo codice Themiscyrena legitur non themiscyra. Legi etiam posset Themiscyria. Sic enim fit gentile nomẽ

Loc⁹ non spuend⁹.

a Themiscyra auctore stephano Byzantio. Item non Ciliciç in eodem exemplari scriptum inuenies, sed Galaniæ. veriore lectione. Multo enim minus galania distat a Themiscyna regione quam Cilicia. ¶Heliocallidem Scribo ex eodem. heliocallida. qua dictum est forma. ¶Ita fieri excellentes animo & forma atq; bonos. Scribo ita fieri excellentes animi & formæ bonis. ex eodem. ¶Harum omnium magica quoq;. c. adde. atq;. vt sit. Atq; harum omnium magica quoq;. c. ex eodem. ¶Aliam crocidem. Scribe. crocida. non crocidẽ. ex eodem. ¶Crateuas œnotheridẽ. œnotherin. in eodem non œnotheridẽ. ¶EX CAPITE. xviij. Sanguinem quoq; qui defluit a renibus. Scribẽdum reor permutatis syllabis, naribus non renibus. ¶EX CAPITE. xix. collectaq;

alicuius in vestis panno & alligata. Scribe. collectaq; in vestis alicuius panno & illiga
ta. ¶ Contra tertianas adalligata læuo brachio. Duo prima verba contra omnia exem
plaria contenderim superuacanea esse. ¶ Inde alij ramuli assurgunt sua capitella geren
tes. In exemplari nostro. Inde alij ramuli exsurgunt sua capitula gerentes. ¶ Hæc inter
duos lapides trita feruet, præcipuo aduersus anginas succo. In eodem. Hæc inter duos
lapides trita fertur præcipua. aduersus anginas succo. ¶ Veternosa curat. Veterno libe
rat in eodem. ¶ Ea mularis dicitur alijsq; nominibus. In eodē. ea villaris est, alijs alijs
ue nominibus. ¶ Philanthropon herbam græci appellāt. hirsutam quoniam vestibus
adhærescat. In eodem nasute non hirsutam. ¶ Siue viridis, siue in fœno siccata.
Vltimum verbum adiectitium putamus. ¶ Tunditur aspersa aqua. conditur non tun
ditur in vetusto codice. ¶ Succum quoq; eius in parnaso excipi tradūt. Verbum, quo-
q;. delendum ex eodem. ¶ Tueturq; ab inflāmationibus plagas. non plagas in eodem,
sed pacata. præcessit enim vulnera. ¶ Quod quomodo sereretur suo loco diximus. Pri
mum verbum superfluit. & docuimus non diximus in eodem habetur. ¶ Furfures in
facie extenuat. furfures in facie emendat. in eodem. ¶ Contra vuluæ cruciatus subiecit
idem. Itemq; imposuit imo uentri. In eodem. contra vuluæ cruciatus obiecit idem. Im
posuitq; ventri ¶ Sæpius die illinens, perungiq; præcipiens. In eodem. prohibens. nō
præcipiens. & paulo post acetabuli dimidij nō dimidia. ¶ Decoctum fœni græci semē
emendat. Verbum. semen. redundat ex eodem. Et sane Dioscorides libro secundo capi
te de fœno græco, graueolentiam excrementorum in intestinorum torminibus decoc
to fœni græci emendari prodit.

¶ EX LIBRO. XXV. EX Procemio. & Capite. j.

OMNIVM vtiq; vitam clariorem fecere. Scribendum puto homi-
num non omnium. ¶ EX CAPITE. ij. Boum etiam medicamina
non omissa. Scribe cum minore litera. Boum etiam medicina non
omissa. ex codice nostro. ¶ Semper medicetur maiestas. in eodē. me
deretur. & statim post inueniam, non inueni. ¶ Primo inuenta gene
ra antidoti. antidotis nō antidoti in eodem. ¶ Verum & pictura fa-
llax est, & coloribus tā numerosis præsertim in æmulatione naturæ
multum degenerat transcribentium sors varia. Scribe. Verum & pictura fallax est, co-
loribus numerosis præsertim in æmulatione naturæ, multumq; degenerat transcribē-
tium sors varia. ex eodem. ¶ Nec est difficile cognitu. nec est difficilis cognitio in eo-
dem. ¶ Quæ tota migrabat in græciæ linguas. Scribēdum reor, migrauit potius quā
migrabat. ¶ Alius est quam quos in priori volumine eiusdem nominis diximus. In
nostro exemplari. Alium quam quem priori. c̄. ¶ EX CAPITE. iij. vt res tanta debea
tur, herbam inuenire, vitam iuuare. In eodem. tanta res videbatur herbam inuenire, Pulcher
vitam iuuare. Scribendum reor. tanti eis videbatur herbam inuenire, vitam iuuare. locus.
¶ Præter fortuita casusq; & nomina quæ omnis hora excogitat ad milia morborum
singulis mortalibus timenda. Scribo. præter fortuita casus & quæ noua omnis hora Loc9 alē.
excogitat millia morborum. c̄. ex eodem. & mox paulo stultitiæ non stultitia. ¶ Vt mo
ri plerunq; etiam optimi portus sit. potius non portus, & optimis nō optimi in eodem.
¶ Ac postea inuenta. Legēdum puto. ac pro ea inuentas. ¶ EX CAPITE. iiij. affer-
re q; e campania mihi. in codice antiquo, non afferri sed affirmaret legitur. puto legen-
dum afferret seu offerret, non affirmaret. ¶ Ac ne sic quidem solide. In eodem ac ne sic
quidem solutæ. ¶ A lutea radice. In eodem. alutæ radice. Verbum autem excūt. adul-
terinū existimo. ¶ Hæc quoq; difficultas est. Adde. Nam. coniunctionem. Nam hæc
quoq; difficultas est, ex eodem. ¶ Caule inter folia digitorum quattuor In eodē. caule

vno, folia digitorũ.iiij. ¶ Qm̃ is filiá Panaciá appellauit. Scribe q filiá panaciá appellauit ex eodẽ. & paulo post. vbi & quoná fieret mõ. ¶ Cera adulterati. cera adulteratũ in eodẽ. ¶ Senſ hoc lõgion bus quá cætera folijs. In eodẽ. Senior huic flos, lõgioribus.c̃. ¶ Alterũ leuions folij, alterũ tenuions. alterũ leuis folij alterũ tenuis in eodẽ. ¶ Quæ apollinaris, apud Arabas altercũ.c̃. Omiſſa hic puto a librarijs duo verba. apud nos, vt ſit. quæ apollinaris apud nos, apud arabas altercum.c̃. Ex Dioſcoride libro quarto capite de herba apollinari. ¶ Siue altercangenum. non agnoſcit hæc verba antiquus codex. ¶ Vulgare autem candidius eſt & fruticoſius, altius papauere. Tertium ſemen Inonis ſemine ſimile. Verba hæc corrupto vt puto ordine cõcepta, ſic ſcribo. Vulgare autem candidius eſt & fruticoſius altero. papaueris ſemine. Tertij ſemen irionis ſimile. ex Dioſcoride eodem libro & capite. Et in archetypo noſtro. alterius non altius legitur. ¶ Nonnunquam ante candidum ruffeſcit. autem, non ante, in eodem. ¶ EX CAPITE.v. capitibus mariubij. capitulis non capitibus, in eodẽ. ¶ Tenuion bus cauliculis, in vineis naſcentem. tenenorem non tenuioribus in eodem. ¶ Medetur anginis ſiuum. ſuccus non ſuum. in eodem. ¶ Et colligi florentem adhuc iubent. et colligi cum flore, in eodem. reliqua ſuperfluunt. ¶ Diuinationis artibus nota eſt. Dele verbum. eſt. ex eodem. ¶ Qui mons & alijs laudatur herbis. qui mons & alias laudaſ herbis. in eodem. ¶ Optimates vero bellum marſicum imputauere. importauere non imputauere in eodem. Cæterum verba hæc. cui ante omnes plebs aſtans plauſit, optimates vero bellum marſicum imputauere, non puto eſſe Pliniana. aliena enim videntur ab ipſa re de qua agitur. ¶ Acu in longitudinem findebant. ſorficula, non acu legendum eſſe plinius ipſe oſtẽdit non multo poſt. ¶ Trahit aluum & bilem pituitaſq;. Trahit ex aluo & bilem.c̃. ex eodem. ¶ Plurimum drachma. Scribe. Plurimum drachma vna. ex eodem. ¶ Qui elleborum fortiſſimi ducis ſimilitudini æquabat. Similior veræ lectio eſt. qui elleborum fortiſſimo duci ſimilitudine æquabat. quanquam ſuſpicor verbum. ſimilitudine. adiectitium eſſe. ¶ Quippe impatibiles cruciatus exiſtunt. Vetus exemplar. Impetibiles quippe cruciatus exiſtunt. ¶ Lymphaticis. Elephantiæ albæ. Elephantiaſi non elephantiæ. in eodem. ¶ Inflammationibus, torminibus redeũtibus inflationibus non inflammationibus, in eodem. ¶ Minime ve ſanguinem excreantibus. Particula. ve. redundat ex eodem. Senſus enim eſt, minime dandum eſſe ſanguinẽ excreantibus. ¶ EX CAPITE.vj. Ipſi Mithridati Crateuas adſcripſit vnã Mithridation vocatam. aliter in eodem. Ipſi Mithridati Crateuas ad ſcripſit quã Mithridation vocant. Scribo vocat, non vocant, vt mox paulo liquet. ¶ Guſtus amari. In eodem. guſtu amara. ¶ Et in alpibus vero plurimiſq; alijs locis quidam & ex ea Lycium faciunt. Scribo. & in alpibus plurimiſq; alijs locis. In Lycia quidem & ex ea Lycium faciunt. tum ex vetuſto exemplari, tum ex Dioſcoride libro tertio capite de cẽtaurio maiore. Abundat inquit in Lycia. Peloponneſo. elide. arcadia. & Meſſene. & mox. In Lycia ſuccum ex ea exprimunt, & pro Lycio vtuntur. ¶ Medetur & ouium morbis decoctæ ſuccus. Hermolaus. omnium legit, non ouium. Marcellus Dioſcoridis interpres priorem lectionem contra Hermolaum defendit. Ego neutram probo. Sed pro duobus illis verbis. & omnium. reponendum puto, eiſdem omnibus. Nam & codex ſcriptus obuius habet non omnium aut ouium. Dictionem vero. morbis. adiectitiam puto. Dioſcorides libro tertio capite de Centaureo maiore. Ruptis vtilis Centaurij radix eſt, conuulſis itidem, laterum doloribus, Spiritus anguſtijs antiquæ tuſſi, cruenta expuentibus, Si febris abſit cum vino, in febri vero cum aqua Daturq; drachmarum duarum pondere.c̃. et mox ſtatim. Poteſt eadem & ſuccus. ¶ Noſtri fel terræ vocant. Verbum. terræ. ſuperfluit ex eodem. ¶ EX CAPITE.vij. Sterilitatẽ pota

Eximia caſtigatio.

Hermolaus & Marcell⁹ impbãſ.

etiam in viris fieri. redundat præpositio ex eodem. ¶ Sunt qui ab Artemide. Sunt qui
ab Artemi dea, potiorem lectionem duco. ¶ Est autem Absynthij modo fruticosa, ma-
ioribus folijs pinguibusq;. Ipsius duo genera. altera latioribus folijs, altera tenera te-
nuioribus, & non nisi in maritimis nascens. Multa hoc in loco vt conijcio vitia delites-
cebant. Primum non pinguibus legendum arbitror, sed pinguioribus. Deinde ver-
bum tenera putamus redundare. Legendum item, nõnunquam in maritimis nascẽs.
Postremo, verborum ordinem mutandum cẽsemus. vt in vniuersum scribatur sic. Est
autem absynthij modo fruticosa, maioribus folijs pinguioribusq;, & nonnunquam
in maritimis nascens. Ipsius duo genera, altera latioribus folijs, altera tenuioribus.
Dioscorides libro tertio capite de Artemisia. In maritimis plerũq; Artemisia nascitur.
fruticosa herba, absynthio similis, maiora tamẽ & pinguiora folia habet. Estq; in Ar-
temisiæ genere speciosior altera & pinguior, latioribus folijs & crassioribus ramulis.
Altera tenuior, exiguo flore, tenui, candido & graueolenti. Floret hæc æstate. &c. quæ
omnia videntur ad verbum ferme hic a Plinio desumpta. ¶ Talis in Cappadocia nas-
citur. Verbum. Talis. non habetur in vetere codice. ¶ Booeti Madon vocant. Scribo.
Boeotij Madonain vocant, ex Theophrasto libro nono. ¶ Quam appellauit Euphor
biam medici sui nomine & fratris musæ. In antiquo exemplari. medici sui nomine,
fratris fuit Musæ. Lego. frater is fuit Musæ. ¶ Subditur excipulus ventriculo hoedi-
no. Scribendum videtur. subditis excipulis e vẽtriculo hoedino. Dioscorides libro ter-
tio capite de Euphorbio. Quem ob nimium eius feruorem incolæ timentes colligunt
excipulas ex ouillis lotis ventriculis factas in arbores suspendentes, tum eminus supra
excipulas illas hastilibus eam vulnerantes. Qua percussa statim veluti ex rupto vase ali
quo copiosus prosilit in excipulas liquor. ¶ Vertice inciso & medicamento addito. Ibi
gætuli qui legunt hœdino lacte adulterant. legẽdum opinor abdito potius quam ad-
dito. & aduerbium. Ibi. cum minore litera scriptum superioribus annectendum. Item
tedio legitur in vetusto exemplari, non Hœdino. ¶ Etiam leui gustu os accensum de
tinẽs. In vetusto codice. etiam leui gustu os accensu detinens. ¶ EX CAPITE. viij.
Celebrauit & Themison medicus. In eodem Themiso non Themison. recte vt. Plato.
Cicero. Cato. terminatione latina. ¶ Caninas imitans linguas. imitatur non imitans,
in eodem. ¶ Aiuntq; tres thyrsos. &c. coniunctio. q;. redundat ex eodem. ¶ Est alia simi
lis ei & quæ ferat lappas minutas. Et hic quoq; cõiunctio. et. superfluit. Legendumq;
fert, non ferat ex eodem. ¶ Scythia primam eam quæ scythice vocatur circa Bœotiam
nascens. Scribo circa mæotin non circa Bæotiam. ex Theophrasto libro. ix. capite. xiij. Egregia correctio
Dulcis inquit & scythica. Et quidem nonnulli dulcem eam appellant. Nascitur apud
Mœotin. Dioscorides quoq; in cappadocia & ponto propinquioribus locis Mæotidi
plurimã nasci tradit libro tertio capite de glycyrrhiza. Sequitur statim. ¶ Prædulcis. Correctionẽ altera in nota
Aliam vtilissimam ad ea quæ spasmata vocant. Apographon nostrũ. prędulcem alias,
vtilissimãq; ad ea quæ sparmata vocant. Scribendum puto. prædulcem alias vtilissimã
q;, ideoq; stomaticã vocant. Plinius supra libro. xxij. capite. ix. de glycyrrhiza loquens.
ideo & commãducata stomatica est. ¶ Idem præstat apud eosdem hippice. Scribo hip- Hippace nõ hippice.
pace. nõ hippice ex Theophrasto, libro nono capite. xiij. De glycyrrhiza enim differẽs
sic ait, sitim quoq; extinguit si teneatur in ore. Qua de causa tum ea, tum hippace dicta
Scythas. xj. & xij. dies sitim tolerare affirmant. Est porro hippace auctore Dioscoride
libro secundo capite de caseo. equinus caseus, viroso odore, egregie tamen nutriens, bu
bũlo proportione respondens. Sunt qui equinum coagulum hippacem hanc esse dixe
rũt. Hæc Theophrasti & Dioscoridis verba impellunt me vt suspecta habeã illa quæ
statim sequuntur, dicta quod in equis quoq; eundem effectum habeant. ¶ Traduntq;

his duabus herbis scythas etiam in duodenos dies durare in fame sitiq;. Verba quæ paulo supra ex Theophrasto & Dioscoride attuli, indicant dictionem illam. herbis. falso insertam esse. Neq; enim hippace herba est, sed equinus caseus, aut coagulum equinum. ¶ Tuta existimetur a piaculis omnibus. pura non tuta in vetusto exemplari rectius. ¶ Vt in quibus etiam num hodie in numeroso & lætiore conuictu potionem e centum herbis mulso additis credidere saluberrimam. Scribo. vt in quibus etiam nū hodie, in more sit latiore conuictu potionem centum herbis mulso additis credere saluberrimam. ex eodem. & statim. tantum. non. tamen. in eodem legas. ¶ Semine tam paruo vt vix aspici possit. semine vix vt aspici possit in eodem habetur. reliqua superfluunt. ¶ Vt quidam volunt etiam erutis oculis. Postremum verbum redundare existimo. præcessit enim paulo ante. ¶ Qua fastidium deducunt. vincunt, non deducunt in vetere exēplari. ¶ Notata est hæc animalis huius malignitas. Certior & magis pliniana lectio. Notata est & animalis huius malignitas. ¶ Enixæ a partu. Verbum enixæ superfluit ex antiquo codice. ¶ Dictamnum ostendere vulneratæ pastæ statim decidentibus telis. Scribo pastu, non pastæ. & ea distinctione vt ad inferiora applicetur ex eodem. ¶ Non est alibi quam in creta. Verbum. est. non agnoscit exemplar idem. ¶ Feruens & acre gustu. feruens gustu, in eodem. superfluis cæteris. ¶ Flos nullus ei. redundat pronomen. ei. ex eodem. ¶ Vnum tuberibus radicum. radicis, non radicum in eodem. vt paulo post de plistolochia, densis radicis capillamentis. ¶ Tertium lōgissimæ tenuitatis vitis nouellæ cui sit præcipua vis quæ clematis vocatur. Scribo Tertiū longissimæ tenuitate vitis, cuius sit præcipua vis quæ Clematitis vocatur. tum ex eodem exemplari, tum ex Dioscoride libro tertio capite de Aristolochia clematitin vocante, sicut aliud genus dactylitin non dactylium. ¶ Oblonga in summa tamen gloria est. Videtur legendum mutato verborum ordine. Oblonga tamen in summa gloria est. ¶ Cui vis tāta perhibetur. Scribo ex vetere codice. cui? tanta perhibetur vis. ¶ EX CAPITE. ix. in eo autem medendi genere primum nominari quāq; in quo maxime valebit. Legendum arbitror. in eo autem medendi genere primam quāq; nominari in quo. c̄. ¶ Nostri tria genera eius faciunt. Verbū. Nostri. desideratur in codice scripto. ¶ Datur obolis. iiij. contritum. Scribendum. Dantur oboli. iiij. contriti & mox paulū. infirmum non infirmius ex eodem. ¶ Genera eius duo sunt. postremum verbum redundat ex eodem. ¶ Blattas in se contrahit. Blattas in semen trahit, in eodem legitur. vt forte scribendum sit. Blattas in semet trahit. ¶ Probatissimæ in creta. Scribo probatissimi ex eodem, & sequitur confestim. & in siccis vbicunq; nati. ¶ Capitibus rotūdis sæpe pluribus quam ternis. In eodem. capitibus quaternis, reliqua superfluunt. ¶ Radice lignosa sed cum inaruit superuacua. Scribe. & cum inaruit superuacua, ex eodem. ¶ Ex alijs vsus seminis. Ex creta radicis dulcis. Scribendum cretico non creta. & dictio illa. dulcis. redūdat ex eodem, recte. ¶ Et magis ad serpētes est. Verbum. est. desideratur in eodem. ¶ Cuicunq; admota feræ. In eodem. vbicunq; admota feræ est. ¶ Caulis est ei tenuis, longus. Duo illa verba. est ei. non habentur in eodem. ¶ Et hic in vsu. coniunctio superfluit, ex eodem. ¶ EX CAPITE. x. Sunt folia brassicæ. Scribo folio non folia ex eodem. ¶ Auxiliatur eis Phrynion in vino pota. pronomen. eis. deest in eodem. ¶ Folia ei plātaginis. Folia e plantagine, in eodem. ¶ Et hoc perunctos. Ex hoc, non et hoc, in eodem. etsi paulo infra sequatur. traduntq; ea perunctos. c̄. ¶ Contra quam & thus & panaces & Chironium. Scribo. contra quā & thus & panaces chironiū. De Panace chironio. Plinius supra, & Dioscorides libro tertio & omnes. ¶ Cuius radix admixta cōbusta teritur cum adipe suis nigræ. Verbum. admixta. putamus falso Plinio ascribi. ¶ EX CAPITE. xj. vt eius sit suis quæ nūquam peperit. Verbum

ſit.redundat. ex codice antiquio. ¶ Sol ſubinde plurimum confert illitæ. deinde, non ſubinde in eodem. ¶ Folia ſunt lenticulæ ſimilia. poſtremum verbum nõ agnoſcit exẽplar idem. Sequitur ilico. ¶ Caules iuncis tenuiſſimis. Lego. Caules iunci tenuiſſimi les. ex eodem. ¶ Quam effodi ante meſſes oportet. meſſem nõ meſſes in eodem. ¶ Ex aceto & roſaceo aut poſca. ex aceto, aut roſaceo, aut poſca in eodem. ¶ EX CAPITE. xij. ſi addita aqua foueantur. ſi addito aquæ foueantur. in eodem. ¶ Statim eam quæ aſyla vocatur in remedio quærunt. Scribendum remedia non remedio. ex eodem. ¶ De Euphorbio ſatis dictum eſt. Cuius ſuccus lippitudini ſi tumor erit. Item abſynthium cum melle tritum. Itẽq; betonicæ farinę conueniet. Aliter in eodem. De Euphorbij ſucco ſatis dictum eſt. Lippitudini ſi tumor erit abſynthium cum melle tritum. Itẽ cum vettonicæ farina conueniet. ¶ Mandragoram alij circeium vocant. In eodem Circeion. Scribo circæá cum diphthongo. æ. in ſecunda ſyllaba. ex Dioſcoride libro quarto capite de Mandragora. ¶ Nimio tamen odore obmuteſcunt ignari. Poſtrema dictio ocioſa eſt. nullũq; vſum præſtat ex Dioſcoride loco citato. ¶ In cacuminib9 ramoſus. cacumine non cacuminibus vetus lectio. ¶ Quæ ſi enecat. in eodem ſic & necat. Quid ſi legas, quos enecat. ¶ Irremediabilis exiſtimatur. exiſtit nõ exiſtimatur codex ſcriptus. ¶ Mox laconicæ, creticæ, aſiaticæ. aſſyriacæ in eodem non aſiaticæ. Neutra lectio placet. Veræ propior eſt. ac ciliſſæ ex Dioſcoride quarto. ¶ Vnde nomen accepit. vltimum verbum deſideratur. in eodem. ¶ Qui oxymyrſinæ radicem acaron vocẽt. Legendum videtur acoron non acaron. Eadem menda poſt paulo corrigenda. Scriptus tamen codex non acaron agrion aut acaron habet, ſed acorion, vt ſit ſenſus. quoſdam ad differentiam inter herbam & radicem, malle radicem acorion appellare forma diminutiua. ¶ Fruticoſum a radice & ſurſum vſq; ad cacumen. non ſurſum in eodem ſed folioſum legitur. ¶ Item ſuccus inunctus hyoſcyami modice. Verbum inunctus deſideratur in eodem. et modicus ibi leges nõ modice. ¶ Cauis & exeſis imprimitur. Scribo. In cauis exeſi imprimitur. ex eodem. ¶ Mobiles vtralibet decocta in aceto firmantur. vtrolibet decocto in eodem. ¶ Celeriter remouentes. emouentes non remouentes in eodem. ¶ Compoſita quoq; ad fœtorem. contra fœtorem ibidem, non ad fœtorem. ¶ Mandere matutino optimum eſt. mandere matutino ex vſu eſt. Ibidem. ¶ Stigmata in faciẽ mandragora illita delet. mandragoras illitus genere maſculino ibidem. Sic ſupra hoc ipſo capite. Aliqui & mandragora vtebantur. Poſtea abdicatus in hac curatione eſt. & poſt paulo. Mandragoram alij Circæam vocant. Duo eius genera, candidus qui & mas, niger quæ fœmina exiſtimatur.

¶ Finis.